

శ్రీ రస్తు

పంచతంత్రము

నారాయణకవిప్రణీతము.

చే న్ను పు రీ :

పావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924.

All Rights Reserved.

PRINTED
AT THE 'VAVILLA' PRESS
MADRAS,-1924

పీఠిక.

దూబగుంట నారాయణకవి.

ఈయన యాఱు వేలనియోగి బ్రాహ్మణుడు. మైత్రావరుణసగో
త్రుడు. తండ్రి బ్రహ్మయ. తల్లి నాగమ్మ. ఈకవి పంచతంత్రమును
దేశింగించి బసవరాజున కంకిత మొసర్చెను.

బసవరాజు పేరొలగంటున విద్యద్దోష్ఠినుండి

చ. “హరిహరభక్తు నార్యసుతు నంద్రకవిత్వవిశారదుఁ మహీ
శ్వరవరమాననీయుఁ గులవర్ధను శాంతుఁ బ్ర బంధవాచకా
భరణము నాగమాంబకును బ్రహ్మయమంత్రికి నాత్మ సంభవుఁ
సరసుని దూబగుంటపురశాసను నారాయణామధేయునిఁ.”

అగు తనను బిలిపించి చిఱునగవు మోమునఁ జిందులాడుచుండఁగా

చ. “సుగుచిరమైన నీకవిత నూరిసభాంతరయోగ్యతామనో
హరసరసార్థగుంభనల నందము గావున నాననార్య! ను
స్థిరగతిఁ గీర్తి నన్నొనరఁ జేసి సమస్తజగత్పీఠిన్దమై
పరఁగుచునుండ మాకొక ప్రబంధ మొనర్పు ప్రియం బెలర్పఁగఁ.”

తత్ప్రబంధ మెయ్యదియంటేని

ఆ. “పంచతంత్ర మనఁగ నంచితగీర్వాణ, భాష మున్ను చెప్పఁబడిన యట్టి
కావ్య మంద్రభాషఁ గర్ణామృతంబుగఁ, గూర్చవలయు నీదు నేర్పు మెఱయ ”

అని వినయమునఁ బలికినట్లు చెప్పుకొన్నాడు.

ఈయననివాసము నెల్లూరు నుండలములోని దూబగుంటయనుట
స్పష్టము. ఆనుండలమున దూబగుంట యను గ్రామములు రమారమి
మూడున్నట్లు కన్పట్టు. అందీయననివాస మెందనునదియే యిటఁ
బ్రశ్నము. ఉదయగిరికి సమీపమున ననఁగా పామూరుచెంతనొకదూబ
గుంట యున్నది. ఆత్మకూరునకు సమీపమున నొకదూబగుంట

యున్నది. నెల్లూరుకు సమీపమున నొకటి యున్నట్లు గూడ విని యున్నవాడను. పామూరునకుఁ జెంత నున్న దూబగుంటలోఁ గవులుండిరని ప్రతీతికలదు దానింబట్టి యీనారాయణకవి యాగ్రాను నివాసియే యని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి ప్రతీతులు కొన్ని రిత్తవిగనున్నవి. కాన నిదమిత్థుని సిద్ధాంతముచేయ దీనిచేతనే వలనుపడదు ఇప్పటి కాకాశపంచాంగముగా సీదూబగుంటయే యుచుకొందము. ఇదికాదని ప్రబలప్రమాణము దొరకేనపుడు అదియే సిద్ధాంతమగును.

దూబగుంటవారను నింటిపేరు గ్రామాంతరమునకుఁ బోయి కాపురముండుటం గల్గును. మరలఁ గొంతకాలమునకుఁ దనగ్రామము చేరినను, ఆపేరే ప్రసిద్ధముగ నుండును. కాబట్టి వీరిపూర్వులు దూబగుంటనుండి గ్రామాంతరమునకుం బోయి కొంతకాల ముందుండి మరల స్వగ్రామము చేరినట్లు తోచును. దూబగుంట పురశాసనుఁ డన్నందున నీతఁడు కరణుని యూహించుట సమంజసమే పూర్వము బ్రాహ్మణులు గ్రామాధికారు లనఁగా నుద్యోగవిషయమునఁ జర్చించి నచోఁ గరణములే యని యూహించుట పొరపాటు కానేకాదు.

ఈయనపద్యములందు “నారయనామధేయనికా” అనియు “నార నార్య”యనియుం జెప్పుకొన్నందునను, గద్యమున “నారాయణనామ ధేయప్రణీతమైన” అని చెప్పుకొన్నందునను నారయ్య, నారాయణ నామధేయములు రెండును గలవని స్పష్టమగును పద్యమునఁ బేరు నిమిడింపఁ జాలక నారయ్యయని చెప్పుకొనియె నని కొందఱందురు గాని యది విశ్వాసార్హము కానేకాదు. సాధారణముగాఁ బేరు తాఱు మాటగుచుండుట సహజము.

ఈకవి తనగ్రంథమును బసవభూపాలున కంకితముచేసినందున నాభూధవుని కాలమునుబట్టి యీయనకాలము క్రీస్తుశకము ౧౪౭౦-౮౦ సంవత్సరములప్రాంతమున నున్నట్లు కవిచరిత్రముననున్నది.

కృతిపతివంశాదుల వర్ణించుటయు, న్వచరిత్రము చెప్పుకొను టయు నాచారములై యున్నవి గాని శాలివాహనశకసంకీర్తనము నివాసాదులను బేర్కొను నాచారమున్నచో నింతటిచిక్కులు లేకుం డును. ‘స్థితస్య గతిశ్చింతనీయా’యన్నట్లున్నదానిం బట్టి యెట్లో పెద్దలు నిర్ణయించిరి. ఈనిర్ణయములలోఁ గొన్నియిటు కొన్నియిటు పడుచుం

డును. మొత్తముమీఁద నూహలు సిద్ధాంతములు కాఁజాలవు. ఘోషాక్షరన్యాయముగా నొకప్పుడవి సిద్ధాంతములుగూడనగును. ఆవిషయమిప్పుడంతగా నిట ముఖ్యముకాదు.

ఈకవి పంచచంద్రమును జక్కఁగాఁ దెనిఁగించెను. ఆంధ్రీకరణమునఁ దనచతుత్కృతిని జక్కఁగాఁ జూపెను. యతిప్రాసములకుఁ బడరానిపాట్లు పడక సహజగాంభీర్యధారతో గ్రంథమును రచించెను. కొన్నికొన్నితావుల వలయుననియో, లేక యెట్లో మిగుల రసవంతములుగఁ బద్యముల నల్లితనప్రాధినును సరసమనీషులహర్షమునకుఁ బాత్రమొగాఁ జేసి కృతార్థుఁడయ్యెను. ఉచితానుచితవివేకములేని కవులవలెఁ గాక పదప్రయోగశుద్ధిని వెల్లడించి నిర్మలయశశృంగ్రికల నెల్లడల నుల్లసిల్లఁజేసి సత్కవుల కుల్లాసమును గల్పించెను. ఇట్టిసత్కవులఁ గన్న తల్లిదండ్రులభాగ్యమే భాగ్యము.

మిత్రభేదము సుహృత్సౌఖ్యము సరథివిగ్రహము లబ్ధనాశము అసంప్రేక్ష్యకారిత్య మను నీయైదుతంత్రము లిందుఁగలవు. కాకి నక్కయెలుక మొవలగుజంతువులచరిత్రములే తఱచుగా నిందుండిననుశాస్త్రమిదియే యని చెప్పఁదగినట్లు కథాచతుత్కృతి యలవరింపఁబడినది. ఒక్కకథఁ జదివినను ఆనీతిని గ్రహించి ప్రవర్తించెనేని మనుజుఁడు జగత్పాపజ్ఞుఁ డగును. “కథాచ్ఛలేన బాలానాం నీతి స్తదిహకథ్యతే” అనుటయే గ్రంథకర్తయభిమతము ఇట్టిగ్రంథములే మనుష్యులదుష్ప్రవర్తనములఁ బాఠఁదోలి సత్ప్రవర్తన మలవలుచుటకు మూలకందములగును. ఇట్టి సద్గ్రంథమును దెనిఁగించి

శ్లో. “పవిత్ర మత్రాతమతే జగద్యుగే స్తృతారసజ్ఞాశన యేవ తత్కథా,
కథం న సా మగ్ధర మానిలా మపి స్వనేవినీ మేవ పవిత్ర యిష్యతి.”

అని శ్రీహర్షకవిసార్వభౌముఁడు చెప్పినట్లు నారాయణకవియుఁ దన హక్కును బవిత్రము నొనరించుకొనియెను.

ఈపంచతంత్రము వేంకటనాథునిపంచతంత్ర మంతటి రసపుష్టికలది కాకపోయినను సలక్షణమైనదయి చక్కని లోకోక్తులతోను, మృదువులైన తెలుఁగుపదములతోను నిండి తేనెలొలుకునదిగానున్నదని చరిత్రకారులు వ్రాసిరి. వేంకటనాథుని పంచతంత్ర మెట్లున్నదో

దానికి దీనికిఁ బోలికఁ లెట్లున్నవో విమర్శించుట కాగ్రంథము మదీయ కరగతము కానందున వీలులేదయ్యెను.

ఇప్పుడది నాకు లభించినందున నిం దేదిరసపుష్టికలదియో యను విషయమునుగూర్చి నాలుగుమాటలు వ్రాసెదను. తొలుదొలుత నీకవి న్యాయప్రోక్తములయి యే కాన్దబోధకములగు రెండుపద్యములు వ్రాసి చూపి యావల నాభావమును వ్రాసెదను.

సుహృల్లాభము.

ఉ. భీకరశాత్రవస్ఫురద భేద్యభయంబును దీప్రదుఃఖమున్
వే కడలేర్పఁ జాలుటకు నేర్చి మదంబున కాలమై
చేకొని కాచు నాత్మసఖు నిద్రము మిత్రసమాఖ్యరత్న మక
క్రీకరవర్ణయుగ్మము సృజించినయన్నకపుణ్యుఁ డెవ్వఁడో.

(నారాయణకవిది 77 పుట. 221-ప.)

సీ కర్తచేష్టితములు గాలాంతరాచ రీతము లగుమేలుగీ శృమరు నైనఁ
గనుఁగొంటి మరిసమాగమవియోగములేల చెనఁటివిధాత సృజించె మొదలఁ
బృథులతోకారాతిభీతిఘాతిప్రమోదసంపాదిప్రీతివిస్రంభభాజ
నము మఱిచెండ్లక్షరములఁ బూర్ణంబైనమిత్రశబ్దముమేర మెఱసి విడిసి

తే యెట్లునిలువఁగూడు నెబ్బంగి రుఁదయించుఁ, గూడు కంటికెట్లు గూర్చువచ్చు
నని హిరణ్యవండు దనలోన దుఃఖించి, యపుడు పలికె వాయసాధిపతికి.

(వేంకటనాథకవిది 102 పు. 230 ప.)

సందివిగ్రహము.

ఉ. ఆమహనీయభూరుహమునం దనిశంబు ననేకబాంధవ
స్తోమము దన్నుఁ గౌతుకముతోఁ గొలువంగను మేఘవర్షుఁ డక
నామము దాల్చి ప్రాభవమునం బెనుపొందె విసించు వాయస
స్వామి విపక్షపక్షీకుల సంహరణప్రవణాంతరంగుడై.

(నారాయణకవిది 79 పు. 7 ప.)

చ. నటన ననేకకాకపుతన ల్పృతివాసురము న్భజింప న
వల్లటమున మేఘవర్షుఁ డనునాయసవల్లభుఁడొండు వాని కు
త్కటభయకంపనంబు లెసఁగ న్నికటప్రకటాటపీఠటీ
వటమునఘూకనేన గొలువం బెనుగూబయునుండు చెప్పడుక.

(వేంకటనాథకవిది 104 పు. 7 ప.)

స్థాలీవులకన్యా యానుసారము పై రెండు పద్యము లిరువురు చెప్పినవియు నుదాహరించితినిగాదా. నారాయణకవి పద్యమందలి యర్థస్వరస్యముంజూడుడు. వేంకటనాథకవి పద్యమందలి యర్థచమత్కృతింజూడుడు, మొదటిపద్యమందు రసపుష్టికాననగు. రెండవదానియందుఁ బదకాఠిన్యముకాననగు. రెండుతావులనుండు పద్యముల కిట్లే భేదముగాననగు.

భావమును సులలితపదములతో వెల్లడించుట రసముగాదన్నచో వారికి నమస్కారము. కఠినపదభూయిష్ఠమగు కావ్య మతిప్రాధికావ్య మన్నవారికి ననేకవందనములు. రసపుష్టికిఁ గఠినపదములు బారెడుపొడుగు సమాసములు హేతువులుకావని నడుముకట్టుకొని నిలువంబడి చెప్పఁబూనుట తప్పుగాదు. సమాసభూయిష్ఠముగ నున్నంత మాత్రమున నదిప్రాధముగాదు. వేంకటనాథకవి కవిత్వమునఁ బెక్కుతప్పులున్నవి, పద్యములు చదువుటకుఁ ద్రాధముగానుండును గాని యర్థస్వరస్యము చాలతక్కువ. నారాయణకవి కవిత్వమున రసపుష్టియొక్కవ. కావున నీపంచతంత్రమును జూచినపుడు మనోహరముగా నున్నదనుట కేలాటి శంకలుండవు.

ఇందులకు దృష్టాంతములుగాఁ గొన్ని పద్యము లుదాహరింపఁబడు.

సీ. “ధనఁతు గర్వంబు చార్కొన కేలుండు వ్యసని క పద యోహసఁగకుండు
సతులఁ జూచిన మతి చలియింప కేలుండు నృపుఁ మన్నన తేల నిజములగును
గాలంబుచే రూపు కడచన కేలుండు గౌరవ మర్థి కేకరణిఁ గలుగు
దుర్జనవాగురఁ దొడర కెన్వఁడు నిల్పుఁ జిరకాలసుఖము నేనరుండు పొందుఁ

తే. గానిగుణములు విడిచి పుణ్యానుకూల

పరైనంబుల నిహసరవై భవములఁ

బొందువాఁ డొక్కఁడొక్కఁడు పుణ్యపురుషుఁ

డతఁడు దేవాంశజనితమహత్తుఁ డందు.

(మిత్ర భేదము. 33౮.)

ఇంకొక్కపద్యము వ్రాయ నునసొప్పుచున్నది.

సీ. “కడఁగి మనోవాక్ప్రకారంబు లేకంబు గాక మిత్రునిఁగూఁపఁ గడఁగునతిఁడు
బ్రతిదినప్రఖ్యాతపాపపరైనమునఁ దగిలి ధర్మము చేయఁ దలఁచునతఁడు

నేపాఠ నెప్రుడుఁ బరావకార మొనర్చి పృథుసంపదలఁ గూడఁ బెట్టునతఁడు
 సమధికంబగు దేహసౌఖ్య మపేక్షించి చెలఁగి విద్యల నభ్యసించునతఁడుఁ
 తే. బరుసఁదనమున నేప్రుడుఁ బద్మముఖులఁ
 బొసఁగ వలపింతునని తలపోయనతఁడు
 నెఱుకఁచాలని వారని యిద్దరిత్ర
 నెఱయ నూహింతు రనిశంబు నీతివిదులు” (మిత్ర భేదము. 497.)

చాపల్యమున నింకొకపద్యరత్నమును వ్రాసి లేఖనిని వేటొక
 పనికిఁ ద్రిప్పెద.

మ. “ఖలసంస్థము యావనాభ్యుదయముకొ గాంతాజనస్నేహముకొ
 జలదచ్చాయయు ద్రవ్యసంపదయు నైజం బల్పకాలోపభో
 గ్యలసత్సౌఖ్యకరంబు లంచు విని వేడ్లకొ మెచ్చ రాద్యల్ మదికొ
 విలసత్సానసమాధినిర్మలగుణావిర్భూతచేతఘ్నై.” (సుహృల్లాభము. ౧౫౭.)

ఇట్టిపద్యచింతామణు లిందుఁ బూసగూర్చిన ట్లున్నవి. వాని
 నెల్ల నుదాహరించుట గ్రంథమంతయు వ్రాసినట్లే యగును. కాన
 నాపని మానితిని.

ఇట్టిమహాకవికృతయందుఁ గొన్నిస్థానిత్యములుకనఁబడుచున్నవి.
 వానిలోఁ గొన్నిటిని జూపుచున్నాఁడను.

పుట.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౦	౯౬	పొడుచుక	పొడుచుకొని
౧౨	౧౧౨	మోచుకపోవు	మోచుకొనిపోవు
౧౯	౧౯౧	కట్టించుక	కట్టించుకొని
౫౨	౫౪౬	ఎత్తుకపోయెను	ఎత్తుకొనిపోయెను
	౫౪౫	తోడుకవేపోయితివే	తోడుకొనివేపోయితివే
౫౪	౧౧	ప్రచ్చుక	ప్రచ్చుకొని
౭౧	౧౬౭	కూడుక	కూడుకొని
౭౩	౧౭౩	పుచ్చుక	పుచ్చుకొని
౭౪	౨౩౬	త్రేంచుక	త్రేంచుకొని
౮౩	౫౦	పట్టుక	పట్టుకొని
౯౪	౨౨౦	తీర్చుక	తీర్చుకొని

సంధులు శ్రుతికటువులుగా నున్నవి.

౧౨	౧౧౨	సన్నెటిగి	సన్నయెటిగి
౩౫	౩౭౩	దాగున్నవాడ	దాగియున్నవాడ
౪౩	౫౫౮	ఇంటాతని	ఇంటియాతని
౧౧౮	౮౭	మేఁతెల్ల	మేఁతయెల్ల

ఉకారాంతమునఁ గువర్ణకమునకు ముందు నగాగమములేమి.

౭౯		గారవముకిప్పు	గారవమునకిప్పు
		అపశబ్దము.	
౨౮	౨౮౮	స్నేహితుండు	స్నిగ్ధుండు

ఆంధ్రభాషను సంస్కరించుచున్నవారము మేమే యనుకొను మహాత్ములుగూడ స్నేహితుండు అనిప్రయోగించుచున్నవారు. అనఁగా ఆంధ్రభాషను గూడిన సంస్కృతమున కీదుర్గతియే పట్టునట్లున్నది. కొందఱు ప్రయోగించినంత మాత్రమున నపశబ్దములు సుశబ్దము లగుచో మహాకవికాళిదాసుప్రయోగించిన త్రియంబకశబ్దము మాత్రము సాధు వేల కాఁగూడదో. ఇట్టిసంస్కర్తలు ఆకాలమున లేక పోవుట దీనింబట్టి కనుఁగొనవచ్చు.

౫౩-న పుట ౫౬౨-న పద్యమున సభికులు అని ప్రయోగింపఁ బడినది. ఈప్రయోగము భారతమున నున్నందున సుప్రయోగమే యగునని సమాధానము రాక మానదని తోచెడిని.

యతిభంగము.

రణమున వారిచేఁ జచ్చుటొండె.

(౨౪. పు. ౨౪౨. ప.)

సమాసమున ద్విత్యాక్షరమునకు ముందునర్ణము గురువుగామికి

భాస్కరానిలస్వర్ణోకపతులుదగిన

(౧౦౨. పు. ౨౬౭. ప.)

అనియున్నది. రేఫశ్లిష్టము నంగీకరింపఁదగునని కొందఱు, కాదని కొందఱు వాదించుచున్నారు. ఇది దానికన్న వేఱుగ సంస్కరింపఁ బడినది.

ప్రాసభంగము.

మ. ఒకయక్షైహిణితోడఁ బాండవబలం బున్న నిక్కికామధ్యవే
శను ద్రోణాత్మజఁ డొక్కఁడుం గదిసి లీలకొ సుహరింపంగ.

(౧౦౪. పు ౨౯౫. ప)

ఇట్లు మార్చిన నించుకమేలేమో.

వేళకు ద్రోణాత్మజఁ డొక్కఁడు చని. అని. ఇదియునంత
మంచిమార్పు కాదు కాని ప్రాసభంగమును దొలఁగింపఁగలదు.

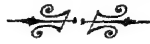
ఇట్టి కొలఁదిలోపము బున్నను సత్కవిప్రఖ్యాతికి యోగ్యతకుం
గొఱుంతలేదు. ఇవన్నియుఁ బ్రమాదో ధీమతా మపి యన్నమాటతోఁ
దొలఁగిపోవును. ఎట్టివారికైనను బ్రమాదము బుండకపోవు. సముద్ర
తీరమున నిరుపయోగపదార్థములు కొన్ని యున్నను దానిగాంభీర్యాదు
లకు రత్నాకరత్వమునకుఁ గొఱుంత లేనియట్టికొలఁదిపాటి లోపము
లఁచే గవికిర్తించదురున కేలాటికళంకము రాఁజాలదు.

ఇంచేమేని తప్పులుండినను అన్నియుఁ దప్పులేయైనను నా
యందుఁ బుత్రవాత్సల్యముంచి సత్కవులు నన్ను మన్నింతురుగాక.
ఆంధ్రభాష కుండు నొండఁగూడదని యెన్నువాఁడఁ గాన నివిలోపము
లని తెల్పితిని. వాంఛరీతి సంస్కరణము లొనరించువారి కీపీఠిక యా
టంకము కాఁజాలదు. సంస్కర్తలు తమపట్టుదలనే నెగ్గింపఁ బూనక
దేశభాషలలోఁ దెనుఁగు లెన్న యను కీర్తిని గాపాడుదురు గాక.
గ్రామ్యభాషను జేర్చి వ్యాకరణమునకు ముందున్నట్లు చేయుకుందురు
గాక. మనదేశము స్థిరతనొందనిది. మనపని కొంతకాలము నిలుచు
నేమో. భాషకుఁ జెట్టఁ గల్గింపనివార మగుట లెన్న. ఇట్లు వ్రాయుట
గూడ నావంటియల్పచుటికిఁదగిన పనికాదు. ఐతను జాపలమునవ్రాసితి.
క్షమింతురని భాషాపోషకుల వేడుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు శుజనపాద సేనకుఁడు,

జనమంచి. శేషాద్రిశర్మ.

శ్రీ రస్తు. వంచతంత్రము

పీఠిక.

రామాస్తనకుంభకుమరసాద్ద్విధూతపక్షస్థులొ
దారుం డంజనశైలభర్త కరుణాధామాంతరంగుండు శృం
గారశ్రీనిధిఁ దమ్మరాజు బసవత్తైకాంతుఁ గాంతాజన
స్తేరాలోకనపూర్ణ చంద్రు జయలక్ష్మీనాయకుడై జేయుతన్

1

నీ. ఆకాశమండలం బరవిరిపూఁదోఁట సొమ్ముపెట్టె రసాతలమ్ము తనకుఁ
గందర్వుదేహంబు కమ్మగందపుమ్మను కట్టునర్థంబులకాపు సురలు
వారసంబులఁ బట్టువారు బ్రహ్మాదులు శిఖిరవిచంద్రు లక్షీత్రయంబు
పవనాగ్నిరవిశశిపరమాత్మ గగనభూజలము లంగము లట్టి చారుమూర్తి

గీ. శంభుఁ డానందరసకళారంభుఁ డిగుచు, సమధి కైశ్వర్యముల నిచ్చు సంతతంబు
స్థలలితకీర్తిమల్లికావల్లభునకు, బాహుబలునకు బసవభూపాలునకును.

2

చ. పలుకులబోటి యాత్మసతి భావభవుండు సహోదరుండు గా
నలినదళాత్మునాభినలినంబు నిజంబుగఁ గన్నతల్లిగాఁ
దలఁచినమాత్ర లోకములఁ దాను సృజింపఁగఁ గర్తయైనయ
న్నలువ చతుర్ముఖుండు కృతినాథున కిచ్చుఁ జిరాయుదున్నతుల్.

3

ఉ. ఖండశకాంకశేఖరుండు కన్నకుమారుని కగ్రజుండు మా
ర్తండశకాంకవహ్నిముదితప్రభ నొప్పెడిదివ్యమూర్తి యా
ఖండలస్పర్శజాద్యుతు లఖండితభక్తి భజించుచుండువే
దండముఖుం డభీష్టఫలదాయకుడై బసవేంద్రుఁ బ్రోవుతన్.

4

చ. మెఱసినవేల్పుతేనితలమీఁదివియన్నదికాంతి మించి యే
డైఱఁ గనుపట్టుపూర్ణశశిదేహవిలాసము నేలఁ జాలియా
పఱకు మనోహరంబు లగుభాసురదీప్తుల వర్ణనీయయై
వఱలెడువాగ్వధూటి బసవక్షీతిపాలునిఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.

5

చ. కిసులయహస్త పీనకుచ కిన్నరకంఠి కరీంద్రయాన హే
మసుసతనూపిలాస హరిమధ్య మనోభవు కన్నతల్లియిం
పెసఁగ ముకుందుదేవి కడుఁ బ్రేమను మానుని నేలునట్లుగా
బసవనృపాలుమందిరముఁ బాయక యెప్పుడు నేలుఁ గావుతన్.

6

వ. అని యిట్టి దేవతా ప్రార్థనంబుఁ జేసి.

ఉ. కొండయమంత్రియెఱ్ఱియనుఁ గూరిమిచందనుఁ డైనమద్దురు

ఖండకశాంకశేఖరుఁ ద్రికాలముఁ బూజ యొనర్చునాగనా

ద్యుం డనుపేరు గల్గినసరోజభవాన్వయనార్ధికై రవా

పుం డగుపుణ్యమూర్తి సుబధుం డగుటం గొనియాడి వేడుకన్.

సీ. వల్లి కచవునకు విందనం బొనరించి సత్యనితినూను సంస్తుతించి

బాణుని సుతయించి భవభూతిఁ గొనియాడి భారవిఁ బొగడి మయూరుఁ దలఁచి

నివధనుఁ గొనియాడి శ్రీహర్షుఁ బ్రార్థించి కాళిదాసుఁ బ్రసన్నుఁగాఁ దలఁచి

నన్మయభట్టాంకునకు మ్రొక్కి తిక్కనసోమయాజుల వతిస్తుతులఁ గొలిచి

గీ. శంభుదాసుని మదిలోన సంస్కరించి, మతీయు సుకవుల సత్కృపామహిమ వడసి

శారదాసత్ప్రీతాపవిశారదుండ, చగుటఁ గృతిఁ జెప్పుతలఁపు నా కమరి యుండ 9

ఉ. చెప్పిననాకవిత్వము రుచింపనితావులు చూచి చెప్పఁజ్జీ

తప్పులు లేనివోనవుఁ గదా యని తీర్పుఁడు మాటిమాటికి

జెప్పునుఁ డొప్పుఁ దప్పనుచుఁ జెప్పఁగ నేర్చినవాని కొక్కచోఁ

దప్పులు లేక మాన నని తప్పెఱ్ఱ లెఱుంగుఁడు మీకు మ్రొక్కదన్.

వ. అని మద్దురుకరుణాస్తరణంబును బురాతనసత్కవిసమారాధనంబును జేసి యొక్క

మహాప్రబంధంబుఁ జెప్ప మనోగించుసమయంబున.

సీ. మండలాధిపమూర్ధమటమాణిక్యసంభావితాంచితపాదపంకజండు

కల్పితహేమాద్రికల్పమహాదానధానిదేవసంతర్పకుండు

పరిచరసమావాసభామామనఃప్రియభాసురకుసుమశరాసనుండు

మానితాంగకసర్వకుంగళాలంకృతశేఖరీకృతరాజశేఖరుండు

గీ. వల్లభూపాలతమ్మభూవల్లభేంద్ర, శుక్తిముక్తాఫలం బనఁ జూడ నమరి .

మాన్యసామంతవిద్వదహత్యవృషతు, లోలిఁ గొలువంగ బసవేంద్రుఁడొక్కనాఁడు.

వ. విద్వత్సంభావణసమయంబున.

చ. హరిహరభక్తు నార్యనుతు నంద్రకవిత్వవిశారదు న్నసీ

శ్వరవిరమాననీయుఁ గులవర్ధను శాంతుఁ బ్రబంధవాచకా

భరణము నాగమాంబకుచు బ్రహ్మయమంత్రికి నాత్మసంభవు

సరకుని దూబగుంటిపురశాసను నారయ నామధేయనిన్.

క. తలపించి హితులు చెప్పఁగఁ, విలిపించి కవిత్వగోష్ఠిఁ బ్రియ మెసఁగంగాఁ

బలుకుచు నితాంతభక్తిం, దలుకొత్తఁగ నంకురించు దరహాసముతోన్.

- క తనముఖచంద్రమరీచులు, జననయనచకోరములకు సాంద్రానందం
బాసరింప వేడ్కు నన్నుం, గనుఁగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మెసఁగన్. 16
- చ. మరుచిర మైననీకవిత మారిసభాంతరయోగ్యతామనో
హరసరసార్థగుంభనల నందము గావున నారనార్య సు
స్థిరగతిఁ గీర్తి న న్నొనరఁ జేసి సమస్త జగత్ప్రసిద్ధ మై
పరఁగుమ నుండ మా కొక ప్రబంధ మొనర్పు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 17
- ప. తత్ప్రబంధం బెయ్యది యంటేని. 18
- ఆ. పంచతంత్ర మనఁగ నంచితగీర్వాణ, భాష మున్ను చెప్పఁబడినయట్టి
కావ్య పుండ్రభాషఁ గల్గెఱ్ఱమృతంబుగాఁ, గూర్పవలయు నీదుశేర్పు మెఱయ. 19
- ప. అని వినయంబునం దాంబూలనవాంబరాధరణంబు లాసంగి వీడుకొల్పినం
బ్రియం బంది మదాత్మ గతంబున. 20
- చ. పస గలనీతిశాస్త్ర మని ప్రాజ్ఞులు మెచ్చినపంచతంత్రీకై
వసుమతిఁ దమ్మరాజుబసవత్సీతినాథుండు నాథుఁ డౌటకుం
బాసఁగి యశోవిలాసినికిఁ బుట్టినయిల్లని సమ్మతింపఁ బెం
పెసఁగె సముద్రము ద్రితమహీస్థలిరాజసభాంతరంబులన్. 21
- ప. కావున నేతత్కృతి కధీశ్వరుం డైనబసవత్సీతీశ్వరువంశం బభివర్ణించెద. 22
- చ. రవికులజేతుఁ డైనరఘురామునినందనుఁ డై మశావనీ
ధవుఁ డుదయించె నాయనకు ధర్మవిధిం బ్రభవించె శ్రీసదా
శివమహిమాధ్యుఁ డై విజయసేనకుమారకుఁ డొప్ప సుర్వరత్
సవినయమూర్తి యవ్వీభునిసంతతి నంతఁ గ్రమక్రమంబునన్. 23
- చ. మును బెజవాడదుర్గఁ దనముగ్ధునిసంబున మెచ్చుఁ జేసి పెం
వున రథదంతివాజిభటభూరిబలంబులచేఁ గలింగభూ
జనపతిఁ గ్రుంచి చేపఁ దనసంతతికై మహిఁ బాడి నిల్పి క్ర
మ్మనఁ జిరకీర్తులం గనియె మాధవవర్మ తదన్వయంబునన్. 24
- మ. ఉదయించెన్ గమలాస్తవంశకరుఁ డై యుద్యత్ప్రీతాపోన్నతికై
జదియించెన్ సకలార్థిదైన్యముల రాజత్కిల్పభూజాతి మై
కదియించెన్ నిజకీర్తిరాశి దిశలకై గల్పాంతరస్థాయిగాఁ
గుదియించెన్ బ్రతివీరబాహుబలముకై గొమ్మావనీశుం డిలన్. 25
- క. ఆకొమ్మత్సీతిపాల, శ్రీకాంతున కుదయ మయ్యెఁ జరతరపుణ్య
శ్లోకుం డన్నలదేవమ, హీకాంతుం డతులదై ర్యహేమాచలుఁ డై. 26

- చ. ఆతనికి నుద్భవించె నభియాతిమహాంబుధికుంభసంభవ
ప్రతిముఁడు సింగభూవిభుఁ డభంగపరాక్రమశాలి శౌర్యవ
ర్ధితుఁడు వివేకశీలుఁ డతిధీరుఁడు నిర్మలకీర్తికామినీ
రతుఁడు సమగ్రదానగుణవర్ముఁడు సౌమ్యుఁడు బుద్ధి సెంతయున్. 27
- ఉ. బల్లిదుఁ డైనసింగనరపాలున కుద్భవ మైరి ధాత్రి శ్రీ
వల్లభమూర్తు లైనపెదవల్లభుఁడున్ బినవల్లభేంద్రుఁడున్
సల్లలిత ప్రతాపబలసాహసనీతివివేకసంపదన్
దొల్లిటిరామలక్ష్మణులతోయి యనంగ మహానుభావు లై. 28
- వ. అం దగ్రజాండు. 29
- చ. తిరుగనిమందరాద్రి కళ దీయనిపూర్ణశశాంకుఁ డాజాలన్
సురుగనిపార్థుఁ డీశుకను సోకనిమన్తభుఁ డొక్కబాంతునుం
బారయనిగర్జనూతి యుడి వోవనికల్పమహీరుహం బనన్
వరగుణధాముఁ డైనపెదవల్లభభూపరుఁ డొప్పు సెంతియున్. 30
- క. అన్నరపతిపుణ్యాంగన, యన్నలదేవున్ గెలుదు నన్నలుదేవున్
సన్నతగుణసౌందర్యస, మున్నత విభివముల నన్న నువిదలు సరియే. 31
- వ. ఆదంపతులపురాకృతపుణ్యవిశేషంబున. 32
- క. సుతు లుదయించిరి సింగ, క్షీతిపతియును దమ్మవిభుఁడు శ్రీతిరుమలభూ
పతియుఁ గలికాలమున నొక, సతికిని రామత్రయంబు జనియెంచెనొ నాన్. 33
- వ. అమృతేశ్వరులలోఁ దమ్మక్షితీశ్వరుండు. 34
- సీ. త్రిభువనాలంకారదీపితిధావశ్యవరకీర్తిమల్లికావల్లభుండు
నిజభూసికుతారనిర్భిన్నచుర్వారపరనృపాలకమన్యభార్గవుండు
కింకిణీకుంటికాంకితసింధుఘోటకబహునైన్యరణరంగభై రవుండు
బంధుసంరక్షణప్రకటమహాభాగ్యబంధురసహకారబాంధవుండు
- గీ. నతమహిపాలమ స్తకన్యస్తమ్మగువి, రాజమానపదాబ్జుండు రాజవరుఁడు
రాజమాత్రుండె విభవవిభ్రాజితుండు, వల్లభూపాలతమ్మభూవల్లభుండు. 35
- మ. మనుమాన్దం డగుతమ్మభూవతికి వేమాజాంబవన్ బుట్టుఁ డై
జనియించెన్ బసవేంద్రుఁ డర్థిజనభాగ్యవృక్షైర్మహాజాత మై
వనితామన్తభుఁ డై వివేకనిధి యై వారాళిగంభీరుఁ డై
యనతారాతిషహాంధకారిపటలీహంసప్రతాపాఘ్నుఁ డై. 36
- వ. మఱియు నేకవిధగుణగణాంకృతుం డైనఒకభూపాలుండు 37

- సీ. రమణీయదానధారాప్రవాహంబులు పాథోధి కతివిజృంభణము గాఁగ
నిరుపమానప్రభావనిర్మలనితకీర్తి త్రిభువనసాంద్రచంద్రికలు గాఁగ
నతులవిక్రమబలోద్యత్ప్రతాపస్ఫూర్తి పరులకు నుగ్రతపంబు గాఁగ
సమధికశృంగారసౌందర్యరేఖ దాఁ దరుణీలతావసంతంబు గాఁగ
- గీ. రామరఘురంతిసగరధర్మజదిలీప, భోజసర్వజ్ఞసోమేశరాజసరణి
ధాత్రిఁ బాలించెఁ దప్తభూధనసుతుండు, శాశ్వతంబుగ బసవభూమిశ్వరుండు 38
- సీ. నరులకుఁ జేచాఁచినను ఫలం బందనిదివిజభూరుహమువిత్తిర్ణి యెంత
యవయవశృంగార మంగనామణులకుఁ జూపనికందర్పురూప మెంత
కనుఁగొన నొకవేళ ఘనతిరోహితుఁడైనతపసునిమహిమప్రతాప మెంత
యురుశక్తిఁ జని మహావ్యూహంబు వెడలంగఁ జూచినసాధద్రుశౌర్య మెంత
- గీ. వితరణంబున శృంగారవిఘ్ననమున, దీపితాటోపసహజప్రతాపమహిమ
శౌర్యగుణమున నెవ్వారు సాటి ఁత్తు, రితని కన మీటి బసవభూమిశ్వరుండు. 39
- సీ. కుసుమకోదండంబు గుఱుతు చూడము గాని దర్పితరూపకందర్పుఁ డనియు
నిజమూర్తిలోపల నెర నెఱుంగము గాని సత్కళాసంపూర్ణచంద్రుఁ డనియు
నుష్టాంశుజాలంబు లోదవఁ గానము గాని యతులితసత్ప్రతాపార్కుఁ డనియుఁ
బాసఁగ వేగన్నులపొడవు మించదు గాని సాంద్రవైభవనిర్జరేంద్రుఁ డనియు
- గీ. ననుతినంబును డనుఁ జూచునఖిలజనులు, సమధికానందమగ్నులై సన్నుతించు
సురుచిరాకారకాంతితేజోవిభవము, లమరుఁ దప్తయబసవధరాధిపునకు. 40
- క. అసమానమానధనునకు, రసికశిఖామణికి దానరాధేయనకుఁ
బ్రసవాంబకసమరూపున, కొనబిరుదరగండనికి మహోర్వీకునకున్. 41
- క. వేమాజాంబాసుతునకు, భూమాకంతునకు మన్యభార్గవునకు సం
గ్రామక్షోణీవిజయ, శ్రీమహానీయునకు రాజసింహంబునకున్. 42
- క. రణరంగభైరవునకుఁ, బ్రణమితరాజన్యహృదయపద్మార్కునకుఁ
మణికనకవస్తువాహన, గణికాద్యఖిలప్రదానఖచరేంద్రునకున్. 43
- క. సహకారబాంధవునకుఁ, సహజాలంకారదేహసౌందర్యునకుఁ
మహానీయకీర్తివాచా, మహితాత్మనకుఁ బ్రతాపమూర్తాండునకున్. 44
- క. తెల్లదలాటాంకునకుఁ, సల్లలితకృపాకటాక్షసౌజన్యనకుఁ
పుష్కారవిందశేత్రున, కుల్లనీతపరాక్రమునకు నూర్జితమతికిన్. 45
- క. కిష్కిరాంతకబలునకు, ధమ్మిల్లనవప్రమానధరునకుఁ దరుణీ
సమ్మహాపంచతరునకు, దమ్మయబసవనికి నుభయదళమిండనికిఁ. 46

అథా మిత్రభేదము. అథా-

ప. అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాచెప్పబూనిన పంచతంత్ర యనుమహాప్రబంధంబునందు గలకథలను నలంకారంబుగా వర్ణింపం దగినపాటలీపురం బెట్టి దనిన. 47

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యావిజృంభితకలితధాత్రిసురకలకలంబు

గజహయారోహణకాశలసంచారమహితరాజసుమారమండలంబు

వజ్రముక్తాఫలవస్త్రసువర్ణాదినకలవిక్రయవైశ్యసంకులంబు

నానాయుధాభ్యాసనైపుణాశోరేయవిక్రతుసమ్భద్రవిభ్రమంబు

గీ కల్పితానల్పదేవతాగారభూమి, రత్నకీలితఘనసౌధరాజితంబు

నగుచు నమరేంద్రునగరంబు నగుచుధాత్రి, బాలుచు బాటలీపుత్రమన్నురవరంబు.

ఉ. ఆపుర మేలుచుండు నమరాధిపతిప్రతిమానవైభవో

ద్వీపీతుఁ డాద్యసమృతుఁడు ధీరుఁ డుదారుఁడు బాహువిక్రమా

టోపవిజృంభితం డనఁ గడుకొ బొగడొంది సుదర్శనుండు నా

భూపకులావతంసము ప్రభుత్వముఁ బేరును బెంపు నొప్పగన్.

49

క. ఆరాజు తనకుమారులు, ధారణి బాలించునేర్పు దగిలెడుచదువుకొ

నేరక యునికి మనోవ్యధఁ, గూరి నిజాత్తం దలంచెఁ గొలు వున్నయెడన్.

50

గీ. ఎఱుకయును ధార్మికత్వము నింత లేని, కొడుకు వుట్టిన నేటికిఁ గొఱ తలంపఁ

జూడిపాడివిధంబులు చూప లేని, గొడ్డుటా వైన విలవిలజడ్డు గాదె.

51

క. పెక్కిండునుతులు గల రని, లెక్కించిన ఫలము గలదె లేశంబును బెం

పెక్కినకులదీపకుఁ డగు, నొక్కఁడె తనయుండు చాలు మర్వరమీదన్.

52

ప. అని మఱియుఁ దనమనంబున.

53

సీ. కలకంఠిగధంబు క్రాగిపోయిన మేలు పుట్టినప్పుడ మృతిఁ బొంద మేలు

తగ ముతుకాలంబు దప్పిపోయిన మేలు కన్య యైనను నంతకంటె మేలు

కాంతుఁడు పరదేశగమనుఁ డైనను మేలు మగువ గొడ్డ్రా లైన మఱియు మేలు

పల్లవాధర పతి నొల్ల కుండిన మేలు పడఁతుక తెగులుచేఁ బడిన మేలు

గీ. గాక శాస్త్రపరిజ్ఞానఘనులు గాని, సుతులు గల్గినఁ దండ్రికి సొంపు గలదె

రూపబలివిక్రమాదృభిటాటోపు లైన, నధికధననంతు లైన నయ్యధము లేల

54

చ. జనకునిపూర్వపుణ్యఫలసంపదఁ దత్తెనయుం డుదారుఁడుకొ

మనునిభమూర్తియుకొ బితృకమాతృహితుండును నొను బాపక

ర్జునకు జనించినట్టి యధముండు కులాంబుధిమంధనంబునకొ

జనితహాలాహలం బనఁగఁ జాలి హరించుఁ గులంబు ప్రేల్చిడిన్.

55

- నీ. కమనీయవిద్య దాఁ గామధేనువుభంగిఁ గామితాత్థంబులు గలుగఁ జేయు
సజ్జనవిద్వాంససంఘంబులోపల మానుగాఁ దనుఁ బెద్దమాన్యుఁ జేయు
సెన్నిదేశంబుల కేగిన సా యుమై తల్లిచందంబునఁ దన్నుఁ బ్రోచుఁ
బన్నుగాఁ దనపుణ్యపాపంబు తెఱిగించు సాధించు నిహపకసాధనంబు
గీ నగ్నిఁ గాలదు రాజుల కలవి గాదు, నీళ్ల నానదు చోరులపాబు గాదు
సోదరులచేత నెప్పుఁ బంతుకొన రాక, చెలఁగు విద్యాధనమునకుఁ జేబు లేదు 56
- వ కావున. 57
- గీ సంతతో న్నారవ ర్తన సకవిఁ దిరుగు, సుతులఁ జదివించి సమ్మద్ధిహితులఁ జేసి
వెనను నీరీతిసంపద నొసఁగఁ జాలు, నట్టిపుణ్యండు గలఁడొకో యరసి చూడ 58
- ఉత్సాహ అని సుదర్శనుండు పల్కునట్టి యననశంబునం
దనిమిషేంద్రగురుఁడసోలె నఖిలనీతిశాస్త్రసం
జనితబుద్ధియుతుండు విష్ణుశర్మ నామధేయుఁ డి
ట్లనియెఁ దాఁ బ్రతిజ్ఞ గాఁగ నవనివిభునితోడుతన్. 59
- గీ అఖిలనీతిశాస్త్రంబులు నాటు నెలల, నీకుమారులఁ జదివిన పేక యున్న
సుకులపని యేమి నన్ను నాశ్రితులలోన, నడప కాప్రాన్తె గ్రామంబు వెడల నడపు.
- నీ. అని విష్ణుశర్మ వల్కిన ప్రతిజ్ఞావచనంబుల కతఁడు ముదంబు నొంది
యనుపమభూషాంబరాదులఁ దనిపి సంభావించి సుతుల నప్పనము నేయ
సకవిఁ దొల్లఁటినీతిశాస్త్రంబు లన్నియు సంతేపరూపవిస్పష్టముగను
దంత్రంబు లైదింటి ధరఁ బ్రసిద్ధము గాఁగ నేర్పడఁగాఁ జేసె నెవ్వ యనిన
ఆ మిత్రిభేద మనఁగ మెఱయ సుహృద్భాభి, మనఁగ సంధివిగ్రహం బనంగ
లభనాక మనఁగఁ లలి నసంప్రేక్ష్యకా, రిత్వ మనఁగఁ బరఁగురీతి మెఱయ. 61
- చ. అమరిన శుట్టితంత్రము నైదింటి యందును సర్వనీతిశా
స్త్రము సుభాషితంబులను సారకథాబహుళంబు భూషితో
త్తమతనయానుబోధమును ధారణి లోకహితంబుగాఁ గ్రమ
క్రమమునఁ గావ్యరూప మెనకంబుగఁ జేసెను వానిలోపలన్. 62
- వ. ప్రథమతంత్రం బగుమిత్రభేదం బెట్టి దనిన. 63
- క. మృగపతియును వృషభంబును, మిగులఁగ సఖ్యంబు చేసి మెలఁగఁగ వనిలో
మృగధూర్తం బారెంటికి, విగత స్నేహంబు చేసి విఠియఁగఁ జేసెన్. 64
- ఆ. అనిన నృపకుమారు లాకథ మా కెఱిం, గింపుఁ డనుచుఁ బలుక నింపు మిగుల
సావధానబుద్ధి సకలంబు వినుఁ డని, చెలఁగి విష్ణుశర్మ చెప్పఁ దొడఁగె. 65

- గీ. కలను దక్షిణాపథమునఁ గవకరత్న, రాజితం బయి మహిళాపురం బనంగ
వర్ధమానుల డనఁగ సార్థవాహుఁ డందు, నధిక సంపత్సమృద్ధిచే నతికయిల్లు. 66
- వ. ఇట్లున్న సార్థవాహుం డొక్క నాఁడు తనధనంబు వృద్ధి నొందించుటకుఁ దలంపు
పుట్టి యిట్లనియె. 67
- ఆ. అరసి తేనివోట నన్ధ మార్జింపంగఁ, దగినయది సురక్షితంబు గాఁగఁ
జేసి వృద్ధిఁ బొందఁ జేయుతెజంగున, నట్టిధనము సద్వ్యయంబు నేయ. 68
- క. నేరవలె నివ్యధంబున, నేగుపు లేకున్నవాని నిలయమున ధనం
జేరీతి నిలవ దది ని, మ్రోగ మయి వితీయఁ బాఁఁ గానరు మూఢుల్. 69
- వ. అవిధం బెట్టి దనిన. 70
- నీ. సంక్షు నేయనివ్వర్జ మప్పుడె చెడు వృద్ధిఁ బొందింపనివిత్త మెడయు
ననుభవతకు రానియర్థంబు గల్గియు లేనిఫలమె కాని లేగు సుఖము
తగ నుపార్జించియు ధనము పాత్ర మెఱింగి దక్షత నిడిన సంరక్ష యదియ
నిండినసునికి నెరయ వాటము గాఁగ నలుపులు దీర్చినయట్ల కాన
- గీ. ధనము లార్జించి సంరక్ష తగ నొనర్చి, వృద్ధిఁ బొందించి యనువుగా వెచ్చపఱిచి
నడప నేర్చినవానిజన్మంబుసఫల, మున్నవారలజీవన మెన్న నేల. 71
- వ. అని వర్ధమానుండు వెండియుఁ దనమనంబున నిట్లు తలంచె 72
- చ. తమయదకంబు వాహినులు ద్రానిభంగి ధరించినట్టివృ
క్షములు ఫలంబుం దిననిచందమునకా జలదంబు నీట స
స్యములకుఁ దృప్తిఁ జేసి యవి సమృద్ధిఁ గోరక యున్నమాడ్కి ను
త్తములధనంబు సజ్జనులఁ దార్కొను బ్రత్యుపకారనిస్పృహన్. 73
- నీ. అని వర్ధమానుండు తనమదిఁ జింతించి శకటంబునను బెక్కు సరకు లెత్తి
యందు సంజీవకనందకాఖ్యము లగు వృషభయుగ్మముఁ గట్టి విశిషభూమి
తోన రాజ్యమునకుఁ బోవఁ గాఁ చెరువున నిమ్నాన్నతంబుల నీల్లి తివియ
జానుభగ్నం బైన సంజీవకుని గనుఁగొని వర్ధమానుఁ డాకులత నొంది
- గీ. పరిజనుల నాతఁ డం దున్న సరకు లెల్ల, మోవఁ గట్టడ చేసి సంజీవకునకుఁ
గాపు కొందఱఁ బెట్టి యక్కడఁ దొలంగి, చింత నొందుదుఁ బోవనంతరంబ 74
- ఉ. కావలి యున్నయాభటనికాయము నుగ్రవనంబులోపలకా
జావఁగ నేల పోద మని చయ్యన నేగి నిజేశ్వరం గదా
కోవిదుఁ గాంచి యొక్కహరి కూడఁగ ముట్టిన నేము పాఱ సం
జీవకుఁ బట్టి చంపె నది చెప్పఁగ సిగ్గుచున్న దెంతయున్. 75

- క. అని యివ్వధమున వారలు, వినయం బెసఁగంగ నచ్చి వినిపింప నిజం
బని సంజీవనుఁడలఁచుచు, మనికితపడుచుండె వర్ధమానుఁడు బుద్ధిన్. 76
- వ. అట సంజీవనుఁడు. 77
- చ. విడిగినకాలు వచ్చి యటవీధి నాయువుకల్తెఁజేసి యే
డైఱఁ జని పూరి మేసి కడుఁ దియ్యనిచల్లనినీరు ద్రాగి మై
యెఱుంగక సత్యసంపద పహించి భయం బొకయింత లేక య
క్కఱ నొకనాఁడు డప్పి యెసఁగ న్నదికెన్ వడి నేఁగుచున్నెడన్. 78
- గీ. ఆవనంబునఁ బింగళకాఖ్యుఁడయిన, సింహ మధికజంతువుల శాసింప నధికుఁ
డగుచు నిజభుజవిక్రమణాధ్యమహిమ, ననుభవించుచు రాజ్యంబు నట్ల కాఁగ. 79
- క. అభిషేకాదిక్రియలను, విభవము లేకయును భూరివిసినంబులలో
శుభగోన్నతవిక్రమమునఁ, బ్రభు వై సింహము మృగాధిపతియై వెలసెన్. 80
- వ. ఇట్లు సకలవనజంతునియామకుం డై పింగళాఖ్యుఁడగుహర్యక్షముఖ్యుండువనంబున
వెలుంగుచుండె. 81
- శా. ఆసింహం బొకనాఁడు డప్పి గొని తోయం బానఁ గాంతించి పే
రాసం దా యమునాతరంగిణిని దాయం బోవుచో నవ్వలక్
భూసంత్రాసకరాంత్యకాలజుడప్రోద్భూతగర్జోపమ
వ్యాసంగంబుగ అంకె వైచె నొకచో నాఁబోతు కాల్పివృచున్. 82
- క. బెడిదంబుగ నవ్వధమున, నడరినసంజీవనుమహాధ్వని విని య
ప్పుడ మృగపతి తనయాత్మం, గడు శంకం బొంది యచటఁ గదలక యున్నన్. 83
- ఆ. అతనిమంత్రితనయు లై నట్టికరటక, దమనకాఖ్యు లవుడు తద్విధంబుఁ
దెలిసి దమనకుండు తెఱఁ గొప్పఁ గరటకు, తోడఁ బలికె నగవు తోఁప నపుడు. 84
- ఆ. ఇంతరాబా చూడు వింతశబ్దము విని, నదికి నీరు ద్రావఁ గదల వెఱచె
దీనికాశణంబుఁ దెలియుదమే యన్నఁ, గరటకుండు పలికఁ గడఁకతోడ. 85
- క. మన కేమికారణం బీ, పనులు విచారింపఁ దగనిపనికిం జనినెన్
మనుజుండు నొచ్చు మున్నొక, వనచర మొకతగనిపని సెంబున నీలెన్. 86
- ప. అనిన విని దమనకుం డవ్విధం బెట్లనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 87
- చ. ఒకనగరంబుచేరుప మహాన్నతదేవగృహంబు జీర్ణ మై
వికలత నొంది యర్థము భువిం బడి యుండఁగ దానిఁ జూచి యు
త్సుకమతి నొక్కవైశ్యుఁడది తొల్లిటియందము నొంగునట్లుగా
నకుటిలవృత్తిఁ జేయుఁ డని యర్థ మొసంగిన శిల్పకారులున్. 88

- క. ఇయ్యకొని నగరు గట్టుచు, సయ్యెడ నొకచేపదూల మది పలకలుగా
వ్రయ్యటకు. నాడనాడను, జయ్యనఁ గీలములు గాఁడఁ జఱిచినపిదపన్. 89
- ఆ. పొద్దు చేరఁబడినఁ బోయి రిండ్లకు వార, లాసమీపతరుల నాశ్రయించి
తిరుగుమర్కటములు దేవాలయంబున, కవల నివల మెలఁగునట్టియెడను. 90
- సీ. గుడి యొక్కి తరులపైఁ గుప్పించునవియును దరువులపైనుండి దాఁటునవియు
నురుతరశాఖల నూఁగాడునవియును బ్రాకారములు ప్రాకి పాటునవియు
గోపురంబులమీఁదఁ గూర్చుండునవియును గోళ్ళఁబ్రక్కలువీపు గోఁకునవియు
నిక్కుచు బామ లెత్తి వెక్కిరించెడునవి యొండొంటితోఁ బోరి యోడునవియు.
- గీ. నిట్లు వానరయూథంబు లిట్లు నట్లు, సహజ మగుచాపలంబున సంభ్రమింప
వానిలోపల నొకవృద్ధవానరంబు, దూరముగఁ బాటి తా విధిప్రేరణమున. 91
- క. కీలాక్షీర్ణస్తంభము, లోలతమై నెక్కి నెఱియలో నండంబుల్
వ్రేలంగ రెండుకరములఁ, జీలం బెకలించి లావుచేఁ దిగియంగన్. 92
- క. బిగు వెడలి చీల యూడిన, నగచరు బీజంబు లిటుక నానొప్పిఁ గడుక
వెగ డొంది మొఱలు వెట్టుచుఁ, దెగియెన్ మర్కటము దానిత్రిమృట వింటే. 93
- వి. కావునఁ దమకుం గారణంబు లేనిపనికిం జొచ్చినమానవులతెఱం గిష్టదు చెప్పిన
మర్కటవ్యాపారంబుచందంబుమన కిది విచారింప నేమిపని మనయేలికభక్షింపఁ గా
మిగిలిన మాంసం బున్నయది భక్షింతము రమ్మనిన విని దమనకుండు రాజులం
గొలిచి తనకడుపుఁ బ్రోచుకొనుమాత్రం బైనఁ గొలువ నేల వినుమని యిట్లనియె.
- క. మిత్రుల కుపకారంబును, శత్రుల కపకారమును నిజంబుగఁ జేయెన్
క్షత్రియులఁ గొలుచుట యదగి, మాత్రముకొఱ కైన సేవ మహిఁ గొఱ యగునే.
- క. ఒక్కరునిబ్రతుకువలనకొ, బెక్కిండ్లు మహాసమృద్ధిఁ జెరుగక యున్నకొ
మక్కునఁ బాడుచుక తినియెడి, కొక్కెర తనకడుపుఁ బ్రోచుకొనదే తలఁపన్.
- సీ. స్వల్పసాస్నాయ సంయతకఠినాస్థిఁ గొఱుకు నాఁకలి మానుకొఱకుఁ గుక్క
సింహంబు తనయంకసీమ జంబుక మున్న దృష్టించి మఱి దానితెరువు వోక
శుంభదుష్టుంభితకుంభికుంభంబుల మెదడు భక్షింపంగ మదిఁ దలంచు
హీనులు నధికులు నైనమానవులును దమతమకొఱఁది సత్వములఁ దలఁతు
- గీ. రఖిలకర్తంబులను గాన నాత్మశక్తి, కనుగుణం బైనఫలములె యావహిల్లు
నట్లు నీవును జాతిమర్యాదతోడి, తలఁపుఁ దలఁచితి విది దొడ్డతనము గాదు. 97
- ప. అదియునుంగాక.

- నీ వాలంబు నులిచియు నేలఁ గా శ్శడఁచియు ధాత్రిపైఁ బొరలియుఁ దాల్చివిడిచి
నదనంబుఁ దెలిచియు నుదగంబుఁ జూపియుఁ బెక్కుపాట్లను బడ్డ కుక్క కొక్క
కడియెఁ డన్నమె కాని కడుపార నిడఁబోరు నాగంబునకుఁ బ్రార్థనంబుతోడఁ
గబళశతంబులు కరమున కందియ్య నాఁకలి దీఱంగ నది భుజించు
- గీ నెంతకార్పణ్యపడినను హీనజాతి, కెవ్వరును నీరు కడు నల్పు మిచ్చి చెని
ఘనున కూరక యండంగఁ గాంక్ష దీఱ, గురుతర్థార్థంబు లిత్తురు ధరణిపతులు. 99
- క ఘనవిద్యావిక్రమములు, మనుజేంద్రులు చూచి మెచ్చ మఱి బ్రతికినఁ గా
కనయంబుఁ దోఁక నులిచిన, శునకమునకుఁ గ డెడుకూడ చూడక యిడరే. 100
- గీ శౌరురజ్ఞానకీర్తులఁ బరఁగె నేని, వానిసంపద యొకపూట యైనఁ జాలు
నుదరహాసణమాత్రకై యుర్విమీఁదఁ, గాకి చిరకాల మున్న నేకార్య మగును.
- గీ. అల్పజలముల మొరపవా గడర పాటు, నల్పధాన్య మొదవు మూషకాంజలికిని
స్వల్పఫల మబ్బెనేనియు స్వల్ప మనక, యల్పఁ డానందమును బొందు నల్పలీల.
- క సువి హితాహితగుణముల, పర వెఱుంగక చవికిఁ జూపు వింతగ నాత్మో
దరభణికేవలేచ్ఛం, బరఁగెడునరపశువు పశువుప్రతి యన వినజే. 103
- చ. అనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 104
- క. మనము ప్రధానులమే యే, పనులకుఁ గర్తలము గాము బహునీతులకుం
బని యేమి యనిన నతినికి, విను మని దమనకుఁడు ఎల్కె వివరం బెసఁగన్. 105
- గీ. భాగ్యవశమున బుద్ధిసంపన్నుఁ డగును, బుద్ధిబలమున నృపులకుఁ బూజ్యుఁ డగునున్.
నృపులు మన్నింప నయకానిపుణుఁడగుచు, బూని రాజ్యంబునడుపు ప్రధానుఁడగు
- చ. కావునఁ బ్రధానపదవికిం బ్రాప్తంబు గలిగినం గలుగుఁగాక దాన నేమివోద్యంబు
విను మని యిట్లనియె. 107
- చ నడవడి మంచి దైనను జనంబులు పెద్దఁగఁ జూతు రాతనికొ
నడివడి చక్కఁగా నినరు నచ్చిన చుట్టము లైనఁ జేరనీ
కెడ గలుగంగఁ దోలుదు రహీనతయుకొ లఘువృత్తియు న్నహికొ
నడివడిచేత వచ్చు బది నైజము దీని నెఱుంగ వింతయున్ 108
- చ. ఒడికముతోఁ బ్రయత్నమున నొక్కమహాశిలఁ గొండమీఁదికికొ
గడపఁగ భార మచ్చటిది గ్రక్కున భూమికి డిగ్గఁ ద్రోవఁగాఁ
గడు సులభంబ యట్ల గుణగణ్యుఁ డనం బొగ డొందు లద్భుతం
బుడుగక చుడ్డనుం డనఁగ నుండుట దా నుకరంబు ధాత్రిలోన్. 109

- క. అని దమనకుండు పెప్పిన, విని కరటకుఁ డతనితోడ విపరించితి వీ
 ఐను వైననీతివాక్యము, తెనయఁగ నీతలఁచుకార్య మెయ్యది సెపుమా. 110
- మ. అనినక వానికి నిట్లునక దమనకుం డత్యంతభీతస్థితిక
 మనరా జేటికిఁ బోవఁగా వెఱచియున్నాఁ డిట్లు కంటే యనక
 విని యేభిఁగి నెఱంగి తీ వనిన భావింపంగ నేకాశ్రయ మై
 నను భావిజ్ఞులయంతరంగములఁ గాన న్యయ్య భావింపుమా 111
- చ. పలికినన న్నెఱింగి పశుపం క్తులు సెప్పినయట్లు చేయు శి
 క్తుల హయకుంజరంబులు వశం బయి మోచుకపోవు నట్లు మ
 ర్త్యులు తమబుద్ధితే కదిరియుక్తిఁ జరించిన వార లేటికిక
 వెలయుఁ బరంగితం బెఱుఁగ నేర్పుట గాక వివేక మిచ్చుహిన్. 112
- ఉ. కావున నిప్పు డివ్వీభునిఁ గన్గొని చిత్తము వచ్చునట్లుగా
 సేవ యొనర్చి మన్ననలఁ జెందెద నన్న నతండు మున్ను ధా
 త్రివిధులక భజింపవు తదీయచరిత్ర లెఱుంగుదే యనక
 గోవిదవృత్తి భూపతులఁ గొల్వఁగ నేర్తు నటంచు నిట్లునన్. 113
- గీ. ఆతినమర్థుల కిల నసాధ్యంబు లేదు, పోల నుద్యోగికిని దూర భూమి లేదు
 విద్య గలవాని కెందును వింత లేదు, ఐజుల ప్రియవాదికిని శాస్త్రవంబు లేదు. 114
- చ. అనినం గరటకుం డతని కిట్లనియె మనస్వామిచి త్తవృత్తి యెఱుఁగనినీకుంగదియ నెట్ల
 గు ననిన నతం డిట్లనియె రాజు మన్నించుసేవకులపొందునం బోయి న న్నెఱింగించు
 కొని యాసన్నప ర్తనుండ నయ్యెద విను మని యిట్లనియె. 115
- ఉ. వీనికి విద్య లే దనరు వీఁడు కులస్థుఁడు గాఁ డనారు మే
 ధానిధి వీఁడు గాఁ డనరు తమ్ము భజించినఁ జాలు నెప్పుడుక
 మానసనాథులక సతులు మవ్వ మెలర్చినపువ్వుఁదీఁగెలుక
 మానకపాశ్యవసంశ్రితసమాజముఁ బూని గ్రహించు నిచ్చులున్. 116
- క. కోపప్రసాదచిహ్నము, లేపార్థివునందు భృత్యుఁ డెఱిఁగి చరించుక
 దీపించి వాఁడు నృపుచే, నేపారఁగ మంతుకెక్కు నెక్కు డుకరుణన్. 117
- చ. అనినం గరటకుండు నేఁడు నీవు రాజాసమ్మఖింబునకుం బోయి యేమని పలుకంగల
 వాఁడ వనినం దమనకుం డిట్లనియె. 118
- క. ఉత్తరమునఁ బొడమెడుఁ బ్ర, త్యుత్తర ముత్తరము లేక యుత్తర మగునే
 హత్తినసువృష్టివలనక, విత్తులకుం బొడమునట్టివిత్తులుపోలెన్. 119
- చ. అని మఱియును. 120

- చ. నరుల కపాయదర్శనమునం బ్రభవించిన యావిపత్తియున్
 సరవి నుపాయదర్శనవశంబున నిచ్చినకార్యసిద్ధియున్
 వెరవున బుద్ధిమంతులు వివేకమునన్ దగునీతిసంపదన్
 దిరముగ మున్ను కాంతురు నదిం దలపోయుచు నిక్కునంబుగన్. 121
- చి కావున నిమ్మహీపతికి సంప్రాప్తకాలం బె నవిన్నపంబు చేయుదు నెట్లనిన నప్రాప్త
 కాలవచనంబు లుపన్యసించి బృహస్పతి యైన నవమానితుం డగు దేశకాలపరిజ్ఞానం
 బెఱుంగక గుణహీనులు ప్రయోగించినసుభాషితంబులు న్యంగన్యంబు లగు నని
 మఱియు నిట్లనియె. 122
- క తననడవడి నతురుషులు, తొనియాడఁగ నుబ్బ కదియ గుణముగఁ దద్వ
 ర్తనము న్వదలక యుండిన, నునుజుఁడు పూజ్యుండు జనసమాజములోనన్ 123
- ప. అని మఱియు నిల్లనియె సేవకులు రాజులంగొలవ నెట్లు వచ్చువారు పర్యతంబులం
 బోలెఁ బ్రకృతివిషములు జలగ్రాహులు నని పలుకవలదు. 124
- గీ. ఎవ్వరెవ్వరియాత్మల కెద్ది హితము, వారివారికి ననుగుణవర్తనమున
 బుద్ధిమంతుఁడు శీఘ్రుంబ పొనఁగ మెలఁగి, యతని వశ్యనిఁగాఁ జేయు నాక్షణంబు
 ఆ. చటులసింహశరభశార్దూలగజముల, వశ్యములుగఁ జేయ వచ్చు ననఁగ
 నరయ మిగులఁ దద్జ్ఞులగుచారలకు నల్ల, యవనిపతులు వశ్య లగుట యెంత 126
- ప. అనినం గరటకుండు దమనకా నీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగు మనిన దమన
 కుండు పింగళకుసముఖంబునకుఁ బోయి మ్రొక్కి న నానీకుం గా నియమించి కృపా
 కటాక్షంబు లాలయఁ బింగళకుండు నిన్నుఁ జిరకాలంబునకుఁ బొడగంటిమి భవదా
 గమనంబునకు నిమి త్తం బేమని యడిగిన దమనకుండు భవత్పదపద్మంబులకు నావల
 నం బ్రయోజనంబు గలుగుటంజేసి పనివింటి నమాత్యుం డైనవాఁడు ధనయేలికకు
 నననరంభు గలయప్పుడు కార్యాకార్యంబు లెఱింగింపఁ బిలువకున్నను గదియవలయు
 నేనకా దెట్టిమానవుం డైనను బార్థి వేంద్రునకు నొక్కొక్కవేళం బ్రయోజనప
 డు నని యిట్లనియె. 127
- గీ కర్ణములతీట దంతనిర్ఘర్షణంబు, వేఱుతృణకాష్ట
 నంగవాక్పాణిపదముల నమరునట్టి, నరుఁడు గొఱ
- ఉ. ఒప్పమి సజ్జనోత్తమున కొక్కయెడన్ బ్రభవించి
 దప్పదు ధైర్యవృత్తి సతతంబును బూర్వపథంబు నగ్నిఁ దా
 నొప్పర వేల్చి బట్టునెడ నూర్ధ్వముఖంబులు గాక తిచ్చిఖల్
 దప్పి యథోముఖంబు లయి లొక్కొక నెప్పునె యెన్నఁడేనియున్. 129

వ. అని మఱియు విశేషజ్ఞుం డైనమహిపల్లభునకు సర్వంబును మున్ను గానంబడు నెట్లంటేని. 130

మ. హలికుం డోపి సమస్తభీజముల నయ్యెవేళలం జల్లువో
నెలమిం బుట్టినకోమలాంకురము న్వీక్షించి మున్నున్న తాఁ
దలియున్ సస్యఫలంబు లాకరణి నర్థిన్ బుద్ధిమంతుండు మ
ర్త్యులయాకారము నూచి నిశ్చయము సేయున్ దన్ననోవృత్తులన్. 131

క. నరపతి భృత్యులఁ దొడపుల, నొరసి తగిన నెలవులందు ననుపక యున్నన్
జరణంబునఁ జూడఁమాణి, శిరమున నందియయుఁ బెట్టుచెలువము గాడే. 132

గీ. కుందనము గూర్ప నర్హ మై యందపడిన, పృథులరత్నంబు వెండిలోఁ బెట్టెనేని
రత్నమున కేమికోటయగు రాజు బంటుఁ, దగినపనిఁ బెట్టకుండినఁ దగవు గాక

ఉ. ఈతఁడు బుద్ధిమంతుఁ డగు నీతఁడు నా కనురక్తుఁ డేలఁగా
నీతఁడు తా జకుం డని మహిశ్వరుఁ డాత్మ నెఱింగి వారి నా
రీతుల నేర్పడ న్ననుపఁ శ్రీతి దలిర్పఁగ నట్టివార లా
భూతలనాభునిన్ విడిచిపోవక కొల్తుర యెల్లయప్పుడున్. 134

క. తురగంబులు నాయుధములు, నరుడుగ శాస్త్రములు వీణ యావాణియు నే
ర్పరి యగు నరుండు నారియుఁ, బురుషవిశేషంబు నొంది పొరి మతి కెక్కున్. 135

క. అని పలికి దమరకుం డి, ట్లను నన్ను సృగాలమాత్ర మని నీచిత్తం
బునఁ దలఁపక నావిన్ను, మనఘాత్త వినంగఁ దగుఁ బ్రయత్నముతోడన్ 136

సీ. నూకరూపంబు భీకరంబుగఁ దాల్చి పుండరీకాత్మండు పొగడు వడఁడె
మృగరూపమునఁ బుట్టి జగతిఁ బ్రసిద్ధుడై ముని సురేంద్రునిచేత మ్రొక్కుగొనఁడె
ఛాగిస్వరూపంబు పల్లుఖుండు ధరించి నురసమాహమునఁ బ్రస్తుతి గనఁడె
యంద్రాగ్ను లిరువురు నెనంగఁగఁ బట్టు లై బృథులనత్కీర్తులఁ బెంపు గనర

గీ. యల్లుజంతువు లని వారి నాదరింప, కుండెనే తొల్లి సురమునిమండలంబు
గాన నీవును ననుఁ జాల్సఁగాఁ దలఁపక, చిత్తమునఁ జేర్చి నామాట చిత్తగింపు.

వ. అని మఱియును. 138

క. అసమర్థుఁ డైనహితుఁడును, నసమానసమర్థుఁ డైనయహితుండును న
వ్యసుధాధిపునకుఁ గొఱ గా, రెనఁగఁగ నాశక్తిభక్తు లెఱుంగఁగవలయున్ 139

వ. అని పల్కి నెండియు. 140

సీ. అవివేకి యగురాజు నంటినప్రజలందు నెట్టివారును మతిహీను లగుదు
రట్టివా రాసన్నులై మహిశ్వరుఁ గొల్వ రెడపక పెద్దలు విడుతు రపుడె

- పెద్దలు విడిచినఁ బెరిగి యన్యాయంబు ప్రబలంబు గాఁగ సర్తంబు తొలఁగు
సర్తంబు తొలఁగిన ధాత్రీతలం బెల్లఁ జీకాకు పడి రూపుచెడి యడంగు
- గీ. రాజు పరిసకవర్తులు రాష్ట్రజనము, మున్న నశియించి చనుటకు మోస లేదు
గాన సర్వజ్ఞుఁ డనఁగ లోకంబుచేత, వినుతిఁ బొందినరాజు వివేక మమరు. 141
- ఆ అనుచు నిట్లు దమనకాఖ్యుండు పలికిన, నర్థిఁ బింగళుండు నతని కనియొఁ
బొసఁగి మాకు మంత్రిపుష్ట్రుండ వగుటను, జెప్పఁ దగినబుద్ధి సెప్పఁ దగఁడె 142
- క అన నతఁడు విన్నవించెద, ననఘా! యుదకార్థి వగుచు యమునానదికిం
జనుచుండి వెఱఁగుపడి నిల్చినకారణ మేర్పడంగఁ జెప్పము నాకున్. 143
- చ. అనిన నాతం డిట్లనియె 144
- సీ ఈయున్నవన మెల్ల నాయుధీనం బిది సర్వసత్త్వవ్రాతసంకులంబు
కడిమి నిన్నాళ్లును గదల కుండితిమి యీవిపినంబు నేఁ డింక పెడలవలసె
నెట్లన్న నొకశబ్ద మేమని చెప్పదు నశనినిర్దోషంబు ననుకరించి
నాకర్ణముల సోఁకినను భయం బొదవిన విన్నవోటనె నిల్చి యున్నవాఁడ
- గీ శబ్ద మూహింప నుత్కృష్టజంతువునకుఁ, గాని యల్పజంతువునకుఁ గలదె యట్టి
దేమిసేయుదు ననినమృగేంద్రునకును, దమనకాఖ్యుండు వల్లె నందంద మ్రొక్కి.
- చ. దేవా శబ్దమాత్రంబునకు శంకింపం బని లే దవధరింపు మని యిట్లనియె 146
- గీ. బహుజంబుల సేతువు బగిలిపోవు, విను మరక్షితమంత్రంబు విఱిసిపోవుఁ
గొండియంబున సఖ్యంబు గ్రుంగిపోవుఁ, గతినభాషలఁ బడిపోవుఁ గాతరుండు.
- చ. అని మఱియను. 148
- క సీ విన్నశబ్ద మిప్పుడ, యే విని తెలిసితిని బుద్ధి నెంతయు మను దా
భావించి నక్క తెలియదె, దేవా ఘనదారుచర్మతీప్రధ్వనులన్. 149
- చ అనినంబింగళకుం డవ్విధంబు తెలియం జెప్ప మనిన నతం డిట్లనియె. 150
- గీ. ఎసఁగునాఁకటిపెల్లన నిందు నందు, నడవిఁ జరియించి యాహార మబ్బకునికి
నలసి యొక జంబుకంబుభాగ్యమునఁ గాంచెఁ, గలహ మొనరించిపోయినకదనభూమి.
- సీ. అఱిముఱి నంతంతఁ దఱుచుపోవులు గట్టి యఱువలై యున్నయరదములును
దొండముల్ గొమ్ములుఁ దొడలు మ స్తకములు ఖండంబు లై నవేదండతతులుఁ
జరణంబు లూరులు బరులుఁ గంధరములుఁ దునకలై పడియున్నతురగములును
గంకణాంగదములఁ గడు నొప్పి విఱిగిన బాహుదండంబులభటకులంబుఁ
- గీ గలిగి భీభత్సరౌద్రశృంగారములకు, నాస్పదంబుగఁ గనుపట్టునట్టి నేలఁ
గొతుకంబునఁ బొడగాంచి కదియనంత, నవల నొకమహాధ్వని గుండెలవియనిగుడ.

- సీ. అమృహాధ్వని విని యత్యంతఃకముతో మృగధూర్త మట్టిట్టు మెదల వెఱచి
కను మాసి తెఱవ కెక్కడఁ జొత్తు నని బుద్ధి శోకించి కను విచ్చి చూచునంత
ధారణిఁ బడి యున్న భేరిముఖంబునఁ దరుశాఖ గాలిచేఁ దాఁకుచుండఁ
బాడగని తనలోనఁ బాడమిశభయ మెల్లఁ బోయిన నాభేరి డాయ వచ్చి
- గీ. యప్పు డిది గాన నేరక యధికభీతిఁ, బాటిపోవఁగఁ జూచితిఁ బట్టు విడిచి
సొలప కిది భాగ్యదేవత చూపె నాకు, ననుచు నానక్క యాత్మ నిట్లని తలంచె.
- గీ. ఇది మహాభోజ్య మిచ్చట నొదవె నాకు, నిప్పుడిది ప్రచ్చుకొనిచొచ్చి హితమెలర్ప
వలయుమాంసుంబు భక్షింపవచ్చుననుచు, సొలప కాభేరి వ్రచ్చి తాఁ జొచ్చిచూచి.
- ప. అమృగధూర్తం బందు నేమియుం గానక పృథాన్ధూలం బని పోయెం గాన శబ్దమా
త్రంబునకు శంకింపం బనితే చెచ్చట శబ్దంబువినంబడెనచ్చటికింబోయి తెలిసికొని
వచ్చెదం బనుపు మని యతండువనుప సంజీవకుం డున్నయెడకుంబోయియిట్లనియె.
- సీ. ఎఱుంగు మృగేంద్రునిహితశృత్యుగా నన్ను నతఁడు నీయున్నెడ కరుగు మనిన
వచ్చితి నాతఁ డివ్వనజంతుకోటికి నధిపతి గావున ననఘ నీవు
నాయనపంపు చేయక యెంటిఁ నిరుగుట తగవు గా దతనిపాదములు గనుము
మంత్ర వై తత్కార్యతంత్రంబు తిర్పము వెఱవక రమ్మన్న విని యతండు
- గీ. సమృద్ధించిన మృగపతిసమ్ముఖమునఁ, దాను మును నిల్చి మృగ నాథ యేను బోయి
మున్ను నీవిన్నశబ్ద మిమ్ముగ నెఱింగి, తెలిసి వచ్చితి నీపాదములు భజింప. 156
- ప. అది కావించినయతండు దేవర మన్నింప నర్హుం డని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.
- సీ. అడవి మహాబలం డధికసత్త్వంబున నురుతిరుప్రజముల నురులఁ గొట్టి
నీచంబు మృదువునై నెరయ నానత మైనకసపుఁ బెల్లగిలంగ విసత నొల్లఁ
డబ్బంగి నధికుండు నల్పులదెసఁ బోక ఘనతరారాతుల గండడంచు
నట్లు నీవును మహాహంకారమృగములఁ దగిలి సాధింపంగఁ దగుదు గాన
- గీ. సాధుజంతుమాత్రంబుల బాధపఱచి, యుదరపోషణ మొనరించుచున్నహరులు
సాటి నేయంగఁ దగునె యీజగతి నీకు, శౌర్యగుణధామ మృగకులసార్వభౌమ.
- క. అని కీర్తించుచుఁ దగుననుఁ, డనఘా నీ వపుడు వినఁగ నాగ్గుట మటఁ జే
సినయాతఁడు సంజీవకుఁ, డనఁ జనున్మృషరాజు సౌమ్యుఁ డనఘుఁడు బుద్ధిన్. 159
- తదల. ఆతఁడు నీకును మంత్ర గాఁదగు నాయనం గొనివత్తు నే
నతులవిక్రమ పోయి వచ్చెద నన్న నాతఁడు పా మ్మనక
వితతవాక్యవివేకసంపద వింతభావము మాన్చి తాఁ
జతురతకౌ నృపభేంద్రు సింహముసమ్ముఖంబునఁ బెట్టినన్.

- క. అది మొదలుగ సంజీవకు, వదలక మృగనాథుఁ డధికవాత్సల్యం బిం
పాదవఁగఁ దనయొద్ద సచివ, పదవికిఁ దగు విభవ మిచ్చి పనిగొనునంతన్. 161
- మాలిని కరటదమనకాఖ్యుల్ గాఢచింతాంతరంగ
స్ఫురితబహువిధోక్తుల్ శోకమూలంబు గాఁగన్
బరఁగఁగఁ దమహానన్ బల్కుచున్నట్టివేళం
గరటకుఁ డనె వానిం గర్జఘాలంబు గాఁగన్. 162
- గీ సరవి నిన్నాశ్వునీమహేశ్వరుఁడు మనలఁ, బ్రజల నొక్కర లేకుండ భక్తిఁబ్రోచె
వెనుక సంజీవకుండు వచ్చినదిమొదలు, విడిచె నిది భవత్కృతదోషవిధిన కాదె.
వ. అనిన వానికి దమనకుం డిట్లనియె. 164
- ఉ. వావిరి రాజు ప్రాతఃపరివారము నెల్లఁ బరిత్యజించి సం
జీవకుఁ బట్ట నేవకులు చెచ్చెర గ్రాసము లేక చిక్కి రేఁ
జూనె విచారదూరమతి చొప్పుడ నిద్దఱఁ బొందు చేసెతిన్
దైవము కర్త గాక మఱి తక్కినవారివశంబె చెప్పమా. 165
- వ. అని దమనకుం డస్తత్కృతదోషంబునకు పగనం బని లేదు ఊను మని యిట్లనియె.
గీ. మేషయుద్ధమధ్యంబున మెలఁగి యొక్క, శివయు నాషాఢభూతిచే సిద్ధమునియుఁ
దొడరి సాలీనిసతిచేత దూతికయును, నాత్మకృతదోషమునఁ గాదె హానిఁ బడిరి.
వ. అనినం గరటకుం డవ్విధం బెఱింగింపు మనిన దమనకుం డిట్లనియె. 168
- చ. కలఁ డిల దేవశర్మ యనఁగా నొకయోగి యతండు పెక్కు ది
క్కులఁ జరియించి నే ర్పెసఁగఁ గూర్చిన యర్థము కంఠలోపలం
బొలుపుగఁ బోసి వైచుకొని పోవఁగ నత్తెఱఁ గెల్లఁ గాంచి మ్రు
చ్చిలుటకు శిష్యభావమునఁ జేరి యొకానొకఁడుర్జనుం డొగిన్. 169
- గీ నామ మాషాఢభూతి నా నటన మెఱసి, కదిసి భయభక్తు లతనికిఁ గానఁబడఁగఁ
బరమవిశ్వాస మెసఁగంగఁ బనులు చేసి, మెలఁగునంతటఁ దపసియు మిగుల నమ్మి.
క. ఈకంఠ నాకు ప్రేఁగని, చేకొన నాషాఢభూతిచే నిచ్చి యతం
డాకందువ వనమధ్యత, టాకముఁ బొలుపారఁ జూచి డాసి కడంకన్. 171
- క. ఆచమనం బొనరింపఁగ, నాచేరువ మేషయుగళ మత్యుగ్రముగాఁ
ద్రోచియును మస్తకంబులఁ, దాచియుఁ దమహానఁ బోరఁ దా నవ్వేళన్. 172
- ఆ. తగరుదోయితలలు దాఁకంగఁ దాఁకంగఁ, బగిలి రక్త మొలికి పడుచు గట్టి
కరడు కట్ట మాంసఖండంబుగాఁ జూచి, ఫేరవంబు మిగులఁ జేర వచ్చి. 173

- వి. ఆక్తం బాస్వాదింసుఁ గోరి మేఘయుద్ధమధ్యం బని తలంప నెఱుంగక దుర్బుద్ధియ
గుజంబుకంబు జిహ్వచాపలంబునఁ దద్రక్తం బుమయోగించునునునును. 174
- క. మును పాసి వెనుకవెనుకనుఁ, జని తాఁతుతగళ్ళనడుమఁ జచ్చిననక్కఱ
గనుఁగొని ఐగచుచు భిక్షుకుఁ, డెనయఁగ నామాధభూతి నెలమిం బిలువన్. 175
- వి. వాఁ డంతకుమున్ను వసుభరితంబై నయాకంధనపహరించి చనుటెఱింగి మోసపోయితి
నని భిక్షుకుండు దనమనంబున మేఘయుద్ధమధ్యంబున జంబుకంబునను నామాధ
భూతిలనఁ దనమను ననర్థకం బయ్యె ననుచుం జింతింపుచు నస్తమయసునుంబు
నఁ దత్సమిషనగరంబుఁ బ్రవేశించి యం దొకతంతువాయుగృహంబునకుం జనిసు
హృద్వాతిగోష్ఠిం జెంచి సుఖోపవిష్టుం డై యుండె నంత. 176
- క. ఆసాలీనికులాంగన, వోసం బన కన్యవిటులతోఁ దిరుగంగా
నాసంశిజాక్షిలనక, గాసిల్లుచు దానివిభుండు క నిడియఁడెన్. 177
- నీ. ఉన్నవో నారాత్రి యొండుబాలికఁగూర్చిమగఁడు వోనఁగఁ జూచి మది నెఱింగి
తననుదూతిక యొనతరుణి రమ్మని పిల్వ నదియుఁ దానును నన్యసదనమునకుఁ
జనునంత నెదురుగా సాలీండు వచ్చిన దూతికఁ దొలఁగించి తోయజాక్షి
పురుషుమందఱ నేఁగి భోరున నిలుచొచ్చి గరగతోయము దెచ్చి కాళ్ళుగడుగఁ
గీ. దఱియ భావజ్ఞుఁ డై దానిభార్య మెఱిఁగి, వినున కొడలెల్లఁ జెడఁగొట్టివిటిచికట్టి
తెల్లవాఱంగఁ జూడు నీతెఱఁ గబంచు, నిండుమనమున నాతండు నిగురవోపి.
- వి. అయ్యననంబున. 179
- ఉ. దూతిక వచ్చి నీపతి మృతుండునుబోలెను నిద్రవోయెడుక
భీతకురంగనేత్ర యితనిం గమబ్రామి సుఖింసుఁ బొమ్ము నీ
వీరిఱి వచ్చునంతకు సహించెదఁ గట్టినరజ్జుబంధముల్
నాతనువల్ల నుంచుకొని నాకుఁ బ్రియం బిది పద్మలోచనా. 180
- ఉ. కంతునిఁ బోలునట్టియుపకాంతునితోడ రమించితేనియుక
సంతస మందె దంచు విలసద్గతి నీకడ కేఁగుదెంచితిక
గాంత పురాతనుం డయినకాంతుండు మేల్కొ నెనేని వీఁడు కా
లాంతకుఁ డైననుం దలఁకు నచ్చటికిం జని రమ్మ పొ మ్మెగిన్. 181
- ప. అని దానిరజ్జుబంధంబు లూడ్చిదానికిం బ్రియంబుగాఁదన్నంగట్టించుకొనియయ్య
వతీరత్నంబు నినిచిననదియు నర్ధరాత్రుసమయంబున నివిడాంధకారంబునఁబుష్పకో
దండసహాయ యగుచునుపనాథుమందిరంబుఁ బ్రవేశించెనిటఁదంతువాయుండునంత
మేల్కొంచి యంధకారతిరుకతంబునఁ దనకాంత యున్నరూ నెఱుంగ కిట్లనియె.

- ఉ. ఓసిగులామ న న్నెఱుంగకుండంగ నెయ్యడ కేగి తిప్పడే
వాసియు వన్నెయుం గలుగువాడఁ గులంబున నింద తెచ్చి వే
ద్రోసి తలంప నీకఱిచి దుష్కృత మెవ్వరుచేసినారు నీ
బైసి తొలంగ దొత్తువలె బాపెడఁ గూటికిఁ జీరకం జెడన్ 183
- వ. అని మఱియును. 184
- క. నిను విడువలేక పలికెదఁ, గనికరమున నేడుమొదలుగా నెంచేసికొ
జన నని శపథముఁ జేసిన, నిను విడిచెద నమృతంబై నినుం దరుణీ. 185
- క. అని యిట్లు పలుకుచుండఁగ, విని దూతిక యెలుఁగు చూప వీఁ డెఱుఁగునొయం
చొనరఁగఁ బలుకక యుండిన, మనముకఁ గ్రోధానంబు మండుచు నుండన్
- వ. ఆతంఱువాయుం డంతట నముత్థితుం డై యిద్దరాత్మిక నామం బ్రమాణంబు చేయు
మనినఁ బలుక కూరకున్నయది యిట్టిభౌత్వం బింకను జేయుతలంపుగావలె ననియగ్గ
లంపుఁగోపంబునదిగ్గన లేచి తీక్షణ శ్రీకం గొని యాదూతికనాసికాచ్ఛేదంబుఁ జేసి
క్రవ్వుఱ శయ్యాతలంబునపంజని నిద్రించునమయంబునఁదంతువా యుకాంతయొస
కాంతునితో నలరువొక్కెఱంగలసి వేగంబ వాని వీడ్కొని యంతంత నాలకింపుమఁ
జనుదెంచి దూతికం గదిసి యిట్లనియె. 187
- క. పురుషుఁడు మేల్కొని నిన్నుం, బరుషంబులు పల్కు నంచు బటతెంచితిఁ దా
మరసాక్షి వాఁడు మేల్కొని, యరయండు గదా విచార మయ్యెడు నాకున్. 188
- వ. అని పలుకఁ గన్నీ రొలుక నల్లన యిట్లనియె. 189
- ఆ. నీవు వోవఁ దడవ నీనాథుఁ డప్పుడే, నినుర మేలుకాంచి నీ వటంచు
ముక్కుఁ గోసె నింక నెక్కడిసరిసార, మమ్మ నన్ను విడువు మరుగవలయు. 190
- క. అని యొయ్యిఁ బలుక దానిం, గనికర మొప్పుంగ విడిచి ఘనబంధములకొ
దనతనువునఁ గట్టించుక, వనజానన యుండె దానివల్లభుఁ డంతన్. 191
- వ. ప్రబుద్ధుం డగుచు నానన్నుం డై యౌరురాత్మికా యేమిచేసెద నినిన నమ్మగువ
యిట్లనియె. 192
- ఉ. నన్ను నకారణంబ సరి నారులలోఁ దలవంపు నేయుదుకొ
మిన్నక ముక్కుఁ గోసితివి మిక్కిలి నాకడి నేర మెదియేకొ
గన్నది విన్న దింతయినఁ గల్గెనొ యొల్లనివాడవై కదా
పిన్నతనంబు చేసి వగపించితి వేమితలంపు శిష్యమా 193
- ఉ. దేవమహోత్సవం బని సతీమణు లందఱు నేఁగ నేనునుం
బోవఁగ నీవు నా కెదురు బోరన వచ్చినఁ బోకి చిక్కితిం

- గావునఁ దప్పు నావలన గల్గమి నీవు దలంపకుండినకా
దైవ మెఱుంగఁజే తగనిదండము దండధరుండు చేయునే. 194
- క. ఇలువాడుదు గతగరగాఁ, దలవాకి లెఱుంగఁ బొరుగుతరుఱులఁ గూడన్
గల నైన నన్యపురుషులఁ, దలఁపకొ దులువా పతివ్రతామణిఁ గానే. 195
- ప. అని సురమునీంద్రుల నుద్దేశించి యిట్లనియె. 196
- ఉ. ఓసురలార యోమునివరో త్తములార భవత్పదాబ్జవి
శ్వాసము నాకుఁ గల్గుట నిజం బగునేని మదియకాంతుపైఁ
జేసినభక్తి యొన్నఁడును జిందిలదేని వినుండు నేఁడు నా
నాసిక వచ్చుఁగాక జతనంబుగఁ బూర్వగతిం బ్రకాశమై. 197
- ప. అని పలికి నిజనాథు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 198
- చ. ఎఱుంగక చేసినట్టినిను నేమన వచ్చుఁ బతివ్రతాగుణం
బెఱుఁగుటఁజేసి నాకు సుర లిచ్చిరి ముక్కెఱు చక్కఁ జూడు ప
ల్లజపులు మాని యాకసమునందు సురేంద్రుఁడు లోకపాలురుం
దఱుచుగ నన్నుఁ జూచుటకుఁ దార్కొని రందఱుఁ గాన నయ్యెడున్. 199
- క. అని తనవల్లభి పలికిన, విని విస్మితుఁ డగుచు లేచి విభుఁ డతిశీఘ్రం
బున దివియఁ గొనుచుఁ గదియం, జని కనియెం దనదుభార్యచక్కనిముక్కున్.
- క. పొడగని తనభామినికికొ, దడయక పదయుగము చేరి దండం బిడి య
ప్పుడ తాఁ గట్టినపెడకే, ల్విడిచి ప్రియుఁడు ప్రియము వల్కె వేగినసిదపన్. 201
- ప. భిక్షుకుండును నిద్రావరహితుండై సర్వవృత్తాంతంబునుఁ జూచుకొని యుండె నట
దూతికయును వస్త్రాచ్ఛాదితముఖకమల యై తన గృహంబునకుం జని శయ్యాతలం
బున నాసీనయై తనపురుషుం డెఱింగిననేమనియెరుంగుదు నేమిసేయుచు నెక్కడఁ
జొత్తు నని చింతించుచున్న సమయంబున దానివల్లభుం డైనతైరకుండును మేల్కొని
ముఖప్రత్యక్షనంబు చేసికొని తనభార్యం బిలిచి యిట్లనియె. 202
- ఆ కత్తు లున్ననంచి కడువేగఁ గొని రమ్ము, పోయి యూడిగమ్ము నేయవలయు
రాజు పిలువఁ బంపె రమణిరో తెచ్చున్, నదియుఁ గత్తి యొకటి యతని కొసఁగ.
- ప. అది పుచ్చుకొని నాపితుం డగ్నికణంబు లొలుకఁ గన్నుల దానిం జూరచురంజూచి.

- ఆ.వాటు దాకి ముక్కు వ్రయ్యలై పడె నందు, ముదిత కోకకొంగు మూసికొనుదు
వాడవాడె లెల్ల వడి వెంటఁ దగులంగఁ, బోయి రాచనగరఁ గూయుచుండ. 206
- గీ. ఆపుడు దోవారికులు విని యవ్వధంబు, నృపునికఱిగింపఁ బిలిపించి సెలఁతఁ జూచి
యిత్తెఱంగున కేమినిమిత్త మనిన, జనపతికి విన్నవించె నిజంబు తోడ 207
- ఉ. తిప్పొకయింత లేదు తను దైవము గాఁగఁ దలంతు నేను దా
నొప్పక నాయెడం గినియుచుండు నకారణవైర మూని నేఁ
డిప్పుడు ముక్కు గోసె ధరణీశ్వర యీదురస్థ నేమిగాఁ
జెప్పుదు నీవ దిక్కనుదుఁ జేరితి నామెఱ యాలకింపవే. 208
- వ. అనిన విని భూమిశ్వరుండు నాప్రాద్ద నాపితం బిలిపించి వాని కిట్లనియె. 209
- గీ. ఓరి నీభార్య కేలరా యూర కిట్లు, వికృతవేషంబు చేసితి వెఱపు మాలి
యనిన వాఁడు భయంపడి మనుజపతికి, నొండు పలుకంగ నేరక యూర పండె
- క. ధరణీశ్వరుండు నంతటఁ, బరిజనులం జూచి వీనిఁ బట్టుకొనుచు మీ
రరిగి నగరంబువెలుపల, నరణ్యదేశమునఁ జంపుఁ డని పనుచుటయున్ 211
- వ. అంత భిక్షునండు తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱుంగుం గావున నమృషీశ్వరుసమ్ము
ఖంబున నిలిచి యాశీర్వాదపురస్సరంబుగా నతని కిట్లనియె 212
- గీ. మేషయుద్ధమధ్యంబున మెలఁగి యొక్క, శివయు నాహుభూతిచేఁ జిక్కి- నేనుఁ
దొడరి సాలీనిసతిచేత దూతికయును, ముప్పు గను టాత్మకృతదోషముల నె యనుచు.
- ఉ. చెప్పిన నద్భుతం బెసఁగ శిఘ్రమే నాపితం బిల్వఁ బంచి యే
తప్పును లేదు పొ మ్మనుచుఁ దత్తరుణిం బురి నుండవండఁ బెం
పొప్పుఁగఁ దోలఁ బంచి నుజనోత్తిము భిక్షుకు నిచ్చ మెచ్చెఁ దాఁ
జొప్పుడ భూమిపాలుఁ డని సొం పెసఁగం గథ చెప్పినంతటన్. 214
- వ. కరటకుండు నీ వింకఁ జేయఁదలఁచినకార్యం బెయ్యది యనిన నతం డతని కిట్లనియె.
- గీ దృష్టముగఁ గార్య మంతయుఁ దెలియుకొఱకు
నెసఁగులోకప్రప ర్తనం బెఱుంగుకొఱకుఁ
దుది ననర్థకార్యంబులఁ ద్రోచుకొఱకుఁ
దగిన దెయ్యది యదియ మంత్రంబు నుమ్ము. 216
- ఉ. కావున మంత్రభిన్న మయి కార్యము దప్పక యుండ నిష్ట సం
జీవకపింగళాఖ్యులకుఁ జేరక భేదము పుట్టునట్లుగా
నేవెర వై నఁ జేయక సహించిన నవ్వీధుఁ జేర వచ్చునే
సేవకకోటికిన్ మనకు నీమ దొలంగుట గాక యిత్రజీవ్. 217

- ఎ. అనినం గరటకుం డిడి యెట్లు సాధ్యం బగు ననిన నతని కిట్లనియె 218
- చ. చెనసి యుపాయమూలమునఁ జేయఁగ శక్యము లైనకార్యముల్
మొనసి పరాక్రమంబున నమోఘముగా నొడఁగూర్ప శక్యమే
కనకవిభూషణంబు గొని కాకము స్పృముఁ జంపె నేర్పుతోఁ
గనఁగ నుపాయసాధ్యములు గానిపనుల్ గలవే తలంపఁగన్. 219
- ఎ. అనిన నక్కఱ వినిపలతుం జెప్ప మనిన దమనకుం డిట్లనియె. 220
- ఉ. వాయసదంపతుల్ తగునివాసముగా నొకవృక్షశాఖపైఁ
బాయక యున్నచో మనికిపట్టునఁ జేరువ పుట్టపట్టునం
దాయతరోషభీషణమహాభుజగేంద్రుఁ డెఱింగి కాచి వా
లాయము గాఁగఁ జంపును జలంబునఁ గాకముకన్నపిల్లలన్. 221
- ఎ. ఇవ్విధంబునఁ జంపి తమచున్నకృష్ణసర్పంబునకుం దలంకి చేయునది లేక నిరంతర
శ్లేశంబునఁ జింతింపుదు వాయసంబు లేనకాంతకుం బ్రసవకాలం బగుటయుఁ గనుం
గొని తనకు నత్యంతమిత్రుం డైనగోమామువుకడకుం జని కుంభీనసంబు సేయు నప
కారంబు చెప్పి యేమిసేయుదు ననిన జంబుకం బిట్లనియె. 222
- గీ. తగిలి యుత్తమమధ్యమాధమము లైన, మత్స్యముల స్థైర్య భీషించి మలయు బకముఁ
గపటమునఁ దొల్లి కర్కటకంబు చంపె, నట్ల సీవుచు బగ దీర్పు మనువుపడఁగ.
- ఎ. అనిన వాయసంబు తన కక్కఱ వినిపింపు మనిన జంబుకం బిట్లనియె 223
- చ. గురుసరసీతలంబునకుఁ గొక్కెరవృద్ధి౯కఁ డేగుచెంచి ని
ర్భరనియమప్రతాచరణభాషము దోహదగ మోము వాంచి కం
ధరముఁ గుదించి కన్నుఁగవ దాన్కొన మూసిన దానిఁ జూచి య
చ్చెరువునఁ గర్కటం బచటఁ జేరి మృదూత్తుల నల్లి యిట్లనున్. 224
- గీ. మిగుల నాఁకిటిపెల్లన నొగిలి సీవు, చిక్కియును మీకు గదిసినఁ జీరకునికి
యద్భుతం బయ్యెఁ జెప్పమా యని కుశీర, మడుగ దానికి బకవిభుఁ డనియె నపుడు.
- సీ. ఏకొలంకుల వైన నిట్టట్లు మెలఁగెడు మీమల భీషించి మేను పెంతుఁ
బెంచుచో నొకనాఁడు పిడుగుబోలెడువార్త నాచెలి నాటిననాఁడునుండి
కడుపు విచారింపఁ గడు విచారంబునఁ జిక్కితి నేనుని చెప్పవాడ
ననినఁ గుశీర మేమని వింటి వీ పన్నుఁ గొక్కెర కన్నీరు గ్రుమ్మకొనుదు
- గీ. ననియెఁ గైవర్తు లిచటికి నరుగుచెంచి, ఎలలు నూతలు మొదలుగా నలయునట్టి
సాధనంబులు గొని జుజుంతుకోటిఁ, బొరిగొనఁగ వత్తు మనఁగను బొసఁగ వింటి,

- గీ. అని కుశీరంబుతో బక మపుడు పలుక, నచటిమీనంబు లన్నియు నాలకించి
యోబకంబ మ మ్మిందఱు నుద్ధరింపఁ, గలిగితివి నేటియాపద గడపలయు. 228
- వ. అనినం గొక్కర యొక్కంతప్రాప్తు చింతించి మీకు నేఁ జేయఁదగినకార్యం బెద్ది
యనిన నామత్స్యంబు లిట్లనియె. 229
- క. ఇంకనిజలములు గలిగిన, నింకొక్కయ గాధసరసి నిడినం జాలున్
సంతోచింపక మము నీ, యంకిలి వాపుటకు నీవ యర్హుడ వేందున్. 230
- వ. అనిన నాబకం బిట్లనియె జాలరులవారింప నశక్తుండఁ గాని మిమ్ము నొక్కొక్కరినె
గ్రమ్మన ముక్కునం గబళించుకొని పోయి మీకు ననుకూలం బై నత్రాపునఁ గ్రమ
క్రమంబున నందఱను బెట్టి వచ్చెద ననిన నవి సమృద్ధింబుటయు నాబకంబు. 231
- ఉ. ముక్కున నొక్కటిం గఱచి మొక్కల మేమియు లేక పాటి తా
నొక్కశిలాతలఁబుపయినుండి రయంబున మెక్కి వచ్చి వే
టొక్కటిఁ గొంచుఁ బోయి యదియుం దిని క్రమ్మఁ బాటుతెంచి తా
నక్కఱ దీఱ మత్స్యముల నన్నిఁటిఁ జంపెను గాంక్ష మీఱఁగన్. 232
- వ. ఇట్లు క్రమక్రమంబునం గతిపయదినంబుల నాసరోవరంబునం గలమత్స్యంబుల
నెల్ల భక్షించిమఱియుం దినివి చనక మత్స్యంబుల నెదకుచున్నబకంబుం గనుంగొని
కర్కటం బొక్కటి కదియం జనుదెంచి యిట్లనియె. 233
- క. ఇప్పుడువుమీనములతో, నిమ్మలఁ గూడాడి పెరిఁగి యిన్నాళ్ళును బ్రే
మమ్మున నుండితి నొంటిగఁ, గ్రమ్మరలే నింక నన్నుఁ గొనిపోవఁగదే. 234
- క. నావుడుఁ గుశీరమాంసం, బే వెనుకను నమలి యెఱుఁగ నిది నేఁ డొసఁగెన్
చైవంబె యనుచు దానిని, వేవేగం గఱచి పట్టి విహగం బెలమిన్ 235
- క. మును మత్స్యంబుల భక్షిం, చినయెడకుం గొంచుఁ బోయి శిలపైఁ దా వా
లిన మత్స్యహంసమేదో, ఘనగంధం బెఱిగి యెండ్రీ కడుఁ జకితంబై. 236
- వ. ఇద్దురాత్తుండు కపటోపాయంబున మీనంబుల నెల్ల నివోచ్ఛట వధియించెనని యె
ఱింగి తనలో నిట్లని విత్కరించె. 237
- క. సాహసము లేనివానికి, నూహింపఁగ బ్రతుకుఁ గలదె యొకట ధరిత్రిం
బాహువిజృంభితకత్తు, వ్యూహంబులఁ జంపుఁ జచ్చు నొండె ఘనుఁ డిలన్ 238
- వ. అని మఱియుం గుశీరంబు దనమనంబున. 239
- ఉ ఏలొకొ యుద్ధభూమి నొకయిండుక నిల్చి జయంబుఁ గైకొనన్
జాలుట లేక ఛాటుదురు చావు శరీరము దాఁచఁ దప్పనీ

కాలవశంబు గాక యది గానక హీనుఁడు పాఱుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డా
వేళఁ దొలంగిపో కనుభవించును నిందును నందు సౌఖ్యముల్

240

వ. ఆదియునుం గాక.

241

నీ వై రంబు కొఱ గాదు వసుధ నెవ్వారికి నట్టిది బలవంత మయ్యెనేని
తగినసాహాయ్యంబు దగఁ గూర్చుకొని పగ సాధింపవలయు నుత్సాహాలీల
బలముఁ గూడకమున్న పగతుండు తటివేచి గొదగొని చిక్కించుకొనియేనేని
నొడుగక పగరపై నుఱికి చంపుట యొండె రణమున వారిచే జచ్చు టొండె

గీ. బాటి కలకాలమెవ్వఁడు బ్రతుకునంచుఁ, బ్రాణసందేహమునఁ దెగుఁబ్రాజ్ఞుఁడెఱిగి
సాహసము చేయ నాకును సమయ మనుచు, నుఱికికొక్కరకంతంబుఁగొఱికిచంపె.

వ. ఇట్లు చంపి యాశుశీరం బెట కేనియుం జనియె నట్లు నీవును గృష్ణసర్పంబు భంజిం
పుమని యుపాయంబుం జెప్పినఁ దెలిసి వాయసంబు జంబుకంబు ననిచి నిజనివా
సంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ.

243

డి. ఆముఱునాఁడు వాయసము నాపుర మేలుమహీశుమందిరా

రామచులోనఁ గ్రుమ్మరఁగ రాజపురంధ్రులు వచ్చి యచ్చటం
గోమలపుష్పపంజరులు గోసి పదంపడి యగబుకేళికిఁ
ప్రేమ దలిర్ప డిగుతటి భీతమృగేక్షణ యోర్తు నెన్నడిన్.

244

చ. తనమెడహేమనూత్ర మొకదారువునం దగిలించి గ్రక్కునం
జనిన నెఱింగి వాయసము చంచుపుటంబున దాని గ్రచ్చి యం
గనలు గమంగొనంగ వడిగాఁ గడుదూతము పోవ కొయ్యనొ
య్యనఁ జన నత్తెఱంగు వసుధాధిపునొద్దకుఁ బాటి చెప్పుడున్.

245

క. విని యానరపతి భృత్యులఁ, గను గొని వాయసము గొన్నకంతాభరణం
బనువుగఁ దెప్పని పనిచినఁ, జని వారలు వాయసంబుచక్కటి నరుగన్

246

గీ. వాయసంబును నెలయించి వారు మాడఁగనకనూత్రంబుఁ గొనిపోయి కాలసర్ప
మున్నవల్తీకవివరమం దునిచి తొలఁగ, సరభసంబున నాపుట్టఁ దిరుగునాఱ.

247

గీ. గడ్డపారలఁ బారల బెడ్డ లొదవ, వెడఁదగుద్దళ్ళ నాపుట్ట విడియఁ ద్రవ్వ
నందు విద్రించుచున్నకాలాహి కెరలి, తూలి పాఱంగఁ గొందఱఁ దోలితొలి.

248

వ. కఱచి యెటయేనియుం బఱచునత్తుహాహిం బొదివి పోనిక కొందఱు కోదండధరు
లు డాసి యేసి కృష్ణసర్పంబును మృతిఁ బొందించి యాకంతాభరణంబు గైకొని
చనిరి గావున నుపాయంబున సాధింపరానికార్యంబులు గలవే యని దమనకుండు
వెండియు నిట్లనియె.

249

ఉ. వారక బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడె బలాధికుఁ డైనవాఁడు గా
కారయ బుద్ధిహీనునకు నైనబలం బది నిస్ఫలంబు దు
ర్వారమదంబునం బరఁగి వాలినసింహముఁ జంపె నేర్పుతో
నీరస మెక్కుఁ డైనశశ మెట్టిదో బుద్ధిబలంబు చూడుమా. 250

చ. అనినం గరటకుం డక్కథ నా కెఱింగింపు మనిన దమనకుం డిట్లనియె. 251

ఉ. ఉగ్రవనంబులోన హరి యొక్క యెడకై విసియించి సర్వస
త్వగ్రహణార్థి యై బహువిధంబుల మాంసముఁ దించు నుండఁ ద
ద్యవ్యగ్రతఁ జూచి జంతుతతు లన్నియుఁ గూడి మృగేంద్రుపాదప
ద్మగ్రము తాదలలో గదియ నార్తిమెయిం బ్రణమిల్లి యిట్లునున్. 252

సీ. ఆపధరింపు మృగేంద్ర యడవి జంతుసమూహ మిదె విన్నపంబున కేగుచెంచె
పెట్లన్న నన్నింటి నెసరఁగి యొక్కటఁ జలపట్టి యొకనాటఁ జంప నేల
నిత్య మొక్కమృగంబు నీకుఁ గట్టడ గాఁగఁ బ్రీతి నాహారంబు పెట్టఁగలము
సమృత్తింపు మనిన సకలజంతువులకు నట్ల కానియ్యని యభయ మొసఁగి
గీ యనుప నవి వోయి నిత్యకృత్యంబు గాఁగ, నుదయ మయ్యెడికొలఁదినినొకటిఁబంప
నది భుజించి హర్యక్షము ముదముఁ బొందు, నీవిధంబునఁ జరకాల మేగునంత.

క. పులి కోలుకాఁడు గావున, నలయుక యె నెఱిగి వాని ననుపఁగ నొకనాఁ
డొలసి యొకచెవులపోతువఁ, గలయఁగ నిలువరస యనుమఁ గ్రమ్మవఁ జెప్పన్.

ఆ. పలుకు విన్నమాత్రఁ బ్రాణంబు చలియింప, శశక మపుడు మూర్ఛ జాలఁ దూలి
తెలిసి కన్ను దెఱచి దృష్టించి తల యూచి, దిగులు పుట్టి యాత్మ పగుల నొగిలి.

చ. ఆశశకంబు ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి తెలివొంది డెందంబుకొందలంబుడిపి
కొని వృద్ధం డయ్యెను సాహసంబు దెచ్చుకొని తనలో నిట్లని వితర్కించె. 256

క. క్రూరమృగనిగ్రహోగ్ర, స్ఫారమహాబలమృగేంద్ర, సాహస మొసఁగె
వారింతుఁ ద్రుంతు నొక్కడ, సారం బగునాదుబుద్ధిచాతుర్యమునన్. 257

చ. అని మఱియుం దనమనంబున. 258

క. బుద్ధికి నశక్య మగుపని, యిద్ధాత్రిం గానఁగలదె యిదె గెలిచెద నా
బుద్ధిబలంబున సింహము, సుద్ధతి యణఁగించి ప్రాణము క్షికి బాటున్. 259

క. అనుచుఁ దలపోసి యాశశ, మనుమానింపుచును గడలునప్పటికి నెనుం
డు నభోమధ్యగతుం డగు, ను నతిక్షుప్తిడచే గడుం గ్రోధమునన్. 260

గీ. అపుడు గఱచి కంఠీరవం జౌర యిచ్చి, నమున మృగములు నేఁడు గర్వమున నేచి
దినదినంబును నాకుఁ బుత్రైంచుమృగము, ననుప విది యే మొకో యనునవివరమున,

- క. అడుగులు తొట్టుపడంగా, నడ లొందినయదియ పోలే నయ్యెయెడలక
బుడమిఁ బడి మ్రొగ్గి లేచుచు, గడుసరి యగుశశక మొయ్యగ గదియం బోవన్.
- క. అప్పుడు చూచి మృగేంద్రుఁడు, నిప్పులు కనుదోయినుండి నెగయఁగ నోరీ
చొప్పడదు వేళ దప్పిన, యప్పటియశనంబు నాకు నహితం బగుచున్. 263
- క. ఆపరాష్ణవేళదాఁకం, గపటంబున నిట్లు రానికారణ మేమీ
విపరీతంబులు వుట్టెనో, విసినంబున నున్నజంతువితతికి నెల్లన్. 264
- ఖ. అని యివ్విధంబున రోషవేళంబునఁ బలుకుచున్నమృగేంద్రునకు సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబులు చేసి శశకం బిట్లనియె. 265
- చ. కినియక చిత్తగింపు మొకకీడును నాచెన లేదు నేఁడు నూ
య్యనియుదయంబువేళ నను నొక్క మృగేంద్రుఁడు వచ్చి యడ్డగిం
చిన నిది యేల యేలికభుజింపఁగఁ బోయెడినన్నుఁ బోవని
మృగిన వనంబుజంతునివహంబుల కేలిక సేన కానాఁకో. 266
- ఛ. అనఁచుఁ బెద్దయం బ్రద్ధతండు నన్ను దేవరమ్ముఖంబునకుఁ బనివినసిక నిలిప
మఱియు నిట్లనియె. 267
- క. నాకంటె నధికుఁ డెవ్వఁడు, నా కతనిం దెచ్చి చూపిన న్నిను మెత్తుకొ
లేకున్న నిన్నుఁ ద్రుంతుం, గా కని యతఁ డప్పు డనుపఁ గడు భీతిమెయిన్.
- క. ఆవిధ మెఱిఁగించుటకై, దేవర యున్నెడకుఁ బాఱుతెంచితి నీకుం
దేవలసినట్టిమృగమును, రా విడువం డనిన నతఁడు రభసం బెసఁగన్. 269
- క. ఏనంక నుండు నాహరి, యేవేళకు నాకుఁ జిక్కు నే నేభంగి
భావించి యతనిఁ గదియును, నావుడు నాతనికి శశకనాథుం డనియెన్. 270
- క. సింగం బాఁకలిగొని సా, రంగాదిమృగాలివెనుక రయమునఁ జను నీ
వంగీకరించి కదలుము, వెంగలిమృగరాజుఁ బట్ట వెఱ పేమిటికిన్. 271
- క. అనుపలుకు విన్నమాత్రన, తనమదిఁ గ్రోధావలంబు దరికొన శశకం
బున కనియె నోరి ముందఱ, వనమున వాఁ డున్నచేసకు వడిఁ జను మనుచున్.
- సీ. ఆమృగేంద్రుండు మహాజవంబునఁ బాఱ నతనిముందఱఁ దాను నతీరయమున
నెలయించి చెవులపో తేంతయు దూరంబుఁ గొనిపోయి మున్ను చూచినయగాధ
జలములు గలకూపనన్నివేళంబున నిలుచుండి నీకత్తునికి నివాస
యోగ్యంబు నెల విడి యూహించి డగ్గఱి చూడుమా యనఁ దొంగి చూచునప్పు
గీ. డాత్త దేహంబు కూపజలాంతరమునఁ, గాంచి వేటొకసింహంబుగాఁ దలంచి
కన్ను గానక మార్భ్యంబుకతననుఱికి, యపుడ మృతిఁబొందెదుర్బుధి యగుటఁజేసి.

వ. కావున నెంతటిబలవంతు నైనను బుద్ధిబలంబునంజేసి బుద్ధిమంతుండు గెలుచు ననఁ గరలుకుం డట్లుకాక నీకుఁగార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగు మనిన దమనకుండు పింగళకు సమ్ముఖంబునకుం బోయి నమస్కరించి యిట్లునియె. దేవరకు నే నత్యంతాపరా ధంబు చేసితి సంజీవకునిఁ గొలువంబెట్టి తగనిపనిఁ జేసితిఁ గావున నీయపరాధంబు సహింపవలయు నని యిట్లునియె.

274

క. పదవిం బొందినసచివుఁడు, పదఁపడి నృపునెదుట నెట్లుపలికిన నమరుఁ
బదహీనుఁడు తగుపలుకులు, పదివే లాడినను భూమిపతి కింపగునే.

275

క. అనినం బింగళకుం డా, తనితో నీ వేమిచెప్పఁదలఁచిన నీకం
తెను హితుఁడు గలఁడె నాయె,ద్దను వెఱవక చెప్ప మనిన దమనకుం డనియెన్.

క. ఈసంజీవకుఁ డెప్పుడు, నాసన్నిధిఁ దప్పనాడి నగుచుండు నినుఁ
దా సరకునేయఁ డేమిట, నీకున నినుఁ గొలువఁ జేరనీఁ డెవ్వనిన్.

277

వ. అదియునుగా కతండు భవదాజ్ఞఁ జరింపక సీప్రభుత్వసం
పదయును మంత్రిత క్తియును బ్రాభవశౌర్యమహోద్యమంబులున్
మదమునఁ దప్పనాడును గ్రమంబున నీమహిఁ దాన కైకొనన్
మదిఁ దలపోయు నేఁ దెలిసి మానుగ నీ కెఱిఁగింప నచ్చితిన్.

278

గీ. అనిన భయవిస్త యమ్ములు మనముఁగలఁప, నేమియును బల్కునున్న మృగేంద్రతోడ
నధిప నీమంత్రి నీకంటె నధికుఁడైన, కతన నభివృద్ధి నీ కెట్లు గలఁగు వినుము

279

గీ. మహిమ నత్యుచ్రయింపగలమంత్రిమీఁదఁ, బార్థివునిమీఁద నొక్కొక్కపదమునిలిపి
నిల్పి శ్రీస్వభావంబున నిల్వలేక, యుదధికన్యక వారిలో నొకని విడుచు

280

వ. అన నతండు వెండియు నిట్లునియె.

281

సీ. మనుజువరుఁడు నిజామాత్యుగా నొక్కని నిల్పఁ దదాభారంబు నిర్వహించి
తనరు స్రక్వందనవివరితాదిసుఖముల మోహ మంతంతకు మరియఁబడఁగ
మోహంబుచే గర్వమునఁ గన్ను గానక గర్వాతిశయమునఁ గానిపనులఁ
జేసి నిశేశ్వరుచే నొత్తు ననుబుద్ధి నతని నుల్లంఘింప మతిఁ దలంచుఁ
గీ. దలఁచిదృఢతరముగ నేటి దళముఁ గూర్చు, గూర్చిరాజ్యంబుతనకుఁ గైకొనఁగడంగుఁ
గడఁగి నృపపక్ష మగుచారికడుపు కిడక, కుశలబుద్ధిని బతిఁ గాలవశునిఁజేయు.

282

వ. అని మఱియును.

283

ఉ. పెంచి యనేకసంపదలఁ శ్రీతి విహింపఁగఁ జేసిఁ తన్ను మ
న్నించినరాజమోదఁ దుది నేరము పెట్టి పరావనిక దే

శాంచితభూరిసంపదల కానపడుకొ పడి హానిఁ బొందునే

మంచితనంబు గుప్తులగుమంత్రులకుం గలజే తలంపఁగన్.

284

గీ. అతినమర్థఁడై మంత్రికార్యములు దీర్చునపుడు హితమతిగానున్న నదియుఁగాదు
మిగుల ననురక్తుఁ డగువానిమీఁదఁ గరుణ, నవనిపతియున్నకుండిన నదియుఁ గాదు.

ప. అని వెండియు.

286

క. సేవకులు లోకమందును, శ్రీవిశ్రుతు లైన నేల సేవింతురు ధా

శ్రీవిభులఁ దమకు జరగమి, కై పలసినపంపు సేయ నగుఁ గాక మహిన్.

287

ప అనినం బింగళకుండు సంజీవకుండు నా శత్రుంతన్నేహితుం డెట్లు విడువనేర్తునని
యిట్లనియె.

288

ఆ సకలమప్పదోషసహితదేహం బిది, నాకు నేటి క నెడినరుఁడు గలఁడె

యట్లు నిజహితుండు నప్రియం బొకవోటఁ, గడఁగి చేసెనేని విడువరాదు.

289

ప. అని పలికి సంజీవకు నుద్దేశించి.

290

ఉ. నమ్మిక యిచ్చి చేకొని ఘనమ్ముగఁ బూజ్యానిఁ జేసి మాటమా

త్రమ్మున పీఁడు గాఁ డని వృథా బహుదోషము లెన్ని భృత్యు రా

రమ్మని యాజ్ఞ సేయ నగరా నను లోకమువారు వానినే

రమ్మన వాఁడె పోవుఁ జెగ రాదు కలంపకు నాదుచి త్తమున్

291

ప. అనిన విని దమనకుం డిట్లనియె.

292

ఉ. ఎంతయు గారవించి తను నింతయమాత్యునిఁ జేసి రాజ్య మి

ట్లంతయుఁ జేతి కిచ్చి యనయమ్మును దేవర నమ్మి యున్నచోఁ

గొంతయినం దలంపక నిగూఢముగా మహి యెల్లఁ జైకొనక

జింత యొనర్చు తే నెఱిఁగి శీఘ్రమ నీ కెఱిఁగింప వచ్చితిన్.

293

ప. మఱియును.

294

ఆ అన్నదమ్మఁడైన నాత్మజం డైనను, సచివపదవిఁ బనులు జరపుచోట

వానిమీఁదిదృష్టి పదలినయప్పు డా, రాజుఁ బాయు నిందిరావధూటి,

295

ద. సుజనహితోక్తి కర్తముల సోకఁగనీయ కహర్నిశంబునుం

గుజనులబుద్ధి చి త్తమునఁ గూర్చి సరాప్రేము గాఁగ నమ్మహి

భుజుఁడు నశించు రోగి తనబుద్ధి నపథ్యమె పథ్య మంచు న

క్కజముగ నాత్మలోఁ దలఁచి కాలవశంబును బొందుచాడున్నన్.

296

ఉ. అప్పటి క ప్రియం బయి నిజాత్తు గు మీఁదటికికొ బ్రియంబుగాఁ

డెప్పెడువాక్యముల్ విను సుచిత్తుఁడు నిచ్చక ముజ్జగించి మేల్

తప్పక చెప్ప ను త్తముండు ధారణిఁ బుట్టరు పుట్టిరేని న
య్యోష్పిదవారల నివ్విడువ కుండు రమాఁతి యెల్ల కాలమున్

597

క. ప్రాత్ర యగునుంత్రి తనకుం, జేతఱికముఁ జేసె ననుచు శిక్షించి యొరుక్
లాఁతలిం బెట్టిన నీతలు, ప్రాత్రలు నై రాజు విడుదుఁ బొందక మూఁకల్. 298

నీ. పాటించి తనప్రాత్రపరివారమును బ్రోచి హత్తినన్యపునకు హాని గలదె
మొన పేర్చి వైరులు మోహరించినవేళఁ గేడింప కప్పుడె గలుచు టాండె
మొనసి దై వాధీనమున నఁజయ మైన భూపాలుఁ గప్పి కొంపోవు టాండె
నర్థంబు దఱిఁగిన నధిపతి ధన మిచ్చి నడవలే కుండిన నవయు టాండె
గీ నెవ్విధంబున నైన మహీశువలని, మన్ననకుఁ జాల నిలుతురు మఱవ కెపుడు
విడువకుండుదు రెలువంటి వేళందుఁ, బూర్వపరివారమునుబోల్చు బురుండుగలదె.

క. అనినం బింగళకుం డి, ట్లను సంజీవకున కభయ మట్లునఁగి పద
ష్టునిఁ జేసి స్త్రీతి యొనరిం, చిన నా కె గ్గతఁడు లోనఁ జింతించునొకో. 300

ప. అనిన దమనకుం డిట్లనియె 301

గీ. ఎంతసఖ్యంబు జేసిన నెంతప్రియము, చేసి తిరిగిన దుర్జనుచిత్త మేల
చక్కటికి వచ్చు శునకపుచ్చంబు కడఁగి, వంక యొత్తినఁ జాయకు వచ్చునెట్లు
క. గొఱ యగుపదార్థ మెందుం, గొఱ యగుఁ గొఱ గాని దైనఁ గొఱ గా దెచటక్
నెఱి నమృతధారఁ బెంచినఁ, గొఱ యగునే ముసిఁడి కల్పకుజముంబోలెన్. 303

ఉ. వారక యుత్తముండు దనవారి కపాయము వచ్చువేళ ము
న్నారసి చెప్పి తీర్పును దురాత్ముఁ డెఱింగియుఁ జెప్ప కాత్త ని
ష్కారణవైర మాఁది తనగాదిలిచుట్టము నైన నిర్దయా
కారత నొందుఁ గొండియముఁ గై కొను నొండులచేటును న్నగున్. 304

ప. అని వెండియు నిట్లనియె. 305

నీ. వ్యసనదూగుం డైనవాఁడె పో నిధుండు గీ ర్తితం బగునదె వత్తనంబు
పురుషానుకూలతఁ బొగ డొందునదె భార్య బుధవర్ణనీయుండె బుద్ధియుతుండు
మదముఁ జేయక యుండునదె మంచినపద యాశావిహీనుండె యధికసుఖుండు
కపటస్వభావనిర్గతుండె సన్నిత్రుండు విజితేంద్రియుండె వివేకఘనుండు

గీ. కారణము లేకయును బరకార్యములకు, నోపి తీర్చినయాతండ్ యుత్తముండు
సమరరంగంబునం దధిశ్వరునిపనికి, వెనుకతీయనియాతండ్ వీరభటుండు. 306

ప. అని పలికి దమనకుండు సంజీవకునిమీఁదఁ బింగళకునిచిత్తంబు తిరుగంబడకుండుట
యెఱింగి యిట్లనియె. 307

- సీ. ఆధికకామాసక్తుఁడైనభూపాలుండు మొనసి కార్యకార్యముల నెఱుంగ
కత్యంతమధునాహంకారయుక్తుఁడై సన్తార్థ మరుచిగా సంచరించుఁ
దొడరి బృత్యామాత్యదోషవిచారంబు చాలక శిక్షింప శక్తి లేక
యపవాదకంటకాయతశోకగహనంబు సొచ్చి వెల్వడు నట్టివోటా గాన
- గీ. కహితమృగముచే నొండె నాత్మభృత్య, దానపానకపటుశిఖాతతుల నొండె
రీతిఁ జెడుఁ గాని మఱి నేకరింపలేడు, శౌర్యగుణధామ మృగము సార్వభౌమ.
- ప. అని చెప్పినఁ బింగళకుం డిట్లనియె సంజీవకుండు నాకుఁ బ్రతికూలుం డై కీడు నేయ
సమర్థుం డగునే యనిన దేవర కవ్విధంబున మున్న విన్నవింపవలసినవాడనై యుం
డియు మంత్రభిన్నం బైనఁ గార్యంబు దప్ప దని శంకించితి మంత్రం బతిప్రయ
త్నరక్షణీయంబు గావలయు విజ్ఞాతశిలాచరణం డగుకాత్రవు విశ్వసించి మయిమ
ఱచిన నతం డేమి నేయ నోపండు విజ్ఞాతశిలాచరణం బగుడిండిగంబుచేతం గాదె
మందవిసర్పిణి మృతిం బొందె ననుటయు బింగళకుండు తత్కథాక్రమం బెట్లను
టయు నతం డిట్లనియె 309.
- క. మందవిసర్పిణి యన నా, నందముతోఁ జీరపేయ నరపతికయ్యం
బొంగుకొని పెద్దకాలం, బెందుం బో కచట నుండు నిష్ఠ మెలర్పన్. 310
- క. అదోచటికి నొకతెఱఁగునఁ, గ్రచ్చుట నరుదెంచి డిండికం బనునామం
బచ్చుబడినవల్లి మదిం, బొచ్చెను లే కనియె యూకపుంగవుతోడన్. 311
- కా. నీపాదంబుల కేను మ్రొక్కెదఁ దగ న్నీవాడ నీచుట్టమం
గాపాడం దగు నన్న యూక మకటా కై వార మింతేటికిన్
నాపుణ్యంబున వచ్చి తిచ్చటికి ధన్యం బయ్యె మద్వంశ మీ
భూపశ్రేష్ఠునిపాన్పునందు నుఖి నై పూజ్యుండ నైతిం జామి. 312
- ప. అని మతీయును. 313
- క. న న్నేమియడుగుకొఱకై, సన్నుతగుణ ప్రియము చెప్పఁ జనుదెంచితి నా
యన్నయని హీనపృథ్వుము, కన్నారంగఁ జూచి యేమికాంక్షింతు వనా. 314
- ప. అనిన నమ్మాటకు జండికాఖ్యం బగుమత్కుణం బిట్లనియె. 315
- సీ. కలిమిలేములు చూచి కాంక్షించునా యర్థి తనకు నక్కట యైనఁ తగులుఁ గాక
యితఁడు లోభి వదాన్యఁడితఁడనియెఱుఁగునాయర్థంబుకాంక్షఁ బెల్లఱచుఁగాక
హీనాధికంబుల నెఱిగి యాచించునా లేమి కై యెరులఁ గారింపుఁ గాక
విద్య లే దని తన్ను వివరింప నేర్చునా సభల విత్తాపేక్షఁ జనువుఁ గాక
- గీ. తెల్ల బట్టలవార్యెంట నెల్లఁ దిరిగి, తనదునేర్పున నడుగంగ దాత మెచ్చి
యర్థ మిచ్చిన నలరు లోభానుకూల, చీత్తుఁ డీకున్న నంతటఁ జిన్నవోవు. 316

- వ. అని పలికి డిండికుండు వెండియు నిట్లనియె. 317
- ఆ. అర్థితారతమ్య మడుగంగఁ జెప్పితి, నర్థకాంక్ష నిన్ను నడుగ రాను
మిత్త్ర నాకు నశనమాత్ర మింతియ నీవు, చేయవలయునట్టిసాయ మెల్ల. 318
- ఉ. మానక మున్ను నేఁ జెనఁటిమానవర క్తముఁ ద్రావునుండుగుం
గాని మహీశుదేహమునఁ గల్గినశోణిత మానఁ గానమిక్
మే నెరియంగ నుండి నిను నేఁడు గనుంగొన విందు వచ్చితిక్
దీనికి నీయతో మ్మిట్లు ముదీయమనః ప్రమదంబు చెల్లఁగన్. 319
- వ. ఇవిధంబున నువ్విశ్కూరినకారణం బెట్లంచేసి. 320
- సీ. శాల్యన్నఘృతనూపశాకభక్ష్యములతో వాసన గలరసావళులతోడ
బహుఫలంబులు గలపానకంబులతోడఁ గమనీయమాంసఖండములతో డ
మధురేక్షుగోక్షీరమధుపానములతోడ సరసంబు లైనసచ్చృశ్యతోడ
సుమనోగ్రదధిత క్రశుద్ధజలములతోఁ బరిమళగంధపుష్పములతోడఁ
గి జతురశృంగారవతు లైనసతులతోడ, ననుదినంబును భోగించునవనిపతుల
దేహర క్తంబుఁ గ్రోలంగ నూహ చేసి, తిరుగుచుండుదుఁ గాని సిద్ధింప చెందు.
- వ. అనుడిండికంబులును లాకర్ణించి కటకటంబడి మందవిసర్పిణి యిట్లనియె. 322
- చ. చలనము లేక యీనృపతిశయ్య నహర్నిశమున్ సుఖించువా
మెలఁకువ హానిచేయుటకు మేకొని రాఁదగునయ్య దోషకా
రులు సుజనాపకారములు రోయుట నైజము గాన నీకు నే
నలుగుదుఁ గాని యించుకయు నాత్మ నొడంబడ మత్కులతో త్తమా. 323
- వ. అనిన మందవిసర్పిణికి డిండికుం డిట్లనియె. 324
- క. నీదగునెల్లవన నాకుం, గా దవు నన బలిమి లేదు కరుణాన్విత నీ
పాదముల కేను మ్రొక్కెద, వా దడవక సమృద్ధింపవలె నన నదియన్. 325
- వ. దాక్షిణ్యంబుకతంబున నొడంబడి యిట్లనియె. 326
- క. వెత పెఱిఁగి వేగిరింపక, సురత శ్రమపారవశ్యసుఖసు ప్తిమెయిక్
బారసినధరణీకాంతుని, వరదేహం బొయ్యఁ గఱచి వలయుఁ దొలంగన్. 327
- క. కక్కురితకాఁడు కాశ్యము, చక్కటి యెఱుంగండు సంధ్యజామున నతనిక్
బొక్కిపడ నీవు తోఱల, నొక్కిన నది తెలియ మన కనువు దప్పుఁ జామి. 328
- ఆ. అనిన నట్ల కాక యని నల్లియును జీర, పేను నేకశయ్యఁ శ్రీతి నుండ
బేనుకన్ను మొఱిఁగి ప్రియపడి భూమికుఁ, గదిసి సందెజామె కఱచె నల్లి. 329

వ. అప్పు డమ్మహీపతి నిద్రావరహితుండై యుండుటంజేసి యదరిపడి తనపదతలంబు లొత్తుచున్న యనుచరుల నాలోకించి యిట్లనియె. 330

ఉ. దీవియఁ బెచ్చి చూడుఁడు మదీయశరీరము తేలు కుట్టిన
ప్లే జెత పొందెడుం గడు రయంబున రం డన వాండ్లు వచ్చునా
లో విషరాంతరంబునకు లోఁగినమత్కుణనాథుఁ గాన కా
భూవిరుహాన్వమస్యమును బొందినమందవిస్మయిం దగన్ 331

క. పొడగాంచి యిదియె కటిచెం, బుడమిగవునిదేహ మనుచుఁ బొడవడఁగింపక
మడిసెను మందవిస్మయి, కడు చుర్జనుపొందు హాని గా కేలుండున్. 332

వ. అని యిట్లు దమనకుండు చెప్పిన విని పింగళకుండు నాపరాక్రమం బెఱింగియు
సంజీవకుఁ డెయ్యెసాసనంబుల వన్ను సాధించువాఁ డనుటయు నతం డిట్లనియె.

ఉ. కొమ్మల గ్రుచ్చి యెత్తియును ఘోరఖరాగ్రనిపాతనంబులకై
జిమ్మియు దంతఘాతములఁ జించియు వాలవిశాలచాలనో
గ్రమ్మల నెమ్మ లెల్లఁ గడికండలుగాఁ జదియంగ మోఁదియున్
సమృద్ధ మారఁ జించు మృగసత్తను యేమిటి యుండితేనియున్. 334

వ. అనిన విని పింగళకుం డొక్కింత చిత్తక్షోభంబు గాదమనకుం జూచినీవంతట నరిగి
యావృషభనాయకుని యభిప్రాయం బెఱింగి శీఘ్రంబ రమ్మన్న వాఁడును నంతంత
నొరుఁగుచుఁ జకితుండునుంబోలె సంజీవకుం జేరం బోయిన నతం డిది యేమిభయ
కంపితుండ వగుచుఁ జనుదెంచితివి కుశలంబ కదా యనిన సేవకధర్తంబునం దిరుగు
వారికి సంసారసుఖంబు గలదే విను మని యిట్లనియె. 335

ఉ. ఇంతటివానిఁ జేసె నృపుఁ డింతధనం బొడఁగూడెఁ బక్షు మ
త్యంతము నాపయిం గల దయత్నసుఖానుభవంబు దీర్ఘకా
లాంతరసంచితం బని నిజాత్మఁ దలంచును బాలితుండు ప్రా
ణాంతముగాఁ దలంచి చలితాత్మత నుండు వివేకి యిప్పుహిన్. 336

వ. అని చెప్పి మఱియును. 337

సీ. ధనవంతు గర్వంబు దాఁక్కొన కేలుండు వ్యగ్రని కాపద యేల పొసఁగ కుండు
సతులఁ జూచిన మతి చలియింప కేలుండు నృపులమన్న న లేల నిజము లగును
గాలంబుచే రూపు కడచన కేలుండు గౌరవ మధి కేకరణిఁ గలుగు
చుర్జనవాగురఁ దొడర కెవ్వఁడు నిల్చుఁ జిరకాలసుఖము సేనరుఁడు పొందుఁ
గి గాని గుణములు విడిచి పుణ్యానుకూల, వర్తనంబుల నిహవగవైభవములఁ
బొందువాఁడొక్కఁడొక్కఁడుపుణ్యపురుషుఁ, డతఁడుదేవాంశజనితమహాత్ముఁడంద్రు.

- గీ. దేశకాలధనాగమస్థితులఁ దెలిసి, యరులు మిత్రులఁ దన కెప్పు రని యెఱింగి
యెవ్వఁ డైనను నాశక్తి యిట్టి దనుచు, వధిపుఁ డెప్పుడుఁ జింత చేయంగవలయు.
- వ. అనిన విని సుంజీవకుం డచ్చటిరాజకార్యప్రసంగంబెద్దియనినఁ గదియఁ జనియార్చుం
డి యల్లన నిట్లనియె. 340
- క. ఏకాలంబున రాజుఁ, జేఱొని నేవకులు నమ్మి చెడు టది సిద్ధం
బీకొలఁది నే నెఱింగితి, నీకుం జెప్పంగఁ దగు ననింద్యచరిత్ర. 341
- వ. అనుచు నేకాంతంబున నిట్లనియె. 342
- ఉ. ఎప్పుడు మోసపోవక మృగేంద్రునిపైఁ దగువేగు వెట్టి తెం
పొప్పఁగ నాయతం బయిన నోపిక ముట్టినకార్య మైనవోఁ
దప్పక నివృహించుకొని ధాత్రికి నీవ యధీశ్వరుండ వై
చొప్పడమన్న మాట్రతుకు నూవె వృథా వృషభాధిపాత్తమా. 343
- వ. అనిన సుంజీవకుం డదరిపడి మృగేంద్రుని కరుణాకటాక్షంబు నాయెడ శిథిలంబు గా
దు గదా యనిన నతం డేకాంతంబుగా నిట్లనియె. 344
- క. వివరితచి త్తవృత్తునిఁ, గపటి దయారహితుఁ జపల గాంభీర్యగుణ
వ్యపగతు రా జని తొల్చిన, నపరాధము లేకయైన నాపద వచ్చున్. 345
- వ. అని మఱియును. 346
- చ. కొలువున కీవు రాఁ దడవ ఘోరకరాళవికాలదంష్ట్రులకొ
మెలఁగఁగ నిన్నుఁ బట్టి బలిమికొ గళరక్తము మున్ను గ్రోలి క
ట్టలక నిజాశ్రితప్రతతి కంతటికికొ భవదీయమాంస మ
గ్ధలముగఁ బంచిపెట్టుటకుఁగా నియమించె మృగేంద్రుఁ డుగ్రతన్. 347
- వ. ఇతైఱింగు నేడ కాదు పెద్దకాలంబునుండియుఁ బింగళకుండు నీనామంబు ప్రసంగ
విశంబునం గొలువులోపల వినంబడినయప్పు డసహ్యతయుఁ బ్రజ మెచ్చు నెడసీర్వ్య
యు నీపాఠవశ్యంబును మెచ్చమియును నీవార లైన నాకలయెడ నాగ్రహంబును నీవు
వెలి గానిసంపద కనూయయు నీయొప్పమికిఁ బ్రియం బరిదుచి త్తంబును నై యున్న
వాఁడు మున్ను నీకు శపథం బిచ్చి కొలిపించుటంజేసి యివ్వధంబునం దెలుపం
జనుదెంచితి నీకుఁ బొందెనతెఱింగు జూచుకొ మ్మనిన సుంజీవకుం డత్యంత
దుఃఖాకులుం డగుచు నిశ్చేష్టితుం డై యూరకుండి కొండొక నేవునకు దమనకుం
జూచి యిట్లనియె. 348
- ఉ. పూని దురాత్మగమ్య యగుపొత్తుక చక్కఁదనంబుఁ బాత్రన
న్నాన మెఱుంగలేనినత నాధువివేకముఁ గష్టవృత్తిమై

నానినలోభిసంపద మహాంబుధిలోపలఁ బర్వతంబులం

దూనినపర్వ ధారలును యోగ్యము గావు నిరర్థకంబు లౌ.

349

క ఆరాధ్యమానుఁ డగునృపు, నారాధన దనకు లేమి యది గల దంచుక

గోరి యపూర్వప్రతిమా, కారము గైకొనుట వైరకారణ మరయన్.

350

క. నేరమున కలుగు భూపతి, చేరువనె ప్రసాద మొందు నేవకులపయి

నేరము లేకయె యలిగెడు, భూరమణునిమనసు ప్రీతిఁ బొందునె యెపుడేన్ 351

ప. అని పలికి వెండియు.

352

నీ రాత్రులు సరసిలో రాజహంసము చొచ్చి నవనితోత్పలఖండనంబు నేయు

తతఁ బ్రతిబింబితతాతౌఘములఁ జూచి యవియు కైరవపక్షి యని తిలంచి

ముక్కునఁ బొడుచుచు నక్కడ వృథ యైనఁ దక్కినపుష్పసంతతియుఁ గల్గ

గాఁ జూచు వేగినఁ గన్నులఁ గనియును బొడువ శంకించుచుఁ గుడుపు దక్కి

గీ. నిలుచుఁ గల్గ నిజంబును నిజము కల్గ, యు నని స్వాత్మకుఁ దోచు నొక్కొక్కవేళ
దానుమూఢాత్మతనుమున్ను తప్పుఁ దలఁచి, నాఁడననిచూడఁడెన్నండునరుఁడుమదిని.

క. నెపము గలకొప్పమైనను, నృపుచేఁ బడపచ్చుఁ గాక నెప మేమియు లే

కపరాధంబులు వెదకెడు, కపటాత్మునిఁ గొలువ వకమె కలకాలంబున్.

354

ప. అని పలికి సంజీవకుండు దమనకున కిట్లనియెఁ బింగళకుండు పరప్రణీతవ్యాపారసంగ

తుండు గాఁబోలు నని మతియు నిట్లనియె

355

గీ. వైద్యవిద్యజ్ఞనామాత్యవర్య లేధ, రాధిపున కిచ్చు లాడుదు రావిభుండు

సంతతారోగ్యధర్మతోషముల వృద్ధిఁ, బొందనేరక శిఘ్రింబ పాలిసి పోవు.

356

ప. అని పలికి సంజీవకుండు మతియు నే నీరాజనకుఁ గీడు దలంచుట లేదు నాయెడ

నిర్నిమిత్తాపకారి యయ్యెఁ జూచితే యని యిట్లనియె.

357

క. భావాతీతము లైనకార్యములు దీర్పక మెచ్చుఁ డెల్లపృథుక

నేవాభక్తివిహీనదుర్మతుల రక్షించు న్నహీభర్త దా

నేవాఁ డైనను రాజులం గొలుచు నేర్పేఁగంగులం గల్గు హా

నేవాధర్మము యోగి కైన నకమే చింతింప నీధాత్రిలోన్.

358

క. గుణులం జేరినపురుషుండు, గుణి యగు నవగుణులఁ గూడి గుణహీనుఁ డగుక

బ్రణుతికి నెక్కిననదులు ల,వణజలధిం గూడి చెడినపడువున నెందున్.

359

గీ. మంచుగుణములు గలయట్టిమనుజునందు, స్వల్పగుణ మైన నది ప్రకాశంబు నొందు

శ్వేతగిరిశిఖరంబుపై శీతకరుని, కిరణజాలంబు మెఱవడిఁ బూర్వయొకతణి,

360

- గీ. కానిగుణములు కలయట్టివానియందు, మంచిగుణములు పైకొని మించలేవు
సురుచిరోరునిశాకరకరణజాల, మంజనాద్రిపైఁ బ్రసరించి యడఁగినట్లు. 361
- స. అని మఱియును. 362
- చ. ఖలునకుఁ జేసినట్టియుపకారము విశ్రుతశబ్దజాలదు
ర్బలన కుపన్యసించినసుభాషితవర్ణము మూఁగవానితోఁ
బలికినవాక్యపద్ధతులు భావమునం దనమాటపాటి గాఁ
దలఁచనివానికేఁ బహువిధంబుల బుద్ధులఁ గానిపద్ధతుల్. 363
- సీ. దారుణాటవిరుదితంబుఁ జేసినయట్లు చేరి శవంబుఁ గైచేసినట్లు
నిర్జలం బై నచో నీరజం బిడినట్లు పట్టిదోటను విత్తు పెట్టినట్లు
సారమేయముతోఁకఁ జక్కఁ గట్టినయట్లు చెవిటి కేకాంతంబు చెప్పినట్లు
తనరఁ జీకునకు నద్దంబుఁ జూపినయట్లు వెలిమిడిలో నెయ్యి వేల్చినట్లు
- గీ చాల నవివేకి యైనట్టిజనవరణ్యుఁ, దగిలి కొలుచుట నిష్ఫలత్వంబు నేయు
నేవకుల కెల్లభంగి విశేషబుద్ధి, నిల వివేకంబు గలరాజుఁ గొలువలయు [సనంబు
- గీ. మొనసి యల్లంతఁ గనిధూర్తు మ్రొక్కు లేచు, నార్ద్రహృదయుఁ డైయొసఁగు నద్దా
బిగియఁగొఁగిటఁగదియించుఁ బ్రియమువలుకు, విషమునమృతంబులోననువెలిని గాన
- మ. రవి యస్తాద్రికి నేఁగునప్పుడు విచారం బేది మత్తాలి లో
భవశేషుల వెనఁ బంకజోదరము దర్పం బేర్పడం జొచ్చి త
ద్వివరం బంతటఁ గ్రమ్ముకొన్నఁ గడు నార్తిం బొందుచఁదాన మా
నవులం గొందఱు మీఁ దెలుంగ కెలమిక్ ఎర్తింతు రీలాగునన్. 366
- స. అని చెప్పి మఱియును. 367
- చ శరనిధి దాఁట నావయును సంతమసం బడఁగింప దీపముక్
వరకరిశిక్ష కంకుశము వాయువుఁ గూర్పఁగఁ దాళవృంతముక్
వెరవునఁ జేసె బ్రహ్మ పదివేలవిధంబుల మూర్ఖచిత్తవి
స్ఫురణ మడంప లేక తలపోయుచు నిప్పుడు * నున్నవాఁ డహ. 368
- ప. అని పలికి సంజీవకుం డిట్లనియెఁ దృణాహరవ్యవహారంబునఁ బతిహితకార్యంబు
చేయునాకుఁ గాలముఖప్రవేశంబు కర్తవ్యం బయ్యె నింక నెక్కడి బ్రతు కువిన
మని యిట్లనియె. 369
- గీ ఎన్న నిప్పుడు పెద్దలు పిన్న లనక, వితతమాయోజీవితయుతులు గాన
సాధులకుఁ గీడు దలఁతురు జగతి సుప్త్యమునకుఁ గాకాదు లేక మై మొనసినట్లు.
- స. అనిన విని దమనకుం డక్కడ నాకెఱింగింపు మన్న సంజీవకుం డిట్లనియె. 371

చ. అతులమహోగ్రకాననమునందు మదోత్కటనామసింహము
 ద్ధతిఁ జరియించు దానికిఁ బ్రధానులు కాకము పుండరీకముకొ
 మతిగలజంకంబును గ్రమంబునఁ బం పొనరింపుచుండి యొ
 క్కతటి శరణ్యదేశమునఁ గాంచిరి యుష్ప్రము నిండువేడుకన్. 372

మ. కని నీ వెచ్చటనుండి వచ్చి తనినం గాకాదిజంతుత్రయం
 బునకుకొ వందన మాచరించి యనియొకొ ముకొ సార్థవాహుండు వీఁ
 పున మోపింపఁగ మోసి డిస్సి యెచటం బోలేక దాఁగున్నవాఁ
 డను మీ రేగతి నన్నుఁ బ్రోచినను వేడ్క నిల్చు మీచేరికన్. 373

వ. అని పలికినయుష్ప్రింబునకు జంబుకం బిట్లనియె. 374

క. ఈకాన కొకమృగేంద్రుఁడు, చేకొని సామ్రాజ్యపదవిఁ జెమ్ము వహించుకొ
 మా కతఁడు కులస్వామిగఁ, గైకొని నేవెంటు మెల్లకాలము కడఁకకొ. 375

క. నీవును మాలో నొకఁడవు, గావున మృగరాజసమ్ముఖంబున నిడి నే
 నీవిధముఁ దెలియఁ బలికి శుభ్రావహ మగుభంగి నీకు ననుసంధింతుకొ. 376

చ. వెఱవక విశ్వసింపు మము వింతగఁ జూడక వచ్చి తేని ని
 న్నెఱుకపడకొ మృగేంద్రునకు నింపుగఁ జెప్పి తదీయభక్తికికొ
 గుఱుతుగ నిన్నుఁ జేసి మనకోరిక లెల్ల నతండు దీర్పఁగా
 నెఱసినవేడ్క నల్వరము నెమ్మది నుండుద మెల్లకాలమున్. 377

క. అనుటయు నాలొట్టియయును, దనమది ముద మంది వెంటఁ దగిలిన వానిం
 గొని చని మృగపతిముందట, వినయముతో నతని తెఱఁగు వినిపించుటయుకొ. 378

ప. ఆమృగేంద్రుండును నయ్యుష్ప్రింబు నభయవాక్యంబుఁ బ్రమోదం బెసంగం జేసి
 కథనకనామధేయం బిడి నాపూర్వామాత్యులలో నీ వొకండవై యుండుమని నియ
 మించిన గోమాయపుండరీకకాకంబులం గలిసియతిన్నేహంబునఁ బెద్దకాలంబున్న
 డనుయంబున నొక్కనాఁడు మదోత్కటుండు కాకవ్యాఘ్రగోమాయాష్ప్రిం
 బులం గనుంగొని యిట్లనియె. 379

ఉ. కల్పమునందు భక్త్యమును గానక మేను కృశించె రోగదౌ
 ర్బల్యము నాకుఁ గల్గుటను భద్రగజేంద్ర శిరఃపలాదబా
 హుశ్యము లేమి నుద్ధతికి నోపక చిక్కితిఁ గాన దేహవై
 కల్యము మానుకై వడి సుఖం బగుపథ్యముఁ దెచ్చి పెట్టుండీ. 380

ప. అని పలికిన మృగేంద్రునకు నన్నులవురు నేకవాక్యంబుగా నిట్లనిరి 381

- గీ. మీకుఁ దగినయాహారంబు మేము చెచ్చి, ప్రితి నొకపూట కైనను బెట్టలేము
చాల నల్లుల మగుట మాచంద మట్టి, దనిన మృగరాజు వారితో ననియె నపుడు.
- క. ఏపాటియశన మబ్బిన, నాపాటిం బ్రొద్దు గడపి యట్లుండెద నా
కీపాపపుఁదెవు లొదవెం, జూపోపక రైవ మిట్లు సొం పడఁగించెన్. 383
- ప. అట్లు గావున. 384
- క. వడిఁ బోయి మీర లిప్పటి, కడిదికి నేమాంస మైన గ్రక్కునఁ గొనిరం
డెడ నేయ కనుచుఁ బనిచినఁ, గడు వడి నలుపురును బోయి గహనములోనన్.
- ఆ. పొదలు సొచ్చి చూచి పుట్టలు వీక్షించి, చెట్టుగుట్ట మొదలు చేరి కాంచి
గిరులు నదులుఁ దొనలు బరికించి కరికించి, కాన నొకమృగంబుఁ గానలేక 386
- ప. కాకవ్యాఘ్ర గోమాయూష్ప్రింబులు నలుదిక్కులం జెదరి వెదకం బోయి కథర
కుండు వెలిగా నొక్కచో మువ్వరుఁ గూడుకొన్న సమయంబునఁ గాకం బిట్లనియె.
- గీ. స్వామిపని పూని వచ్చినచందమునకు, నడవిలోపల నేమియు నబ్బదయ్యెఁ
గంటకాహారుఁ డైనయా కథనకాఖ్య, నతని కాహారముగఁ జేయ ననువు గాదె 388
- ప. తచ్చేపంబును మనకుఁ గొన్నిదినంబు లుదరపోషణంబునకుఁ జాలు గతకాలంబున
ననేకమృగమాంసంబుల మనలఁ బోషించినరాజున కీసంకటంబుఁ బాపం దగదే
యనిన గాకంబునకు నవి యిట్లనియె. 389
- ఆ. అభయ మిచ్చి కరుణ నందఱకంటెను, విభవ మిచ్చినట్టి విభుని మొరఁగి
మనము వీనిఁ జంప మది నెఱింగినయేని, నాగ్రహించి మనల నాజ్ఞచేయు. 390
- క. పేరెలుకమాత్ర నధిపతి, చేరువ నంతంతఁ దిరుగుచిటుతని నైనం
గారించెనేని సచివుని, భూరమణుఁడు గినియు వీనిఁ బాసఁగు నె చంపన్. 391
- ప. కావున మనస్వామి యెఱుంగకయుండ నతనిఁ జంపుట కార్యంబు గా దనినఁ
బుండరీకజంబుకంబులకుఁ గాకం బిట్లనియె. 392
- గీ. చావు తధ్యంబు మనకు విచార మేల, పెక్కుదివసంబు లాఁకటిపెల్లుకుడును
హరికి నెచ్చోట నేమియు దొరకదయ్యె, నరయ నింతకు దైవికం బట్ల కాదె.
- చ. మది నధికతీర్థార్థుఁ డగుమానవుఁ డాలిని బిడ్డ నొల్లఁడిం
పు దనక సర్పముం దనకుఁ బుట్టినయండమునున్ భుజించు నొ
ప్పు దఱిగినట్టిచోటను బుభుక్షీతుఁ డై దురితంబు చేయఁగా
మదిఁ దలపోయ కుండునె ప్రమాదము పుట్టుఁ దొలంగి పోదమా. 394
- ప. అనినఁ గాకంబునకు శార్దూలం బిట్లనియె మనస్వామి మహావ్యాధిపీడితుండును
బుభుక్షీతుండును నై యున్నయెడఁ దొలంగిపోవుట భృత్యన్యాయంబు గా దతని

సమ్యఖంబునకుం బోవుద మనికదలునంతం గధనకుండుం గూడుకొన్న నన్నలువురుం జని సింహంబుబహిర్ద్వారంబునఁ గధనకుని నిలిపి మువ్వరుం జని మదోత్కటానకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనిరి. 395

గీ. అధిప గిరిగహ్వరముల కుగ్రాటవులకు, నరిగి యామిష మబ్బక తిరిగి తిరిగి చిక్కితిమి నీవు చిక్కి నశింప నేల, విన్నవించెదమే మొకవెరపు వినుము 396

ఆ. కథనకుండు మిమ్ముఁ గార్యాధియై వచ్చి, కొలిచినాఁడు గాని నిలువలేదు వాఁడు నీకు మాకు వలయుభోజన మగుఁ, బ్రియము నదలి మట్టుపెట్టి తేని. 397

వ. అని కాకంబు పలికిన విని మృగేంద్రుండు కర్ణస్పర్శపూర్వకంబుగా హరిస్తరణంబు నేయుచు వభయవాక్యంబు లాసంగి కొలిపించుకొని యిట్లు నేయం దగునే విను మని యిట్లనియె. 398

మ. ధనదానంబును నన్నదానమును గోదానంబు భూదానముఁ విను మిట్టియభయప్రదానమునకు న్నిక్కుంబు తుల్యంబు లౌ ననరా దీయెడ నశ్వమేధమఖపుణ్యంబుక భయభ్రాంతుఁ గా చినపుణ్యంబునఁ బోల దంచు సుజనుల్ చెప్పంగ వింటిం దగన్ 399

వ. అనినఁ గాకం బిట్లనియె. 400

ఆ. కులముకొఱకు విడుచుఁ గొఱగానిపుత్రునిఁ, గులము విడుచు నూరు నిలుపుకొఱకు భూమికొఱకు విడుచు బోరన గ్రామంబు, ధాత్రి విడుచు నృపుఁడు తనకుఁగాను.

వ. కావున మే మందఱముం గలిగియుఁ బ్రయోజనంబు లేదు సకలజంతురక్షకుండ వగు నీశరీరంబు నిలిచినం జాలు నాదేహం బీపూట కాహారంబు నేయ నవధరింపు మని వాయసంబు పలికిన విని మృగపతి యూరకున్నయెడ లభావకాశులై తక్కి నమువ్వురుం గూడుకొని యతనిమండఱ నిలిచి యుండ వాయసంబు మఱియు నిట్లనియె.

ఆ. తప్పుఁ జూచి నన్ను నొప్పింపఁజాలవు, చాలకున్న నేన చత్తు నాక రీరమాంస మిపుడు ప్రియమున భిక్షింపు, మనఘ నాకు దీన నగు ముదంబు. 403

వ. అనినం గాకంబునకు సింహం బిట్లనియె. 404

ఆ. అల్పమాంస మిందు నాప్రాయనము గాదు, పట్టిహంస నాకుఁ గట్ట నేల యనిన నాటకించి యామృగేంద్రునితోడ, జంబుకంబు పలికె సామ్యభిజితి. 405

క. నాదేహము నీ కిచ్చితిఁ, గా దనక భుజింపు స్వామికాక్యము నేయం బ్రోది గలనాకు నిదె నీ, పాదంబులె దిక్కు సూరె పరమాధముగన్. 406

ఎ. అనిన విని-మదోత్కటుండు కాకంబుతోడఁ బల్కి నట్ల యిచ్చుగధూర్తంబునకుం బ్రత్యుత్తరం బిచ్చినఁబులి కదియఁ జనుడంచి సాష్టాంగనమస్కారంబు చేసి వినయ

పూర్వకంబు గా నిట్లనియె.

407

క. ఎవ్వరు నేటికి నామెయి, గ్రొవ్వినమాంసంబు గలగు కొను మాఁకలియున్
నొవ్వయును దీటు నంతట, నవ్వల నారోగ్య మగు మృగాధిప నీకున్.

408

ప. అని శార్దూలంబు పలికిన మృగేంద్రుం డిట్లనియె.

409

ఉ. గోవుల విప్రులం దఱిమి కూడఁగ మాట్టి భుజించి తచ్చరీ
రావృతమాంసపోషణమునం దనిశంబును మేను పెంచుటన్
గా విలువంటికల్గఁపవికారపుమేనులు భక్ష్యభోజ్యముల్
నీవు దొలంగు మాఁకటికి నేఁడును నోర్చెద వ్యాఘ్రపుంగవా.

410

ప. అని మదోత్కటుండు పలికినఁ బుండరీకంబు సులజ్ఞావనతఃపదనభిన్నత్వంబునం దొ
లఁగించినఁ దదనంతరంబ కథనకుం డతనిం గదియం జని మచ్చరీరంబున భవదాత్మ
రక్షణంబు గావింపం దగునన్న నాక్షణంబ.

411

క. పడి నుటికి లొట్టిపిట్టను, మెడఁ గోలఁగ గఱిచి పట్టి మేదినిమీఁదం

బడఁ దిగించిన శార్దూలము, నొడఁగూడిననక్క తాను నుదరము వ్రచ్చెన్.

412

ప. వ్రచ్చి తచ్చరీరమాంసంబు మృగపతికిం బెట్టి తచ్చేషంబు గోమాయవ్యాఘ్రకాకం
బు లనుభవించెఁ గావునఁ గ్రొత్తగాఁ గొలిచిననేషుం డెంతబలవంతుండయ్యును
రాజునకును బరివారంబునకును హత్తనేరఁ డతైఱంగున నన్నుం జూచు నని తెలి
యం బలికి వెండియు సంజీవకుం డిట్లనియె.

413

క. సన్నపువారల నధిపతి, మన్నించినఁ బ్రాప్తుఁ డైనమంత్రికి బ్రతు కే

మున్నది మునుము న్నతఁడును, సన్నకసన్న నటఁ బాసి చనకున్నఁ జెడున్.

414

ప. అని మఱియును.

415

సీ. చెలఁగి మానససరనీతటంబున నొక గ్రద్ద హంసములలోఁ గలిసి యుండ
నదియును నొకపన్నెహంసంబు గాఁబోలు ననుడుఁ జూచినవార లాత్మఁ దలఁతు
రొక్కటి కలహంస యూరిచేరువఁ జ్రేత భూమి గృధ్రంబులఁ బొందుపడినఁ
గనుఁగొని గృధ్రంబుగాఁ దలంతురు గాని రాయంచ యనువిచారంబు రాదు

గీ. గానఁ దగువార లున్నభూకాంతునొద్ద, నల్పులైనను గుణవంతులై భజింతు

రధిపునొద్దను హీనాత్ము లలమిఁకొనిన, భవ్యగుణుఁ డైనసధిపతిప్రకృతిఁ దొలఁగు.

ప. అని సంజీవకుండు రాజునకు నాకును నన్యోన్యభేదం బెవ్వఁడో పుట్టించె దురాత్ముం
డైనవాఁడు నిజంబు కల్లయుఁ గల్ల నిజంబుఁగా మహీశ్వరనకుఁజెప్ప నెవ్వరి నేమి
నేయఁ డతనిదయావిశేషంబు నామీఁద కిథిలంబయ్యెఁ గార్యంబునం దప్పె నేమి
నేయును నని మఱియు నిట్లనియె.

417

- గీ. వజ్రమును రాజతేజంబు వసుధమీఁద, నతిభయంకర మగు నందు నశనిపాత
ముక్కునిన కాని నొప్పింప దుర్విరిపుల, రాజతేజంబు చెఱుచు సరాస్వతిముగను.
- వ. కావున నే నతనితోడిసంగ్రామంబున మృతిం బొందుటయ భావ్యంబు గాని తదా
జ్ఞానువర్తన మయుక్తంబు. 419
- క. ఉడుగక కార్యాకార్యము, లెడఁదం బరికింప కలుఁగ కేపను లైనక
బెడఁ జేసెనేని వానిం, దడయక గురు నైన విడువఁ దగు నేభంగిన్. 420
- చ. అనికి నిశ్చయించి మతియు నిట్లనియె. 421
- చ. క్రతునివహంబుఁ జేసినను గైకొని దానము లెన్నియేనియున్
జతురతఁ జేసినక బ్రచురసాగరతీర్థము లాడినక రణ
క్షీతి నిమిషంబు నిల్చి దృఢచిత్తమునం బ్రతివీరమర్దన
వ్రతమునఁ ప్రాణముల్ విడుచువానిధలంబునఁ బోలఁ డేమియున్. 422
- చ. అదియునుంగాక. 423
- ఉ. ధీనిధి యై మనస్థిరతఁ చెంపున వైరి నెదిర్చి యాజిలోఁ
దా నిలుగంగ స్వర్గమునుఁ దద్రిపునర్గము నుక్కడంచినక
వానిసమ స్తంపదలు వచ్చుటయుం గడు రెండు నొప్పుటం
బూనిన శత్రుభంజనముఁ బోలునె యొండొకరాజధర్మముల్. 424
- చ. కావున నా కిప్పుడు యుద్ధంబ కార్యంబు నానిశ్చయంబు వినుము. 425
- గీ. పన్ని రణమున నిలువక పాటిపోయి
ప్రాణములు దాఁప నెప్పుడేక బడకపోడు.
ప్రాణసంశయ మైనచోఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెదిరి
గెలుచు నొండైన మృతి నొందుఁ దొలఁగిపోడు. 426
- చ. అనిన విని దమనకుం డిట్లు రణమరణంబు మంచి దని యసాధ్యశత్రుమధ్యంబునం
దతియ నుఱుకం జనునే శత్రుపరాక్రమం బెఱుంగక వైరపడు నెవ్వఁడు వాఁడు
పరాభవంబు నొందు మున్నొక్కటిట్టిభంబుచేత రేపంబడినసముద్రుండును బోలె
ననిన నక్కఱఁ దెలియఁ జెప్ప మనిన సంజీవనునకు దమనకుం డిట్లనియె. 427
- ఉ. టిట్టిధదంపతుల్ సుఖపటిష్ఠత వార్ధితరంగజాలసం
ఘట్టితభూమిజాతములకందువగూఁట వసించి యున్నచో
నట్టి యెడం గులాంగన నిజాత్మవిభుం గనుఁగొందు నన్ను నీ
పట్టునఁ గావరా ప్రసవభారమునం దురిపిల్ల పల్లభా. 428
- చ. అనిన దానివిభుం డిట్లనియె. 429

- గీ. గర్భభార మెఱుంగును గంబుకంఠ, చేరువలసినకార్యంబుఁ జెప్పు మనినఁ
గలదు సకలంబు నేమియు వలదు నాకుఁ, జిత్రసంక్షోభ మొననెడుఁ జిత్రగింపు.
- ఉ. సంగతిఁ బర్వకాలములఁ జంద్రునిఁ జూచి చెలంగి పొంగుచున్
నింగియు దిక్కులుం గడచునీరధి యీమనమున్నతెంకికిం
జెంగటఁ బాసిపోవుట విశేషపుబుద్ధి ప్రసూతికాఁ మై
నం గడలంగలేము జతనం బగునోటికిఁ బోయి నిల్లమే. 431
- ప. అనినం బ్రియాంగ నాలాపంబులు హాస్యంబు నేయుదు నాతీతు విట్లనియె. 432
- గీ. ఈసముద్రుడు నాతోడ నెట్లు వైరపడ సమర్థుండు తెలియక పలికి తబల
సంశయము మాను మిట్టట్టు జరగుపనికి, ననిరమాటల కాకాంత యనియె సజ్జా.
- ప. ఈసముద్రునకును నీకును హస్తీమతకాంతరంబు వినుము. 434
- క. తనశక్తియుఁ బరశక్తియు, జనమత విజ్ఞానదృష్టిఁ జచ్చించినయా
మనుజుఁడు గుఱిప్రాప్తికి, ననుమాలుండు గాక సౌఖ్య మందుచు నుండున్. 435
- ప. అని పలికి మఱియును 436
- క. ఎన్నఁ దగుహితులు బుద్ధులు, విన్ననువురఁ జెప్పు నతఁడు వినమన్నఁ జెడున్
ము న్నొకకాష్టమువలనం, బన్నుగఁ బడిచెడినహర్తృపతియునుబోలెన్. 437
- ప. అని టిట్టిభాంగన పలికినఁ బురుషుం డాకథ యెఱింగింపు మనిన నది యిట్లనియె.
- క. కంబుగ్రీవుం డనుపే, రం బరఁగినకచ్చపము నిసంతరసౌఖ్యా
డంబర మగునొకకొలనం, బంబినసుతోష మెసంగఁ బాయక యుండున్. 439
- ఆ. అందు వికటసంకటాఖ్యహంసయుగంబు, నిలిచి కచ్చపంబుఁ గలసి తిరుగు
వానలేక నాల వణి పైనఁ గూర్చంబుఁ, గాంచి యుప్పు డనియె నంచవోయి.
- క. మానససరోవరాంతర, మానితజలపానకేళిమగ్నుల మైనం
గాని మనబడలికలు మఱి, మానంగా నేర విచటిమడుఁగులనీళ్ళన్. 441
- గీ. నఱికి యెలతామరలతాండ్లు నమల లేవు, చాలఁ దీయనితెలిసిరు గ్రోల లేదు
జాతిపక్షులతోఁ గూడ జరగ లేదు, పోదుమా యన్నఁ గచ్చపంబును దలంకి. 442
- ప. హంసయుగ్మంబున కిట్లనియె. 443
- సీ. కూడితి మిన్నాళ్లఁ దోడఁబుట్టువులట్ల యెడరు పుట్టినచోట విడుతురయ్య
పక్షహీనుం డని భావింతుచేని నపక్షుండ నతిదుర్విపక్షవృత్తిఁ
బక్షాధికులు మీరు పక్షపాతము గల్గి పక్షియార్థమున సంరక్షతోడఁ
గొనిపోవ కుండినఁ గొల నింకునంతలో నెవ్వరిచే నైన నీల్గవలయుఁ

తే దోడుకొనిపోవుడననంచదోయియొక్క, కాష్టమధ్యంబుఁగమతంబుఁ గఱవఁబనిచి
కడలు పెండును ముక్కునఁ గఱిచిపట్టి, యొగసి రాయంచ లుడువీధి నిగుడి పఱవ.

ను. అతిదూరంబుగఁ గచ్చసంబుఁ గొనుచుకొ హంసంబు లిట్లేగఁగా

క్షీతిపై నొక్కపురంబుమానవులు తచ్చిత్రంబు నీక్షింపుచుకొ

జతురోత్తుల్ బెరయంగఁ జెప్పకొన నాసంరావ మాలించి దు

ర్శతి యొ యాత్మఁ దలంపలే కపుడు కూర్చుం బంచలకొ జూచుచున్. 445

క ఇవి యేమి కలకలం బని, వదనముకాస్తంబు వదలి ననుధం బడున

య్యద నెఱిగి మాంసబుద్ధకు, లదయతఁ గొని రనుచుఁ డిట్టిభాంగన మఱియున్.

క. వసుమా వెండియు నొకకథ, వినిపించెద నీకుఁ బూర్వవృత్తము తెలియకొ

విన నేర్చినమతిమంతుఁడు, వినుతిం బొందంగఁ గను వివేకుఁతోనన్. 447

ఐ కావున మున్ననాగతవిధాతయుం బ్రత్యుత్పన్నమతియు యద్భవిష్యండును నను

మీనంబులు గల వందులోన యద్భవిష్యం డల్పమతి యగుటంజేసి వెర వెఱుంగక

చిక్కి మృతిం బొందినతెఱంగు ననినఁ దత్కథాక్రమంబు తెలియం జెప్పు మని

పురుషుం డడిగినఁ డిట్టిభాంగన యిట్లనియె నొక్కతటాకంబున నిప్పుడు చెప్పం

బడినమీనత్రయంబును నన్యోన్యస్నేహంబునఁ బరిభ్రమించుచుండ నొక్కనాఁ

డనాగతవిధాత యిట్లనియె. 448

క. మడుఁ గింకఁజొచ్చె నీజల, మెడఁ జేరిన బెద్దమడుపు కేగుట భారం

బెడచేసిన జాలరులకు, నెడ గలుగును మనలఁ బట్ట నిదె పోవలయున్. 449

వ. అని మఱియు నొక్కవిశేషంబు వినంబడె నింతకమున్ను జాలరులు దమలోనం

బలికినపలుకు లీసరోవరతీరంబునంను. 450

గీ. అడుగు చిక్క జలము లాడకాడకు నింకె, మొనసిపులుఁగుగములు దినఁగఁ జొచ్చె

సాధనంబు లెల్ల సమకూర్చుకొని మన, మరుగుదెంత మెల్లి యనఁగ ఁటి. 451

ఐ. కావున నీప్రాద్ద యీసరోవరంబు విడిచి పోవం దగు ననినఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి

యిట్లనియె. 452

క నేరుపు గలమతిమంతుఁడు, నేలమి యొకవేళఁ బొంద నెఱి నది గెలుచుకొ

జారద్యయసంపర్కము, గౌతవముగ మెలఁగుగోపకాంతయుఁబోలెన్. 453

స అనుటయు ననాగతవిధాతయు యద్భవిష్యండును నక్కథ మాకుం జెప్పు మనినఁ

ప్రత్యుత్పన్నమతి యిట్లనియె. - 54

నీ కిరుంభయుగ మతికాశిన్య మగుఁ గాని యీకాంతచమదోయి కింత తెలితి

దళితారవిందంబుతెలివి మేలగుఁ గాని యీయింతిమోముతో నీడు గాదు

మెఱసి నిల్చినకారు మెఱుంగు మేలగుఁ గాని యీకొమ్మతనుకాంతి కింత కొఱుఁత
మించి కెంజిగురాకు మెఱయుచుండును గాని యీలేచుపదములకీడు గాదు

గీ. అనుచుఁ గొనియాడుతలఁపుల కగ్గలించి, కమ్మవిల్చునిమ్మదుసాయక మ్వరంగఁ
జారుశృంగారమోహనాకార యగుచుఁ, బ్రణతి కెక్కినగోపాలబాల యోర్తు.

గీ కాంతుఁ గనుఁబ్రామి తా భోగకాంక్ష దండ
పాలకుఁడుఁ దత్పుతుఁడు నుపపత్తులు గాఁగ
నెన్నఁడును వారు దమలోన నెఱుంగ కుండ
నొనర రతికేళి సలుపంగ నొక్కనాఁడు.

456

క. తలవరికొడుకును దరుణియుఁ, దళుకొత్తెడువేడ్క మన్నధక్రీడమెయి
గల నరయక జక్కవికవ, పొలుపున బహురతులఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచునుండన్. 457

ఉ. ఆతటి దండపాలకుఁడు నయ్యెడకుం జనుదేరఁ దత్తనూ
జాతుని గాదెలోన నిడి సమద మొప్పుఁ దలారితోడ సం
ప్రీతి రమించునంతట గభీరగతిం జనుచెంచుచున్నయిం
టాతనిఁ జూచి గోపిక భయంపడ కయ్యుపనాథుతోడుతన్.

459

ప. ప్రత్యుత్పన్నమతి గావున నిట్లను వీఁడె మద్వల్లభుం డరుచెంచె బాగుకారావంబు
వినంబడియె నీవు నామీఁద వృథాకోపంబు దీపింపం దిట్టుచు మద్వహంబు వెడలు
మనిన వాఁడును నట్లు నేను నంతటఁ గదిసి గోపాలుండును దనగృహంబు చొచ్చి
భార్యతో నెన్నండు లేనిది యీ తలవరి మనయిల్లు చొచ్చి నిన్నుఁ దిట్టుచుం
బోవుటకుఁ గతం జేమి యని యడిగిన నది యిట్లనియె.

459

గీ కొడుకుమీఁద నతం డిటు కోప మెత్తి, యేనిమిత్తంబో చంపక మాన ననుచు
నొలసి వెదకంగ వీఁడు నా నిలయమునకు, భిన్నమతి రాఁ గునూల నిక్షిప్తఁ జేసి.

సీ తమకింపకున్నచో దండపాలకుఁడును దనయుని నిల్లిల్లు దప్పకుండఁ
జూచుచు మనయిల్లుఁ జొచ్చి మావాఁడు మీయంట నె యున్నవాఁ డిప్పు డనిన
నెన్నండు రానిమాయంటి కేటికి ఐచ్చు నతఁడు రాఁ డని త్రోచి యాడఁ గినిసి
నిష్ఠురాలాపముతో నీవును వినుచుండ ననుఁ బల్కి పోవుచున్నాఁడు కౌటె

గీ. యింత కోపించి పొడగన్న నెంత దెగునె, వీనిపై నంచు నీగాదెలోన డాచి
మాప కుండితి నిదె వీనిఁ జూడు మనుచుఁ, బొలఁతి తలవరినూనుని బిలుచుటయును.

ప. పిలిచినఁ గ నూలంబు డిగ్గ నుటిక నిలిచినవానిం బరిరంభణంబుఁజేసి నగుచున్నతన
భార్యం జూచి మెచ్చి గోపాలకుం డిట్లనియె.

462

- క. ఈసిన్నవాని నిప్పుడు, వేపడినం జంపు వాడు శ్రీఘృష దోష
రోపంబున కర్హం దై, కోపము పాపంబుపొత్తు పులయశేత్రా. 463
- క. వీనిం దండ్రుని గూర్పక, మానుగ నను గూర్చి మిగుల మన్నించితి ప
ద్దానన సీసరి లే రని, తా నప్పుడు గొల్ల మెచ్చె దనకులకాంతన్. 464
- ఐ. కావున గోపాంగనయుఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యై తనముష్ణ దప్పించుకొనియెనట్లు
మనమును నప్పటికిందగినకార్యం బనుసంధింతమని యూరకున్నయనంతరంబయ నా
గతవిధాత యనుమత్స్యం బెడతెగనిజలప్రవాహమార్దంబున నన్యజలాశయంబునకుం
బోయె నమ్మఱునాడు. 465
- గీ. మత్స్యఘాతుకు లేతెంచి మడుపు సొచ్చి, మొదలఁ బట్టిన మొలను గుడలు గ్రచ్చి
యొడ్చి తిరుగంగ నప్పుడు పొచ్చి గుడికి, నడుము గబళించి జీపంబు విడిచినట్లు.
- క. అనువున నుండఁగ నొండొక, వనజాకరమునకు నేఁగి వారలు గుదులం
బెనువొంపి పోవఁ దొలఁచినఁ, జనఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి నిజం బగుకడఁకన్. 467
- ఐ. అంత యద్భవిమయం దెలఁ బోదు నేమి నేయుదు నని విచారించుసమయంబునఁ
బట్టువడి మృతంబొందె ననిచెప్పి టిట్టిభాంగన కొన్ని దినసంబులకుం బ్రసూతియైనఁ
దత్ప్రతిజ్ఞాభంగంబు నేయంగలవాఁడై గమద్రుం డయ్యండంబుల నపహరించిన.
- క. ఆపక్షింద్రకులాంగన, దీపించినశోకజలధిఁ దేలుచుఁ బతితో
నాకులుకులు వినలైతివి, పాపాత్మ గమద్రుచేతిఁ బడఁ బాలైతిన్. 469
- ఉ. అష్టల నెన్ని లే ఎట మహాగహ్వైకనికుంజపుత్రమల్
దవున నిప్పు డన్న యచె తా మనకుండఁగఁ గాణయాచియే
యివ్విధ మేను ము న్నేటిఁగి యెంతయుఁ జెప్ప ననాదరంబుతో
నవ్వితి గాని పట్టదు మనంబున మీఁదటిహాని ధీనిధి. 470
- ప. అనిఁగిదేవనంబు చేసినఁ దనప్రాణాల్లభ నుతార్చి దానివిభుండగుపక్షియిట్లనియె.
- చ. వెఱవకు కాంత నన్ను నవివేకి యితం డని నీవు చూడ కే
డైఱ భువనప్రపంచమునఁ ద్రిమృరుపయలఁ గూర్చి నీవు ని
వ్వెఱవడఁ బక్షివల్లభుని విష్ణునిఁ దెచ్చి యపత్య మిప్పుడే
నెఱయఁగఁ దెచ్చి యిచ్చెద ననింద్యచరిత్ర విచార మేటికన్ 472
- మ. అని యాటిట్టిభ మప్పు డేఁగి తనకార్యం బుర్వప్రేర గల్గుప
క్షినికాయంబున కేర్పడం బెలిపి భక్తిం బత్సలం దానుఁ బు
ణ్యనిఁ బక్షింద్రుని వేడుకొ నతిఁడు నన్నుకొమిర లెల్లం దలం
చి నమస్కారము లాచరించినను మచ్చిక్షంబు రంజిల్లటన్. 473

మత్తకోకిల. మీర లున్నెడ కేగుచెంచితి మేలు మీకొకఁ డెద్దియొకఁ
గోరి చెనెద నందు దొడ్డును గొంచెముం దలపోయవం
డేరి కిందు నసాధ్య మైనది యిత్తు నుత్తములార నా
వార తప్పరు మీరు గా కని వైనతేయుఁడు పల్కినన్.

474

గీ. పక్షు లెల్ల విహంగమసుతికి మ్రొక్కి, జుధి టిట్టిభములకును జలముతోడిఁ
గీడు చేసినపని యెఱిగింప నెఱిగి, యమ్మహాత్ముండు పక్షుల కభయ మొసఁగి.

475

ప. క్షీరాబ్ధిమధ్యగతం బగువైకుంఠంబునకుం జని తన్నధ్యంబున దివ్యసుధాభవనం
బునఁ బన్నగితల్పంబున నున్నపురాణపురుషుం బుండరీకాక్షుం గని సాష్టాంగ
నమస్కారపూర్వకంబుగా బహువిధస్తోత్రంబుల బ్రసన్నుం జేసి తనమలస్వాము
లనుం జేసినయర్హుడగు యంబు విన్నవించిన.

476

నీ. శీలాంబుదచ్ఛాయ నెఱసినమేనితో దమణీయపీతాంబరంబుతోడ
శంఖచక్రదిగ్గోజ్జ్వలహస్తములతోడ ధవళాబ్జతులితనేత్రములతోడ
వనమాలికాంకితపక్షుస్థులంబుతోఁ బ్రవిమలకాస్తుభ్రువలతోడ
శోభితోభయపార్శ్వసురసమూహంబుతో సిద్ధవిద్యాధరశ్రేణితోడ

గీ గరుడవాహనారూఢుఁ డై కైటభారి,రయముతో నిచ్చి యుదధితీరమున నిల్చి
యండజంబులు మ్రొక్కిన నభయ మొసఁగి, జలధరధ్వనిఁ గేలెత్తి జుధిఁ బిలిచె.

చ. పిలిచిన నంబుధీశ్వరుఁడు పెంపెనలార ముకుందు మందరా
చలధరుఁ గాంచి నద్వినయసంభ్రమ మొప్పుఁగఁ జాఁగి మ్రొక్కినన్
జలరుహలోచనుం డనియొఁ జయ్యన నీవు హరించినట్టిపి
ల్లలఁ గొని రమ్మ పక్షులవిలాపము మాన్పుము నేఁడు మాకుఁగన్.

478

క. అనినన్ జుధి ప్రసాదం, బని వేగమ తెచ్చి టిట్టిభాండంబుల న
వ్వనజోదరుముందట నుంచి నైకొని యతిని ననిచి శ్రీపతి పేర్చిన్.

479

ప అయ్యండంబు లయ్యండజంబుల కిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె టిట్టిభంబులు పూర్వ
ప్రకారంబున నచ్చోట నుఖంబున నుండె నని చెప్పిన సంచీవకుండు మృగేంద్రుం
డేభావంబున యుద్ధసన్నద్ధం డగు ననిన దమనకుం డిట్లనియె

480

కి. మనుగాళ్లు రెండు తోఁకయు, ఘనములుగా మీఁది కెత్తి కడు విప్రుతముగా
నొనరించినవదనముఁ గని, మనము నఁ దలపోయు కలహమతిఁగా నతనిన్.

481

ప. అని చెప్పిదమనకుండు కరటకుం డున్న యెడకుం జని మన ముద్యోగించినకార్యంబు
సఫలం బయ్యె నేనోన్యన్యభేదంబులపుట్టె నని చెప్పి యతఁతో మఱియు నిట్లనియె.

గీ నయవిశారదులైనమానవులచేతఁ, దెమల భేదింప రానికార్యములు గలవె
గాన నేనును నానేర్పు కరము నెఱపి, కార్యమిడేర్చుకొంటిని గడిఁది ననుచు.

న అని పింగళేశునిసమ్మఖంబునకుం బోయి పగతుండు వీఁడె యుద్ధసన్నద్ధుండై
చనుదెంచుచున్నవాఁడు ని విష్ణుడు మయిమఱచి యుండందగు నె యనిననతండును
నమనకుండు చెప్పినతెఱంగునఁ గట్టాయితంబై యెదురు చూచుచుండె నంతట
సంజీవకుండును జనుదెంచి మున్ను దనవిన్నచందంబున నున్నపింగళేశునివికృతా
కారంబు చూచి వెఱుప కతనిం దాఁకిన బింగళకుండును సంజీవకునిమీఁదికి
లంఘించె నయ్యిరువురకు నన్యోన్యబద్ధామర్ష యుద్ధం బుధురగతిం జెల్లుచున్న
సమయంబునం గరటకుండు దునుకున కిట్లనియె. భవద్ధర్మంత్రవిలసితం బిట్లుండు నే
యని పలికి మఱియును.

484

ఆ తగిలి సామభేదదానదండములందు, మూఢుఁడైన సామమునఁ గరంగు
భేదదానదండవాదంబు లెన్నిక, కొఱకుఁ గాని సామగుణము మేలు

485

గీ మొదలఁగార్యజ్ఞుఁడగువాఁడుమూఢునందుఁ, జెలఁగిసామప్రయోగంబునేయవలయు
సామమున నెల్ల పనులును సరవిఁ బొందు, నెన్నిచూచినఁ గీడు లే దెట్టియెడల.

486

ఆ తలఁప సామభేదదానదండంబులు, భూరికార్యసిద్ధికారణములు
సంఖ్యకొఱకు నయ్యె సరవిఁ దక్కినయవి, సామముననె సిద్ధి సంభవించు

487

చ. నరనుత చంద్రనూత్నకిరణంబులచేత సరోజబాంధన
స్థిరమహితాతపస్సురణచేత గృహీటసముద్భవప్రభా
పరిణతిచేతఁ బాయనియపారవిరోధిమహాంధకారముల్

విరియు ముహూర్తమాత్రమున విశ్రుతసామవిలాససంపదన్.

488

ఆ దగిలి సామభేదదానదండములచే, వెలయు నీతి నాల్గువిధము లగుచు
నందులోన దండ మధికపాపముఁ జేయు, నది పరిత్యజించు టర్హవిధము.

489

వ. కావున మంత్రరహితుం డగుట గర్వం బనంబడు గర్వంబున నాత్మవినాశం బగు
స్వామికిం గొఱగామి సంభవించినయప్పుడు తత్ప్రీతీకారం బూహించుట కర్త
వ్యంబు.

490

చ. కొలఁది యెఱింగి సంధి యొడఁగూర్పఁగ నేర్చినమంత్రమంత్రమున్
దొలఁగఁగ నన్నిపాతగతి తోడనె మానినవైద్యువైద్యమున్
జెలఁగి సభాంతరాళములఁ జెప్పుకొనం దగుఁగాక యుల్లస
ద్బులఁ డగువేళ నేయతఁడు పండితివృత్తి వహింపకుండెడున్

491

- క. నృపుఁడు గుణి యైన సవిపుఁడు, కపటాత్ముఁ డైనఁ బ్రజలు గదియురు వానిం
జపలమకరాశ్రయం బగు, విపులసరోవరముఁ జేర వెఱచినభంగిన్ 492
- వ. అని మఱియును. 493
- ఉ. ఆసల సీతుభంబునకు నక్కట యీవిభు వొంటివానిఁగాఁ
జేసితి గాని నేనకుఁ జేరఁగ నీవు ప్రజాసమృద్ధి ను
దృష్టితుఁ జేయ కలతయును దా నయి యున్న యమాత్యుఁ డెంతవి
శ్వాసము గల్గెనేని నరవర్యునకుఁ బగవాఁడు దా నగున్. 494
- క. పరుసనివానికి మదిహిత, మరుగుగ నొనరించు నెవ్వఁడతఁ డమృత మగున్
బురుషపరేణ్యున కెవ్వఁడు, వెలిడియై కీడు నేయు విస మగు నతఁడున్. 495
- వ. కావునఁ బురుషుల కహితం బొనరించుతలంపునఁ బ్రవర్తిల్లునీవు బుద్ధిహీనుండ వని
పలికి కరటకుండు మఱియు నిట్లనియె. 496
- సీ. కడఁగి మనోవాక్ప్రకారంబు లేకంబు గాక మిశ్రునిఁ గూడఁ గడఁగునతఁడుఁ
బ్రతిదినప్రఖ్యాతపాపవర్తనమునఁ దిగిలి ధర్మము చేయఁ దలంచునతఁడు
నేపార నెపుడుఁ బరాపకార మొనర్చి పృథుసంపదలఁ గూడఁబెట్టునతఁడు
సమధికం బగు దేహసౌఖ్య మపేక్షించి చెఱఁగి విద్యల నశ్వసించునతఁడుఁ
- గీ. బదుసఁదనమున నేస్త్రాద్దుఁ బద్మముఖులఁ, బొసఁగ వలపింతు నని తలపోయునతఁడు
నెఱుక చాలనివారని యిద్ధరిత్ర, నెఱయ నూహింతు రనిశంబు నీతివిదులు. 497
- క. స్వామి ప్రసాదసంపద, వేమఱు మదిఁ గోరువానివిభింం బమరున్
స్వామి ప్రసాదసంపద, వేమఱు మదిఁ గోరకుండుపీఠిడి చె డెడున్. 498
- క. వీరాజు తనదుభృత్యుని, కారుణ్యమువలనఁ బ్రతుకగాఁ జూచి మదిన్
వారక శంకితమతి యగు, నారాజువిధంబు నీచ మగు ననుదినమున్. 499
- గీ. అశక్తాస్త్రంబు చనువని యట్టివాని, పుత్రుఁడును దండ్రీగుణములఁ బోలి పాలును
జగతిఁ గేతకిన్పత్నీసంభాతఫలము, బహుళకంటకములచేతఁ బ్రబలినట్లు. 500
- వ. కావున సీకుం జెప్పఁదగినబుద్ధి యేమి యున్నది విను మని యిట్లనియె. 501
- చ. నెఱయఁగ సంపరానిధిరణీజము సంపఁగడంగె నేని యే
డైఱ బలుఖడ్గధార జగతీగరశృంగము వ్రేసెనేని మీఁ
దెఱుఁగక బుద్ధిహీనునకు నెంతయు బుద్ధులు చెప్పెనేని చె
చ్చెర నొకవానరంబునకుఁ జెప్పిననూచిముఖంబుచూ డ్వుగున్. 502
- వ. అనిన విని దమనకుండు తత్కథాక్రమం బెట్టి దని యడుగఁ గరటకుం డిట్లనియె.

- సీ. ప్రాచీనభూగర్భప్రాంతకాంతారప్రచేకభాసురసరిత్రీరములను
దాతములతక్కులహింతాలాదిరాజితానేకమహిజములను
గిసలనువిసరగంజీర్ణనానాతామంజులోదారనికుంజములను
విరుపమానతరంగిణీవేగగంజాతమహానీయసైకతమంబుజముల
- గీ. సారిది విహరించుకపు లొకచోటఁ గూడి, కడిఁది చలిచేత మేలును గడు వడంక
రాత్రి మెఱుఁ గాగుభవోద్భాజఁ జూచి, కణఁగు గాఁబోలు నని పీతుగాఁచుచుండ.
- క. నూచిముఖ మనువిహంగం, బాచేరువనుండి యనల మది గా దని యా
లోచనము చేసి యొకకపి, కానందము తెలియఁ జెప్ప నతిమసితంబై. 505
- ఆ. అడుగ కూర కేల నొడివితి విప్పుడు, వట్టితీట నీనుఁ బుట్టై ననుచుఁ
బట్టి దాని రాతిపైఁ బ్రామి వధియుంచె, హీనమతికి బుద్ధు లేలకొలుపు. 506
- ప. అట్లు గావున. 507
- చ. ఆనవతంబు విశ్వవిరుతాయతబుద్ధి విశేషవృత్తి నొం
డెను ధనవృత్తి నొండెను గడిఁదిబలంబున నొండె నెవ్వఁ డిం
పెనయఁ గులంబువారల నహీనగతికొ భరియించు నట్టిసం
దనుని ముదంబునం గనినతల్లియ తల్లి ధరాతలంబునన్. 508
- క. ఆపాదమాత్రశోభిత, రూపము లేకుండ నెన్నరుండును గలఁడే
దీపితసుజ్ఞానకళా, స్థాపితమతి లేఁడు గాక చరమయుగమునన్. 509
- ప. అని యిట్లు పలికిన విని దమనకుం ఘోరహస్యం గనుంగొని కరటకుండు మఱియు
నిట్లనియె. 510
- గీ. స్వరము బిన్నంబు ముఖము వివర్ణమరయ, దృష్టి శంకించు వడఁకును దేహమెపుడుఁ
జెనసి యపకార మొరులకుఁ జేసినట్టి, కల్పహస్తవిగుణ మిట్లు కానఁబడును. 511
- ప. అని చెప్పి మఱియును. 512
- క. క్షీతి గుప్తబుద్ధిబుద్ధులు, మతియుతు లాగుప్తబుద్ధి మందాక్షులు లే
కతిలోభత్వగుణంబున, మృతుఁడుగఁ దనజనకుఁ జేసె మిన్నక కంటే. 513
- ప. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెఱిఁగింపు మనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 514
- ఉ. పొందుగ దుప్తబుద్ధియు సుబుద్ధియు నాఁగ వణిక్కుమారు లా
నందముతోఁ జరింప నొకనాఁ డొకచోట సుబుద్ధి గాంచెఁ బెం
పొంద సొనారిటంకముల నుంచినకాలచనకుంభ మట్టియా
కుందన మొక్కచోట నిడి కూర్చినకోమటిఁ జేరి చెప్పినన్. 515

- సీ. చెప్ప వారిరువురు శీఘ్రంబు చని రాత్రి గొనివచ్చి తమపురంబునకు వెలిసి
వృక్షమాలంబున వెలయు నిక్షేపించి వెచ్చంబునకు ముచ్చు పుచ్చినట్టి
నిష్క్రంబు లిరువురు నెఱయ విభాగించుకొని తమయిండ్ల కింపానర బోయి
ప్రకటితన్నేహసంపద బొంది యిరువురు తొలగక మెలగంగ దుష్టబుద్ధి
- గీ. తనదుచి త్తంబునందుఁ దద్దనముఁ దాన, యహహించిన నంతయు నబ్బు ననుదుఁ
దలచి యొక్కనాఁ డొంటి గాఁ దాన యరిగి, పేర్చి యాచిందె వేగంబె పెల్లగించి.
- క. కొనితెచ్చి యతిరహస్యంబున నొకవోఁ బాఁతి దుష్టబుద్ధి సుబుద్ధిం
గని పలిక నాఁడు దాచిన, నన మిండ్లకుఁ జేక మనకుఁ దడయఁగ నేలా. 517
- క. ఆతిధార్మికుండు, నరపతి, చతురుండు మంత్రియును బ్రజలు సజ్జను లగుటకొ
మతిఁ దలఁక నేల మన కిది, సతముగఁ జేకూడఁ బసిఁడి సర్వము ననుమక. 518
- వ పలుక వై శ్యకుమారు లిరువురుఁ జని తరుమాలంబున నిడినసేక్షేపంబు పుచ్చుకొను
టకుం గ్రొచ్చి చూచి యప్పు డవోటఁ బసిండి గొనిపోయినతెఱ్ఱతం బుపలక్షించి
యొండొరులమీఁదనవిశ్వాసంబునొంది వివాదంబు నేయుచునప్పురంబుమహీశ్వరు
సమ్ముఖంబునకుం జని యత్రైఱం గెఱింగింప నతిండును ధర్మాధికారులఁ దీర్ప నియో
గింప వారలను బంచదినపర్యంతంబు మీలోనం దెలిసి రం డని యనిసినం జని పవ
దినంబునఁ బ్రభాతంబున నయ్యిరువురుం బొడచూపి రిలిచి రప్పుడు దుష్టబుద్ధి
ధర్మాధికారుల కిట్లనియె. 519
- మ త్తకోకిల, పూని దీరివిచార మేల సుబుద్ధి తా నె హరించె మీ
యాన దానికి సాక్షి యచ్చట నంచితం బగువృక్షమే
కాని మానిసిఁ జెప్పఁ జెప్పినఁ గల్గ పెట్టుండు నన్ను స
న్దానితాత్తకులార మీరలు నాకు దిక్కని మ్రొక్కినన్. 520
- క. వెఱంగురుడి వారిలందఱు, నెఱయఁగ నొడొందరులఁ జూచి నేఁ దాళ్ళర్యం
దెఱుకవడఁ దరులచేతను, పఱులఁగఁ బలికించునట్టివారలుఁ గలరే. 521
- వ అనుచు ధర్మాధికారులు వై శ్యకుమారుల కిట్లనిరి. 522
- ఆ ప్రొద్దు లేదు నేఁడు పోయి ప్రాతఃకాల, వేళ రండు పొండు వేగ యనిన
నరిగి దుష్టబుద్ధి యాత్మీ యజనకునిఁ, బ్రార్థనంబు చేసి పలిక నపుడు. 523
- సీ. తండ్రి యాహస్తగతం బైనయర్థంబు నెట్టివానికిఁ బాలు పెట్ట నేల
వాఙ్మాత్రమున నీకు ఐశ మైనపని గానఁ జెప్పెద నామాట చిత్తగింపు
వృక్షకోటరము ప్రవేశించి యారాత్రి నీ వదృశ్యంబుగా నిలుచునంత
ధర్మాధికారు లంతట కేపకడ వచ్చి యచటివృక్షము సాక్ష్య మడుగఁ దడయ

గీ. కిద్దనంబు నుబుద్ధి గ్రహించెఁ గాని, దుష్టబుద్ధికిఁ బని లేదు దృష్ట మనుచు
నీవు పలికిన నది తీటిపోవుఁ బిదప, మనకుఁ గలకాల మెల్ల ను మనుట గలుగు, 524

వ. అనిన విని దుష్టబుద్ధికిఁ దజ్జనకుం డిట్లనియె. 525

చ. చెడుతరవాయి నిట్టిసని చెప్పితి గాని ధనంబుకాంక్షకుఁ
గడపలేదు హీనమతి గప్పినవానికి దుష్టబుద్ధి నా
నొడువఁగ నున్నని న్నిటు తనూభవుఁగాఁ గనునట్టిపాపపుం
జెడుఁ గగునాకు దుర్లభమె చెప్పెనునారకబాధ పుత్రకా. 526

వ. అని పలికి మఱియు నిల్లునుఁ బ్రాజ్ఞుం డుపాయంబు చింతించినపిదప నపాయం
బునుం దలంపవలయుఁ దొల్లి బకమూర్ఖంబునకుం గలయపత్యంబుల నొక్కముంగి
మ్రొంగినచందం బగు విను మని యిట్లనియె. 527

మ. ఒకకాసారతటంబునందు నొకపై యున్నట్టిన్మృతంబుపై
బకయుగ్గంబు వసింప భార్య పురుషుం బ్రాప్తింబి యోనాధ య
ర్భకరాజుం దినిపోవఁ గ్రిందఁ గల సర్పం బేపుమై నింక న
చ్చిక నేతెందుఁ బ్రసూతికాలమును వచ్చెం గార్య మెట్లుండునో. 528

వ. అనిన విని బకవిధుం డమ్మహీరుహంబు డిగ్గి కొలనితీరరిబున నిల్చి విచారము
యంబున నయ్యెడకు నొక్కకుళీరంబు చనుదెంచి యిదియేమి దుఃఖాకులండ్లవై
యున్నవాడె వనిన నబ్బకం బిట్లనియె. 529

ఉ. నాకులకాంత గర్భమయి నందనులం గనునంతలోన ద
ర్వీకిర మేగుదెంచి తిని వేగమ పోయెడు నెల్లినేటిలో
నాకలకంతి వెండియును నర్భకుం గనువేళ గాన నే
నాకులతం దలంకెద మదాత్తుకు నేమియుఁ దోఁపకుండఁగన్. 530

వ. అనినం గర్కటంబు నీకుం దగినయుపాయంబు చెప్పెద విను మని యిట్లనియె

గీ. నకులచివరంబునందుండి నాగవిధుని, యునికిదాఁకను మీనంబు నొకటినొకటి
వైచుకొనిపోవ నాముంగి వరుసఁ దినుచు, బాముఁ జంపును దీని కుపాయమిదియె.

వ. అని కుళీరంబు చెప్పినఁ గొక్కెర యవ్విధం బాచరింప నకులం బమ్మత్సన్యంబులఁ
దినుచుం జనిచని కృష్ణసర్పంబును ఖండించి వృతంబెక్కిబకదంపతులయపత్యంబు
లను భక్షించెం గావున. 533

క. తనబ్రతుకుకొఱకు నొరునిం, గనికర మొక్కింత లేక కారించినయ
మునుజుఁడు గనఁ డున్నతకో, భనముల నెన్నుండు మూర్ఖబకముంబోలెన్, 534

ప. అని యిట్లు చెప్పినతండ్రి పలుకులు గైకొనక దుష్టబుద్ధి లోభాక్రాంతుడై బలా
త్కారంబున నతని నొప్పించుకొనిపోయి నిశామధ్యంబున, దత్తరుకోటకంబున
నునిచి ప్రభాతసమయంబున. 535

సీ. ఆదుష్టబుద్ధి ధర్మాధికారులఁ బిల్చి కులము పెద్దలఁ గూర్చుకొని కడంగి
ధర్మబుద్ధియుఁ దోన తడయక చనుదేర నావృక్షమునకు సాష్టాంగ మెరంగి
సత్యంబు పలుకు వృక్షము సాక్షి పీఠముఁ బూని వనస్పతిలోననుండి
ధర్మబుద్ధి మొరంగి ధనముఁ గైకొనెఁ గాని పుచ్చుకోఁ డీదుష్టబుద్ధి యన్న

గీ. వాగ్విలాసంబు వినఁబడ్డ వార లెల్ల, నదృశ్యతం బంది కనుఁగొనునంతలోన
మ్రాను పలికినచోటు దా మది నెఱింగి, పాటిమాలి యసత్యంబు పలికె ననుచు.

ప. ఆధర్మబుద్ధి యంతరంగంబునఁ గోపోద్దీపితుం డై.

537

గీ. కుజము వెస నెక్కియామీఁదికొమ్మలరసి, తొలఁగవీక్షింపునపు డొకతొఱ్ఱఁ గాంచి
యింగలంబును బూరియు నెసఁగఁ దెచ్చి, కోరటంబున వైచి యచోటునొలఁగ.

క. అనలజ్వాలాజాలము, తనదేహము చుట్టుముట్టఁ దల్లడపడుచుకొ
మునుకొని మొట్టలా వెట్టుచు, జనములపై దుష్టబుద్ధిజనకుం డుఱికెన్.

539

ఆ. పడినసెట్టిఁ జూచి పైఁబడి ధర్మాధి, కారు లెల్ల బ్రమసి కదిసి యడుగ
సుతుండు దుష్టబుద్ధి నుండు న న్నిట్లువంటి, యుడుకు చేసె ననుచునుసుఱువిడిచె.

ప. విడిచినం జూచి ధర్మాధికారు లత్రైతం గంతయు మహీకాంతునకుం జెప్పిననతండు
దుష్టబుద్ధిం గొఱతవేయం బంచి వానిసర్వస్వంబునుం జూఱఁగొనియె నని చెప్పి
కరటకుండు మఱియు నిట్లనియె. 541

సీ. సమధురవాహినీసంపూర్ణ జలములు వడి లవణాభిలో నడఁగుదాఁకఁ
బ్రకటితేన్నేహసంబంధబంధుత్వంబు లంగ నానిర్భేద మయినదాఁక
నత్యంతకాంతరహస్త్యవాక్యంబుల వివరించి కొండీండు విన్నదాఁకఁ
గలితపాఠంపర్యకులసమృద్ధి దలంక నిలఁ గుపుత్రుం డుదయించుదాఁక

గీ. నిలుచునేగాని యటమీఁద నిలువ కునికి, దప్పు దందురు నయకాస్త్రధర్మవిరులు
నీవు కులహాని యగునట్టినిచగతికీ, దగిననడవడి గన భయం బగుచు నుండు. 542

ఆ. కడంగి పిశునవృత్తిఁ బెడఁబాఱు కుండిన, వాని ఎదలకున్నవాఁడుఁ జెడును
నురగకాబకంబుఁ జిరకాల మొగిఁ బెంప, మెఱసి యొక్కవేళఁ గలువకున్నె. 543

గీ. ఎఱుకగలవానిభాండైన నెందు నమరు, నతెండుకపటాత్మఁడయ్యెనేనడియఁ గాదు
మూర్ఖులొక గూడి మెలఁగడుమూర్ఖకరుని, సఖ్య మెన్నండుఁగొఱగార్చునట్లునుటకు.

- వ. కావున నీవు స్వామికి నిట్టిమరవస్థ యుత్పాదించి తింక నన్యులు నీకుద్భావకణాయ
మానం బగుట నిశ్చయంబు విను మని యిట్లనియె. 545
- ఉ. వేయితులాలలోహమును వేడుకతోఁ దినె మాషకంబు ల
త్యాయతశక్తి నంచు వ్యవహారి యొకం జన నొక్కరుండు పి
న్నాయన నొక్కగృహము రయంబున నెత్తుకపోయె నంచు ము
న్నయి విచిత్ర మైనకథ యొక్కటి వింటిమి నీవు వింటివే 546
- వ. అనిన నక్కఱ వివరయు నాకుం జెప్ప మనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 547
- చ. లలి నొకపట్టణంబునఁ గలం డొకవైశ్యుఁడు లేమిచేత ని
ష్టుల వ్యవహారికంబునకుఁ బోవుచు లోహతులాసహస్ర మి
ట్టలముగ నొక్క చుట్టముకడం బదిలంబుగఁ బెట్టి సమదం
బాలయఁగ నాత్మమందీరమునొద్దకుఁ గ్రమ్మజ వచ్చి యత్తఱిన్. 548
- వ. లోహం బిడినవై శృనికడకుం జని యతం డిట్లనియె. 549
- క. ఇన్నిదినంబులుఁ బోయితి, నన్నా పరదేశమునకు నచ్చట నాకుం
జిన్నముఁ జిదరయుఁ బుట్టక, మిన్నక రావలసె మగిడి మీ రున్నెడకున్ 550
- క. మీయింట దాఁచఁబెట్టిన, నాయను మిపు డొసఁగవలయు నని పలికిన వాఁ
డీయక మాషకములు తిని, పోయె ననుచు ద్రవ్యలోభమున నిన నతఁడున్. 551
- క. ఈలాగున నాసొమ్మి, బాలక కేతడము లాడుచనవరి నెట్టుకొ
దూలించి మోసపుచ్చక, యేలా నాసొమ్ము వచ్చు నింతట ననుచున్. 552
- ఉ. అయ్యెడ లోహహర్త యగునాతనినూనుఁడు వచ్చె నాడఁ గాఁ
బోయి జలంబు లాడుటకుఁ బోదము రమ్మని వానిఁ గొంచు నా
త్తాయతనంబు చేరువగృహంబున బాలుని దాఁచి యుండఁగాఁ
బాయనిదుఃఖభారమున బాలునితండ్రియు వాని రోయుచున్. 553
- గీ. పురవసంబున నింటింట నరసియరసి, యడుగఁగా లోహ మిచ్చినయతఁడె కొడుకు
నంతి గొనిపోయె నని చెప్ప నతఁడు వించు, కీక్రుగతితోడఁజనుదెంచి నెట్టితోడ. 554
- క. పాపని నదికిం దోడుక, వే పోయితి వాఁడు రాఁడు వెండియు సతి దా
వాపోవఁ దోడఁగఁ జెప్పపు, పాపం బని తఁచి దుఃఖపడ వింతై నన్. 555
- వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 556
- క. ఇద్దఱును నేటికిఁ జని, ప్రాద్దునఁ దీర్థంబులాడి బోరన రాఁగా
గ్రద్దెత్తుక చనె నీనుతు, బద్ధరవలె నుండు ననుచుఁ బలుకఁగ వెళుతున్. 557

ఏ. అనిన నతండు రూక్షేక్షణుండై యతిత్వరితగతిఁ బఱచి రాజద్వారంబున నాక్రోశిం
ప నమ్మహీశ్వరుండు ధర్మాధికారులం బిలువం బంచి విచారింపుం డన వారును నవ్వై
శ్యునిఁ దన్నిమి త్తం బడిగిన నతం డిట్లనియె 558

ఆ. సెట్టి దొంగ యొకఁడు శీఘ్రమ నాపట్టిఁ
బట్టి చంపి పక్షి పట్టుకొనుచుఁ
బాటిపోయె ననియె భావింపఁయ్య యీ
యాగడంబు భూమియందుఁ గలదె. 559

న. అనిన విని ధర్మాధికారు లీకార్యం బతర్కితం బిది విచారింపం దగు నని ప్రతివాది
వై శ్యునిం బిలువం బంచి యవ్వధం బడిగిన నతం డిట్లనియె. 560

క. వేయితులాలం గలిగిన
యాయిన మితనింబ నిడిన నది యెలుకలచేఁ
బోయె ననెఁ జిన్నపాపని
నాయతగతి గ్రద్దకొనుచు నరుగుట యరుదే. 561

చ. అని పలుకంగ నాసఖికు లప్పు డెఱింగి యితండు సెట్టి నీ
యిన మొసఁగుం గుమరకుని నిమ్మని వారలు చక్కఁబెట్టినకొ
మనమున సమ్మతించి మఱుమాటన కాసభవారు తీర్చి చె
ప్పినగతి నట్ల చేసి రని పెం పెసఁగకొ గధ చెప్పి యిట్లనున్. 562

క. మతిమంతుఁ డైనవానికి
హితముగ నొకమాట చెప్ప నెఱింగి చరించుకొ
ధృతి దఱుఁగ నీవు నేలా
ప్రతిమగతిం జేప్త దక్కి బ్రమసితి గంజే. 563

ప. కావున నీకు నేకార్యంబును నుపదేశింపం బనిలేదు నిన్నుఁ గూడుట యనుచితంబు.

గీ. సుజనదుర్జనసంగతిఁ బ్రజలు నడవ
గుణములును దుర్గుణంబులుఁ గూడి పరఁగు
వరుస బహుదేశసంచారివాయువులకు
గంధదుర్గంధములు వచ్చి కలిసినట్లు. 565

క. మతిమంతులు దమకార్య

స్థితు లొనరింపంగఁ జింత నేయుదు రభ్యా

గతజల మానెడుమనుజుం

డతితృష్ణాభరముఁ దొరయ నరయనిభంగిన్.

566

ప. అని యిట్లు కరటకుండు పలుక దమనకుండిట్లనియె మనస్వామి సంజీవకునింజంపిన
తెఱుంగెఱుంగవలయుఁ బోద మని యయ్యిరువురుఁ గదియం జనునప్పుడు పింగళ
కుం డటమున్న సంజీవకుం దెగటార్చి పశ్చాత్తాపంబునం బొరలుచుండి యప్పుడు
దమనకుం జూచి చూచితే యని పలికి యిట్లనియె.

567

కా. పాలింపం దగువానిఁగాఁ దలఁచి తాఁ బాలించి రాజార్హును

శ్రీలం బ్రోదిగఁ జేసి పెంచుటయ ధాత్రిపాలధర్మంబు గా

కెలా యిట్లు విచారదూరమతి నై యేఁ ద్రుంచితికా వాని దు

శ్శీలుండై విపవృత్త మైన నిడి తా ఛేదించునే యెవ్వఁడున్.

568

ప. అదియనుంగాక

569

చ. అవగుణి యైనఁ గాక ముగుణాత్మకుఁ డైనభటోత్తము న్నహీ

ధవుండు పరిత్యజింప మఱి తక్కినవారు తొలంగిపోదు ర

య్యవినయవృత్తి భూకలికి హానియు ధాత్రికి నాకులంబు నై

భువి నపకీర్తి పుట్టుఁ దలపోసి తంకెద నేమిసేయుదున్.

570

ప. అనిన విని దమనకుండు దేవా వైరిసంహరణానంతరంబున నిట్లు సంతాపింపం బనిలే
దు విను మని యిట్లనియె.

571

ఉ. సమృద్ధ మొప్పు వైరిజనసంహరణం బొనరించెనేని శో

కమ్మును బొంద నేల ఘనగర్వమునక బ్రతికూలవృత్తిగాఁ

దమ్ములు భృత్యులుకా హితవితానముఁ బుత్రులుఁ గూడ కుండినక

గ్రమ్ముట నాజ్ఞ చేయఁ దగుఁ గాదె నృపాలుర కివ్వకుంధశన్

572

సీ. సార్వకాలికకృపాసంపూర్ణమతి యైన మానవేశ్వరునకుఁ గానిగుణము

కుటిలవిచారసంఘటితమిత్త్రుం డైన వాని భావించినఁ గానిగుణము

సమధికప్రియమాన సర్వభక్షకుఁ డైన భూనిలింపున కది కానిగుణము

ప్రాణేశగుంధతప్రతికూల యగువేని మానినీమణి కది కానిగుణము

గీ. తివిరి సచివుండు రాజ్యంబుఁ దీర్చునపుడు
కడుఁ బ్రమత్తత పొందుట కానిగుణము
చెనసి భృత్యుండు నృపుపంపు నేయ కుండు
క్రమము గలిగిన నదియును గానిగుణము.

573

చ. అరయ మనుష్యమాత్మలకు నంటినకొంచెపుబుద్ధి ధారణీ
శ్వరుండు ధరిత్రి యేలు టది వర్ణన కెక్కునె శత్రుభీకర
సుఫరదురుకార్యఖిడ్గముల భూతల మంతయు నాక్రమించి ను
నిరఘనకీర్తిసంపదలఁ జెన్నువహించినఁ గాక మేదినిన్.

574

వ. అని మఱియును.

575

సీ. సత్యంబు దప్పక జరపు నొక్కొకచోట నన్యతంబు లొకచోట నడరఁ జేయు
సరసంపుఁబ్రియములు సలుపు నొక్కొకచోటఁ బరుషంబులొకచోటఁ బల్కుఁ జేయుఁ
బరమకారుణ్యస్వభావ యా నొకచోట నొకచోట హింసకు సుత్యహింసు
నర్థాజ్ఞనాతిసమర్థ యా నొకచోట సుచితదానాశ్చ యా నొక్కొకచోట
నిత్యస్వయంబులు నెఱపు నొక్కొకచోట నొడఁగూర్చు బహుధన మొక్కొకచోట

గీ. నమర నృపనీతి పెక్కురూపములు గలిగి
చతురవారాంగనయుఁబోలె జగతి మెఱయు
నిట్టినయమార్గములు నీవు నెఱిఁగి నడుపు
ఘనతరై శ్వర్యసంసిద్ధి గలుగు నీకు.

576

వ. అని యిట్లు దమనకుండు పలికినఁ గలంక దేతినచిత్తంబునం బ్రియం బంది నిజ
భృత్యామాత్యవర్గంబులం గూడుకొని పూర్వప్రకారంబునం బూజ్యసామ్రాజ్యంబు
నేయుచుండె నని విష్ణుశర్మ నృపకుమారులకుం జెప్పినమిత్ర భేదంబు విని యట
మీఁద సుహృత్సాధంబు తెఱం గెఱింగింపు మనుటయు.

577

శా. భామానూతనపుష్పబాణ కరుణాపారీణ విద్వజ్జన
స్తోమారామవసంత వైరిజనతాకుండాలహర్యక్ష ది
క్ష్మీమాలంఘనసాంద్రకీర్తిలతి కాకీర్ణప్రభావోదయా
నామోచ్చారణభుక్తిముక్తిఫలదా నమ్రైకరక్షామణి,

578

తరల. చిరయశోధన శిష్టబోధన చింతితోద్యమసాధనా
సరసభూషణ సాధుపాషణ శత్రులొకవిభీషణా

పరమపావన ప్రాజ్ఞ సేనన పద్మనేత్రవిభావనా
స్వరవిరాజిత సత్యయోజిత సర్వలోకసుపూజితా.

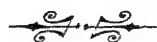
579

మాలినీ. సరపగుణవిశాలా చారుధర్మానుకూలా
వరవితరణకర్ణా వర్ణితానందపూర్ణా
పరుషజనవిదూరా భామినీచిత్తవోరా
గిరిధరవరసేవా కీర్తనీయప్రభావా.

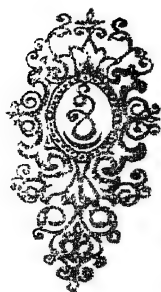
580

గద్య. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర, బ్రహ్మనామాత్యపుత్రి, సుకవిజనవిధేయ,
నారాయణనామధేయప్రణీతంచైన పంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
మిత్రభేదం బనునది ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు. పంచతంత్రము

సుహృద్భాగము.

రమణీమణిహారవి

హారాంకితబాహుమధ్య యానతనైరి

త్వైరమూభరణకరుణా

పారంగత తమ్రవిభునిబసవిషమారా.

- వ. అవధరింపు మస్కూమారులు సుహృద్భాగం బనియెడుద్వితీయతంత్రం జెఱిగింపు మనిన విష్ణుశర్మ యిట్లనియె.
- గీ. సాధనంబులు నర్థనంచయుము లేక, బుద్ధిమంతులు తమలోనఁ బొందు చేసి
వలయుకార్యంబు లొనరింపఁదలఁతు రెందుఁ గాక కచ్చుప, మృగ, మూషికములరీతి.
- వ. అది యెట్లంటేని. 4
- నీ. మహిళి నలంకారమండనం దై యొప్పు మహిలాపురప్రాంతగహనభూమిఁ
బొలుపొందుకాల్ప లీఘజంబుపై లఘు పతనుఁ డెక్కువా యసపతి వసించు
నమ్మహిజముక్రింది కంతట లుబ్ధుఁ డరుగుచెంచినఁ గాక మాత్మఁ దలఁకి
దండభరప్రతిముండు శీఁ డిచటికి నేమికారణమున నేగుచెంచె
- గీ. నుండఁ గొఱగాను దుర్జనుఁ డున్నచోట, నట్టు గాకయు నాకింటి కరుగవలయు
నిచటఁ బ్రాప్తయ్యె నిలువంగ నేల యనుచు, జూచుచుండంగ నాచెట్టుచుట్టుఁదిరుగ.
- క. వలవైచి క్రింద ధాన్యం, బలికీ నిఘాఢంబుగాఁగ నవ్వలిపొదలోఁ
దల దూఱిచి దృఢదృష్టిం, దొలఁగక కనుఁగొనుచు నుండ దూరమునందున్. 6
- క. కనుఁగొని చిత్రగ్రీవుం, డనఁ బరఁగు కపోతభర్త యాధాన్యములం
దిర మనసు పెట్టి తనబలమును దానును వ్రాలి జాలమునఁ దగులుటయున్. 7
- వ. ఇట్లు కాలపాశబద్ధుఁడునుంబోలెఁ చిత్రగ్రీవుండు సపరివారంబుగా నవ్వలం
దగులువడినం జూచి ప్రహర్షోత్కంఠంబునం బొదలి లుబ్ధుండు కదియం జను
నంతకుమున్ను చిత్రగ్రీవుం డనుచరవర్ధంబున కిట్లనియె. 8
- నీ. ఉదరాగ్ని బాధల నొడ లెఱుంగమిఁజేసి తడఁబడఁ బడితి మిందఱము వలను
మనకు నాపద దీర్ప మఱి యెవ్వ రున్నారె వెలయు నేఁ జెప్పెడు వెరవు వినుఁడు
పురుడించి మన మొక్క మోపున వలయొత్తి గగనభాగమునకు నెగసి చనిన
నిప్పు డీయొప్పుమీ దప్పు నవ్వలఁ బోవ వల పాముటకు నొండువలను గలుగు

గీ ననిన నట్లకాక యనుచుఁ గపోతంబు, లభ్యతంబుగాఁగ నాకసమున
కడరి వలచు గొనుచు నరిగెఁ గ్రవ్యాదుండు, దుఃఖితుండు విస్మితుండు నగుచు. 9

ప. తనలో నిట్లని విచారించె 10

చ. వలఁబడి చిక్కుటొండె వల వ్రచ్చుకపోవుటయొండెఁ గాక ప
క్షులు వల గొందు భావమునకుం దలఁ కొందక యంబరంబునకొ
గలఁగక పాటు టిల్లు వెనుకం గనుఁగొన్నది లేదు చిత్ర మీ
పులుఁగులు నేల వ్రాలఁ గని పోయి హరించెద నంచుఁ జూడఁగన్. 11

ప. ఆసమయంబున కాల వ్రేపుక్షగతం బగుచాయనం బధికక్షుత్తిపాసాపరవశంబై
యుండియు నయ్యాశ్చర్యంబు చూచువేడుక నాకపోతంబులవెనుకం బఱచు
చుండ లుబ్ధకుండునుం గపోతంబులచెంత భూతలగతుండై యతిత్వరితగమనంబు
నం బఱచి యవియు దృష్టిగోచరంబులు గాక దూరం బరిగిన నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచు నిజనివాసంబునకుం జనియె నట చని చని చిత్రగ్రీవుం డనుచరవర్ధంబున
కిట్లనియె. 12

క. నాచెలికాఁడు హిరణ్యమఁ, జీచేరువ నుండు నెపుడు నిటఁ దా మనపైఁ
దోచినదుర్దశ మాన్పన్, జూచు నతఁడు నన్నుఁ దెలియఁ జూచినమాత్రన్. 13

ప. అనఁ గపోతంబు లట్లకాక యని హిరణ్యమం డనుమాషికంబుబిలంబు గదియ
డిగినఁ జిత్రగ్రీవుండు తనవదనంబు బిలద్వారంబునం జొనిపి హిరణ్యకా నేను
నీసఖుండఁ జిత్రగ్రీవుండ న న్నెఱుంగవలయు ననినఁ దద్వచనంబు లాకర్ణించి
సంభ్రమంబున బిలంబు వెడలి పరిగతుం డగుచెలికాని నత్యాధరంబునఁ గొంగి
లించుకొని దుఃఖితుం డై యిట్లనియె. 14

క. మిగుల వివేకివి నీకుం, దగ నెగ్గులు చేసెనే విధాత్మం డనినన్
నగుచును జిత్రగ్రీవుండు, తగునే యెఱిఁగి ముచు నడుగఁ దత్వజ్ఞ నిధి. 15

ప. ఎఱింగియు న న్నడిగితివి గాక విచ మని యిట్లనియె. 16

ఉ. ఎచ్చట నేనిమిత్తమున నేపని యెవ్వనింకఁ నెప్పుడొ
నచ్చట నానిమిత్తమున నాపని యాతనివంక నప్పుడొ
నచ్చుగ మర్త్యకోటికి శుభాశుభనిర్మితకర్తజాలముల్
దెచ్చి విధాత కాలముగతిం గదియించుఁ దలంక నేటికిన్. 17

ప. అనిన విని హిరణ్యమండు విచారింపక పలికితిం గాని నీచెప్పినట్ల యగుం దప్పదని
యిట్లనియె. 18

- గీ. నూటపదియోజనంబులపాటి నెగసి, యవనిఁ బక్షులు పొడగాంచు నామిపంబు
కాలసంప్రాప్త మైనవోఁ గానలేవు, పాశబంధంబు లేమి చెప్పంగవలయు. 19
- క. గ్రహపీడ చంద్రసూర్యుల, కహిగజ విహగముల మగ్ర మగు బంధనముల్
బహుమతికి దరిద్రత్వము, విహితంబుగఁ జేసినట్టివిధి నేనుండుకొ. 20
- చ. అరుదుగఁ జేరరానిగహ నాబ్ధులఁ గ్రుమ్మరు నాఖగాండవో
త్కరములుఁ జిక్కుఁ బెన్వలలఁ గానవు దుగ్ధయనచ్చరిత్రవి
స్ఫురణముఁ దెల్పి స్థానబలమున్ పఱి యెయ్యది యాఁ గదా క్రియా
పరుఁ డగుచున్ గ్రహించు విధి ప్రాణుల దవ్వులఁ గేలు నాఁచుచుకొ. 21
- చ. ఒరులకుఁ గీడు నేయక పరోపకృతిం జరియించునజ్ఞునం
బారిఁ బారిఁ బొందు నాపదలు భూరినుఖం బగు దోషకారికికొ
సరవి యెఱింగి చేయఁడు నిజంబుగఁ జూచి విధాత పూర్వ జ
న్మరచితపుణ్యపాపములమార్గనిరూఢతఁ గాని నెచ్చెలి. 22
- చ. అని యిట్లుహిరణ్యకుండు పలికి తనమిత్రుం డగుచిత్రగ్రీవుకొబంధనిర్దుక్తుంజేయ
దలంచి కదిసినం జూచి చిత్రగ్రీవుం డిట్లనియె. 23
- క. పరిజనబంధచ్ఛేదము, వెరవునఁ గావించి పిదప విడిపింపు ననుకొ
పరివారము నరయనిన్మృత్యునకు నెక్కడిది రాజ్య వైభవ మెందుకొ. 24
- చ. అని యిట్లు పలికినచిత్రగ్రీవువచనంబుననుఁబ్రియం బంది హిరణ్యకుండిట్లనియె. 25
- క. నీనిర్మలగుణసంపద, నీనడవడి నీక యొప్పు నినుఁ గొనియాడం
గా నాకు శక్య మగు నే, భూనుతగుణ నిన్నుఁ బోల్పఁ బురుషుఁడు గలఁడే. 26
- గీ. న్రాలి భూలోక మంతయు నేలఁ జాలు, నధికపుణ్యుండ వని కొనియాడి యతిని
పరిజనంబుల నిచ్చంధభార ముడిపి, పిదపఁ దత్సాన్నిధి విడిచి సంప్రీతితోడ. 27
- గీ. విందు పెట్టి యనుప వేడ్క నాతఁడు వోవ, నాహిరణ్యకుండు నరుగఁ జూచి
లలి నెఱింగి యపుడు లఘుపతనం డను, వాయసంబు గదిసి వాని కనియె. 28
- గీ. ఓహిరణ్యక సఖుని నిట్టూటడించి, బంధ నిర్దుక్తునిఁగఁ జేసి పంపఁ జూచి
సౌఖ్యకర మైననీతోడెసఖ్యుఁడనునకు, గాంతు చేసెతి నన్నట్ల గారవింపు. 29
- గీ. శాల్వలీవుత్తుగతుఁడనై సంచరింతుఁ, బ్రీతి లఘుపతనం డనుపేరువాడఁ
గాకు లెల్లను నాభృత్యగణము గాఁగఁ, బనులు గొందును సామ్రాజ్యపదవి నొంది. 30
- చ. అనిన హిరణ్యకుం డతినితోడ నీకును నాకును మైత్రి యెల్లు గూడనేర్చు విను
చుని యిట్లనియె. 31

- గీ. ఎవరి కెవ్వరికేభంగి నెట్లు పొసఁగు, నట్టివారికి మైత్రి దా నమరుఁ గాక
నాశరీరంబు నీకు నన్నంబు నీవు, భోక్తవటుగానఁ జెలిమికిఁ బొందు గాదు. 32
- వ. అనిన విని లఘుపతనం డిట్లనియె. 33
- క. నీదేహము నా కశనము, గా దోపుకాశ్చత్త్ర యిట్టికష్టఁడనే యి
మ్రేదినిఁ జిత్తగ్రీవుని, నీదగుసఖ్యంబువోలె నెఱపుము నెమ్మిక్.
- 34.
- క. రోయక నిను ఘోషించిన, నాయాఁకలి దీఱఁ జాలునా యనుమానం
బీయెడ వల దిటు చేకొన, నాయము నన్నుం గపోతనాయకు భంగిక్.
- 35
- క. ఎందును దిర్యగ్జంతువు, లందును, దగు సమయనిశ్చయంబును హితముం
బొందుచుట దృష్టం బిది, వింద నయిన నినుఁ గపోతవిభునిం జూడక్.
- 36
- వ. అని లఘుపతనండు మఱియు నిట్లనియె. 37
- ఉ. దుర్వక దుర్జనుండు కతిసోక్తుల సజ్జనుఁ బల్కె నేని ని
ర్వచ్యుండు గాని యాతండు విచారము నొందఁ డొంకింతయేని తా
నొర్వశిఖిం గలంగనిమహాబ్ధిజలంబు తృణాగ్ని వైచినక్
దుర్వహదుఃఖ భార మయి తోడనె తాపముఁ బొంద నేర్చునే.
- 38
- వ. అనిన హితవ్యాకుం డిట్లనియె. 39
- గీ. చపలమతివి నీవు చాల నమ్మినవారి, నెఱమిఁ బ్రోచుకై యెట్లు గలుగుఁ
జంచలుండు చెఱుచు సకలకార్యంబులు, గాన నీకు నాకుఁ గాదు పొందు. 40
- వ. అనిన లఘుపతనం డిట్లనియె. 41
- ఉ. ఏ నటువంటివాడఁ నని యీవిరసోక్తులు పల్కు నేటికిక్
మానుము లోనిశంక బహుమానపురస్కర మైనమిత్రుసం
ధాన మవశ్యకార్యముగఁ దత్పరతం దగఁ జేయు నాయెడం
గాని గుణంబు లెన్నకు మొకానొకవేళను నోహిరణ్యకా.
- 42
- వ. అనిన నతం డిట్లనియె 43
- గీ. నీకు నామను శాస్త్రవినియతిధర్మ, మైననడవడి ప ర్తిల్లు నాత్మ యందుఁ
గల్గెఁదము లేనిమైత్రి దాఁ గలుగు టెట్లు, గానఁజెప్పంగనదియు యుక్తంబుగాదు.
- గీ. బుద్ధిమంతుఁ డైనపురుషుండు దనశత్రు, హితుఁ డటంచుఁ జేరి నిచ్చి చెడును
దప్తజలముచేతఁ దడిసినయగ్ని దా, హీన మగుచు శమిత మైన కరణి.
- వ. అని మఱియును. 46
- క. విను శత్రు మైనకార్యము, చనుఁ జేయ నశక్య మైనఁ జనునే చేయక్
జననిధిపై శ కటంబును, నొనరంగా మిట్ట నేల నోడయుఁ జను నే.
- 47

- చ. మిగుల హితుండు నావలన మేలును బొందె నితండు నాయెడం
దొంగ జని ధూర్తు నమ్మి చెడుఁ జెల్లమి సజ్జనశబ్దమాత్రమే
నెగడును గాని యిప్పు డపనిన్ సుజనుం డనువానిఁ గాన ని
మ్ముగ ధనలేశమాత్రమున మోహవిబద్ధము లోక మంతయున్. 48
- ఉ. చాలఁగ నిష్ఠుఁ డంచు నను శౌర్య మహోద్యమకార్యజాముల్
మేలుగఁ జేయు నందును సమీపము పాయక యందు నట్టి దు
శ్శీలుని వర్తనం బెఱిఁగి చేరఁగ నిచ్చినఁ జేటు వచ్చు మ
ర్యాల్లికి నంకమధ్యభుజగంకితగుప్తునిఁ బోల్పి బిట్టుగన్. 49
- క. సనిదానంబున శత్రుఁడు, ననకూలత లేనినిజకులాంగనమునువున్
వినయంబు లేని మనుజుల, మనుగడ యాసన్నకాలమరణము లెందున్. 50
- క. కర్కశరిపు నెడఁ దొలఁగక, మార్కొనఁ దగు సంది చేసి మఱి కదిసినచోఁ
దార్కొను నతనికి మృత్యువు, కర్కటి గర్భిణిబుచ్చేతఁ గ్రాగినభంగిన్. 51
- క. ఏదోషంబులు నతనికి, నాదిం జేయుటయు కల్గ దని క్రూరాత్ముం
గాదు గదియంగఁ బలకఁ బ్రమాదము మతిమంతు లైనమనుజుల కెల్లన్. 52
- వ. అని యిట్లు హిరణ్యకుండు పలికిన లఘుపతనం డిట్లనియె. 53
- క. నీనీతివాక్యపద్ధతు, లే నన్నియు వింటి నీకు నిష్ఠునిఁగా న
న్నెఱిఁగై కొన కుండిన, నే నశనము దొఱిగి దేహ మిచ్చట విడుతున్. 54
- వ. అని మతీయును. 55
- చ. కరఁగిన నెల్లలోహములు గ్రక్కునఁ గూడు నిమిత్తమాత్రమై
జరగుటఁజేసి పక్షిమృగసంతతి గూడు భయంబు లోభమున్
బరఁగుటఁజేసి మూర్ఖు మలభంబుగఁ గూడు గుణాఢ్యు లైన స
త్పురుషులు చూచినంతటనె పొందొనరింతురు పో హిరణ్యకా. 56
- గీ. మంటికడవఁబోలె మహిదుర్జినన్నేహ, మధికిశీఘ్రముననె హత్తు విరియఁ
గనకకలశభాతి గలసజ్జనన్నేహ, మొదవుఁ ఒగులఁ బడక పదిల మగును. 57
- వ. అని యిట్లు లఘుపతనండు పలికిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 58
- క. నే నీకు నెంతచెప్పినఁ, గానిమ్మన కెల్లభంగిఁ గావలె ననుచుం
బూనితి నాయెడ మైత్రికి, నేనుం దగ నియ్యకొంటి నెంతయు వేడ్కన్. 59
- మ. ఉపకారం బొకవంకఁ జేయుటయుఁ దా నూహింప సన్నెత్తియే
యపకారం బొకవంకఁ జేయుటయుఁ దా నబ్బంగి శత్రుత్వమే

సెస క్షుక్తింతయు లేనివర్తనము లున్నేషింప మేల్కొన న
చుపునాత్మల్యము ద్వేషముం గలుగుటలో సౌహార్దక శ్రుత్వముల్.

60

స. అనుచు నివ్వెగంబునననోన్యసంభాషణంబులనత్యంతస్నేహంబులు నిగుడనఖమాం
సంబులుం బోలి చుచ్చేద్యంబు లగునంతఃకరణంబులం గలిసి కూడి మెలంగు నంత
హిరణ్యకుండు తనగృహంబున స్వేచ్ఛావిహారం బొసంగి లఘుపతను వీడ్కొల్పిన
నతండునుం దనమందిరంబునకుం జని యప్పటప్పటికి మహాగహనంబునకుం బోయి
సింహశరభశార్దూలాఘటేతంజచ్చినమృగంబులమాంసంబులు దెచ్చిహిరణ్యకునకుఁబె
ట్టి తాను ముసయోగించుచున్నఁ గొంతకాలంబునకు నొక్క నాఁడు హిరణ్యకుం
జూచి లఘుపతనుం డిట్లనయె.

61

ఉ. ఉండితి నీకడన్ విడువ నోపక యివ్వెపినంబులోన నేఁ
డొండొకకాన కేగవలయున్ ననుం బంపుము చక్రవాకకా
రండవరాజమాంస బకరాజవిహార విరాజమాన మై
యుండు సరోవరం బచట నుండును నాచెలికాఁడు నిచ్చలున్.

62

ఉ. ఆతఁడు మిత్రమందరసమాఖ్యమునం బొగ డొందుకచ్చకం
వీతటి నేను బోవఁ బ్రియ మేర్పడ వేగమె తెచ్చి పెట్టు నా
నాతనువర్ష మీనములు నామశరీరము వృద్ధిఁ బొందు ప్రే
మాతిశయంబు గానఁబడునట్లుగఁ బాయఁగ రానిచుట్టమై.

63

ప. అనిన విని హిరణ్యకుం డిట్లనియె.

64

గీ. నిన్నుఁ బాసి నిలువ నేర సీతోడన, వత్తుఁ గొంచుఁ బొమ్ము వాయసేంద్ర
ప్రాప్త మైనదుఃఖభరము దేశాంతర,గమనుఁ డైనఁ గాని క్రాఁగ బెందు.

65

ప. అని పలుక లఘుపతనుం డదరిపడి నాతోడ నిన్నిదినంబులెన్నఁడుం జెప్పవు దుఃఖ
ప్రాప్తి యగుటకుఁ గతం నేమి యని యడిగిన హిరణ్యకుండు నాతెతం గంతయు
నచ్చటఁ దేలుపడ వివరింపం దెలియుచువు గాని నన్నుఁదోడ్కొని పొమ్మనిన నతం
డట్లు కాక యని చంచూపుటంబునం గబలించి గగనభాగంబున నమృతాశికంబుఁ
గొని చని వాయసంబు దాను మున్నరుగ నుద్యోగించినసరోవరతిరంబునఁబెట్టి
నిలిచినసమయంబున.

66

ఉ. ఎన్నఁడు రానిచుట్ట మిదె యిచ్చటికిం జనుదెంచె భాగ్యసం
పన్నుడ నైతి నంచు జలమధ్యము వెల్వడి యర్హసక్రియల్
గ్రన్నన నాచరించి చెలికానిఁ గనుంగొని కూర్త నాథుఁ డో
యన్నమహాత్మ మూషికము నారసి యెచ్చటనుండి తెచ్చితో.

67

వ. అనిన మి త్త్రమందరునకు లఘుపతనం డిట్లనియె.

68

చ. ఇతఁడు హిరణ్యకుం డనఁగ నిమ్మహి మూషికభర్త నాకు సం
తతమును నెయ్యుండై తిరుగు దైవకృతంబునఁ దీ ప్రదుర్దశన్
ధృతి చెడి నిల్వలేక చనుడంచెను నీసౌడ గాన నీతనినిన్
జతురభవద్వవోవిభవసంచద శోకము మాన్పు నాకుఁగాన్

69

గీ విను సహస్రముఖముల వేలు పొండె, దెలిసి నాలుగుముఖములదేవుఁ డొండె
సురుగురుం డొండె నితనివినుద్ధగుణము, లెన్న నోపుదు రున్నవా రెన్నలేను 71

గీ చెలిమి గలకాం మెల్లను కెలుపు కునికి, క్రోధ మాప్రాద్దై శీఘ్రంబై కూడి విడుట
యూగినిస్సంగుఁడునుబోలె నిచ్చిచమట యివిమహాత్ముఁగుణములై యెన్నఁబడును

వ. అని మఱియుఁ జిత్రిగ్రీవోపాఖ్యానంబు మొదలుకొని హిరణ్యకునిగుణకథనంబు
లఘుహాత్తునికిం దేలుడండ జెప్పి నాకంటె నీ వితని నీకు నిష్టఁగునింగాఁ బరిగ్ర
హింపు మని యతకి నప్పగించి నాశ్చర్యచిత్తుండై మిత్త్రమందరుండు హిరణ్యకున
కిట్లనియె.

72

గీ. అనఁగు యింతదూర మానక నిర్జన మైకవనముఁజొచ్చినన్న గనుటకిచట
నేమికార్య మనిన నెఱిగెంతు విను మని, యతఁడు చెప్పఁ దొడఁగె నతనితోడ.

సీ ఒకయుారిలోపల నొక పైన మఠ మొప్పు నందుఁ జూడకర్ణుఁ డనఁగఁ బరఁగు
సన్నానిసి బ్రాహ్మణసదనంబులకుఁ జని యెత్తినభిక్షతో నేఁగుడంచి
మఠములోనికిఁ చెచ్చి మానుగా భుజియించి తేహన్న మొకపాత్రఁ జిందకుండ
నవోట్ల విడి నిద్ర నందిన నాతని ప్రియపఱుం డగుబృహస్పిగుఁడు వచ్చి

గీ. నిద్ర దెలిపి యతని నెఱుఁగ నే వినుమండఁ, బుణ్యకథలచేతఁ బ్రొద్దు గడప
వినుచు నతఁడు నన్ను వెఱపించుకొఱకు నై, గిలుక లున్నవెదురు కలఁ బట్టి. 74

గీ అప్పటప్పటి కాకోల చప్పుడించి, నన్ను దళభిక్షపాత్రయు నాటఁజూడఁ
గథలు చెప్పెడునాతండు గనలు నిగుడ, నేమి చెప్పితి నిందాఁక నేమి వింటి. 75

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండవు గామికిఁ గతంబేమి యనినఁ జూడకర్ణుం డాబృహస్పిగునకిట్లు
నియె నాచిత్తంబు నీవు చెప్పెడుకథలమీఁద సావధానంబు గామి నిజంబు
నీవు నక్కఱ యెట్లొ యెఱింగితి నదె యొక్క మూషికంబు నామఠంబునఁపియించి
నాభిక్షపాత్రంబునం గలయన్నం బొక్కింత గన్నుమూసినసమయంబుననంతయుఁ
దని పోవ నేమి నమ్మాషికాపకారంబునకు నీమఠంబు విడిచి పోవం గలవాఁడనై
యున్నవాడ ననిన బృహస్పిగుం డిట్లనియె నీమఠంబున వసియించినమూషికం

బొకటియొ బహుమూషకంబు లున్నవో యనినఁ బెత్తులే వొక్కటియే యనినతం
దొకమూషికం బ్రీమకంబున నసియించుటకుఁ గారణంబు గలుగవలయు నెట్లంటేని.

గీ. శాండలీమత యనునట్టిచంద్రవదన, నువ్వుఁబప్పుకు సరి చేరునువ్వు లడుగ
నెఱయ విప్రుండు కారణమెఱిగివట్టు, మూషికం బున్న కారణమును నెఱుంగు. 77

న. అనిన నత్తెఱం గెఱింగింపు మనినఁ జూడాకర్ణునకు బృహస్పిగుం డిట్లనియె 78

మ. విను మే నొక్క సరామరేంద్రుగృహ మన్నేపించి భిక్షింపఁగాఁ
జని యున్నంతట నింటిబ్రాహ్మణుండు విస్పృంబుగా నింతితో
వనజతామతసేత్ర రేపటియమావాగ్య న్నహీదేవభో
జనకార్యంబున కేమి గూర్చితివి వాత్సల్యంబునం జెప్పమా. 79

న. అనిని బ్రాహ్మణి దనపురుషు సేషించి యిట్లనియె 80

క. తన నేర్పుకొలఁదిఁ బురుషుం, డనువున ద్రవ్యములు గూర్చి యవి దెచ్చినచో
వనితల పాకక్రియలకు, నొనరింతురు నీవు దేక యున్నవె చెపుమా. 81

న. అనిన నమృహీదేవుం డమ్మగువం గోపించి యిట్లనియె. 82

క. తగుసంచయంబు నలయుం, దగ దతిసంచయము సేయుతలఁ పెవ్వరికికొ
మ్మగధూర్తం బతికాంతను, మగుగా మను వింటిచేత మడియుట వినవే. 83

చ. అనుటయుఁ గాంత తత్కృధ ప్రియంబునఁ జెప్పఁ డనంగ బ్రాహ్మణుం
డనియెఁ గిరాతుఁ డొక్కఁడు గృహంబుననుండి ఫలోపజీవి యా
టను వనభూమి కేగి యొకతావున నొక్కమ్మగంబుఁ జంపి చే
కొని చనుదెంచుచోఁ గనియెఁ గోలము నీలవభృద్వికాలమున్. 84

న. కనుంగొని యాత్మగతంబున. 85

క. ఇది నాకు దైవ మిచ్చిన, యదియని తనమూఁపువేట నటువెట్టి శిత
ప్రదరంబు దొడిగి యేసిన, నది వాని వధించి తాను నవ్వలఁ ద్రెల్లెన్. 86

క. అంత నొకనక్క యామిష, చింతం జరియించుచుండి చేరువ కనియ
త్యంతముదంబునఁ బొంగుచు, నెంతయుభాగ్యమున నబ్బె విది నా కనుచున్. 87

గీ. దాటనులవెట్టెఁదలఁకుదిష్టులసూఁచుఁ, దోఁకుములుఁగదియఁదొడఁగుఁదొలఁగు
మోఁది చేర నరుగు మార్గొనుఁ దార్గొనుఁ, గాలు ద్రవ్య నిసుము కలయఁ జల్లు

వ. ఇవ్విధంబున ననేక ప్రకారంబు నాదద్రుకనామధేయం బగుమ్మగధూర్తంబు
పెన్నిధానంబుఁ గన్న పేదయంబోలె నత్యంతసంతుష్టాంతరంగంబునఁ దనలో
నిట్లని వితర్కించె. 89

గీ. బోయనొకనాఁడు భక్షింతుభూరిమ్మగము, సూకరంబును రెన్నాల్ల తుంకవిడుతుఁ
బట్టి యూరక యివి గంటి పెట్టనేల, నేటి కీనారి దగు వేయు నేటి కనుచు. 90

- ఉ. గ్రమ్మనఁ జేరి నక్క తమకంబునఁ జచ్చినబోయెయొద్ద ము
సైక్కిడియున్నవంటిగుణ మిమ్ముగఁ దాఁ గొఱుకంగ దానికొ
మ్మమ్మనఁ చాఁకి తీవ్రముగ నవ్వల వెల్లినఁ గూలఁ గావునన్
మిక్కిలి లోభి యైనతఁడు మీఁదటికార్యముఁ గాన నేర్పునే. 91
- క. మిక్కిలిగఁ గూడఁబెట్టక, తక్కక ధనసంచయంబు తగుమాత్రముగాఁ
జొక్కముగఁ జేయ వుండిన, నక్కాంతకు బ్రతుకు గలదె యంబుజనేత్రా. 92
- క. అనునతనిమాట కాసతి, వినయంబునఁ బలిక నేను వెట్టి నె కాలం
బునఁ దిలతండులముల దాఁచినదానం బులగ మేను జేసెద ననుచున్. 93
- ఉ. ఆమరునాఁడు రేపకడ నాతిల లెల్లను దంచి ముంగిటకొ
దామరసాక్షి యెండ నిడి తా గృహకృత్యము దీర్చుచున్నచో
నేనుజీయున్న నయ్యెడకు నేపునఁ గుమ్మట మేఁగుదెంచి యు
ద్దామత నువ్వు లచ్చటఁ బదంబులఁ జల్లిన విప్రుఁ డిట్లునన్. 94
- క. విను కామాంధకి యాతిల, లనయము గొఱగావు బ్రహ్మజార్థముకొఱకుకొ
గొనిపోయి మార్చి తెప్పని, పనిచినఁ జని పొరుగుటింట భాషించుతఱిన్. 95
- గీ. ఇంటిగృహమేధి యుచటికి నేగుదెంచి, యేమిచేరము లాడెద వింతి యనిన
నువ్వుఁబప్పు నా కిచ్చి నే నువ్వు లీయ, మాటలాడెద ననిన నామాట కతఁడు. 96
- క. చేనువ్వులకుం గడిగిన, యీనువ్వుల నిచ్చువార లెందును గలరే
మానిని దీనికిఁ గత మే, జేనిం గలుగంగవలయు నిమ్ముగఁ దలఁచున్. 97
- న. అనుమాట లంతకమున్న భిక్షాన్నంబునకుం బోయి నేను వింటి నిష్కాపికం
బును గాఢణంబు లేక యెంటి నిచ్చట పసియింప నేర దని బృహస్పిగుండు చూ
డాకర్ణనకుం జెప్పిన నతండు. 98
- క. తనభిక్షాన్న మళంకం, గని నిచ్చుట నొంటి నరిగి గర్వోద్రేకం
బున నొలసి మీఁ దెలుంగక, తినియెడియాకారణంబు తెలిపినవాఁ డై. 99
- గీ. వాఁడికొయ్యను నాయున్నవలను గ్రొచ్చి, పెద్దకాలంబునను గూడఁబెట్టినట్టి
ప్రోదిధన మెల్లఁ గన్గొని పుచ్చుకొనియె, గతినహృదయుఁడై యతఁడదిగాననేను. 100
- క. ధనహీనుఁ డైననాకుం, దనుశక్తియుఁ బొరుషంబుఁ దఱగినకతనన్
విను మాహాఠముమాత్రం, బును దొరకించుటకు వెరవు పుట్టక యున్నన్. 101
- ప. అయ్యతీశ్వరునిభిక్షాపాత్రం బెట్టకేతుఁ గదల్చునన్నుం గనుంగొని యదల్చు
చూడాకర్ణం గాంచి. 102

- క. ఘనధన మంతయుఁ గైకొన్నను భిక్షాపాత్ర దివియ నడయాడుచు నే
నును నల్లనల్ల వెనుకకుఁ, జనఁ దొడఁగఁగ భిక్షుకుండు చతురత ననియెన్. 103
- క. ధనవంతుఁడె బలవంతుఁడు, ధనవంతుఁడె యోగ్యుఁ డరయఁ దా నధికం బ
య్యను ధనహీనత నెలు కిది, తనజాతిం గూడఁ బాపతాపముపేరిన్. 104
- వ. అని మతియును. 105
- ఉ భూరిదరిద్రుఁడున్ మిగుల బుద్ధివిహీనుఁడు నై నమానవున్
జేరవు మంచికార్యములు చెప్పఁగ నేటికి వాని దై నసం
సారముఁ జెప్పఁ జూపఁగ నసార మగున్ దలపోసి చూడ ని
స్సారపుమండువేసవిని సన్నపువాహిను లింపుకై వడిన్. 106
- క. కలవాఁడె చెలులు చుట్టలు, కలవాఁ డగు నతఁడు బుద్ధి గలవాఁడు నగున్
లలి నతఁడె లోకపూజ్యుఁడు, బలవంతుఁడు నతఁడె వింశపావనుఁ డెందున్. 107
- క. పరదేశమె నిజదేశము, పరులే బాంధవులు ద్రవ్యపరిపాలునకున్
ధరణి నసాధ్యం బెయ్యది, పరమార్థము ధనము చూపె ప్రజలకు నెల్లన్. 108
- క. కులసతి రోయును జాట్లంబులు వాయుదు రొరులు కష్టపుంబలుకుల ని
మ్ముల నాడఁదొడఁగుచుండురు, కలియుగమున ద్రవ్యహీనుఁ గలకాలంబున్. 109
- క. మృతినొందినజను నై నను, హితు లెల్లను డాయుదురు మహీస్థ లిహీనన్
మతిఁ దలఁపఁ బేదఁ జేరరు, బ్రతిమాలిన నై న సఖులు బంధులు నెపుడున్. 110
- ఉ. చుట్టము లేని దేశమును సూనుఁడు లేని నికేతనంబునన్
జెట్టతనంబు మూర్ఖజనచిత్తము కూన్యము లంతకంపె నే
పట్టిన నెల్ల వారు గనుపట్టక హీనదశం జరించుచో
నెట్టిన సత్యకూన్యఁ డని నిందితుఁ డయ్యె దరిద్రుఁ డెంతయున్. 111
- చ. అమరు నిగాకులేంద్రియముఁ న్నియు నప్రతిమానబుద్ధియున్
బ్రముదితవాక్యఁ ద్థతియుఁ బాయక తొల్లిఁటివే మనుష్యుఁ డ
ర్థముఁ బెడఁబాసెనేనియును దప్పదు మున్నిటినామ మైనఁ జి
త్రము క్షణమాత్ర రూపు వికృతం బగు వానికి ఘోరభంగి యై. 112
- వ. అది నిమిత్తంబుగా నే నచ్చట నుండ నొల్లక యొండొక్కచోటికిం బోదుఁగా
కేమి నే నొక్కని నడుగంజాల నెట్లనిన నడిగెడువాఁడు జీవన్ముతుం డట్టివాని
తెఱంగు వినుమని యిట్లనియె. 113
- చ. నడువఁగఁ దొట్టపాటొదవు నాలుక యాడదు మాటలాడఁగాఁ
దొడఁగిన నీరెలుంగు వడుఁ దొల్లిటిపొంకము డొంకి దేహమున్

- నడఁచు భయంబు గ్రమ్మి దురవస్థలఁ దల్లడ మందు వేఁడుచోఁ
జెడు గగు నర్థికిన్ మరణవిహ్నులు లన్నియుఁ దోఁచు నారయన్. 114
- గీ. అర్థహీనుఁ డై యుండెడునంతకంటె, ఐహిలోషలఁ దగ మేను వైచు టొప్పు
యాచకుఁడు వేఁడ నీలేనియధమలోభి, జన్మ మేటికి వానిసంసార మేలు 115
- నీ. వజలుదారిద్ర్యంబువలన సిగ్గు జనించు సిగ్గున సత్యంబు శిథిల మవును
సత్యహీనుఁడు తిరస్కారదూషితుఁ డగుఁ బరిభవయుక్తి నన్నరుఁడు బెగడు
బెగడినవాఁడు నెవ్వగలచే దురటిల్లు నధికదుఃఖితుబుద్ధి యడఁగి పోవు
బుద్ధిహీనుండును బాడ ఐడంగును వేగ పాడ ఐడంగినఁ గీర్తి యడఁగు ధాత్రి
గీ. నట్లు గావున నిర్ధనుం డైనవాఁడు, బహువిధంబుల నీచెప్పఁబడినయట్టి
యాపదల కెల్ల మూలమై యార్తిఁ బొందు, నెవ్విధంబున నతఁ డెన్న నీడు గాఁడు.
ప. అని మఱియు హిరణ్యకుండు. 117
- చ. పరిగ నసత్యవాక్యములు పల్కుటకంటెను మానన్మత్తి మే
లరుదుగ నన్యభామఁ గదియం జనుకంటె నపుంసకత్వవి
స్ఫురణము మేలు కొండియము పూనుటకంటెను జావు మేలగున్
బరధనకాంక్షకంటె నులభం బగుభిక్షు మేలు చూడఁగన్. 118
- చ. చెడు నభిమాన మార్యునకు సేవకతంబున సాంద్రచంద్రికన్
జెడుఁ దమ మంతయున్ చెవులుచేఁ జెడుఁ జక్కఁదనంబు పాపముల్
చెడు హరిశంధుకీర్తనముచే శతసౌమ్యగుణంబు లై ననున్
జెడు నొరు వేడఁబోవుటకుఁ జేరివయర్థికి నెల్లభంగులన్. 119
- ప. కావున నొక్కరి నడిగినవారు పెట్టుట కష్టం బగుట నెవ్విధంబున బ్రతుక నేర్తు
నెవ్విధంబున మృత్యుముఖద్వారంబు దొలంగుదుఁ జరప్రవాసియుఁ బరాన్నభోజి
యుఁ బరగృహవాసియు నయినమానవుండు బ్రతికీయుఁజచ్చినవానితోసమానుండు
వాఁడు జీవితుండై యుండుటకంటె మృతుం డగుటయే మే లని విచారించియును
ధనాపేక్ష నయ్యతీశ్వరుం గఱవనాగ్రహించికదిసినన న్నెఱింగి బృహస్పిగుండు
కృతాంతదండంబువోనిప్రచండదండంబున నన్నదండించినసాభిలాషంబునసంతో
షంబు లేనినన్ను నాత్మద్రోహిఁ గా నెఱింగితి నెట్లంటేని. 120
- గీ. నిత్యసంతోషవంతుఁ డై నెగడువాని, కన్నిచోటుల సంపద లానియుండుఁ
జెప్ప లిడుకొన్నకాళ్ల కీక్షితితలంబు, తోలు గప్పినచందమై తోఁచునట్లు. 121
- ప. అని మఱియును. 122

- శా సంఘోషామృతతృప్తి నూఁదినమదిన్ శాంతాత్మ తైనట్టిని
 శ్చింతుల్ గాంతురు నిత్యసౌఖ్యమహిమల్ సిద్ధంబు సాపేక్ష న
 త్యంతక్షేత్రతాగతభృమణదుర్వాప్యపారమోహంకుశ
 స్వాంతు ల్లానఁగ నేర రవిధము లేకంబున్ వృథాయాసతన్. 123
- గీ ఆక మిగులంగఁ గల్గినయన్నరునకుఁ, గదల నూతామడయు దవ్వు గాక యుండు
 నిత్యసంతోషి యైనట్టినిర్మలనకు, ధనము చేపడ్డ నంగు నాదరములేదు. 124
- వ అట్లు గావున సర్వవంతుండును వివేకియు నయ్యెనేనియుం గాంచనరత్నసాంగత్య
 సామ్యంబు సంధిల్లు లోకదృష్టాంతంబును వినంబడియుండు నెట్లంటేని. 125
- ఉత్సాహ భూతదయకు మిగులఁ గల్గుపుణ్యముకొ బ్రభూతరో
 గాతురంబు గాక దేహ మమరకంఁపై సౌఖ్యముకొ
 శ్రీతికపట మింత లేనిపేర్తికంఁపై స్నేహముకొ
 భాతి నిర్ణయించుకంఁపైఁ బండితత్వ మున్నదే. 126
- వ. ఆది నిమిత్తంబు నాకుఁబుట్టినవిచారంబుకతంబున భవదంతికంబునకుంజనుడెంచితి
 ననిన విని మిత్రమందరుం డిట్లనియె. 127
- క. సురినరకిన్నరపన్నగ, గరుడాసురపక్షిపశుమృగంబులు లోనై
 పరఁగిన లోకత్రయమును, బరువడి నాహారముఁ గొనుఁ బగలిటిలోనన్. 128
- క. కావున నాహారార్థము, కావింపఁడు నింద్య మైనకార్యము ప్రాజ్ఞాం
 డీవును బరోపకార, ప్రావీణ్యముమైఁ బ్రయాసపడు టొప్పుఁ గదా. 129
- ఉ. మానవుఁ డంత ధర్మవిధిమార్గ మెఱుంగఁగ లేనికేవల
 జ్ఞానియెయేని లేదు ఫలసంపద సీతికిఁ బాసి యుద్యమ
 శ్రీ నెఱయంగ లేనినరుఁ జెందినమంచిగుణంబు గల్గినన్
 గానఁగ రాక పోవు మఱి కార్యము రాదు మనోవిహీనతన్. 130
- గీ. ఆచ్యుపడ సీతిశాస్త్రంబు వచ్చెనేనిఁ, బొరి నిరుద్యోగి ఫలసిద్ధిఁ బొందలేడు
 తెల్ల మంధుండు కరమున దీపముండె, నేని యచటిపదార్థంబుఁ గానలేడు. 131
- వ అని చెప్పి మఱియును. 132
- సీ. ఒకవేళ దాత యాచకబృత్తిమై నుండు యాచకుం డొకవేళ నగును దాత
 యొకవేళ శాస్త్ర వనికరంబు భంజించు నొకవేళ నిలువక యోడి పాఱు
 నొకవేళ సంపద నుపొంగుఁ బై పయి నొకవేళఁ గడు లేమి నొంది యుండు
 నొకవేళఁ బుత్రమిత్రికళత్రయముఁ డగు నొకవేళ నొక్కఁడు నొదిగి యుండు

- గీ. హెచ్చుదగ్గులు తఱుచుగా నెట్లయెడల, నెవ్వరికి నైనఁ గలుగుచో నివ్వెఱమున
భాగ్యవంతుఁడు కొనసాగి బ్రతికి యుండు, ధాత్రి నదిగాన భాగ్యప్రధాన మరయ.
- చ. కావున దేశకాలంబులతెఱుంగెఱుంగునది. 134
- క. వనమునఁ బుట్టినకాకము, లనయము భక్షింపఁ దనకు నాఁకలి చెడదే
విను మును స్వోదరపోషణ, మున కెవ్వఁడు కష్టవృత్తి మొనసెం జెపుమా. 135
- చ. అని యిట్లు హిరణ్యకు నూఱడించి యిట్లనియె. 136
- సీ. అవివేకి కాస్త్రంబు లభ్యసించినయేని నతఁడు మూఁడుఁడు గాని ప్రతిభ లేదు
చదివినకాస్త్రంబు సకలార్థము నెఱింగి యవ్వధంబును దాను నాచరించి
యడిగినవారికి నర్థంబు దెలియంగ వివరించునతఁడు వివేకి గాన
నివ్వధంబునకును దృష్టాంత మైన శుభంబు నొప్పుంగ నుదాహరింతుఁ
- గీ. చెవులు గొన్నట్టివానికిఁ దివిరి మందు, చేసి సేవింప నొసఁగక చేత నిడిన
మాన సేర్పునె రోగంబు మదిఁ దలంపఁ, జదువు పనిలేదు భాగ్యంబు చాలకున్న.
- క. నెలపులు దప్పిన మిగులం, బలంచన నఖదంతకేశమానవులపనుల్
తలపోసి బుద్ధిమంతులు, దొలఁగరు తమతావు లెంతదుర్దశ నైనన్. 138
- చ. అని పలికి మిత్త్రమందరం డవ్వధం బల్పవిచారికార్యం బాహ్యులతెఱుంగు విను
మని యిట్లనియె. 139
- చ. ఇతవుల రాయి డైనఁ దగునిక్కలు చూచుచుఁ బోయిపోయి కే
సరులు గజంబులున్ సుజనసంఘము నెమ్మది నుండుఁ జాల దు
స్తర మగుకాలము నెవ్వడలఁ జాలక పెంకిన యుండి డిస్సి యు
ర్వర మృగకాక కాపురుపవర్ణము దుర్గతిపొందు నెంతయున్. 140
- సీ. ధీరుండును వివేకదీపితుండును నైన ప్రభునకుఁ బరదేశభయము లేదు
నిజభుజవిక్రమోన్నిద్రభద్రశ్రీల నాత్మీయులును దాను ననుభవించు
నెట్లన్న విను సింహ మేస్త్రాద్దు పసియించు నడవించి కొండొక యడవి నైన
నల్పజంతువులందు నాత్మీయశౌరుషోద్భృత్తికి సమకొని యుక్తి మెఱసి
- గీ. కులిశసన్నిభనఖముఖాంకుశవిభిన్న, మదభరాభీలకుంభికుంభప్రక్షీర్ణ
మాంసతక్తానుభవమోదమానసమునఁ, బొదలుచుండును నెంతో యొప్పిదము గాఁగ.
- గీ. అమర మందూకములు పల్వమును బడలు, లాసి కాసారమును జేగ నగుగుకరణి
నధికధనములు సత్సహాయములుఁ దివిరి, గణి నుద్యోగిఁ బ్రాపించుఁ దమకుఁదాను.
- చ. అవ్వధం బెట్టిదనిన. 143

- చ. వజ్రపున మేను లెండఁ దమవారియెడం బెడఁబాసి జీవముం
దొఱఁగి ధరిత్రి డింది యతిదుర్దశఁ గాలము వేఁచి యుండఁగా
నుఱి వగువాన ద్రోణముల నొయ్యన నూల్కొన మున్నువోలె నే
డైఱఁ గనుపట్టుభేకవితతిం గని యుత్సవ మొప్పు జేయఁగన్. 144
- ఐ. ఆని చెప్పి వెండియు. 145
- శా. ఆలస్యంబును గామినీజనరతివ్యాస క్రియున్ జన్మభూ
లోలత్వంబును రోగమున్ ఘనభయోల్లోభంబు సంతోషమున్
బోలంగా నివి యాఱు నెప్పుడు జగత్పాజ్యప్రతాపోనయ
శ్రీలం జెందఁగ విఘ్నకారణములై చెల్లున్ ధరామండలిన్. 146
- ఐ. కావున నివి యాఱుగుణంబులు పరిహరించినపురుషుం బ్రదీప్తసంపదలు ప్రాపించుఁ
బ్రాప్తంబు లైననుఖదుఃఖంబులవలన మోదభేదంబులం బొరయ వుండునది. 147
- గీ. చక్రపరివర్తనమువోలె జనుల కెల్ల, సౌఖ్యదుఃఖంబు లెడనెడ సంచలించు
వానిఁ గైకొని యాత్మవిజ్ఞానమహిమ, బుధులు మోదభేదంబులం బొరయ రెండు.
- సీ. షడ్ధితోత్సాహఁ డై వలయుకార్యములందు దీర్ఘనూత్రుఁడు కాక తెలివి గలిగి
పనులఁ బ్రగల్భుడై బహుకార్యములతటి వినుప కేమిట నతివ్యసని గాక
మిగుల శూరుండైన మే లెఱుంగుట గల్గి దృఢచిత్తుడై సమస్థిత లొదవ
మితసత్వభాషణోన్మేషంబు సంధిల్లఁ బుణ్యకర్తములపై బుద్ధినిలిపి
- గీ. యుండుపురుషునిగుణములయోజితేలిసి, యింటి కెడపక తనుఁ దా నె యేగుచెంచి
సంచలింపక తాఁ బ్రతాపించి మించి, యంచితంబుగఁ గనుల సేవించు నెపుడు.
- క. ఉద్యోగరహితు నలగుని, నుద్యత్సాహసవిహీను నొల్లదు సిరి సం
పద్యోగుఁ గొల్వఁ జేరదు, చోద్యముగా వృద్ధుఁ దరుణి చూడనిభంగిన్. 150
- ఐ. కావున నీకు ద్రవ్యసంపత్తి గలుగకున్నను బుద్ధిసముత్సాహంబు గలుగుటం జేసి
ప్రతుకంగలవాడ వని పలికి వెండియు. 151
- చ. ఘనుఁ డొకనేళ లేమిఁ గడుఁ గందినఁ జొల్క దనంబు గాదు హి
ననరుని కొక్కచోటను ధనం బొడఁగూడిన దొడ్డవాఁడు గాఁ
డనయము హేమమాలికల నందముగాఁ గయిచేసిరేనియన్
శునకము విక్రమస్ఫురణసాంపున సింహముఁ బోల నేర్పునే. 152
- సీ. శౌర్యసముత్సాహధైర్యసాతంబులఁ బురుడు చెప్పఁగ రానిపురుషవరుఁడు
జలనిధి గోష్ఠపదస్వల్పమాత్రంబుగా నమరాత్రి వల్లీకసముముగాఁగఁ

దలఁచు నహీనసత్త్వప్రతాపోజ్జ్వలు నగరిలో నవనిధానములతోడ
సంతతసంతోషితాంతరంగంబున శ్రీదేవి నిశ్చలస్థితి విహించు

గీ. నట్టిపుణ్యులు తఱచుగాఁ బుట్ట రవనిఁ, బుట్టిరేనియు సుజనసంపూజ్యు లగుచు
నెన్నికకు నెక్కు నూట వెయ్యింట నొకఁడు, గర్భనిర్భాగ్యు లెందఱో కలుగ నేల.

క. ఆమరాద్రిపొడవు పాతా, శములోఁతు మహాబ్ధివిరివి లఘుతరములుగాఁ
దమచి త్తంబునఁ దలఁపును, రమరఁగ నుద్యోగవంతు లైన మహాత్ముల్ 154

వ. అనిన హిరణ్యకుండు మి త్త్రుమందరున కిట్లనియె ననఘా నీవు చెప్పినహితవచనంబు
లాకర్ణిండుటంజేసి నాచి త్తంబునం గలకలంక యంతయుఁ దీతె నని మఱియును.

మ. ధనవంతుండవు నిన్ను గర్వ మినుమంతం జేర దిబ్బంగినే
నను నగ్ధోత్కరనాశదైన్యమును మేనం జెందసి నెప్పుడున్
మనుజుం డొక్కడఁ బాటులం బడుట సామ్రాజ్యంబు గైకొంటునుం
గనుఁ దా నేత్పరిచేతికందుకమురేఖన్ బెక్కుచందంబులన్. 156

మ. ఖలసంస్కర్షము యౌవనాభ్యుదయమున్ గాంతాజనస్నేహమున్
జలదచ్ఛాయయు ద్రవ్యసంపదయు నై జం బల్పకాలోపభో
గ్యలసత్సౌఖ్యకరంబు లంచు నివి నేడన్ మెచ్చ రార్యుల్ మదిన్
విలసత్ స్థానసమాధినిర్మలగుణావిర్భూతచేతీసుల్లై 157

క. అది గాన నర్థహానికి, హృదయంబునఁ దలఁక నించుకేనియు నను నిం
పొదనఁగ బోధించితనీ, సదమలవాక్యములు ననుఁ బ్రకాశింతునిఁ జేసెన్ 158

వ. అనిన మి త్త్రుమందరుండు హిరణ్యకున కిట్లనియె. 159

ఉ. తోడనె యుగ్ధసంపదలతోఁ బ్రభవించినవాఁడు లేఁ డొడం
గూడినద్రవ్య మెల్ల ననుకూలము గా శతహాయనంబులన్
వేడుకలారఁగా ననుభవించినవాఁడును లేఁడు గాన నే
నోడను బూర్వసంచితము యోగ్యమె నాకును నెల్లవారికిన్ 160

ఉ. దానముకంటె వేఱొకనిధానము లేదు ముదంబుకంటె నిం
పైనధనంబు లేదు కొనియాడెడుశీలముకంటె భూషణం
బేనెఱి లే దరోగమున నింపగుదేహముకంటె లాభమున్
గానఁగ నెందు లే దనఘ గౌరవబుద్ధిఁ దలంచి చూచినన్ 161

క. పెక్కులు పలుకం బని లే, చెక్కడికిం బోవ వలన దేనును నీవున్
దక్కక మాడుక యుండుద, మిక్కడ నతిసౌఖ్యవృత్తి నింపెనలాచన్. 162

వ. అనిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 163

- గీ. మిత్త్రమందర నీనుచరిత్రమహిమ, మఖిలజనులకుఁ గొనియాడ నాస్పదంబు
గాన నాకును సంతోషకరము గాదె, నిన్నుఁ గనుఁగొన్న నాభాగ్య మెన్న నేల.
- ఉ. ఉన్నతుఁ డైనమానవున కొక్కయెడన్ గడుఁ గీడు వొందినన్
సన్నపువాఁడు దీర్చుటకు శక్తుఁడె యంతటివాఁడు వాఁడు గా
కన్నునఁ బంకమగ్ను మగునట్టిగజేంద్రుని నెత్త నేనుఁగుల్
పన్నుగ నోపుఁ గాక మృగపంక్తులు హీనము లంత శోపునే 165
- ఉ. దేవబలాధ్యుఁ డైనతఁడు ధీమతుల్ గొనియాడ నొక్కచో
దైవిక మైనకీడు దనుఁ దాఁకిన నోర్చి సమస్తకార్యసం
భావితబుద్ధిమైఁ బ్రకృతిబాంధవు లాపదఁ బొంది వచ్చునక
జేప దలితప్ప వారలకుఁ జెందినదఃఖము మాన్పు నెయ్యుండై. 166
- చ. పరువడి నెల్లవాఁడు బుధబాంధవకోటి నుతింప నుండువాఁ
డరుదుగఁ దన్నుఁ జేరుకరణార్థుల నర్థులఁ జింతితార్థసం
భరితులఁ జేయువాఁడు మలపావనుడై పెనుపొందువాఁడు పో
పురుషవరేణ్యుఁ డాయమరపూజ్యుఁడు కారణజన్మఁ డీమహిక. 167
- ప. అని మఱియును 168
- ఉ. మారుతముల్ వనంబులను మానుగ పట్టదపంక్తి పువ్వులక
హరివిహారిచారుకలహంసము లంబులఁ బత్తు లంబరా
ధారము గోరినట్లు ప్రమదంబున నేనును నిన్నుఁ జూడఁగాఁ
గారణ మాటఁజేసి ఘటకాంతులఁ జేరితి మివ్విధంబుగక. 169
- ప. అని యిట్లు మిత్త్రమందరలఘుపతనహిరణ్యకులు తమలోపల సంభాషణంబులఁ బ్రొద్దు
పుచ్చుసమయంబున. 170
- క. సారంగ మొకటి మృగయుని, బారిం బారిఁ దప్పి బెదరి భయవిహ్వలతన్
గూరి పఱతెంచినంతటఁ, జేరువఁ బొడగాంచి వారు చిడిముడిపడుచున్. 171
- ప. మిత్త్రమందరలఘుపతనహిరణ్యకులు మృగంబు తీవ్రగమనంబు చూచి వెఱచుచుఁ
గనికనింబఱచి రండు లఘుపతినుం డచ్చేరుప నొక్కమహీరుహం బెక్కి భయంబు
దక్కి నిక్కిచూచి యామృగంబుపజ్జఁ దక్కినమ్రామృగవ్యాధబాధలు లేకుండ
నిరీక్షించి మిత్త్రమందరహిరణ్యకులం బేర్కొని వెఱవక రం డని పిలిచిన నయ్యిరు
వురు వృక్షంబుసొంతకుం జనుచుంచి నితాంతభయభ్రాంతుండునుం గంపితశరీరం
డును నగుచిత్రాంగదుం డనుచుగసత్తము నాలోకించి వారలలో మిత్త్రమందరుం
డనుందానందకందళితహృదయారవిండుం డగుచు నామృగంబున కిట్లనియె. 172

- ఉ. ఎచ్చటినుండి వచ్చి తిది యేమి మృగోత్తమ నీమదిన్ భయం
బచ్చుపడంగ నున్నయాది యవ్వల నెంతటికార్య మయ్యె నీ
వచ్చుట పెద్ద లెల్ల నిట వచ్చుట గావున నన్నపానముల్
పుచ్చుక మానివాసమునఁ బొంది వనంబు నలంకరింపవే. 173
- వ. అనిన విని చిత్రాంగుం డిట్లనియె. 174
- గీ. పెంట నిడువక బుద్ధకపీరుఁ డొకఁడు, సారెకును వచ్చి నామిఁదఁ జలముకొన్న
నచట నుండక వచ్చితి నిచట మీకు, విందనై యన్న నామిత్రమందరుండు. 175
- క. మాకంటె నీకుఁ జుట్టము, లీకాననమంగుఁ గలుగ రిది నీయిలుగాఁ
గైకొని నిలుపుము నీ వనఁ, జేకొని బహుకాల మధివసించినపిదపన్. 176
- ఉ. అంగద నొక్కనాఁడు ప్రియ మారఁగ మేతకు దూర మేఁగి చి
త్రాంగుఁడు రాక చిక్కుటయు నర్జిల్లి నిద్దఱుఁ జింత నొంద న
య్యింగిత మాత్మలో నెఱిగి యేపున వాయస మేఁగి కాంచె ట్లి
జాంగుని వాగురీనియమితాంఘ్రిని నాహరిణేంద్రు నొక్కచోన్. 177.
- క కని లఘుపతనుఁడు డగ్గఱి, మునుకొని కన్నీరు దొరఁగ మోహభ్రాంతిన్
దనమేను దుఃఖవహ్నిన్, గనలఁగ నిట్లనియెఁ బరమకారుణ్యమునన్. 178
- ఉ. ఒక్కని వేడఁ బోవు మఱియొక్కనిచేటున కియ్యకోవు వే
రొక్కనిసొమ్ము కానపడ నొల్లవు మాలవిధాత నిర్దయుం
డక్కట నీరునుం దృణము నాని మహోగ్రవనాంతరంబునన్
మృక్కాడునీకు నిట్టియవమానము మానము దప్పఁ జేసెనే 179
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబుల నప్పుగంబు నుద్దేశించి వగచుచు వాయసపతి
వెండియు నిట్లనియె. 180
- క. ఈవంకోకేల వచ్చితి, వేవెరవునఁ దగులు వడితి వింకిట మనకున్
గావలయుకర్జ మెయ్యది, నావుడు నాతనికి హరిణనాథుం డనియెన్. 181
- ఆ. అనఘ వేటకాని కగపడ్డననుఁ గావ, నీకుఁ గడిఁది వాఁడు రాకమున్న
చని హిరణ్యకునకు సకలంబు నెఱిగించి, తోడుకు రమ్మ పలుకు బుడిగి వేగ.
- వ. అనినం గానిమ్మని లఘుపతనుం డుడువీధి కెగసి యతిత్వరితగతిం జని మిత్రమందర
హిరణ్యకులకు జిత్రాంగుం డురిఁ బడుట తేటపడం జెప్పి హిరణ్యకుం దోడ్కొని
పోయినం జిత్రాంగునిం జూచి హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 183
- క. మతిమంతుఁ డైననీ వి, ట్లితరునిక్రియఁ దగులువడితి వీదుర్దశకుం
గత మేమి యనిన నాతం, డతనికి నిట్లనియెఁ జంచలాత్మం డగుచున్. 184

- క. మాటాడఁ దగదు మన మి, చోటను బుభకుఁడు వచ్చి చూడకము న్ని
పాటం దగిలినయురల, స్వీటిం బుచ్చంగఁ దగు ననింద్యచరిత్రా. 185
- ప. అనుటయు హిరణ్యకుండు. 186
- ఆ. నీకు శుభము గోరి నీసమీపమునకు, వచ్చి నాఁడఁ గాన వలదు భయము
చెప్పు మన్న నపుడు చిత్రాంగుఁ డిట్లను, నాహిరణ్యకునకు నర్థితోడ. 187
- క. మును మోసపోయి యప్పుడు, కనుగానక తగులవడితిఁ గడవఁగ వశమే
మనుజుండు దైవకృతముల, ననుటయు నది యెట్టి దనిన నాతని కనియెన్. 188
- ఉ. ఎంతటివారి కైన మహి నింతటివార మనంగ రాదు మా
కింతటిబుద్ధిమంతులకు నింత లవస్థ లనంగ రాదు జ
న్మాంతరకర్త వాసనలయందు శుభాశుభముల్ గ్రమంబులన్
వింతలె బుద్ధిమంతులు వివేకమునన్ బరికించి మోచినన్. 189
- ప. కావున నిందులకుం జింత వలవ దాకర్ణింపుము. 190
- నీ. తలిగత్తమున నాఱునెల లైన నుదయించి యొకనాఁడు మాఁకయై యున్నయట్టి
చుట్టపుకాతితో నిట్టలం బగువేడన్ నుల్లాస మెసఁగ నే నున్న వేళ
నచటికి వేటకాఁ డరుగుదెంచినఁ జూచి బెదరి మావా రెల్లఁ జెదరుటయును
గొండికవాడనై కూడి పాఠెడునట్టి జనస త్త్వములు నాకుఁ జాల కున్న
గీ. ముట్టఁ బఱతెంచి ననుఁగూడ ముట్టి పట్టి, బెట్టిదంబుగ నాకేలు చుట్టికట్టి
పట్టికృప పుట్టి చంపక వాఁడు నన్నుఁ, జూచి తను నేలుభూపాలనుతున కిచ్చె.
- ఉ. ఇచ్చిన నన్నుఁ బుచ్చుకొని యెంతయు వేడుక లుల్లనిల్లి నా
కిచ్చగుమేపు నీరు ప్రియ మేర్పడఁ గట్టడ చేసి గారవం
బచ్చుపడంగ నంతిపురమంగనలున్ బరివారముం గడున్
మచ్చికఁ బుత్రభావమున మన్ననఁ బెంపఁగ వృద్ధిఁ బొందితిన్. 192
- ప. ఇవిధంబునఁ బెద్దకాలం బుండి యొక్క నాఁడక్క మారుండు పివ్వలించినగృహం
బున కనతిదూశంబునఁ గట్టెదుర నేను విశ్రమాధి నై శయనించి యున్నసమయం
బున నతినివిడసీలవలాహక స్ఫారాంధకారప్రద్యోతమానవిద్యుల్లతావితానంబును
వాతవిధూతవర్ష జలబిందుసందోహవిజృంభితగర్జాడంబరంబును నైననిశాసమయంబు
నాకుఁ బరితోషంబుఁ జేయ నట్టిసంతోషపాతవశ్యంబునంగలను పరికింప నెఱుంగక
మనుష్యభాషణంబుల నెలం గెత్తి యిట్లంటి. 193
- గీ. చినుకుతోఁ గూడుకొనిగాలిచెలఁగఁజూచి, దాఁటగట్టుచుమృగములు దాఁటుచుండ
నెఱును మావారివెనుక నేఁ బఱచునట్టి, భాగ్యసంపద యెన్నఁ డేర్పడునో నాకు.

- సీ అనుచున్న సమయంబునందు నంతకమున్న యాచమనార్థమై యరుగుదెంచి
భూపాలనుతుండఁడు సమీపస్థుడై యుండి పోల నవ్వాకృతంబు లాలకించి
దిక్కులు పరికించి యొక్కడ నెవ్వారు మెలఁగుచందము లేమి తెలిసి యప్పు
డీమృగంబునఁ బుట్టె నిట్టియత్నాత్మతంబు లొడల మహాభూత ముండఁ బోలు
గీ. ననుచు భ్రమనొంది తామూర్చమునిఁగి యుండ, నతనిజనకుండు తెలవాణనరుగ దెంచి
కారణం బేమి యని పెద్దవారి నడుగి, నందు దైవజ్ఞుఁ డిట్లు నె నతనితోడ. 195
- గీ. జంతుపరిభాష దమలోన జరగుచుండు, గాని మానుషభాషణక్రమము వినము
కాఠణము దీని కేమైనఁ గలుగ నోవు, గలుగుఁ గాకేమి మీకింక వలదు భయము.
క. అని యతనిదేహ మెల్లను, దనకరముల నిమిరి బహువిధంబుల మంత్రం
చినఁ బూర్వభంగి నృపసుతుఁ, డనయము బడలికలు తీటి యరిగినపిదపక. 197
- వ. ఆప్తుహీశ్వరుండు నన్నుఁ జూచుటఁ జూచి తనకంకరుల కిట్లనియె. 198
- క. అజాతిజంతు విచ్చట, వెఱపించుచు నుండవలదు వివినంబునకుక
దఱుముఁ డని ముదల వెట్టిన, నఱిముఱి ననుచరులు వెడల నడిచిరి నన్నుక 199
- క. నాఁ డట్లు నడితి నమైయి, నేఁ డిట్లురిభారిఁ బడితి నీచపువిధి నె
వ్వాడైన గలువఁ గలఁడే, పొఁడిమి గలనీతిమార్గమున నేఛంగిన్. 200
- వ అని యిట్లు చిత్రాంగుండు పలుకునంత నచ్చట మిత్రమందరుం డాత్మగతంబున
లఘుపతనహిరణ్యకు లరిగి తడ వయ్యె నక్కారణంబు దెలియునంతకు నే నెట్లు
గుండియ పట్టి యుండ నేర్తు నని యప్పుడ కదలి హిరణ్యకుండు చనినబాడందడ
య కయ్యెడకుం బోయిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 201
- గీ. మిత్రమందర నీవు మామీఁదిభక్తి, నిచటి కేతెంచు టిది మాకు హితము గాదు
వేఁటకాఁ డిప్పు డేతెంచువేళ యయ్యె, వాని కగపడ కేము పోవంగఁగలము. 202
- క. ఉదకంబులోన నైనన్, గొదగొని పాఱంగఁ గలవు కుంభినిమీఁదన్
గదలంగ నేర వడిగెడు, నది గావున నీవు ఏచ్చు టనుచిత మెందుక. 203
- వ. అనుటయు మిత్రమందరుం డతని కిట్లనియె. 204
- క. మతిమంతుఁడు గుణవంతుఁడు, హితుఁడును నైనట్టిసఖుని నెవ్వరుఁ బాయన్
ధృతి నిలుపలేరు పాసియు, నతఁ డొకచోఁ గాలు వొంద కలఁతం బొందన్. 205
- వ. అని మఱియును. 206
- చ సురుచిరనిర్మలాత్మఁ డగుచుట్టుమనందును శీలవృత్తిపెం
పరు దగుసాధ్వియందును బ్రయాస మెఱింగినపుత్రునంబునున్
బురుఁగుడు దుఃఖ మంతియును బోవంగఁ ద్రోచి యచింతతో నిరం
తరసుఖసంగతిక మెఱయుఁ దా మనుచుండెడునంతికాలమున్. 207

ప. అని పలుకుచున్న యవసరంబున.

208

క. యమదూతవోలే నచటికి, సమదగతికొ వేటకాఁడు చనుదేరంగాఁ
దెమలక పిఠాణ్యకుం డురిఁ, నుమరుగఁ దెగఁ గొటికి బొక్కఁ డూఱంబాటెన్.

క. చిత్రాంగుఁ డుటికి పఱచెన్, జిత్రతఁ యుపతనుఁ డెగసె శీఘ్రతఁ జంచ
ద్వాత్రిన్ధూలతఁ గదలెడు, మాత్రంబున బోయ మిత్రమందరుఁ గనియెన్. 210

క. కని దానిఁ బట్టి త్రాటం, గొని యనువునఁ గట్టి వింటికోప్పనఁ దగిలిం
చి నిజమనోరథభంగం, బున కాత్తం దలరి వాఁడు బుద్ధిం దలఁచెన్. 211

క. వలఁ జిక్కక చనె మృగ మ, వ్యలఁ జిక్కును దాసరయ్య వలవనిజాలిం
దలరంగ నేల నేఁ డీ, కొలఁదియె పూరయ్యె ననుమఁ గొనిపోవుతిజిన్. 212

క. మృగమును గాకము నెలుకయుఁ, దెగపడి కచ్చపముపోక తేటపడిన నె
వ్వగలం బొగిలెడుదానికి, మొగ తప్పక కార్య మెఱిగి మూషిక మనియెన్. 213

క. వగ పథికరోగమూలము, వగవునఁ గార్యంబు వచ్చువల నెఱుంగం డి
మ్మగ వగ పసర్థమూలము, వగవున శాస్త్రవభయంబు వచ్చున్ నొచ్చున్. 214

క. కడ లేనిదుఃఖవార్ధిం, గడచితిఁ దొల్లియును నేఁడుఁ గడతుముగా కి
ప్పుడు దైవ మేల మనలన్, జెడఁ జూచును దీని కేల చింతం బొందన్. 215

క. తగుమిత్రుఁడు భాగ్యాధికుఁ, దగువానికిఁ గాని దొరకఁ డాపద యైనన్
దిగ విడువక రక్షించును, నుగుణాధ్యుం డుత్తమండు చుట్టం బైనన్ 216

గీ. తల్లియందును దనుఁ గన్నతండ్రియందు, నాలియందును సుతసోదరాలియందు
సంతసంతోష మగు నగు నంతకంటె, మేలిసౌఖ్యంబు నరునకు మిత్రునందు. 217

చ. తమతమకర్త వాసనలఁ దాఁకు శుభాశుభకర్త కాలముల్
క్రమమున మర్త్యకోటి కటుగాన విపద్దశ లెల్లఁ బెక్కుజ
న్తములవి గూడి తన్ను నలమంబడి యిప్పటిపుట్టువందు దై
వము ప్రతికూల మైన వగవం బనిలేదు వివేకహీనతన్. 218

గీ. కడఁగి దేహి నపాయంబు గాచియుండుఁ, గదియుకూటమిఁ బాయుట గాచియుండుఁ
గలిమిఁ బెడఁ బాప లేమియుఁ గాచియుండు, నస్థిరం బది సంసార మనుట నిజము.

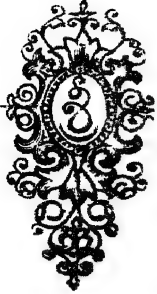
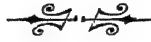
ఉ. ఆరయ నాయుధక్షతమునందున మేనికిఁ బాటు గల్గు నా
హారము. లేక యున్ననుదరాగ్ని శరీరము దీర్చు నాపదం
గూరిన వైరమున్ దఱు చగుకొ దమలో నొకసందు గల్గినన్
జేరి ననర్థకోటి నిరసిశించినఁ బో వివి దేహధారికిన్. 220

- ఉ. భీకరశాస్త్రవస్తురదభేద్యభయంబును దీప్తదుఃఖమున్
నే కడతేర్పఁ జాలుటకు నేర్పి ముదంబున కాలవాలమై
చేకొని కాదు నాత్మసఖు సిద్ధము మిత్రసమాఖ్యరత్న మన్
శ్రీకరవర్ణయుగ్మము సృజించినయున్నతపుణ్యుఁ డెవ్వఁడో 221
- ఎ. అని యిట్లు తనప్రాణసఖుం డైనమిత్రమందరుండు దగులువడి పోవుటకుఁ
బరితాపాంతఃకరణం డగుచు హిరణ్యకుండు చిత్రాంగలఘుపతనుల నాలో
కించి యిట్లనియె. 222
- క. వడి నడవి గడచిలుబ్ధకుఁ, డెడదవ్వగుఁ జనియెనేని యెంతటివారున్
విడిపింపలేరు మనసఖుఁ, దడయక దీనికిఁ బ్రచింత దలఁపఁగవలదే. 223
- ఎ. అనినఁ జిత్రాంగలఘుపతను లాహిరణ్యకున కిట్లనిరి. 224
- ఉ. మట్టినయాపదన్ భయము ముంచి మనంబుఁ గలంపఁ గార్యసం
ఘట్టన గానలేక చెలికానిఁ దలంచుచు దుఃఖవార్ధిలోఁ
దొట్టుచుఁ బొక్కుచుండ మఱి తోఁపవు మీఁదటియుత్త లేమియున్
జాట్టమ వైననీకరణు చొచ్చితి మెయ్యది బుద్ధి చెప్పవే. 225
- క. పొడవును జక్కఁడనంబును, గడువల మైనట్టియొడలు గలిగియుం గలవే
జడబుద్ధి యయ్యె నేనియుం, బుడుకకుఁ గొఱగాను వానిపుట్టు వదేలా. 226
- క. మాకందఱకు నశకన్యం, బై కానంబడినబుద్ధి నధికుడ వగుటన్
నీ కింతప్రియము చెప్పెద, మేకార్యము చేయువార మెఱిగింపు దయన్. 227
- ఎ. అని ప్రార్థించిన హిరణ్యకుండు నాకుం జేయ నవశ్యకత్వం బైనకార్యంబునకు
మీ రింతప్రియంబు చెప్పనేల యనిపలికియొక్కింతచింతించినిశ్చితకార్యండుగుచుఁ
జిత్రాంగలఘుపతనులం జూచి మీరు వేటకానికిఁ దలకడచి పోవువా రనియును
బోయి చేయంగలయుపాయం బిద్ధి యనియును దానును నితనంతఁ జని కూడ
ముట్టి పట్టినపని తుదముట్టఁ జేయువాడ ననియునుం గఱపి పంచిన నయ్యిరువురుం
జని రవివృథం బెట్టిదనిన. 228
- చ. మెఱసి మహాజనంబునను మేఘపథంబునఁ బాఠ వాయసం
బెఱుంగక యుండఁ బల్లమున నీరముచాటునఁ బోయె నమ్మృగం
బఱిముఱి నింతనంతఁ గదియం జనుదెంచెను మూషికంబు నే
డైఱ మిగులంగ నయ్యెఱుకుఁ దెంపు మెయిం గెలువం దలంచుచున్. 229
- క. త్వరితముగ వేటకానికి, సరిగడచి మృగంబు వాయసంబును దూరం
బరుగుచును వాఁడు పోయెడు, తెరువున నొకమడుపుదరి నతినిరబుద్ధిన్. 230

- ఆ. లోఁతు లేనినీటిలోను జిత్రాంగుండు, సాఁగబడుచుఁ గాల్గఁ జూచికొనుచుఁ
గన్నులమర మూసి కనకుండఁ జచ్చిన, వాఁడువోలె నుండె వాయసమును. 231
- క. తల యొత్తి చంచుపుటమునఁ, బలుమాటును బొడిచి తినెడిభావము దోఁపన్
దలకొనునంతట రెంటిన్, దళుకొత్తెడువేడ్క నెలుకు దవ్వలఁ గాంచెన్. 232
- ఆ కాంచి మేను వెంచి కడు నాత్తి హర్షించి, కమతయుక్త మైనకార్తుకంబు
వెడఁగుబుద్ధితోడఁ గడు దవ్వనను బెట్టి, యతఁడు మృగముఁజేరునవసరమున. 233
- క. కను గలిగి యింత నంతం, జనుచెంచి హిరణ్యకుండు సంతస మెసఁగన్
దనమిత్తు మిత్త్రమందరు, తమబంధం బపుడు గొటికఁ దత్క్షణ మాత్రన్. 234
- క. ఐడిపడి జలమధ్యమునకుఁ, గడువేగమ గమత మేఁగె గ్రమ్మన బొక్కన్
బడె నెలుక వానిఁ బొడగని, ఐడిఁ గాకము నెగసె మృగముఁ బాఠేన్ దవులన్
- ఆ ఆస గొలిపి పోయె నక్కట నన్ను నీ, చెనఁటిమృగ మటంచు సిగ్గుపడుచుఁ
దిరిగి చూచె నపుడు త్రొందుక పోయిన, కచ్చపంబు లేనికార్తుకంబు. 236
- క అందుకొని వెచ్చ నూర్పుచు, మందరమున కూర కెట్లు మరలదు ననుచున్
మంద ప్రయాణమునఁ దన, సుందరియేమనునో యనుచు స్రుక్మచుఁజనియెన్. 237
- వ. ఇవ్విధంబున లబ్ధకుండు విఫలమనోరథుండై కడు దూరంబు పోవుట నిరీ
క్షించి లఘుపతనుండు తోడిమువ్వరం గూర్చుకొని నిజనివాసంబునకుం జను
చెంచి పూర్వప్రకారంబున నన్యోన్యమిత్త్రభావంబునఁ జితతరసౌఖ్యంబులం
బ్రవర్తిల్లి తనిన. 238
- ఉ. గండధనంజయాంక బలగర్వితవై రిమదాంధకారమా
ర్తాండ కుమారమన్నధ బుధప్రకరామరభూజ వైభవా
ఖండల వివ్విషత్కమలగంధగజేంద్ర విరోధివాహినీ
మండలదాచపాపక నమజ్జనరక్షణ దుష్టశిక్షణా. 239
- బనమ. మన్నెకులభార్గవ కుమారమకరాంకా, సన్నత మహోగ్రపటుసంగరజయాంకా
కిన్నరనరప్రకరగీతనితకీర్తి, పన్నగవరాధరణభక్తియుతమూర్తి. 240
- తోడక. దానధనాధిప ధర్మపరాత్మా, మానసుయోధన మంత్రివిచారా
భానుతకీర్తి విభూషితదేహి, భానుసమానవిభాషితదేహి. 241
- గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్ర శుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైనపంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
సుహృల్లాభం బనునది ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు. పంచతంత్రము

సంధివిగ్రహము.

పతిదృఢపదయుగళ
సాపితహృత్కమల సకలజననిధిమగ్ధ్య
ద్వీపయుతరత్నగర్భ
ప్రాపితదక్షిణభుజాగ్ర బసవాధీశా

1

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండవై తత్కథానుధారసంబు పీనులం గ్రోల నవిధింపుము. నుదత్తన
క్షీతిశ్వరనందనులు విష్ణుశర్మకుం బ్రణమిల్లి యనఘా మీఱిన మిత్రభేద ముహ్య
ల్లాభంబులతెఱంగులు తేటపడ వింటి మటమీఁదఁ దృతీయం బగుసంధివిగ్రహం
బెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లనియె.

2

చ. అలఘువిరోధి కార్యమునకై కడుచుట్టటికంబు చేసినన్
వలనదు నమ్మ నమ్మిన నవశ్యము నె గ్రొనరించు నిశ్చయం
బొలసి దివాంధకోటి గృహ నుండఁగ వాకిట నింగలంబుఁ గా
కులు దగిలించి యన్నిఁటిని గుత్పితభంగి వధించె జూడుఁడీ.

3

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దని వృథకుమారు లడిగిన విష్ణుశర్మ యిట్లనియె.

4

ఉ. మెండగుశాఖలన్ ధరయు మిన్నును దిక్కులు నాక్రమించి మా
క్షండమరీచిబాలములఁ దార్కొననీయనియాకుజొంపముల్
నిండి మహాండజంబులకు నిల్కడఁగా నొకకానలోన బ్ర
హ్మాండము ముట్టి యొక్కనట మదృశమై పెనుపొందు నెంతయున్.

5

గీ. అనుదినంబును దనచల్లఁదనముచేత, జలద మెబ్బంగి సకలజీవులను బ్రోచుఁ
దాను నాచందమున జంతుతతి భరించుఁ, గారవము కిమ్ముగా నామహిరుహంబు.

6

ఉ. అమహానీయభూరుహమునం దనిశంబు ననేక బాంధవ
స్తోమము దన్నుఁ గౌతుకముతోఁ గొలువంగను మేఘవర్షఁ డెన్
నామము దాల్చి ప్రాభవమునం బెనుపొంది వసించు వాయస
స్వామి విపత్తుపక్షికులసంహారణప్ర వణాంతరంగుఁడై.

7

వ. ఇట్లు వాయసనివాసం బై నయవ్వటమహిరుహంబున కనతిదూరంబున.

8

ఉ. వేటొకవంకఁ గొండగుహ వేశ్యముఁ గాఁగ నులూకభర్త దత్
మీఱినయట్టిమంత్రులగమిం గలవాఁ డుపమర్దనాముఁ డా

యాజమానండు రేలు దమయిచ్చుల మేసి దివంబు లాగుహాన్
దూటి పసింపుచుండి యొకదుప్తత యాత్మకు నింపు పెంపగెన్.

9

ప. అతం డొక్కనాటినికాసమయంబునఁ దనకుం గలమంత్రులం బిలిచి వారలతో
నిట్లనియె.

10

క. మహిఁ గాకులకును మనకును, సహజం బగువైర మగుటఁ జంపగఁ దగు నా
గ్రహ మధిక మెపుడు నాకుం, బ్రహరింతు నిశాంధవృత్తిఁ బరగెడువానిన్.

11

క. మీరును మీమీసేనలఁ, దోరముగాఁ గూర్చుకొనుచుఁ దోడైం డనినన్
వా రట్ల చేయ ఘోరము, లారాతిరి నడుచుచుండి యన్నియుఁ దమలోన్.

12

ల య గ్రాహి.

తండువెన దండు వెడలుండొకఁడునుండకనియొండొరులఁజీరుచును మెండుకొనిదిక్కుల్
నిండుకొని ఘోరము లఖండగతిఁ గూడుకొని దండధరకింకరులతండములమాడ్కిన్
జండతరతీక్షణునతుండహతిఁ గాకములపిండుపయి గిట్టి కడిఖండలుగ మోదన్
గొండికలు పెద్ద లనకుండ నవి యన్నియును భండనపునేలఁ బడి యుండవలె నంచున్.

క. చెలఁగుచును దివాళితం,బులు పడి నిబ్బంగి నడవఁ బొడగని విభుఁ డ
బృలములతో నీరీతిని, వలనుగఁ గదనమున నుండవలయుం జొండ్డి.

14

సీ. అనుచు నయ్యుపమర్దుఁ డర్ధరాత్రపువేళఁ గదలుచుఁ గలయుబాకములఁ గూర్చు
కొని మంత్రులును దాను గొదగొని పఱతెంచి యరికట్టుకొని మట్టితిరుగువాఁఁ
గావలి పదిలంబుగా నసంఖ్యల నిల్పి తాను గొన్నింటితో లోను జొచ్చి
యధికనిద్రాసక్తి నంది మే నెఱుంగక కాకంబు లున్నట్టికందు వెఱిగి

గీ. యుఱికి కొన్నింటికంతముల్ నఱికివైచి, యేచి కొన్నిటివత్తుంబు లూచివైచి
కదిసి కొన్నింటిపార్శ్వముల్ చదిపివైచి, గ్రుచ్చి కొన్నింటికడుపులు వ్రచ్చివైచి.

ప. మఱియు ననేక ప్రకారంబులనయ్యలూకంబులుకాకంబులకుమహాప్రళయంబాపా
దించి మున్నత్యంతకోలాహలబహుళంబైనవటగర్భంబు నిశ్శబ్దం బైయున్నం గనుం
గొని పగర ననవశేషంబుగా సంహరించితి మని సంతసిల్లి తమయంతవట్టునుం గూడు
కొని యలూకంబులు నిజనివాసంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ

16

గీ. అట్టియుత్పాతకాలంబునందు మేఘు,వర్షుఁ డొకతోట్టుఁ దనమేను వైచి యుండఁ
దెల్లవాఁంగ నాత్మీయు లెల్లఁ బడుట, కాత్మఁ దలపోసి చింతించునవసరమున.

క. అతనికిఁ గులక్రమాగత, మతెయుతు లగు మంత్రీవరులు మాన్యులు గల ర
దృఢతచరితు లేవు రప్పటి, గతికిం బ్రాణములతోడఁ గడచినవారల్.

18

- ఐ. వార లెవ్వ రంటేని యుద్దీపియు సందీపియు నాదీపియుఁ బ్రోద్దీపియుఁ జిరంజీవి యు ననువా రామంత్రివరులు కదిసిన నాలోకించి దీనాననుం డగుచు మేఘవర్ణం డిట్లనియె. 19
- ఆ. ఏను లేనిమీర లెందును గొఱగాహ, మీరు లేనినేను మృతునియట్ల కాన నేను మీరుఁ గలిగితి మీవేళ, భాగ్యమహిమఁ బగరబారిఁ బడక. 20
- క. మీబుద్ధిబలము ప్రాపున, నాబాహుపరాక్రమమున నడచితిమి తుదిక్ గూబలచే నిట్లైతిమి, ద్రాబలమై మీఁదికాశ్యతంత్రము చెప్పుఁజ్జీ. 21
- ఐ. అనిన మేఘవర్ణునకు నుద్దీపి యనునమాత్యుం డిట్లనియె. 22
- సీ. బలవద్విరోధికిఁ దొలఁగి యవ్వలనొండు బలనంతుతోఁ గూడి నిలుచు టొండె స్థల ముజ్జగించి యసాధ్యమార్గంబున నొండునో నవ్వల నుండు టొండెఁ గాక దూరంబుగా గడిభూములకుఁ బోయి యుడుకారి యుచ్చట నుండు టొండెఁ గార్యంబు లని నాకుఁ గానవచ్చినభంగిఁ జెప్పితి నింక నీచిత్త మనిన గీ నతనిపలుకులు విన్నవాఁడై యతండు, పరుస సుంఠిసి యనియెడివానిఁ జూచి సీతలం పెట్టి దన్నును నెమ్మి నతఁడు, వినయశీలుఁడై మేఘవర్ణునకు ననియె. 23
- గీ. తొలుత నుద్దీపి దేవరతోడ నిపుడు, సరవిఁ జెప్పిఁ మూఁడుపక్షములు నమరు నందు విడు ముత్తమంబును నదియు మిగుల, వేగపడిపోవుకార్యంబు వెదపు గాదు. 24
- క. తనయున్నచోట నుండఁగ, ననుకూలతఁ గార్యసిద్ధు లగుఁ దగినక్రియక విను మేఁకపోదుగుచన్నుల, జనితం బగుపాలు గళముచన్నులఁ గలవే. 25
- చ. నెలవున నప్రమత్తమతి నిల్చినరాజు జయంబు చేకొనుక నల దనుమాన మేమియును శ్వాసము పెంచినయింట నుండ న వ్వలనికి నెందఱే నరుగ వారల నందఱ మాటమాత్రలో గెలుచు నసాధ్య మెద్ది పరికింపఁగ స్థానబలంబు పెంపునక. 26
- ఆ. కాన నెలవు విడువఁగా రాదు విడువక, పోక యున్న రాకపోక యైన దేశకాలబలము దెలియుచుండినఁ గార్య, సిద్ధి నిజము వేయు చెప్ప నేల. 27
- ఐ. అనుటయు. 28
- క. విని యాదీపిం గనుఁగొని, యనుకూలం బైనకార్య మడుగుటయును నా మనమునఁ దోఁచినయర్థము, వినిపించెద ననుచు నాత్మ విభునకు ననియెన్. 29
- చ. అతిబలవంతుఁడైన వినయంబున వారలతోడిమైత్రి సంతతిమును నిశ్చలం బగుచునంబునఁ జేసి నిజప్రదేశసం

- గతుఁ డయి పొల్చు టొప్పు నది గాదని యొండొకదేశ మేగినన్
ధృతిమెయిఁ బోరిన న్విసుము ధీయుత నొచ్చు నతండు శేరమిన్ 30
- క. అటు గాన నధికబలములఁ, దటునున మన మిచటఁ గూర్చి తగుసంధియ సు
ఘటితముగఁ జేసికొని యీ, వటదుర్గమునండు నిలువవలయుం జూడన్ 31
- బి. అని చెప్పుటయును 32
- క. అమాటలు వెడయూఁకొని, క్రమ్మఁ బ్రోద్దీపింపఁక గమఁగొని తగ నీ
సెమ్మనమునఁ గలకార్యము, సమ్మతితోఁ జెప్పమా నిజంబుగ ననినన్ 33
- ఁ. అతం డచ్చాయసపతి కిట్లనియె. 34
- ఆ. రాత్రి గాని కానరా దులూకములకుఁ, బగలుగాని కానఁబడదు మనకు
రాయబారి సంధిచేయుటకై పోవఁ, గాల మెద్ది పొందు గాదు దలఁప. 35
- క. అదిగాన రాత్రిఁ గానక, కదలక నిద్రించుచునలఁ గ్రౌర్యం బెసఁగన్
బదియంగ మోఁది పఱచిరి, వదలక యయ్యనువు దెలియవలదా మనమున్. 36
- ఆ. పగలు గానకున్నపగతుర నరికట్టి, తెగ వధింప కేల పగ యడంగు
నాకుఁ జూడ ననియె నల్వరు నీధంగిఁ, బలుక నాలకించి పక్షివిభుఁడు. 37
- బి. సకలనయశాస్త్రోత్తమజ్ఞుం డైనచిరంజీవి యునుమాత్యుం గనుంగొని యతనికిం బ్రి
యపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 38
- క. ఓతం డ్రీ నీరుబుద్ధి, దోయితంబున రాజ్య మేను దుది ముట్టంగాఁ
వ్రీతిన్ జేసితి బంధు, వ్రాతయుతోఁ గూడ నధికరాజసమృత్తిన్. 39
- బి. కావున. 40
- క. ఇప్పటికిఁ జేయఁ దగియెను, నప్పనికిం దెరువు వెట్ల నర్హుఁడ వనినన్
జెప్పఁదొడంగె నిజేశ్వరుఁ, గప్పినశోకతమ ముడుప ఖద్యోతనుఁడై. 41
- క. వీరిందఱుఁ బరమాత్ములు, నేరువు గలకార్యచతులు నీ కెఱిగింపన్
వీరలకంఁజెను నెఱిగెడు, నా చెవ్వరు నీతిశాస్త్రసాసన నెందున్. 42
- క. ఐనను నాయెఱిగినపని, యే నిందుక విన్నవించు నిందఱు నాపుత్
గా నల్లి మెలఁగె నేనియఁ, మానవపతి కెందు గుప్త మంత్రము వలయున్. 43
- గి. మంత్ర మాప్తపరంపర ముందిపోవు, నఖిలకార్యంబులకు విఘ్న మావహిల్లు
విఘ్నమునఁజేసి కార్యంబు వృద్ధిఁబొంద, దట్లుగావున మంత్రంబు నరయవలయు. 44
- బి. కావున మంత్రరక్షయ భూవల్లభులకుఁ బ్రధానకార్యం బని కార్యాకార్యజ్ఞుం డైన
చిరంజీవి యిట్లనియె సంధివిగ్రహయానాసనద్వైధీభాషసమాశ్రయంబు లను
సాక్ష్యాంబులు నెఱింగి కర్తవ్యారంభ పురుషద్రవ్యసంపత్తి చేకూలవిభాగ విని

పాతప్రతీకారకార్యసిద్ధులను పంచాంగమంత్రంబులం బ్రవీణుండై సామదానభేద
దండంబు లనుచతురుపాయ ప్రయోగసమయంబులు నెఱిగి ప్రభుమంత్రోత్సాహశ
క్తిత్రయసంపన్నుండై తత్తదుచితానుష్ఠానంబులం బ్రవర్తింపవలయుఁగావున మనకు
లంబు గూడకుండుటంజేసి యుద్ధంబునకు సామర్థ్యంబు లేదు కాలంబునుంగాదు
తనశక్తియుఁ బరశక్తియు దేశకాలంబులును విచారించి బకప్రకారం బదను గాచి
యుండునది పంచాస్యంబునుంబోలె నాసన్నం బైనకార్యంబునప్పు డహితు నా
హుతి గొనునది యని చెప్పి మఱియుం జిరంజీవి యిట్లనియె.

45

క. తనబలము నెదిరిబలమును, మనమునఁ జింతింప కరుల మర్దించుటకై
గొనకొనినవాని కొప్పుమి, జనియించుట తప్ప దండ్రు శక్రుని కైనన్.

46

చ. మఱియును.

47

చ. ఆతులితసత్ప్రతాపమహిమాస్వదుఁ డైనవిరోధి దూరసం
స్థితుఁ డగునేని దద్విపులతేజము తా నడఁగించు నల్పుఁ డా
యతశితశస్త్రహస్తుఁ డయి యాదలదగ్గఱ నుండెనేనియున్
జతురుఁడు గాఁడు వైరిజనసంహరణంబునకున్ నిజంబుగన్.

48

చ. ఒనరఁగ బుద్ధిమంతుఁ డయి యోరుపు గల్లి యొకప్పు నేళ ప
చ్చినయెడఁ జారుపంబుఁ దగఁ జేయఁగనేర్చి పరాత్పదోషముల్
గనుఁగొని యుండి శాస్త్రపు నొకానొకనాఁడును విశ్వసింపఁగాఁ
జనదు వివేకియై నరుఁడు సారమతిన్ బ్రదుకం దలంచినన్.

49

చ. వదల కుపాయవంతుఁ డగువానికి నెన్నఁడు రాగశక్తిమైఁ
బదనికి రానిబాలఁ దలపట్టుక యీడిచి తెచ్చినట్లుగాఁ
గొదుగళ్ళ చొచ్చి శ్రీసతి మహోన్నతిమైఁ దను దాన నచ్చి త
త్సదనమునందు నిల్చుఁ బ్రమదస్థితిఁ బాయక యెల్ల కాలమున్.

50

క. వరసుం త్రశక్తివశమై, గురురాజ్యశ్రీభుజంగకుటిలవిహార
స్ఫురణంబు దొఱిగి సతతము, నరపతులకు భోగదర్శనం బొనరించున్.

51

క. ఖిలులకు మందులకును గ్రో,భులకును లోభులకు గర్వితులకును నతిమ
త్తులకును గామాతురులకు, సులభంబే దండనీతి శోధింపంగన్.

52

ఉ. నాయము దప్పు కెంతయు మనంబున గర్వము లేక కార్యముల్
నేయునెడన్ విచారమతిఁ జేయుచు నేర్పును నొప్పుసద్విధో
పాయము బుద్ధియుం గల నృపాలవరేణ్యులచేత సాధ్యమై
పాయక దండనీతి సులభస్ఫురణన్ ధరియింపఁ బొందగున్.

53

- ఐ. అని చెప్పి చిరంజీవియు నిట్లనియె మనకు నియ్యడం గయ్యంబునకుఁ గాలంబు గా
చెట్లనిన. 51
- క. బలసంపద లేకుండిన, వలయు ధనము మంత్రవిధియు వసుధాపతికిన్
బలుపగఱ నోర్పు ధనమున, విలసితమంత్రంబుచేత విశ్వము గెలుచున్. 55
- క. విను ప్రాణము వంచించిన, జనులకుఁ బొందంగరాని సంపద యర్థిం
దనుదాన వచ్చి యుండును, వినుత ఘనోద్యోగపరునివేళమునందున్. 56
- గీ. మంచిగుణములు గలిగినమనుజునందు, ఫలము గలుగుట కనుమానపడఁగ వలదు
వర్తనంబున ననువైనవాని కధిక, సమధికైశ్వర్యసంప్రాప్తి సంభవించు. 57
- క. శూరులు సుదారకుద్ధులు, సారమతులు నైనబుద్ధులసాహాయ్యమునన్
భూరమణుం డున్నతుఁ డగు, నారయ నృపుఁ డగుట సత్సహాయతఁ గాడే. 58
- చ. వల నగురాజ్యలక్ష్మీ వరవంశపరంపర వచ్చినట్టు ని
ర్మలగుణు నైన రూపజితమన్తఘన నైన మనీషి నైనఁ గా
వలె నని తా వరింప దతివాంఛ వరించు రహస్యవంతుడై
యలవడి సత్సహాయయుతుఁ డైననృపొత్తము నెల్లభంగులన్. 59
- ఆ. ధరణి సత్సహాయవిరహితునకుఁ గార్య, మొక్క డైనఁ జేయ నొరపు గాదు
పక్షహీనమైన పక్షికి నాకాశ,గమన మనువుపడనికరణి నధిప. 60
- ఉ. ఏలిక యాత్మబుద్ధిఁ దన కించుక దోపనికార్య మాప్తుడై
చాల వివేకి యైనఘనుసన్నిధి నూహ యొనర్ప నేర్చినం
బోలఁగ నెల్లభంగులను బొందగుచుండు విఘాతదూరతక్
మాలిమిచేత నోడ జతనంబుగఁ దీరముచేరుచందమై. 61
- చ. సతితము నాయమున్ వ్యయము సత్తతితోడ నెఱింగి గుప్తమం
త్రతయమును గూఢచారిపరిరక్షయుఁ జేసినరాజు ప్రాణిసం
హతి కహితంబు పల్కక దయాపరుడైనఁ జతుస్సముద్రము
ద్రితినిభిలోర్వి యంతయు నతిసైరతక్ భజియించువాఁ డగున్. 62
- క. చెడు నాత్మశక్తి యెఱుంగక, కడు గర్వముతోడఁ గడిదికార్యము చేయన్
దొడరి యవిచారమాధుం, డడవిన్ గూపమునఁ బడినయంధుఁడువోలెన్. 63
- ఐ. కావునఁ గయ్యం బియ్యడం గార్యంబుగాదులూకంబులకును మనకును సహజవైరం
బుకతంబున సంధియుం బొసంగ నేర దనిన విని మేఘవిర్భుం డిట్లనియె. 64
- క. మన కయ్యలూకములతో, ననఘా సహజంబు వైర మగు లేకతనన్
జనియించె ననిన నతఁ డిట్లను వాగ్దోషమన వైర మయ్యెను వినుమా. 65

- గీ. తొల్లి యొక గార్దభము పులితోలుతోడఁ, గప్పఁబడుటను వేసవికాల మెల్లఁ
బైరు గడుపార మేయుచు బ్రతికియుండి, యంత వాగ్దోషమున హతమయ్యెఁగాదె.
- వ. అనిన నవ్విధం బెల్లని మేఘవర్షం డడిగినఁ జిరంజీవి యిట్లనియె. 67
- సీ. ఒకయూర నొకచాకి యొక్క గాడిదఁ చెచ్చి దాని లావుగ మేపఁ దలఁపు పుట్టి
పులితోలు వైఁ గప్పి పొసఁగఁ బండినచేలు మేయ రాత్రులు దోల మేసి తిరుగఁ
బులి యనుబుద్ధి నాపాలముకావలివారు దూరంబునను జూచి తొలఁగి పఱవఁ
బై రెల్ల వృథ యైనఁ బరికించి యొక నాఁడువిసివి యొక్కరుఁడు సాహసముతోడఁ
- గీ. గడఁగి దూరంబునందునఁ గంబళంబుఁ, గప్పకొని బింట శర మిడి కాచి యుండ
నాఖరము వచ్చి యాతని నచటఁ గాంచి, పెంటిగాడిద యనిచాలఁ బృథురమున.
- వ. చేరం జూచి దానికయి పొందినయతండు. 69
- క. పులి యని పాటితి నక్కట, బలుగాడిద యెలుఁగుకతన బైలయ్యె నికఁ
దొలఁగ భయం బెలని యొక, యలఘుప్రదరమున దాని యసువులఁ బాపెన్. 70
- వ. కావునఁ గాకులకు నులూకంబులకు వాగ్దోషంబునంజేసి ప్రబలవిరోధంబు సంభ
వించె నవ్విధంబు విను మని యిట్లనియె. 71
- క. ఈక్షితిలోనం గలిగిన, పక్షులు దమలోనఁ గూడి ప్రభువై మనలన్
రక్షింపఁగవలె నని నిజ, పక్షమున నులూకవిభునిఁ బట్టుమగట్టన్. 72
- వ. ఉద్యోగించునయంబునం దొకవృద్ధకాకం బాపక్షిసమూహంబుకడకుం జనుచెం
చిన నది తమయ్యద్యోగించినకార్యం బాకాకంబున కెఱింగించిన నది యిట్లనియె.
- ఉ. కూరము ఘోరదృష్టియు విరూపము నీచము నై జిజ్ఞోపదు
ర్వారము నై దివాంధ మన పర్తిలుఘూకముఁ బక్షిరాజుఁగా
మీరలు నేమిటికి మీఁదట దీని నెపంబునకొ మదం
బారఁగ రాజ్యరక్ష మన కబ్బగు సుం డెడ రైనవేళలన్. 74
- ఆ. రాజు లేక యున్న రా జున్నయట్లకా, రాజునెపము చెప్పి బ్రతుకవచ్చుఁ
జంద్రు నెపమువెట్టి శశకంబు లొకచోట, నెడరు వాని సుఖముఁ బడసెఁ గాదె.
- వ. అనిన విని పక్షు లాన్వృతాంతం బంతయు నెఱింగింపు మని యడిగిన నావృద్ధకాకం
బిట్లనియె. 76
- సీ. ఏకొండ చూచిన నెరగలి వడిఁ బర్వి పొగ లేనియనలంబు లెగయుచుండ
నేచెట్టు చూచిన నెలమిఁ బచ్చనియాకు నెడక మందున కైనఁ జిదుమలేక
యేనది చూచిన నెల్లెడ జల మింక విసరెడిగాలితో నిసుము చల్ల
నేదిక్కు చూచిన నెండమావులపజ్జ మృగములు జల మంచుఁ దగిలి పఱవ

గీ. సలితత్వంబు వనరుహాసనుఁడు మాన్మఁ, బోలునో కాక యింతలోఁ బొడవడంగ
ననఁగ సకలజంతుభయావహంబు గాఁగ, దూషితముగ ననాపృష్టిదోష మయ్యె.

ఐ. ఇవ్విధంబునం బం ద్రైండుసంవత్సరంబు లనాపృష్టిదోష మైన నొక్కయెడ మహాగ
హనంబునం గల గజంబు లన్నియుం గూడుకొని తమకు నేలిక యైన గజయూధనా
భునిం గనుంగొని యిట్లనియె. పల్వలోదకంబు లల్పమృగంబులకు నొడలు దడుపం
జాలుఁ గాక ఖరకరకీరణంబులం దపియించుమాకుం దగినయుదకంబులు లేవని మఱి
యు నిట్లనియె. 78

గీ. వెన్ను మనుగంగ నుదకంబువిరివి గలుగు, వారిజాకర మెందైన మాకు వలయు
నల్పజలముల మాదాహ మహఁగనేర, దేమి నేయుదు మనిన గజేంద్రుఁ డనియె 79

క. దిక్కులకుఁ గొంద అరుగుం, డక్కడ జల మరసి యిచటి కరుదేరంగా
జొక్క మగుచోటి కరుగుద, మిక్కి డున కేల వెఱవ నేఁ గలుగంగన్. 80

ఐ. అని యగ్గజేంద్రుఁ డగ్గజంబులలోన నధిక జననత్వంబులు గలయేనుంగులఁ గొన్నిఁ
టిని దిక్కులకు నీ రారయం బంచిన నవియునుం బోయి జలం బెందునుం గానక
తిరుగ నొక్క మహానాగం బాగజేంద్రునిఁ గదియం జని యిట్లనియె. 81

ఉ. ఇన్నిదినంబు లయ్యెను గజేశ్వర చంద్ర సరోవరంబు నా
నెన్నిక కెక్కి నట్టికొల నేర్పడి యున్నది గాన మైతి మీ
యున్నవనంబుపొంతఁ గమలోత్పిలకై రవహల్లకాదిచం
చన్నవపుష్పసౌరభవిశంకటశీతపయఃప్రపూర్ణమై. 82

చ. మరునకతిం త్రిణీలికుచకోమలతాలతమాలసాలకే
సరకదళీలవంగపనసక్రముకార్జునవారికేశని
ర్జరకనకామ్రవంశముఖచారుమహీరుహపం క్తిచేత సు
స్థిరతర మైనయక్కొలనితీరము సొంపు వహింప నెంతయున్. 83

గీ. జమ్మ ముమ్మర మశ్వత్థసమితి యమిత, మబ్జములు కేతకంబులు నహమితము
లధిప మన మండ మంచినోట బై నేఁడు, వేగ విచ్చేయు మన మదద్విరదవిభుఁడు.

వ. నితాంతగంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నచ్చోటికిఁగదలి పోన నుత్సహించుచుండునంత
ట నీ రారయం బోయినగజంబులు చనుదెంచి నిలిచి చంద్ర సరోవరంబుం గాంచి
వచ్చితి మని విన్నవించిన శతసహస్రసంఖ్యలు గలగజంబులఁ గూడుకొని సంరంధవి
జృంభితుండై కదలునట్టిగమనవేగంబున. 85

సీ. పాదఘట్టన నేల భార మగ్గల మైన మ్రగ్గి దిగ్గజములు మ్రొగ్గి పడఁగ
నురువడిఁ బాటుచో నెరసినతరు లెల్లఁ దిట్టలై మహిఁ జాఁపకట్టు వడఁగ

- ఘీంకారరవము సంక్షేపమై పర్వతగ దండకొండలు ప్రతిచ్ఛముల నీనఁ
గర్జ జానిలమున గగనభాగమునకుఁ జేలి మేఘంబులు చూలి పోవ
గీ దేవనై న్యంబులకు నోడి దితిజకులము, నిలువఁ జో తెచ్చుటకు లేక జలధి చోరఁగఁ
బాటు తెంచినచందమై భద్రకరులు, త్వరితగమనంబునను సరోవరము చేరి 56
- గీ అట్టిసంకంభగమనంబునందు నందు, గల శశంబులు తత్పాదఘట్టనమున
మ్రందిమృతిఁబొందుటయుఁజింతనొంపితకక, నాయకుండుశిలీముఖనామఁడొకఁడు
వ తా నరణ్యంబున గలశశంబుల కల్లును రాజుగావునఁ దనబంధువ్రాతంబు మృతిఁ
బొందుటకుఁ బరితప్తాంతఃకరణంబు డగుచుఁ జింతించుసమయంబున సతనియమాత్యు
లుకొందఱు దైవయోగంబున శేషించినవారలచ్చటికిం జనుచెంచి యభినందనంబు
లాచరించినం గన్నీ రొలుక వారలం గనుంగొని శిలీముఖుం డిట్లనియె. 58
- చ నజపు జనింప నేల యనివారణవారణపంక్తు లింతగాఁ
బజవఁగ నేల యిట్లు గలబాంధవు లందఱు గాలిఘాళిగా
నులక విధాత యేమిటికి నుండఁగఁ జేసెను నాడుజీవనం
బెఱుఁగఁగ నేర నైతి మతిహీనుల కెక్కడి వేకుంఢంబులున్. 59
- వ. అని యిట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తనయేలికం జూచి బహువృత్తాంతవిదుం
డగు విజయం డనునమాత్యుం డిట్లనియె. 90
- ఉ. చచ్చినవారికిన్ వగవఁ జయ్యిన వారలు లేచి క్రమమన్
వచ్చుట లేమి దెల్ల మిఁక వారణముల్ మగుడంగ నింతగా
వచ్చిన నున్నవారము నవశ్యముఁ జత్తుము గాన దీనికిన్
జెచ్చెరఁ జింత సేయుము విశేషమతిం బ్రతుకం దలంచినన్. 91
- వ. అనినం దెలివొందినచి త్తంబుతోడ సుముఖుం డగుచు శిలీముఖుండు దనయమాత్యుం
డగువిజయున కిట్లనియె. 92
- క. గిరిగర్హ్వరముల కొండెను, ధరణీవివరముల కొండెఁ దడయక చని య
య్యిరవుల నొరుగుద మనినన్, నె వగు నది మనకు ననుచు విజయం డనియెన్
- గీ ఏనుఱుటఁజేసి యిటువంటియెడరు పుట్టె, మోసపోయితి మెఱిఁగిన మోస గలదె
నెలవు విడువక నిలువంగవలయుఁ గాక, పందతనమునఁ బాటు తేపారుషంబు
వ. అనిన శిలీముఖుం డిట్లనియె. 95
- ఆ. నిన్నుఁ గడచినట్టి నిజమైన హితుఁడును, నీతియుతుఁడుఁ గలఁడె నిర్మలాత్మ
జయము నాకుఁ గలుగునమధికోపాయంబు, తలఁపు నీవు నాకుఁ గలఁగలంబు 96
- వ. అనుమాటకు విజయం డిట్లనియె. 97

- క. దేన నను భారపెట్టితి, గావున నాసామజములకడకుం జని యా
త్రోవ మనమీఁద రాకయె, పోవునుపాయంబు చేసి పుచ్చెదఁ గడఁకన్. 98
- ప. అని యతం డాప్రాద్దకదలి పోయి చంద్రసరోవరతీరంబున నున్నయగ్గజయూధం
బులం బొడగని దనమనంబున. 99
- నీ చేరినఁ జేసాచి చెనకెడుగతి దంతి నిజకరంబునఁ బట్టి నేలఁ గలుపు
నొక్కంతమూర్కొన్నయోజమై నురగంబు గదియఁబోయినమాత్రఁ గఱచిచంపు
మేలమాడెడువాఁడుపోలె విసోదంబు వెలయ నవ్వుచు మహీవిభుఁడు చెఱుచు
నత్యంతవినయసాంగత్యంబు మెఱయంగఁ గూడి దుర్మార్గుండు గీడు నేయుఁ
ఆ గాన నాకు వీనిఁ గదియంగ నేలంచుఁ, జెంత నుక్మశైలశిఖర మెక్కి
నిక్కి యోగజేంద్ర నీకు నేమమె యన్నఁ, దొండ మెత్తి చూచెఁ గొండమీఁదు.
బ చూచి నూత్నరూపంబున నున్నయాచెవులపోతుం గనుంగొని గజేంద్రుం డోరీ
నీ వెవ్వండ నెచ్చలనుండి యిచ్చటికిం జనుదెంచితి వనిన నతఁడు నాచేగు విజయుం
డని యిట్లనియె. 101
- గీ ఓసధులఁ బ్రోచి జీవుల నుద్ధరించు, కైరవాపునిదూత నిక్కడను నన్ను
నతఁడు పుత్రేర వచ్చితి ననిన గజము, కార్య మే మిచ్చటను మప్పుఁ గనుట కనిన.
ప. అగ్గజశ్రేష్ఠునకు విజయుం డిట్లనియె. 103
- చ పెఱికినయాయుధంబు గొని భీతిలఁగాఁ బొడువంగఁ జూచినన్
వెఱవక దూత స్వామిహితనిశ్చితకార్యము పల్కు టొప్పు న
త్రైఱుగున వాఁడు రాజునకుఁ దెల్లమి పుత్రసమానుఁ డట్లకా
నెఱుఁగుము నన్నుఁ జంద్రునకు నిష్ఠతమాధవుఁగా మనంబునన్. 104
- ప కావున నేను నిజంబు పల్కెడ నాకర్ణింపుము. 105
- క. ఎదిరి తనసత్త్వ మెఱుఁగక, మదమున వైరమ్ము గొన్న నుతిహీనునకుం
దుదిఁ గీడు పొంద కుండునె, వదలక యివ్వధముఁ దెలియవలయున్ మీకున్.
క. ఈకొలను చంద్రుపేరన్, బ్రాకటముగ మున్ను కలిగె బహుపక్షికుల
వ్యాకీర్ణతటసమీపా,నోకహసురసిద్ధసాధ్యనుతిపాత్రంబై 107
- క. ఇంచులకుం గావలిగాఁ, బొందుగ ను మ్మునిచినాఁడు బుధజనకుఁడు మ
మ్మిందఱను మట్టి చంపితి, రిందునితో వైరపడఁగ నెంతటివారల్. 108
- క శశికిఁ వంశ్యుల మగుటను, శశకము లనఁ బరఁగి ధాత్రిఁ జరియింతుము క
ర్కశరౌదయులార మీకును, వశ మగు నే నిలువ ననిన వాఱగా మనియెన్. 109
- క. ఈతెఱఁ గెఱుఁగక వచ్చితి, మీతెరువున నడవ మింక నేఁగద మిదెక
రీత పోవ్వఁగఁ దగు నన, మాతంగమ్మనకు శశము మఱియుం బలిమిన్. 110

- క ఈ యుపరాధంబున క్షీరేయి కౌనిధికి మ్రొక్కి ప్రియమన ననుపక్
బోయెదవుగాక యనుటయు, నాయేయగు నీ యుకొనియే నాఁగా కనుచున్. 111
- ఉ. అంతటఁ బ్రొద్దు గ్రుంకుటయు నాశశకంబు గజేంద్ర హోహిణీ
కాంతునికొల్పి మాదుటకుఁగాఁ దొడితెచ్చితిఁ జూడు మంచు ని
శ్చింతతఁ జేరి దుతికి శశిప్రతిబింబముఁ జూప మ్రొక్కుచో
రంతులు చిత్తిగింపు మపరాధము సైపు మటంచు వేడుచున్. 112
- క. అచెవులపోతు కరిపతిఁ, జూచి శకాంకుండు కరుణసాంపున నిన్నున్
గాచి విడిచి యలిపెను సు,కోచింపక వేగ పొమ్ము కోరినయెడకున్. 113
- క. వచ్చినతెరువునఁ బోయిన, వచ్చుఁ జూచి చేటు కాన వచ్చినపని నే
మచ్చికఁ జెప్పితి ననుటయు, నెచ్చరికఁ గరివిభుండు నెఱుంగును ననుచున్. 114
- క. గజయూధంబులు గొలువఁగ, గజనాథుండు గదలె తీవ్రగమనంబున న
వ్వజయుముఁ గైకొని చెలఁగుచు, విజయుం డుశశక మేగె విభుఁ డున్నెడకున్. 115
- ప. చనుదెంచి తత్పదంబులకుం బ్రణామం బాచించి దేవా గజయూధంబులు మన
మీఁద రాక యుండునట్టియు పాయంబును సహోవరతికంబున నిలువ నేరక దూరం
బరుగునట్టి తెఱంగునుండేసి వచ్చితి నెలపు దొలంగక సుఖస్థితియందుం డనిన నవ్వజ
యుం గాఁగిలిందుకొని ప్రీతుండై బహువిధంబులఁ బ్రశంసించుచు నచ్చోటు కడ
లక శిలీముఖుండు సుఖంబున నుండె. 116
- క కావున నీయల్పండు ప్రజ, నేవెరవునఁ బ్రోచు టరిది హీనునిఁ బతిఁగా
నేవించ శశ కపింజల, భావంబునఁ జేటు గల్గుఁ బరమార్థ మిలన్. 117
- ప. అనినఁ బఠ్యులు మాకు నక్కఱ వినవలయుఁ జెప్ప మనిన పృథ్వికాకం బిట్లనియె.
- చ. ఒకపెనుమ్రోనికొమ్మతుద నొప్పగుగూఁట వనింతు నేను దా
నికి నట క్రిందితోఱ్ఱఁ దగ నిల్చి కపింజల ముందు నున్నచో
నకుటిలమి త్త్రభావమున నర్చిలి నాహృదయంబు దానిపైఁ
బ్రకటము గాఁగ నిద్దఱము పాయక యుండుదు మెల్ల కాలమున్. 119
- గీ. అట్లు మెలంగంగనొక్కనాఁ డాఖగంబు, పొసఁగమేతకు నైపోయి మగులుటయును
గొందలంబున వెదకంగఁ గోరి పోవ, వెనుక నాపక్షి యుండెడునునికపట్టు 120
- ప. దీర్ఘకర్ణుం డనుపేరం బరఁగుశశకంబు చొచ్చుకొనియున్న సహాయంబున నాపక్షి
యుం జనుదెంచి యిట్లనియె నే నుదరపోషణార్థం బరిగి వచ్చునంతకు నాయిల్లు
చొరఁ దగ వగునే వెడలు మనిన దీర్ఘకర్ణుం డిట్లనియె. 121

- గీ. విడిచిపోయినయింటికిఁ బుడమితేఁడు, లేనిధరణికి మగదిక్కులేనిసతికిఁ
గడఁక నెవ్వనికిని నాన గాకమాన, దేను బలవంతుఁడను నీకు నేల విడుతు. 122
- క. నాకిప్పు డుండ నర్హం, బీకోటర మేల విడుతు నిలఁ జెఱువులుఁ బ
ద్దాకరములుఁ గూపంబులుఁ, గైకొన్నవి వారిసొమ్ముగా మను పనియొక్క. 123
- ప. మనుస్త్వతిమార్గంబు గలదు గావున నే నిచ్చోటు విడువ ననినఁ బక్షి యిట్లనియె.
క. మొగమోట లేక నాయి, ల్లగు నని గైకొనఁగ నీకు నర్హమె యిచటక్క
దగవునకు రమ్మ లేదా, జగిడం బగు నీకు నాకు శత్రుత్వమునక్క. 125
- ప. అనుటయు దీర్ఘకర్ణుండు తగ పనినం గా దనవచ్చునే రమ్మని పెడలిన నాపక్షియుం
దోడన కదలనస్స డీయాశ్చర్యంబు నేనునుం జూచెదఁ గాకనుచు నింతనంతం
జనుచుండ నవి గొంతద వ్యరిగి యరిగి మనకుం దగవుచెప్పందగువారెవ్వరనినఁబక్షికి
కశకం బిట్లనియె. 126
- క. యమునానదీతటంబున, దమసత్యవ్రతుఁడు గలఁడు దధికర్ణుఁ డనక్క
గ్రు మెఱింగినమార్జాలము, తెమలక మన మతని నడిగి తెలియుద మనినక్క. 127
- ప. కపింజలం బిట్లనియె. 128
- క. పిల్లి కడుఁ గ్రూరహృదయం, బెల్లప్పుడు నమ్మఁ బోల దే నెఱుంగుదు నీ
యుల్లమున కెల్లు గలిగెక్క, జెల్లంబో నమ్మి కనినఁ జెప్పం దొడఁగెన్. 129
- క. ఆచారవంతుఁ డుత్తముఁ, డీచేరువవార లెల్ల నెఱుంగుదు రతనిక్క
నాచేరువగా నెఱువక, వే చనుచె మ్మనినఁ బక్షి విని యిట్లనియెన్. 130
- ఆ. భయము నీకు నాకుఁ బరఁగంగ నేకంబు, నాకు పచ్చుకీడు నీకు రాదె
చెప్పఁ దగినబుద్ధి చెప్పితిఁ గాకంచు, నదియు నదియుఁ గదలి కదియఁ జనక. 131
- ప. ఎడదవృల నిలిచి దధికర్ణు నుద్దేశించి. 132
- క. ఇరవునకునై వివాదం, బిరువురకుం గలిగి యిచటి కేతెంచితి నీ
వరుసను పనుచిత్తుండవై, వెరవున మముఁ దీర్చి పంపు వేగం బనినన్. 133
- ప. విని యల్లన తల యెత్తి చూచి దధికర్ణుం డిట్లనియె. 134
- గీ. మున్నునలెఁ గాదు మిక్కిలి ముసలి నైతిఁ, గదిసియుండినయది గాని కాన రాదు
వాటముగ నంతదూరంపుమాట వినను, మిగుల నింద్రియవైకల్య మగుటఁజేసి. 135
- క. నను విశ్వసించి చేరం, జనుడెం డని పలుక నవియుఁ జకితస్థితి నొ
య్యనఁ గదియ వెఱవ నేటికిఁ, బనిపడి యిట వచ్చి ప్రకృతిబాంధవు లయ్యున్.
- క. ధర్మంబు చెఱుపఁ జెఱుచును, ధర్మము రక్షించువానిఁ దార్క్షింతు
ధర్మంబు చెడక యుండను, నిర్మలమతి నధపవలయు నిశ్చలనియతిన్, 137

- క. ధర్మంబు పరమమిత్రుఁడు, ధర్మము వెనువెంట పచ్చుఁ దక్కినధనముల్
కర్తాయ త్రకరీరము, నిర్మలం బైనచోట నే పసియించున్ 138
- ఆ. ఇట్టిమాట లెల్లనివి నిజంబులు గాని, యధమవృత్తిఁ గల్లలాడ నేను
గల్లలాడునట్టి కష్టఁ డెవ్వం డైన, మొనసి నరకకూపమున పసిండు. 139
- క. తలఁప నహింసకు మిగులం, గలిగినధర్మంబు లేదు గావున నే నీ
తెలివిని దగ జీవాత్మం, దలఁపుచు నున్నాఁడ నొండు దలఁసనిబుద్ధిన్. 140
- క. పరభామఁ గన్నతల్లిఁగఁ, బరధనముం బెంకు గాఁగ భావించుచు న
త్పరుఁఁడు సర్వజీవుల, నిరతముఁ దనయాత్మఁ గాఁగ నెప్పుదిఁ జూచున్. 141
- ఆ. సకలభూతసమితిసౌఖ్యదుఃఖంబులు, తనవిగాఁ దలంచు 'తత్త్వవిదుఁడు
జన్తమృత్యుభయవిచారంబు దిగఁ ద్రోచి, లలితగతిని మాత్మలక్ష్మిఁ జెందు. 142
- వ. అట్లు గావున. 143
- గీ. ఎవ్వరికి హింస చేయక హితము చేసి, నాఁటి నాఁటికిఁ జాంద్రాయణప్రతంబు
సలుపుచున్నాఁడ నాతపోబలముకలిమి, నడుగుఁ డేమైనఁ జెప్పడు నభిమతములు.
- క. అని తమ్ము నమ్మఁ బలికిన, విని వెఱవక యేరఁ బోవ వేగమె రెంటికి
మునుగాళ్ల నడఁచి వానికొ, దినియొక గ్రూరాత్మ సమ్మతింతురె యెందున్. 145
- వ. కావున నీయల్పండు రాజ్యార్హుండు గాఁ డని యావృద్ధకాకంబు పలికినం బట్టులు
విని యిది నిజంబు పలికెం దప్ప దని యాయులూకంబును రాజ్యాభిషేకంబునకుం
దొలంగించి పక్షు లయ్యెదిక్కులకుం జెదరిపోయినఁ దదనంతరంబ యయ్యులూ
కంబు వృద్ధకాకంబుకడకుం జనుచెంచి రోపసంక క్తలోచనంబులు మెఱయ నద్ధతం
బగుచు నిట్లనియె. 146
- క. నీ కేమికిడు చేసితిఁ, గాకమ రాజ్యార్హుఁ డితఁడు గాఁ డని నన్ను
గైకొనక పలికి తల్పఁడ, నై కానంబడినభావ మది యెయ్యదియో. 147
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 148
- సీ. తొడరి వాఁడెళరంబు దూటి పాతినగంటి మంత్రోషధంబుల మాన నేర్చుఁ
బరకుఁఖండితమహాపాదపోన్నతకాఖ జిగి మించఁ గ్రమ్మఁ జిగురు వెట్టు
దర్శితభయదోగ్రదావాగ్నిశిఖలచే మాడినతృణ మెల్ల మగుడ మొలుచు
నిఘరోక్తులచేత నెఱిఁ జెడ్డకార్యంబు మగుడ నెన్నండును నిగుడ కుండుఁ
- ఆ. గాన నాకుఁ బక్షిగణము లనుష్ఠిందు, ప్రాభవంబు చెఱుపఁబడియెఁ గాన
నోరి మీకు మాకు వైరంబు వాటిల్లె, ననుచు గూఁబ చనియె నాగ్రహమున. 149
- వ. అదియ కాళణంబుగా నులూకంబునకుఁ గాకంబులకు సహజవైరంబు వాటిల్లె నని
చిరంజీవిచెప్పి మఱియు నిట్లనియె. దేవా మున్ను చెప్పంబడిన మెద్దణ్యంబులతోన

- సంధివిగ్రహంబు లిప్పటికిఁ బ్రయోజనంబులుగా వాసనయానద్వైధీభావసమాశ్రయంబులు విచారణీయంబు లనిన విని యతం డాననక్రమం బెట్టి దనిన. 150
- గీ. విమతుఁ డధికుఁడై కడు సమీపమున నున్న, హీనబలునకుఁ దనయున్నచోనయునికి కడుఁ బ్రమాదంబు గావునఁ గాదు మనకు, సబలునకునైన నొప్పువాసనగుణంబు.
- క. యానంబు గదలి పోవుట, గాన బలము లేనిమనకుఁ గా దదియుం బెం పూనినద్వైధీభావము, ధీనిరతులు ధనసమృద్ధిఁ దీర్పఁగవలయున్. 152
- గీ. చిరసమాశ్రయవర్తన స్థిరతఁ జేసి, శత్రువరులను గెలుచుట సంశ్రయంబు తద్గుణంబులు దెలిసి యుద్దండరిపుల, మూల మడఁచిన వారలు మున్ను గలరు. 153
- క. ఒడలికి నలజడి యైనన్, గడఁగి సమాశ్రయము నేన కావించెద ని ప్పడు వైరు లధికు లైనన్, దడఁబఱచెద నాదుబుద్ధితాలిమిపేర్కిన్. 154
- క. బలవంతు లైనశత్రులఁ, బలుపురనేనియును బుద్ధిబలమున గెలువక వలనగు యాగార్థము ధూర్జలచే విప్రుండు పంచితుం డగుభంగిక్.
- ఎ. అనినఁ గాకప్రభుం డతైఱుం గెఱింగింపు మనినఁ బ్రథానాగ్రగణ్యుం డగుచిరం జీవి యిట్లనియె. 156
- సీ. యజ్ఞార్థ మనురు ధరామరుఁ డొక్కఁడుఁ కొని యొక మేషంబుఁ గొంచు రాఁగఁ దెరువున దుర్జనుల్ దృష్టించి తమలోన మోసపుత్రము గాక ముని నటంచుఁ గడు నిర్దయాత్ముండు గా కుర్వి విప్రుండు వెఱవక హింస గావించు టెట్లు గనుఁగొన్నమా కెల్లఁ గణికరం బయ్యెడు దీనిఁ జంపఁగ సమృతించుట కిది
- గీ. యనఁగ నమ్మి చింబోతుఁ దా నచటఁ గట్టి, యాతఁడాచమనార్థమైయరుగఁ దడవ సరభిసంబునఁ జంబోతుఁ జంపి తినిరి, బుద్ధిగలవారు గెలువనోపుదురు పరుల. 157
- ఉ. కావున నేను శాత్రునికాయము గెల్పెద సాహసంబుతో నావచనంబు నమ్ముఁడు మనంబున నింతయుఁ జింతదక్కి నే జీవముఁ బాసినట్టు గతిచేడ్పడి యుండెద రక్తపూరముల్ జేవురుచాయగా నొడలఁ జిప్పిలఁ జల్లుఁడు చల్లి యత్తఱిన్. 158
- గీ. మున్ను చచ్చినకాశులమూఁక నడుమ, నన్నుఁ బడవైచితొలఁగి మిన్నకచనుండు నే సమాశ్రయ మొనరించి మోసపుచ్చి, వత్తు నమటయు నామేఘవర్ణుఁ డపుడు.
- గీ. ఆచిరంజీవిఁ జెప్పినయట్లు చేసి, తానుఁ దనవారు నవ్వల తరువుఁ బాసి తొలఁగి తనహం త్రిపర్మినయలఘుకార్య, మాత్రఁదలపోయుచుండెనయ్యవసరమున.
- ఉ. పొంగినవేడ్కతోడ మను పూర్వదిశాంగనఁ గూడి యుంటి నా కుం గల రాగ మెల్ల ననుకూలతఁ జూపెద నంచుఁ బశ్చిమా

శాంగనఁ జేరెనో యనఁగ నస్తగిరికొరవి చేరి క్రుంకినక

నింగియు నేలయుం దచుము నెక్కొన దిక్కులఁ గప్పె నొప్పుగన్.

161

వ. ఆయ్యంభకారంబునఁ జిరంజీవి తాను మున్నున్నవటమహీరుహంబుక్రింద మృత
కాకమధ్యంబునం బడి రక్తంబునం దొప్పదోఁగి యొకకలు విచ్చి నేత్రంబులు
మూసికొనిమృతిం బొందినచందంబున డెందంబుకొందలం బడపుకొని యున్నసమ
యంబున నక్కడ నుపమర్ద నుండు తనమఁత్రులం గనుంగొని యిట్లనియె.

162

గీ. శత్రు నిశ్చేషముగఁ జేసి చంప మన్న, నొకఁడు దప్పిన మనకది యొప్పు కుండు
గాన వేగంబ యాచుట్టికడకుఁ బోయి, వెదకి చంపుట గార్య మీవేళ ననిన.

163

వ. అప్పులకు లాకర్ణించి యతనిమఁత్రు లేకవాక్యంబుగా నిట్లనిరి.

164

ఉ. దేవర సీతివాక్యము సుధీవిధివాఙ్మయం మెచ్చ నాడితొ

బోవుట మేలు నాఁ గదలి పోయి వటం బరికట్టి చుట్టునుం

గావలి వెట్టి చొచ్చి యొకకాకముఁ గానక కాకు లన్నియుక

జేసములం దొఱంగె నని చెప్పఁగఁ గ్రమ్మటి సోవున త్తటిన్

165

వ. అవ్విధం బంతయు నెఱింగి చిరంజీవి తనలో నిట్లని వితర్కించె.

166

ఆ. మొనసి చేయవలయు మొదల నుద్యోగంబు, చేసెనేని కార్యసిద్ధిఁ బొందఁ

జేయవలయుఁ గానఁ జేసెద నని చిరంజీవి నిశ్చయించి చింతి దక్కి.

167

వ. ఉన్న సమయంబున.

168

క. కాకంబు లెల్ల నుడిసెం, గా కిచ్చట నొకటి యైనఁ గలిగెనె యనుచుక

గాకారు లరుగునంతట, నాకాకము కావుకావు రని యెఱుంగింకన్.

169

వ. ఇట్లు గూసినచిరంజీవికూత విని యలూకంబులు పోక మగిడి వచ్చి యచ్చోటు
వెదకి చిరంజీవిఁ బట్టుకొని పోయి తమయేలిక యగు నుపమర్దముందటం బెట్టినఁ
గనుంగొని యతండు సీవెఱ్ఱడ వనిన నతండు నాపేరు చిరంజీవి యనుటయు
నోరీసివు మేఘవర్షనకుఁ బ్రధానాగ్ర గణ్యుండ వేతెఱంగున నిట్టివాఁడ వైతి వనినఁ
జిరంజీవి యతని కిట్లనియె.

170

సీ. అవధరింపుఁడు నన్ను నమ్మేఘవర్షుండు దప్పక కార్యంబు చెప్పు మనిన
నుపమర్దభూపాలుఁ డుగ్రుండు సాహసి యధికబలప్రతాపాన్వితుండు
సరగున మన మేగి శరణంబు చొచ్చిన నతండు సీ కెంతయు హిత మొనర్చు
నని బుద్ధి చెప్పిన నతనిచిత్త మెఱింగి యనుచరవర్ణంబు లాగ్రహించి

గీ. యోరి పగవారిపక్షమై నోరికొలఁది, నోడితివి దీనఁ జేటగుఁ గుడువు మనుచుఁ
జరణభూతంబులను మేను చఱచి మట్టి, చంచుపుటములఁ గఱచి నొప్పించి చనిన.

- క. దిగ విడువక ప్రాణంబులు, తగ నాకంతమున నిలిచి తల్లడపటిచెఁ
దెగ నడవుఁడు మీరై నను, సుగతికే జనునట్టిభంగి చొప్పుడ నన్నున్. 172
- ప. అనుటయు నుపమద్దండు రక్తాక్షుండు మొదలయినతనయమాత్యులం గనుంగొని పీని
నేమిసేయద మనిన నందు రక్తాక్షుం డిట్లనియె. 173
- ఉ. ఈతఁ డసాధ్యశత్రుఁ డని యిందుకయు న్నతి లేక పీని గు
ర్వీతిఁ గృపాకటాక్షమున నిల్పఁగఁ జూచెను గాని మీఁద న
త్యాతురతం బ్రమాద మని యాత్మ నెఱుంగవు పీనియున్నయీ
రీతి నిజంబు గాదు ప్రహరింపుఁడు పంపుఁడు కాలు ప్రోలికిన్. 174
- ఆ. మీఁదె కాఁడు హీనవిమతుఁ డైనను నొచ్చి, చిక్కినపుడ వేగ చెఱుపవలయు
గరుణఁ గాచెనేని కాలాంతరంబునఁ, బ్రతిఘటించి వాఁడె పగ యడంచు. 175
- ప. అనుటయు నుపమద్దనుండు క్రూరాక్షుం డనుతనయమాత్యు నడిగిన నతం డిట్లనియె.
క. శరణు చొచ్చినవానికొ, బరిమార్చినయతని కధికపాపం బనుచున్
బారిఁ జెప్ప ధర్మశాస్త్రము, పరమకృపం గావు పీనిఁ బక్షికులేంద్ర. 177
- ప. అనిన నతండు దిప్తాక్షుం డనునమాత్యుం గనుంగొని నీమదిం దోచినకార్యంబు
చెప్పుమనిన నతం డిట్లనియె. 178
- చ. అనఘ యెఱుంగ నెందు శరణాగతుఁ జంపినవోటు చెప్పఁగా
వినవె కపోతమున్ శరణు వేడిన నాత్మశరీరమాంసమున్
గొను మని బోయి కిచ్చె కిచ్చి త్రొత్తగ విన్నది చెప్ప నేల యొ
ప్పును మును వైశ్యవోరులకుఁ బుట్టినవాదము చిత్తిగింపుమా. 179
- ప. అనుటయుఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దనిన నుపమద్దన కతిం డిట్లనియె. 180
- ఉ. ము న్నొకపట్టణంబునఁ బ్రమోదమునన్ ధనగుప్తనామసం
పన్నుఁడు వైశ్యుఁ డుండు నొకభామిని వానికిఁ జంద్రరేఖ నా
నెన్నిక కెక్కి యొప్పుఁ గమలేక్షణ రూపవిలాసవిభ్రమో
త్పన్నవయోవిభాసి కలభామయొప్పుఁ దృణీకరింపుచున్. 181
- గీ. మెలఁగునాసతి దనపతి మిగుల వృద్ధు, గాన నెన్నఁడు నొల్లక కదియనీక [య.
యన్నయెడఁజోరుఁడొకఁడువారున్నయిల్లు, కన్నమిడిచొచ్చి ధనమున్నకందువర
- ప. ఆవోరుండు నలుదిక్కులం బరికించునప్పు డనన్యమణికనకభూషణాలంకృతయై
మృదుత్వంబునం దనపురుషునొద్దఁ బరాఙ్ముఖయై నిద్రించునంగ నాతిలకంబుం
బొడగని నాకు నితనిమందిరంబున ధనంబు వెదక నేల యివ్వభూషణంబులతోన
నొక్కతొడవు నాకుఁ జేపడిన నంతియ చాటనని దీప్తబ్యాజాలంబులకుం దగిన

తదీయాభవణకాంతు లినుమడింప నక్కంబుకంతికంఠాశ్చణం బపహరింపం గరంబు
చాచిన. 183

క. తొడగినతొడవులదీపులు, తొడిబడి చీకట్లు దూలఁ దూలఁగఁ దనపైఁ
దొడరినహస్తము సోకినఁ, బడఁతుక మేల్కొంచి చూచి భయకంపితయై. 184

ఐ తనజీవి తేశ్వరుం డున్నదిమృత న కభిముఖయై 185

సీ కరిమంభములకంటెఁ గడునైనచుదోయి ముగ్ధులి బిగియార నొత్తి యొత్తి
బిసకాంఠములకంటెఁ బసమించుకరముల నతివ యంతఃతమ నలమి యలమి
పల్లవంబులకింటె బాగైనకంఠే లలితాంగి యల్లన తెలిపి తెలిపి
పికనాదమునకంటెఁ బెంపారు నెలుఁగున బింబోష్ఠి పలుమాటు పిలిచి పిలిచి

గీ తెలుపునంతట మేల్కొని తెలివి నొంది, తనకుఁ బ్రియకాంత చేసిన ధన్యతమను
మేను పులకాంతురంబుల నీనుచుండ, నొలసి సౌఖ్యాంబునిధిలోన నోలలాడి. 186

ఐ అనైశ్వరిండు కొండొకసేపున కాకుటిలకుంతల కిట్లనియె 187

క ఏకాలంబున వెనుకను, నీకాగిలి నాను నబ్బ సేయ భాగ్యం
బోకాంత నేఁడు గలిగెను, మేకొనుటకు దీని కేరిమి త్తము చెప్పుమా. 188

ఐ అనిన నయ్యింతి భయముకతనం బలుకక నిజకటాక్షశీక్షణంబులం గరాభినయ
సంక్షాభావంబులం దెలుపం దెలియక యీలేను యిటు చేయుటకుఁ గతం దెయ్యది
యని నలుదిక్కులం గనుంగొననప్పుడు తనవెనుకదిక్కున నొదిగియున్న చోరునిం
గనుంగొని యిట్లనియె. 189

ఉ ఈరమణీలలామ నను నెప్పుడు వృద్ధుఁ డటంచు దగ్గఱం
జేరదు నేఁడు నిన్నుఁ గని చెందినభీతిని గొంగిలించుటన్
హరివిశేషసౌఖ్యముల నంది కృతార్థుడ నైతిఁ గావునన్
నారుచోగార్థసంపద గొనం దగు నిచ్చెదఁ బుచ్చుకోవనా. 190

ఐ అనినఁ జోరుం డిట్లనియె. 191

చ. కలధన మెల్ల దేవుకొని గ్రమ్మనఁ బోయెద నంచు వచ్చి నీ
యలఘుమృదూక్తుల న్ననము హర్షముఁ జేయుట నర్థ మెల్ల ను
గ్ధులి విను నేటియ ట్టితనిఁ గొంగిటఁ జేర్చి రమింపకున్న నన్
దలఁచినవేళ వచ్చి మొగ తప్పక మ్రింగుదు నంగిటం బడన్. 192

ఐ అనిన వైశ్యం డతని కిట్లనియె 193

క ఉపకారంబునకును బ్రతుకపకారము చేయ కుంట యుచితమె నీ వీ
యపరిమితార్థముఁ గొని చను, నెవ మేమియుఁ బలుక కనుచు నిలయుమనండున్.

ఐ తనకుం గలిగినగనం బంతయు నతనిముందటం బెట్టి నీ వేమియుం బెనంగక కొనిపా
మ్మనిన నతం జేమియు నొల్లక న స్త్రీపక్షంబు తుదిముట్టం జూడు మనుచు నేమి
యు ముట్టక చనియెఁ బోరవ్యవహారంబు జీవనంబుగా నొడ తెత్తినయతండును
నవ్వెక్కువలె నుపకారంబు చేసి పోయెం గావున నీవును నీవాయనంబువలనఁ గృప
గలుగవలయు ననిన నుపహ్నునండు పక్రనానుం డగుమంత్రిం జూచి నీతలంపునుం
జెప్పు మనుటయు నతం డిట్లనియె.

195

క. తెగి చంపరాదు కాకముఁ, బగతుడు దమబో విరోధపడికేని శుభం
బగు మన కొకరాక్షసుగో, యుగచోరులకథ వినంగ నొ ప్పుగుఁ చెలియన్.

196

న. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దని యుపపత్తుం డడిగిన నాపక్రనానుం డిట్లనియె.

చ. ఘన మగు నగ్రహారమునఁ గర్తవిదుం డొకబ్రాహ్మణుండు పా
వనచరితుండు గోవులఁ బ్రవర్ధన మొందఁగ రెంటి మేపఁగాఁ
గనుఁగొని తాఁ బ్రహదమునఁ గైకొనఁగాఁ దఱి వేచి యుండు మ్రు
చ్చనిశము నొక్కనాఁ డొకమహానిశ నొక్కఁడు పోవుచుండఁగన్.

198

గీ. మొగులు సన్నపుఁజనునుతో ముసురుకొనుట, మీఁదఁజీఁకటి దట్టమై మెండుకొనుట
మనుజువిరహితమును నిశామధ్య మగుటఁ, బాదలుమనమున నాదొంగ పోయిపోయి

నీ. ఎదురుగా నొక్కరుఁ జేగుచెంచిన వానిఁ దరలక వోరుండు గాఁకి బెదరి
యెవ్వండ వనుటయు నే బ్రహ్మరాక్షసుఁడను నన్నుఁ దాఁకిన ఘనుఁడ వైన
నీ వెవ్వఁ డవునన నే మ్రుచ్చుఁ బాపున నింతప్రా ద్దెచ్చటి కేగె దనిన
నీవురిబోన మహీసురోత్తముధేరువులు రెండు మంచివి గలుగఁ జూచి

ఆ. యశహరించుకొఱకు నరిగెద నే నన్న, నేను నతనిఁ బట్టి నిపుడు పత్తు
రమ్మటంచుఁ గదలి బ్రహ్మరాక్షసుఁడును, నతఁడు నంతఁ గూడి యతనిగృహము.

న. కదియం బోయి యస్తుహి దేవుగృహ దార్వంబునొద్ద నిలిచి చోరునిం జూచి బ్రహ్మ
రాక్షసుం డిట్లనియె.

201

ఆ. వీను మున్ను పోయి యాయింటివిప్రనిఁ, బట్టి భుక్తి నాకుఁ బెట్టఁ జూచి
పిదప నీవుఁ గదిసి మొదవులఁ దోలుకొ, మ్మనిన నతనిమాట కాగ్రహించి.

202

వ. చోరుం డిట్లనియె.

203

ఆ. తొలుత నీవు విప్రుఁ చెలిపిన మఱి నాకుఁ, బట్టి నెట్టు వచ్చుఁ బశుయగంబు
వారు నతనిపొరుగువారును మేల్కొన్నఁ, బావలసియుండుఁ బగుల విడిచి.

204

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

205

- క. చూరఁబడి గోయగముం గొని, సరగున నే నూరు వెడలి చనునంతట భూ
నురు నీవు పట్టు మనుటయు, నరుణాక్షులు మెఱుఁగు నతఁడు నాతని కనియెన్.
- క. పసుల మును నీవు దోలిన, ముసరిన నెవ్వగల నతఁడు ముచ్చిరుదుండన్
బసు లేడు నాకుఁ బట్టఁగ, వెన నే ము న్నురుగ నీవు వెనుచను మనినన్. 207
- ప. ఇవ్విధంబున నయ్యిరువురు నొండొరులమీఁదియై గ్రహంబున మెల పెఱుంగక
రొదకొట్టునంతట నాయొంటిగృహపతి మేల్కొని తలవాకిటికిం జనుచెంచి యర్థరా
త్ర సమయంబున వచ్చి మావాకిటం బోరుచున్నవా రెవ్వ రనిన నతనికిఁ బోరరాక్ష
సు లిట్లనిరి. 208
- ఉత్సాహ. వెన నితండు నిన్నుఁ బట్టచేసి వచ్చె బ్రహ్మరా
క్షునుఁ డటంచుఁ జోరుఁ డనినఁ గనలి నీపశుద్వయం
బెనఁగు వేడ్క వీఁడు వేగ యిపుడు దోల వచ్చె నా
హానికవర్ణుఁ డితఁడు దొంగ యంచుఁ జెప్పెఁ జెప్పినన్. 209
- గీ. విని మహీసురవర్ణుండు వితతమంత్ర బలమునను బ్రహ్మరాక్షసుఁ బాఱఁదోల
నంత నటమున్ను చోరుండు నరిగఁగానఁ, బొసఁగ నహితులదమబోనఁబోర మేలు.
- క. కావున శరణాగతునిం, గావం దగుఁ గాని చంపఁ గా దనినయెడన్
దా విని ప్రకారవర్ణుని, నీవివరము చెప్పు మనిన నేర్పున నతఁడున్. 211
- ప. వక్ర నానుండు చెప్పినయట్ల చెప్పిన విరి రక్తాక్షుండు సముత్థితుండై మ్రొక్కి యుప
మర్దన కిట్లనియె. 212
- గీ. దీనదళ దోఁపఁ బగతుండు హీనవృత్తి, నడఁగి బల మబ్బువేళను మడఁగఁ జేయు
ధృష్టముగఁ గీడు చేసినదుష్టులని, వినయవాక్యంబులకు మెచ్చు వెట్టివాఁడు. 213
- ప. ఆని మఱియు నిట్లనియె ము న్నిట్టి ప్రియాలాపంబుల కలరి. 214
- క. ప్రేమను జారిణి యగుతన, రామను శిరసావహించె రథకారుఁ డొకం
డ్డిమహి నవివేకి యనుడు, నామంత్ర మొగంబు చూచి యతఁ డెట్లనినన్. 215
- ప. ఆతం డిట్లు రథకారుని కొక్కకులకాంత గలడు దానితెఱంగు వినుండు. 216
- క. నగు మొగముఁ గలికకన్నులు, లిగిచన్నులు నసగునదుము బింబాధరమున్
జిగి దొలఁకుపదతలంబులుఁ, దగియొప్పున్ బద్ధ ముఖికిఁ దరుణులబోనన్. 217
- క. ఆపాలఁతుక పరపురుష, వ్యాపారము చేయుచుండ వరుఁ డెఱిగి నిజం
బేసారఁ డెలియుతలఁపునఁ, గోపం బడఁచుకొని పలికఁ గోమలితోడన్. 218
- ఉ. బాలరొ నన్ను రాజు పనిపంపఁగఁ బోవుదునున్నవాడఁ బోఁ
జాల నటంచు భృత్యునకు సందుల దాఁగఁగఁ బోల చెందునే

నేల నృపాలుకొల్పినను నేగతి వచ్చె నవస్థ యంచుఁ జిం
తాలనుఁ డైననాథునకు నంగన యిట్లనియెన్ ముదంబునన్.

219

ఉ. ఎన్నికబంటు వీవు నిను నేలిక పిల్చి ప్రియంబు చెప్పినన్
సన్నక సన్నఁ బోక పెరిసన్ను సామలు పన్ను టొప్పునే
తిన్న దనంబుతోడఁ బని దీర్చుక వచ్చి సుఖింతు గాని పో
కున్న నృపాలుఁ డుగ్రుఁ డదయండు చలంబున నేమిసేయునో.

220

వ. అని ససంభ్రమంబును సకాతుకంబునుంగా నమ్మగున యతని మజ్జనభోజనాదులం
బరితృప్తం జేసి తాంబూలం బిచ్చి నెజ్జకుఁ దార్చి యిట్లనియె.

221

క. తడ వోర్వపు ప్రాణంబులు, దడసి నినుం బాసి నాకుఁ దప్పదు నీకున్
బడఁతుక లచ్చటఁ గల రని, తడవుచు రా కున్న విడుతుఁ దవుపు నిజేశా.

222

గీ. అనుచుఁ గందర్పసంక్రీడ నాత్మనాథు, నుల్ల మలంగ నేర్పుల నోలార్చి
చలినియును సంబడంబును జాల నొసఁగి, ప్రాదు గ్రంకెడునంతన వుచ్చె నతని.

క. పుచ్చి యుపనాథుఁ బింఱం, బుచ్చి యుదక మాడఁబోవఁ బోవక మగుడన్
వచ్చి యిలు చొచ్చి నూతుం, డచ్చటిమంచంబుక్రింద నడఁగినవేశన్.

224

వ. పదంపడి యక్కాంతయు.

225

చ. ఒడలికి నాడి సన్నమణుఁ గొప్పఁగఁ గట్టి సుగంధ మంతటం
బాడవడకుండ మేన నెగఘాతగఁ బూసి వినీలకేశముల్
ముడివడ కండఁ దీర్చి విరులుం గురువేరుఁ గదంబకంబుగాఁ
బాడవుగఁ గొప్పు నెట్టి మణిభూషణముల్ ధరియించె వేడుకన్.

226

గీ. ఇవిధంబునఁ గైసేసి యిందువదన, దీప్తు లడరంగ నద్దంబు తెచ్చి చూచి
తనముఖావయవంబులు తా నె మెచ్చి, సుదతి యుపకాంతున కెదురుచూచుచుండె.

వ. అయ్యనసరంబున నుపనాథుండును నతిసంభ్రమంబున నలంకరించుకొని దూతి
కానుగమృతానుండై పద్మమఖితుండిరంబునఁ బ్రవేశించి పర్యంకంబునందుఁ
గూర్చుండి యుండె.

228

క. ఆసమయంబునఁ బుష్పశ, రాసమసామ్రాజ్యలక్ష్మీ యన శృంగారో
దాభినితయై నిజపర్యం, కాసనమునఁ గాంత జారు నల్లన చేరెన్.

229

వ. ఇట్లు చేరినకాంతాతిలకంబునకుం గదిసి యతం డిట్లనియె.

230

ఉ. ఎప్పుడు పిల్చుఁ బద్మమఖి యెప్పుడు దానిప్రియండు వోవు న
స్నేహుడు గారవించుఁ గమలేక్షణ యంచు నహర్నిశంబు నే

సెప్పుడుఁ గోరుచుండును మహిం దలపోయఁగ నేను ధన్యుడన్

జెప్పుఁగ నేల నన్నిపుడు శీఘ్రమ రమ్మని పిల్వఁ బంచుటన్. 231

క ఆని మఱియుఁ బ్రియము చెప్పుదు, ఘనపరిశంభంబు చేసి కాంతయు నతిఁడుకొ
మనసిజసంక్రీడలమై, ననుపమశయ్యాతలంబునం గున్నయెడన్. 232

ఆ మగువ కాలు చాప మగనిఁ దాఁకుటయును, నతివ యాత్మలోన నది యెఱింగి
వీఁడు మగఁడు గాని వింతివాఁ డెవ్వఁడు, గాఁ డటంచుఁ గాంత కళవలించి.

వ. విచారించుసమయంబునం గూటమితమకంబున నమ్మగువ శుభిప్రాయం బెఱుంగమిం
జేసి పరపురుషుండు దాని కిట్లనియె. 234

ఆ నాకు వలతో మున్ను చేకొన్నమగనికి, వలతో నిజము చెప్పవలయుఁ దెలియ
నోపి చెప్పుకున్నఁ గోసెదఁ జూ ముక్కు, సెవులు ననిన వాని కువిద యనియె.

ఉ. ఓరి దూరాత్త నీవును బ్రియుండవె నాహృదయేకుకాలిపై
గోరును బోల వీవు నసగూఁటఁ గడుకొ జపలస్యభావలై
నారులు రూపయావనమున న్నిలుపోపక యివ్వలవ్వలకొ
జారహితంబు నేయ విభుచక్కటి మోహము మాన నేర్తురే. 236

వ. అదియునుంగాక. 237

సీ మగఁడు దైవం బని మదిఁ దలంచినయట్టి మగున పుణ్యాంగన మగువలంచు
విభుఁడు శరీరంబు విడిచి పోయెడివేళ నగ్నిముఖంబున నరుగుఁగాక
తరుణి యుండఁగ లేక తగనికార్య మొకటి నేరక చేసిన నిముడుకొనుచు
సతిలేనిధర్తంబు పతికి నేయెడ లేదు పతి వెలిగా లేదు సతికి మేలు

ఆ గాన సతియుఁ బతియుఁ గలకాల మెల్లను, దోడునీడ గాఁగఁ దొలఁగ రనిన
శయ్యక్రింద నుండి సంతోషమున రథ, కారుఁ వచ్చుశంబు గ్రమ్ముమదిని. 238

వ. ఇట్లని తలంచె 239

ఆ మిగులఁ బడు మైనమెలఁతుక యొకనాఁడు, ప్రియము పుట్టి యొకనిఁ బిలిచెనేని
నేమి దప్పె ననుచు నెంతయు ముద మంది, యలక విడిచి యున్నయవసరమున.

క. పరపురుషుండును దరుణియు, మరతశ్రమపారవశ్యగుఱు ప్రియమయిం
గరచరణంబులు పెనఁగొనఁ, బరిరంభణకేళి నున్న భావించి మదిన్. 241

ఉ. అరథకారుఁ డల్లన నిజాంగనఁ దెల్పినఁ గన్న విచ్చి యా
సారసనేత్ర యిట్లనియెఁ జయ్యన నీవు తొలంగు మంతకా
కారుఁడు వీఁడు మేల్కొనిన గ్రక్కున నిన్నును నన్నుఁ జంపు ము
న్నారని వీఁడె పట్టిన భయంబునఁ బోవక చిక్కి యుండితిన్. 242

ఆ. అనిన దానినాథుఁ డటఁ బాసి తొలఁగిన, నొద్ద నిదురపోవుచున్నవిటునిఁ
దెలుప వెఱచి తాను దెలియక నిద్రించు, మగువఁ గాంచి యపుడు మగఁడు కినిసి.

క. ఆమంచము తల నిడుకొని, ప్రేమంబునఁ బెద్దపీఠిఁ బెట్టిన జారుం
దామగువఁ బాసి తొలఁగిన, నేమియు నన కతివఁ గొనుచు నింటికిఁ జనియెన్.

ప. కావునఁ బ్రత్యక్షదోషంబుచేసినవానింజూచియైన నవి వేకి మంచిమాటలకుంజొక్కి
మోసపోవు నని పెక్కుభంగుల రక్తాక్షుండు చెప్పిన నతనిమాట లవధరింపక యాచి
రంజీవిం దోడ్కొని నిజనివాసంబునకుం జని యతని నత్యంతగౌరవంబునం గొలి
పించుకొని యున్న సమయంబున నచిరకాలంబునకు నొక్కనాఁ డుపమద్దండునకల
భృత్యామాత్యనివహంబుతోడం గొలుపున్న సమయంబునఁ జిరంజీవి చనుదెంచియత
నికి మ్రొక్కి యిట్లనియె.

245

ఉ. నీపగవానిముందటను నీగుణముల్ గొనియాడఁ గోపసం
తాపపరీతచిత్తుఁ డయి దండితుఁ జేసెను నన్నుఁ బ్రాణముల్
తీపని యుండ వొల్ల నడి తెచ్చినయీబ్రతు కేల యగ్నిలో
నేపునఁ జొచ్చి దేహము దహించెద నడ్డము రాకుఁ డెవ్వరున్.

246

క. తనయేలిక ముదలకొనక, గొనకొని ప్రాణంబు విడువఁ గొల గాదనినక
విని రక్తాక్షుండు వానిం, గనుఁగొని యిట్లనియె మనసు గనుఁగొనుబుద్ధిన్.

247

ఆ. చచ్చి యేమి చేయు దిచ్చట నీ ఐన్న, నతఁడు దా నులూక మగుచుఁ బుట్టి
కాకములము నెల్ల గ్రమ్మనఁ జంపుడు, గాలి వోవకుండఁ గాంతు దీఱ.

248

ప. అనిన విని రక్తాక్షుం డవ్యభంబు సేయ నీకు సాధ్యంబుగా దెల్లనినఁ దొల్లి యె
క్కఱుమాషికంబు సూర్యానిలదేవేంద్ర మేరుపర్వతంబులు దనకుఁ బ్రత్యక్షంబులై
నను నెప్పటిరూపంబునె పొందఁ గాని యత్యుత్పజన్తంబు నొంద నేరదయ్యె
ననినఁ జిరంజీవి తత్కథాక్రమం బెట్టి దనిన రక్తాక్షుం డిట్లనియె.

249

సీ. మునివరుఁ డొకరుండు ముఖ్యతీర్థము లెల్ల నాడి భాగీరథి కరిగి యందు
నవగాహనము చేసి యాదిత్యుఁ డుదయించుతఱి నర్ఘ్యజలము హస్తములఁ బట్ట
నయ్యివసరమున నాకాశపీఠిగా నొకడేగ యెలుకఁ బట్టుకొని చనఁగ
నాయెల్ల. విడిచిడి యమ్మహీనురుచేతి యర్ఘ్యజలంబులయందుఁ బడిన

గీ. నతఁడు గనుఁగొని కాతుకాయ త్తచిత్తుఁ డగుచు నమ్మాషికముమీఁద నిగుడుకరుణఁ
గన్య యగుఁగాకయనుటయుఁ గాంతయయ్యె, దానిఁదనభార్యచేతికమ్మానియొసఁగ.

క. ఆరామయుఁ దనకన్నకు, మారితకంబెను గరంబు మక్కువ మెఱయెన్

గారామనఁ బెనుపఁగ. న, న్నారీరత్నంబు యావనప్రాయమనన్.

251

- వ. అతిమనోహరాకార యైనయక్కొమ్మం గనుంగొని యొక్కనాఁ డమ్మునీశ్వరుండు
మనంబున నిట్లు విచారించె. 252
- క. ఈకన్నియఁ దగువరునకు, నీకున్న రజస్వల యయి యిది పృథలి యగున్
బ్రాకటనిందాపాత్ర, వ్యాకుల యగు ననుచుఁ దనమహాత్వముఁజేర్చిన్. 253
- క. త్రిభుజదీపకుఁ డగునా, నభోమణిఁ దలఁచిన వేగ యమ్మునిమ్రోగ్
శుభమూర్తి వచ్చి నిలిచిన, నభివందన మచరించి యతఁ డిట్లనియెన్. 254
- క. ఈరూపవతికి మర్త్యులు, గా రని నిలిపితిని భార్యఁగాఁ గైకొనుమీ
కోరిక నా కిది యనుటయు, నారవి విని యపుడు వేడ్క నాతని కనియెన్ 255
- ఉ. ఏణవిలోఁజేత్ర వరియింప మహాబలుఁ డైనయాజగ
తాప్రిణుండు గాని కాఁ డతనిఁ బ్రార్థన నేయుము నన్ను మీఱు న
క్షీణవిభూతి నాతఁ డని చెప్పి దివాకరుఁ డేగినన్ దప
స్రాణపరాయణత్వమునఁ దాపనుఁ డయ్యనిలుం దలంచినన్ 256
- చ. తలఁచిన నాసమీరుండును దత్పరతం బొడచూపి నిల్చినన్
దలితసరోజనేత్ర యిది నాకుఁ దనూభవ నీకుఁ బత్నిగా
నొలసి పరిగ్రహింపు మని యుగ్మలిఁ జూప మునీంద్రుఁ జూచి హా
సలలితవక్త్రుఁ డై మృదువచస్థితితోఁ బవమానుఁ డిట్లనున్. 257
- ఉ. నా కధికుండు దేవపతి నాతుక నాయన కిచ్చినన్ దగుం
గాక మహేంద్రుఁ డైనతనిఁ గా దని యన్యుల కిచ్చు టర్హమే
నాకనివాససౌఖ్యసుమనస్సరసీరుహలోచనాశిర
శ్చక్రికవపాదపద్మ యయి చెన్నెసలారుమ నుండు టొప్పదే. 258
- వ. అని యిట్లు వాయుదేవుం డమ్మునీంద్రు నొడంబడం బలికి యతనిచేత ననుజ్ఞా
తుండై సీతేచ్ఛం జనియెఁ దదనంతరంబయమ్మునీంద్రుం డింద్రునారాధించి తలంచిన
నతండును జనుదెంచి పొడచూపి నిలిచి నన్నుఁ దలంచినకారణం బేమి యని యడి
గిన నయ్యింద్రునకు నమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె. 259
- చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్ములు నధ్వరకర్తలన్ దృఢ
వ్రతులును దానశూరులును వాగవునిన్ బొడగాన నేర ర
దృఢతము దలంచినంత పృథ పుచ్చుక నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయ వి
చ్చితి మునికోటిలోపలఁ బ్రసిద్ధుఁడ నైతిఁ ద్రిలోకనాయకా. 260
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతంపఁ బ్రసన్నముఖుం డైనశతమఖున
కతఁ డిట్లనియె. 261

- సీ. కలికిచూపులకాంతిఁ గలువతోరణములు పచరించిన ట్లున్నబాలఁ జూడు
మెఱుఁగుఁడెక్కిల్ల ను మించుటద్దంబులఁ జూపెడు నీకు నీసుదతిఁ జూడు
గురుకుచంబులు పూర్ణకుంభంబులునుబోలె నిలిపిన ట్లున్నయీ సెలఁతఁ జూడు
చిటునవ్వువె స్సెల శీతలామృతమట్లు చిటుకుచు నున్నయీచేలువఁ జూడు
- గీ. నమరవల్లభ నీకైన నమరుఁ గాని, నరసురాసురయాతృకిన్నరవరులకు
నీడు గా దని నిలిపితి నీమృగాక్షిఁ, గోర్కి నిగుడంగ దీనిఁ జేకొందు గాక. 262
- ప. అని యిట్లు మహేంద్రునకు నన్నారీరత్నంబుపయిం బ్రియంబు పుట్టెం బల్కిన తప
స్విం గనుంగొని దానిజన్మప్రకారంబును మునీంద్రునకుం గలిగినవాత్సల్యంబును
నెఱింగినవాడై నవ్వుచు మునీంద్రునకు నింద్రుం డిట్లనియె. 263
- చ. సురుచిరత్నసానువుల శుద్ధసువర్ణమహోన్నతాయత
సుస్థిరదురుశృంగసంఘముల నూర్యసుధాకరతారకానిరం
తరపరివర్తనంబుల గదాధరపద్మభవాదిదేవతా
పరిచితమాళిభాగములఁ బ్రస్తుతి కెక్కి వెలుంగు సెంతయున్.
- 264
- ఉ. మేరుమహామహీధరము మీకును మాకును బెద్ద గావునన్
వారిరుహాక్షి నగ్గిరి కవశ్యము నిచ్చుట మేలు కాంతకుం
గోరిక వల్లభుండు ధనికుండును సత్త్వయుతుండుఁ గాఁగ మే
లారసి కాంచనాద్రికిఁ బ్రియంబున నిమ్మని యింద్రుఁ డేగినన్.
- 265
- ప. అమ్మునీంద్రుండు తనమనంబున. 266
- గీ. పిలిచి యీఁబోవ నెవ్వారు దొలఁగ నాడి, పడుచు నొల్లమి లోకంబుపాడి గాదె
భాస్కరానిలస్వర్లోకఁబతులు దగిన, యొరపు చెప్పిరి గాని తా లొల్లరైరి. 267
- ప. ఒక్కకున్న నేమి యగు నని మహామేరువుం దలంచిన నమృహీధరంబును నత్యంతసుకు
మారత్వంబును ధరియించి యాతనిముందట నిల్చినం గనుంగొని యక్ష్మసత్కారంబు
లఁ బరితుష్టుం జేసి మునీంద్రుం డిట్లనియె. 268
- గీ. ఎవ్వరికి నీక నీకు నే నిత్తు ననుచు, నింతగాఁ బెంచి నాడ నీయిందువదన
నింపు సాంపార నీవు మాయించు నిపుడు, వియ్య మొందంగవలయు సుర్యధరేంద్ర.
- ప. ఆన నమృహీధరం బిట్లనియె. 270
- గీ. చూడ నూత్నంబుగానినాసాబగుమేను, ఘాతిగొని పెక్కులాఁగలుగాఁగఁ ద్రవు
గాన నాకంటె నధికమై ఘనతఁ జేర్చు, వేషధారిణి యైనయిమ్మాషికంబు. 271
- ఉ. కావున నీకుమారికకుఁ గాంతుండు మూషిక మైన నొప్పుఁ గా
కీవగ గాఁగ నల్పులకు నిచ్చుట నీ కది బుద్ధి గాదు నన్
బోవఁగ నంపు మంచు మునిపుంగవు వీడ్కొని మేరు వేగినన్
దేవసమానవిభ్రునకు దీని నొసంగెద నంచు వేడ్కతోన్.
- 272

- క. మని పుణ్యాశ్రమభూములు, వనితం గొని తిరిగి తిరిగి వరియింపుఁ డబం
చును విప్రవరుల నడిగినఁ, గనుఁగొని వా రధికబోధకలితాత్మకులై. 273
- గీ. ఇంతచక్కనితరుణి మహీసురులకు, నమర నేర్చునె రాజుల కైనఁ గాక
చెలుస నే మెల్ల మనఘ విచ్చేయు మనిన, నతఁడుగడు లజ్జ నింటికి నరుగురెంచి.
- క. ఇది దాఁ గన్యాత్వంబున, ముడిసినఁ గడు భర్తహాని మున్నిటిరూపం
బొదవంగ మూషికంబై, నదలక చరియించుఁ గాక వసుమతి నెందున్. 275
- క. అని పలుక నపుడు మూషిక, తనువునఁ దనమ్రోల నున్నదానిని భేదం
బున నొక్కపురుషమూషిక, మున కంటఁగఁ గట్టి రెంటి మునివరుఁ డనిపెన్.
- వ. అట్లు గావున 277
- తరల. ఇనసమీరణదేవతాధిపహేమశైలము లాదిగాఁ
దనకు సన్నిధి చేసెనేనియు దానిమూషికజన్మము
న్వినుము మాఱఁగ నేర దయ్యెను నీకు నట్టిద మాకులం
బున జనించు టనంగ నాతఁడు పొంక మింక నడంగినన్. 278
- ప. అంతట నుపమద్దండును జిరంజీవి జేరంబిలిచి యభయం బిచ్చి వెఱవ కుండు మని
వీడ్కొల్పినఁ గొంతకాలం బుండి దుర్గస్థానమర్తంబు బెరింగి యా దిరంజీవియొక్క
నాఁడు దనలో నిట్లని తలంచె. 279
- క. ఆరులకుఁ గలసత్త్వంబును, చెరువులు నునికియును వారు ద్రిష్టురతావుల్
గిరిదుర్గము సాధించెడు, వెఱపును నెఱిఁగితిని నాకు వేళగుఁ జెఱుపన్. 280
- గీ. అని విచారించి గుహదుట్టు నరయఁ దొల్లి, యాలమందలయునికెప ట్టగుటఁజేసి
కుప్పలై యన్నయెరు వెల్లఁ గొక్కిరించి, చరణముల సన్న తెరువుల సరవిఁ బఱచి.
- వ. తిరిగి పెద్దనాకిట వచ్చి యులూకంబులఁ జూచునప్పు డవి రాత్రి దూరదేశంబులఁ
బరిశ్రమించి మేసి వచ్చి యలసి సూర్యోదయసమయంబున మే నెఱుంగక యొం
డొంటిపయిం బడి నిద్రొంపఁ జూచి తల యూచి చిరంజీవి తనలో నిట్లనియె
- ఉ. నమ్మినవారిఁ జంపినను నాకు నభర్తయు గాదు లెస్సగా
నమ్మక చంపరాదు రిపు నమ్మ నిజంబుగ నాత్మభృత్యుఁగా
నమ్మినవోష మెవ్విధమునం దగఁ బొందె విచార మేటికిన్
నమ్మిననానిజేసునకు నాదుహితం బెఱిఁగింతు నెంతయున్. 283
- ఉ. ఏమని చేయు మంచుఁ దనయేలిక నేవకుఁ బంచె బొందుగా
నాపని దీర్చి వచ్చుటయు యాతనికిం దగుధర్మ మిట్టివోఁ
బాపము పూర్ణమున్ విభునిపా లగు భృత్యుని కేమికారణం
జేవున మేఘవర్షనకు నీసుమయం బెఱిఁగింపఁ బొం దగున్. 284

- నీ. అని నిశ్చయింపుచు నతివేగమునఁ జరి యేలికఁ గాంచి కే తత్తి మ్రొక్కి
మనపగ సాధింప నను వైనకాలంబు తటిగాంచి వచ్చితిఁ ద్వారితముగను
వెనుక నత్తెఱఁ గెల్ల విన్నవించెదఁ గాని వీరు వారన కెల్లనారిచేతఁ
గాఢతృణంబులు గఱచి తే నియమింపు మరి తాను మండుచున్నట్టికొఱవి
గీ మెఱసి నేర్పున ముక్కునఁ గఱచిపట్టికడలఁదృణకాఠములు గొందుఁ గాకమలము
మేఘసర్జునివెనుక నమి త్రతతిని, గెలుచువేడుక నుడువీధిఁ దెలఁగి పఱవ. 285
- క. ఘాకంబు బున్నగుహనును, వాకిటఁ గాఢములుఁ దృణము వడిఁ గప్పింపకొ
వే కవిసి చిరంజీవియుఁ, దాఱొనఁ దనముక్కుకొఱవిఁ దగిలించి వడికొ. 286
- వ తనదుపక్షానిలంబునంజేసి యయ్యనలంబు నిగుడం జేసిన. 287
- శా. ధూమజ్వాలలతోడివహ్ని గుహలోఁ దూరంగ నయ్యండజ
స్తోమంబుల్ భయసంభ్రమంబు లడతం దూరంబుగాఁ బాఱఁ ద
త్పూరంద్రము లెంచు లేకునికి నార్తిం బొంది యువో నిజ
స్వామిం జేరి యచేతనంబు లగుచుం జావంగ వీక్షింపుచుకొ. 288
- వ. రక్తాక్షుం డుపమర్దన కిట్లనియె. 289
- క. తెగి చంపరాదు గాకము, దగ వని దుర్జీతు లవుడు దలకొల్పఁగ నీ
దగుమంత్రులు నీవును నీ, పగిదిం బడవలసె నిట్టిపాపము గంటే. 290
- క. హితుఁ డైనమంత్రీపలుకులు, మతి ననుమానించి విననిమానవపతి యీ
గతి దుర్దశలం బొందును, సుతసోదరబంధుమిత్రుడుదతులతోడకొ. 291
- వ. అనిన విని యుపమర్దం డిట్లనియె. 292
- ఆ. విను మగర్త మైనపని ధర్తమని తోఁచుఁ, గానితెరువు తెరువుగాఁ దలంచు
శత్రు మిత్రుఁగాను మిత్రు శత్రునిగాను, గాంచు నరుండు చేటుకాలమునను. 293
- ఉ కావున నాకుఁ బథ్య మగు కార్యముగాఁ గడు నొత్తి యమైయికో
నీవు హితంబు చెప్ప వివశేరక గుర్జయశీలినై చిరం
జీవిఁ బరిగ్రహించి జముఁ జేర నుపాయము చేసికొంటి నే
దైవిక మైనచేతకును దప్పనుపాయము లొండు గల్గునే. 294
- మ ఒక యాత్రహిణితోడఁ బాండనబలం బున్న నిశామధ్యవే
ళను ద్రోణాత్మజుఁ డొక్కఁడుం గదిసి లీలకొ సంతరింపంగ ను
త్సుకతకొ మాన్వంగఁ జాలెనే హరియు నవ్వోనుండి సర్వంబు దై
విక మంచుకొ దెలియంగలేక విధిపై ద్వేషించినం దప్పనే. 295
- క. అని యూరకుండునంతట, ననలకిఖాసమితిచేత నన్నియు సమముం
గనుఁగొనుచు వాయసంబులు, పనివడి గుహఁ జొచ్చి చూచి పరమస్తీతికొ. 296

- క. అవి యుపమర్దనునంగము, లివి యారక్తాక్షముఖ్యహితమంత్రినుహ్య
న్నివహములతనువు లనుచును, వివరించి యులూకనమితి వెడలి కడంకన్. 297
- గీ. అపుడు మేఘువర్ణాదివాయుసమలంబు, పారిఁ జిరంజీవిఁ బొగడుచుఁ బోయి విజని
వాసమున నంచితోన్నతవైభవమున, మేఘువర్ణండు కొలువున మెఱయుచుండి
- ప. చిరంజీవి నాలోకించి నీ విన్నిదినంబులు శాస్త్రవజనంబులు నమ్మనట్లుగా నెవ్విధం
బునం గొలిచి తిరిగితి వనిన నతం డిట్లనియె 299
- గీ. సకలదిక్కులరాజుల కౌర్యమహిమ, గెలిచి తనుఁ గొల్చుతమ్ములు గలుగునట్టి
పాండవాగ్రజుఁ డనువు గాకుండునట్టి, వేళ హీనుడై కొలువఁడె విరటునగరి.
- సీ. కాషాయదండంబు గైకొని యమనూతి కంకుభ ట్టను నామకంబు దాల్చె
నడబాలతనమున నధముఁడై సానిని వలలుండు నాఁగ నవ్వలన నిలిచె
నటవేషమున నింద్రనందనుఁ డొకయేఁడు వేడితనంబునఁ బెంపు దొఱఁగె
హయశిక్షకుం డయి యాలగాపరియు నై మాద్రేయు బండిరి మహిమ దొలఁగె
- గీ. కృష్ణ సౌభాగ్యరేఖ మత్కృష్ట యయ్యు, నిలిచె వైరంధ్ర యనువేర నీచవృత్తి
బలపరాక్రమవంతు లొపతులు గలిగి, బ్రతుకరా వారు మగుడంగఁ బక్షి నాథ.
- క. ఏనును నవ్విధమునఁ గడు, హీనదశం బగరఁ గొలిచి యాడేర్చితి నీ
దైవమహాకార్యమును, నైనసమున నెపుడు నిలిపి మహితవిచారా. 302
- ప. అనిన మేఘువర్ణండు చిరంజీవి కిట్లనియె. 303
- క. నీ వసిధారావ్రతమున, నావంతయు శంక లేక యహితులలోనన్
జేవ చెడ కెట్లు మెలఁగితి, నావుడు నాతండు పక్షి నాథున కనియెన్. 304
- సీ. అవధరింపుం డులూకాధీశమంత్రులలోన రక్తాక్షుఁ డనూనవిభవ
సంపన్నుఁడును నయశాస్త్ర విదుండును సజ్జనప్రియుండును సాధుహితుండు
విక్రమోదగ్రుండు నత్రూరచరితుండు నగుచు సర్వజనంబు పొగడుచుండ
బుద్ధిబలంబునఁ బూజ్యుండు నాకంటె నతఁ డుపమర్దుతో నర్థి నెపుడు
- ఆ. నన్నుఁ జంప బుద్ధు లెన్నియేనియుఁ జెప్ప, వినయమున నులూకవిభుండు వినక
మఱియుఁ దనకుఁ గలుగుమంత్రులతో నాదు, మతము నడుగ నొక్కమాట గాఁగ.
- క. శరణాగతులం జంపెడు, పురుషుల నెచ్చోటఁ గానమును వినమును ను
స్థిరధర్మనిర్మలఁడవై, పరమకృపం గావు నీనిఁ బక్షిమలేంద్రా. 306
- ప. అనిన వారివచనంబు లవలంబించి రక్తాక్షుపలుకు లనాదరంబు చేసి నన్నుఁదోడ్కొ
ని పోయి కొలిపించుకొని యతం డింత దెచ్చుకొనియె నని యుపమర్దువృత్తాంతం
బంతయుం జెప్పి చిరంజీవి వెండియు నిట్లనియె, 307

- క. పగనానిపక్షమునవాఁ, దగపడినం గాచెనేని నత్యాసన్నుం
డుగ మెలపఁ దగదు మెలపినఁ, దెగు నుపమద్దండపోలె ధీరహితుండై. 318
- ఆ అరులయొద్దనుండి యరుదెంచి కొల్పిన, భటుఁడుఁ బాము నొక్కభంగి గాన
మోసపుచ్చి చెఱుచు పాసన్నుఁ డౌవాని, నమ్మినట్ల యుండి నమ్మఁ దగదు. 319
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 310
- సీ జలక మాడెడువేళ సుసాన్నపానంబు లింపైనయవి భుజించుతఱిని
కామినీసంభోగ కాలంబులెడ మృగయావినోదంబుల కరుగుపట్ల
విమతులపై దండు వెడలువో నటపోయి విడియుచు నిద్రించువేళలందు
నాసానమునఁ గొలు వై యాన్నయచ్చుడు నారామకేళీవిహంగములను
- గీ. నృపుఁడు జేహంబుసంరక్ష నియతిఁ జేయఁ, దగును ధర్మార్థకామసాధనము గాఁగ
మనుజనాయకుఁ డించు కేమఱియేనేని, చెడుట సహజంబు నయశాస్త్ర సిద్ధమతము.
- సీ దుశ్శత్రు సేవినతోడనే చెడు రాజు చెడు నపధ్యంబులు చేసి రోగి
కలిమికి గర్వించి కలవాఁడు చెడు వేగ లోలుఁడు చెడుఁ బరస్త్రిలవలన
బుద్ధి చాలక యుండుపురుషుచేఁ జెడు గీర్త నడవడి గొఱగామిఁ జెడును మైత్రి
చెడు ననాచారిచేఁ జెందినకుల మెల్ల నశ్శలోభమునఁ బుణ్యంబు చెడును
- గీ వింతభంగి దుర్వ్యసనికి విద్య చెడును, జెడు ముఖంబు పరాధీనసేవకునకు
నాజ్ఞ పాలింపఁ గొఱ గానియధిపుఁ డెలఁమండలం బెల్లఁ జెడు మాటమాత్రలోన
- సీ శుష్క కాష్ఠంబులసోఁకున నగ్నియు నతిమూర్ఖువలనఁ గ్రోధానలంబుఁ
జలలునివలన దోషంబును మగువలవలనఁ గామోద్రేకవర్ధనంబు
దత్తునివలన నుదాత్తధనంబును దయగలవారిచే ధర్మములను
మహితాత్మువలనను మహితధైర్యంబును మనుజేంద్రువలన భూమండలంబు
- గీ. నంతకంతకు నభివృద్ధి నందునట్లు, విశ్రుతోద్యోగనిజధైర్యవిక్రమముల
నతినమర్థుఁడ వగుట నీ వరుల గెలిచి, యసమజయలక్ష్మిఁ గొంటి వాయుసమలేంద్ర.
- వ. అని మఱియును. 314
- ఉ. మూపున మోసి యైన రిపుమూర్తిఁ జెడం దఱి వేచి యుండఁగా
నోపుట లెస్స బుద్ధియుతుఁ డోపిక గల్గి చలంబు పట్టి ము
న్నేపునఁ జేరి కృష్ణభుజగేంద్రుఁడు కప్పల మోచి యన్నిఁటిన్
యాపు చెడన్ వధించె ననిగూఢిగ వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 315
- వ. అనిన మేఘవర్షం డక్కభ వినవలతుం జెప్పు మనినఁ జిదంజీవి యిట్లనియె. 316
- గీ. మందవిషాఁ డనుపేరట బొందుపడిన, యుతగ మిట్టట్లు నాఁకటఁ దిరుగుచుండి
కాంచె మండుకాగణసమాక్రాంతికలిత, జీవనం బగునొక్క సరోవతంబు. 317

- క. కని యక్కొలనిసమీపం, బునకున్ జేరంగ నరిగి భోగివిభుండు గ్ర
మృగ జలపాదుం డనియెడు, ఘనభేకముఁ గాంచి దైన్యకంపితుఁ డగుచున్. 318
- ప. ఎలుంగు కుత్తుకం దగుల హీనస్వరంబున నిట్లనియె. 319
- క. నాకడుపుకొఱకు దైవం, బీకార్పణ్యంబు చెచ్చె నెవ్వరి నడుగం
బోకుండితి గతకాలము, మీ కిదె భృత్యుండు నగుచు మెఁగఁగఁ వెలసెన్. 320
- ప. అనుటయు నమృతకాధీశ్వరుం డగుజలపాదుండు మమ్ము నిప్పు డాశ్రయించు
టకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన నమృతవిషం డిట్లనియె. 321
- సీ. ఆర్థరాత్రపువేళ నాఁకొని డస్సి నే నెరకునై యిట్టట్టుఁ దిరుగుచుండ
నవనీసురాన్యయునర్భకుఁ డొక్కరుం డాచమనార్థమై యరుగుదెంచి
కానక నామేను కడువడిఁ ద్రొక్కిన నత్యుగ్రభంగి నే నతనిఁ గఱవ
విష మెక్కి- మూర్ఛిల్లి వేగ నక బొడఁగాంచి పిన్నపాపనితండ్రి భీతి మిగుల
గీ. మంత్రవాదులఁ గొనివచ్చి మందులొసఁగి, యతని బ్రతికించుకొనినన్న నాత్మఁదలంచి
యన్యుతోత్పన్న కోపారణాత్ముఁ డగుచు, బాంధవులఁజూచి యిట్ల నెబ్రాహ్మణుండు.
- క. పసిపాపఁ డనక నామతుఁ, గనుమాళపుఁజెడుగుఁబురుగు కఱచెను దీనన్
ముసుఁగువడుపాపమున నది, దెసలం జరియించుఁగాక దీనతతోడన్. 323
- ప. అని యతం డెంతయు నలక వొడమిన నెండియు. 324
- ఉ. కప్పుల మోచిమోచి కడగానక వానిన గొల్చి యాకటన్
గప్పిన నెవ్వగన్ వనరఁగా నవి చూచి కృపాకటాక్షముల్
చొప్పుడుగ్రాస మిచ్చి తమలో నొకడై చరియించువానిఁగా
నెప్పుడు నాత్మలం దలఁప నీభుజగం బటు లుండుఁ గావుతన్. 325
- ఆ సుతుండు చెచ్చెనేని సుతునితోడనె కూడ, నరుగునట్లు గాఁగ నహి శపింతుఁ
జానఁ డయ్యెఁ గానఁ జావనిమననట్టి, నుగ్గయై చరించు నోరుమాలి. 326
- ప. అని యిట్లు ఘోరంబుగా శపియించిన నమృతహిమవరునిష్ఠురాలాపంబులు నాకుఁ
గర్జనూలంబులుగాఁ దత్సమీపవల్లీ కగతుండనై యాకర్ణించి మదాత్మగతంబున.
- గీ. అశనిహతుఁ డైనశూలవిధ్ధాంగుఁ డైనఁ, బడకయొకచోటఁగొఱదప్పి బ్రతుకుఁగాని
విప్రశాపాగ్ని తొడరిన వికృతిఁ బొంద, మండ బ్రతుకుజంతువులు లే వుర్విరూఁద.
- తల్ల. అనువిచారము నామదిం గడు నగ్గలంబుగఁ బర్వినన్
విను మహీసురశాపభీతిని నీవ దిక్కని చేరితిన్
గనికరంబున నన్నుఁ గైకొని గ్రాస మొక్కొకపూటగా
నను భరించిన నీకుఁ గీర్తివి నాశ మెప్పుడుఁ గల్గునే. 329
- ప. అని మఱియును. 330

- క. మామిపెద్దలు బుద్ధిచాలమిఁ గడున్ మైత్రిన్ సుఖామోఘవి
క్రామంబుల్ నడపంగ నొల్లక వృథాక్రార్యంబు వాటించి తా
రేమేలుం గనలేక పోయి రిది దా నేకార్య మాహింపుమా
యేమున్ మీరునుఁ బాయకుండఁ దగుఁగా నెల్లప్పుడున్ జూడఁగన్. 331
- ఉ. ఉండిన నూరకుండుదునె యొక్కరుఁ డీపని చేయ నోపఁ డీ
తం డనుమం దలంపకు నిధానముపంటినినుం బ్రధానులన్
మండితమ స్తకాగ్రముల నాదగువీఁపున మోచి యాడెదన్
మండెడుదీపనానలము మాన్వఁగ భారము మీది గాదొకో. 332
- ఏ. అనినం బ్రమోదాయ త్తచిత్తుండై జలపాదుం డలవు మిగులఁ బుట మెగసి ఘణిపతి
శిరంబులపయిం బ్రవేశించితత్పణామణిమరీచులఁదన మొగంబు ప్రతిబింబంబుగానం
బడం జూచుచుండె నతనియమాత్యులును నయ్యురగంబునె న్నెక్కి నిలిచి రివ్వధం
బున మందూకంబుల మోచుకొని నానాగతిభిక్షేపంబులఁ గొంతప్రాద్దు పుచ్చి
యలసి నవాఁడుంబోలె మందవిషుండును మందగమనంబునంగదల నతనికిజలపాదుం
డిట్లనియె. 333
- క. ఎడిగా నడచిన మాకుం, గడు వేడుక గాక మందగమనము మా కి
ప్పుడు హర్ష మొదవఁ జేయదు, బడుగవుగా వెద్దికతము బలహీనతకున్. 334
- ఏ. అనుటయు మందవిషుం డిట్లనియె. 335
- గీ. మీరు పెట్టక కాని యాహార మిచట; నబ్బకుండుట తెలిసినయనియ కాదె
వెట్టిపనివాని కైనను వేశతోడఁ, గడుపునకుఁ బెట్టి పనిగొంట గలదు గాధె. 336
- ఏ. అని మఱియును. 337
- క. ఈకొలఁది చూడ దేహము, నా కేమియు వశము గాదు నడవఁగ నోపక
మీ కేను భృత్యభావము, గైకొనుటకుఁ బ్రాణరత్న గావింపఁ దగున్. 338
- ఏ. అనుటయు భేకకులాధీశ్వరుం డయ్యహికిం గరుణించి నీకు ముదల వెట్టితి నిక్కొలని
మందూకంబులలోన నీవలసినవానితోడ నుదరపోషణంబు చేసికొని శిఘ్రంబ
చనుచెంచి నాకు వాహనప్రయోజనంబు దీర్పు మనిన మహాప్రసాదం బని యతనిఁ
బ్రధానుల నచ్చట డించి మందవిషుండు జలమధ్యంబునకుం జని. 339
- చ. వలసినకప్పులం గడుపువాచఁగఁ బారణచేసి వచ్చి ని
చ్చులఁ దనుపూనువాహనపుఁజందము కొండొకనేపు దీర్చి లో
పలికుటిలత్వ మేమియును బాహిరమై చననీక యన్నిఁటిం
బొలియుఁగజేసె నమ్మడుఁగుఁ బొత్పెసఁగక జలపాదశేషమై. 340

ప. అంతట నొక్కనాఁడు మందవిషండు జలపాదశేషం బైనసరోవరంబునఁ గ్రువ్వురి
మందూకంబులం గానక నా కింక నిచ్చట నిలువంబని లేదు జలపాదభక్షణానంత
రంబునఁ జనియెదం గాక యని యెలుఁ గెత్తి పలికిన నప్పులుకు లాకర్ణించి జల
పాదుండు నాకుం గీడు నేయం దలంచితివే యనిన మందవిషం డిట్లనియె . 341

క. భూసురకాపము నన్నుం, జెసినదోపంబు నిన్నుఁ జెందినపనికిం
గాసిలఁగ నేల రవ్తుని, డాసినజలపాదు రూపడంగ వధించెన్. 342

ప. వధియించి యాకృష్ణసర్పంబు నిజేచ్ఛం జనియెం గావున నేనును నవ్విధంబున
శత్రులనాశ్రయించితి నని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 343

గీ అగ్నిశేషంబు ఋణశేష మహితశేష, మడఁపలేకున్న నవి వృద్ధి యగుడు నేచి
నిర్దహించును బొదలును నిగిడి చెఱుచు, పెఱిగి నిశ్శేషముగ నడఁగించు టుదవు.

అ. అడవి నిర్దహింప ననలంబు తరుమూల, రక్షనేయ మొలచుఁ గ్రమ్మఁగ
నట్లుగాక శత్రు నాబాలవృద్ధంబు, మొనసి చంపవలయు మొదలడంగ. 345

ప. అని విచారించి పగతుర నిరవశేషంబుగా సంహరించిన భాగ్యవంతుండ వని పలికి
చిరంజీవి యిట్లనియె. 346

సీ. వ్యసనశీలుఁడు గాక వసుమతీనాథుండు సకలప్రజానురంజనము పడసి
శ్రోధలాభమదాదిగుణముల వర్జించి సత్యధర్మక్షమాశాలి యగుచు
మొనసి యాత్మచ్ఛిద్రములు గానసి కన్యమానవచ్ఛిద్రము ల్పది నెఱింగి
దేశకాలంబులు దెలిసి సప్తాంగసంరక్షకుండై పరాక్రమము మెఱసి

గీ. యాత్మ సంరక్ష మఱువ కహర్నిశంబు, ధార్మికం డని జగ మెల్లఁ దన్నుఁ బొగడ
నిగిడి సత్కీర్తి దిక్కుల నించెనేని, దేవతాంశమువాఁ డని తెలియవలయు. 347

ప. అని మఱియును. 348

క. కడిఁదిపగరు గై దువు గొని, పొడిచినయెడ నైన బ్రదుకు బుద్ధిని జెఱుపం
బడినయమిత్రుఁడు మఱి యెన్నఁడుఁ దా బ్రతుకంగలేక నాశమునొందున్. 349

ప. అలఘునిశాశిహేతి నదరంటఁగి దాఁకినవైరి యాహవ
స్థలమున నోర్పుఁ గాని బహు సైన్యములకొ బొలియింపలేడు ని
శ్చలనయత త్వసాధనము శాస్త్రవిపుత్రకశత్రుమిత్రైయం
డలబలకౌర్యవై భవవిడంబములకొ సారయించు గ్రమ్మనకొ. 350

ప. అని మఱియును. 351

క. ఏపని యుద్యోగించిన, నాపని బై వానుమూల మైన ఫలించుకొ
రూపింపఁగ మానుష మని, చేపట్టి పెనంగ నేని సిద్ధింప దిలకొ. 352

వ. కావున దైవానుకూలత తేనిపొరుషవ్యాపారంబు నిరర్థకం బెట్లంటేని. 353

నీ. తాపసవేషంబు ధరియించె రాముఁడు బంధనప్రాప్తుఁడై బలి యడంగ
వనవాసగతు లైరి వగఁ బొందుతనయులు యాదవు లనోన్యహతులఁ జనిరి
ఘోరదుర్దశ నొంది వుండె నైషధరాజు శరత్కర్ణుఁడయ్యె శాంతనవుఁడు
వాసునరూపంబు వాసుదేవుఁడు బాల్మీ దశకంతుఁడయ్యె నోద్ధతికి నొదిగె
గీ సర్వమును వైనివశమున జరుగు జగము, గాన నేరక తాఁ గర్తగాఁ దలండు
మూఢచిత్తుఁడు సుజ్ఞానమూర్తి యైన, పురుషుఁ డిన్నియు నెఱిఁగిసుస్థిరతమండు.
వ. అని మఱియును. 355

చ శ్రుతమునఁజేసి బుద్ధి మతిశూన్యఘనవ్యసనంబుచేత మూ
ర్ఖతయు మదాలసత్వమునఁ గాంతయుఁ జంద్రునిచేత రాత్రియు
వితతసమాధిచే ధృతి పవిత్రజలంబులచేత నేలు నూ
ర్జితనయూర్ధ్వ ర్తనముచే నృపతిత్వ మలంకృతం బగున్, 356

వ. అని యిట్లు చిరింజీవి చెప్పినమాటోపదేశంబునకుఁ బగ సాధించిననాహసంబునకుఁ
బ్రయం బంది మేఘవర్షం డతని కర్ధరాజ్యం బిచ్చి తానును సామ్రాజ్యంబునం
బూజ్యుండై సుఖం బుండెనని చెప్పటయు. 357

ఉ. హరపటీరహీరరజతాద్రితుషారధరాధరేంద్రమం
దారమరాశరాజహతనారదపారదకుందచంద్రికా
క్షీరమృణాలశంఖసురసింధురఘనఘణీశకాశక
ర్పూరసమానకీర్తివరభూషణ సజ్జనహాకపోషణా. 358

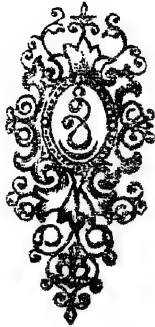
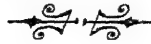
క. ఉభయదశరుద్ర లక్ష్మీ, శుభమందిర సతతదానశోభిత సమ్య
గ్విభవసురాధిప విలసత్స్వరీధవా హేమాద్రిధీర బసవకుమారా. 359

మ త్తకోకిల, వాసవప్రతిమానవైభవ వైరిరాజభయంకరా
వాసుదేవపదాబ్జపట్నద వాంఛితార్థసురాంఘ్రిపా
భాసురప్రమదామనోభవ భానువంశసముద్భవా
ప్రాసతోమరకుంతముద్గరపట్టసాయుధసాధనా. 360

గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైన పంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
సంధివిగ్రహం బనునది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు. పంచతంత్రము

లబ్ధనాశము.

సమధికగుణమందిర

వాసవిభవాభిరామ వర్ధితదానా

భ్యాసకరకమల నిర్మల

భాసురసత్కీర్తిహార బసవకుమారా.

1

ప. అవిధరింపుము సుదర్శనక్షీతీశనందనులు విష్ణుశర్మకుం బ్రణామం బాచరించి లబ్ధనాశం బనుచతుర్థతంత్రం బెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లనియె.

2

క. చెందినయర్థం బితరుల, యందపుమాటలకు విడుచునతిమూఢుఁ డెలకొండెందంబు గలిసి కపిత్థోఁ, బొర్లిదై యొక మొసలి మోసపోయినభంగిన్.

3

ప. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దని నృపకుమారు లడిగిన నతం డిట్లనియె.

4

సీ. రంగదుత్తుంగతరంగసంఘంబులు సరసాభినయకరాజ్యములు గాఁగ
బహువిధప్రచలనపాతీనపజ్జులు ధవళవిలోలనేత్రములు గాఁగ
మరుచిరిన్నిగ్ధపాండురఘేనపటలంబు చారుతరాటహాసంబు గాఁగ
లాలితభూరిబాలప్రవాళంబులు విరిసినఘనజటాభరము గాఁగ

గీ ఘమఘమధ్వని వాద్యఘోషములు గాఁగఁ, జండతాండవాడంబరశంభుమూర్తిఁ
బోలు నని తన్నుజనములు పొగడునట్టి, వర్ణనకు నెక్కి యొప్పు మహార్ణవంబు. 5

ఉ. ఆలవణాంబురాశిదరి నరునతాలతమాలసాలహిం

తాలరసాలభూరుహావితానము సొంపు వహింప నచ్చటకొ

నేలతరంబు లైనకపివీరులతో బలివర్ధనాముఁ డి

చ్చాలఘునర్తనంబుల నజస్రముఁ గ్రుమ్మరుచుండు నత్తఱిన్.

6

ప. మఱియును దత్సమీపంబున నొండొకయూధనాథుం డైనకపీశ్వరుండు బలివర్ధను సుదేశించి.

7

ఉ ఈముదిమర్కటంబునకు నేటికి నీకపిరాజ్య మంచు ను

ద్దామపటుప్రతాపబలదర్శమునన్ వెడలంగఁ దోలినకొ

సీమకుఁ బాసి యొక్కరుఁడు నిగ్గెసఁగఁ బలివర్ధుఁ డేగె నా

రామవిహారముల్ విడిచి రాజసవృత్తిఁ దొఱంగి యయ్యెడన్.

8

వ. చనిచని యొక్కనదీతీతంబున మధుగర్భం బనునొదుంబరంబు ఫలభరితం బైనదాని నాలోకించి బలివర్ధనుండు దనమనంబున.

9

క. కామితేఫలముల నొసఁగం, గా ముండటఁ గల్పకంబు గానంబడిన

ట్లామేడి కడు ఫలించెను, నాముందటిభాగ్యవాసనకు దృష్టముగాన్.

10

వ. అని తలంచి డాయం బోయి.

11

క. తరు వెక్కి దీర్ఘశాఖలఁ, బరిపక్వఫలంబు లరసి భక్షించుతఱిన్

గరమునకుఁ దప్పి యొకఫల, మరుదుగఁ బడె నీటిలో మహాద్వనితోడన్.

12

క. ఆచప్పడు తనచెవులకు, నేచినకాతుకముఁ బెనుప నెడనెడ ఫలముల్

వై చుచును సహజచాపల, మై చనుమర్కటము చప్పు డాలించుతఱిన్.

13

వ. క్రకచనామధేయం బగుశింశుమారం బమ్రేడిక్రింది జలంబులలోనఁ గ్రుమ్మరుదుండి మత్సమింబున నెన్నుండును నిట్టియపూర్వద్వని విన్నది లేదని తలయెత్తి చూచి నప్పు డొదుంబరతరుశాఖాసమారూఢశాఖామృగకరవిముక్తఫలపతనం బప్రహాగ్రాహంబు డెలిసి తాను నమ్మధురఫలంబు లుపయోగించి యావృద్ధవానరంబుతోడఁ జెలిమి చేసి తస్మిన్తత్వానందంబున నమ్మధురఫలాస్వాదనలాభంబున నచ్చోటు గదలం జాలక కొన్నిదినంబులు మఱచి యున్నమొసలిం దలంచుకొని యమ్మొసలి భార్య తనసఖిం బిలిచి దానితో నిట్లనియె.

14

ఉ. ఇంతకుమున్ను నాదుహృదయేక్వరుఁ డెయ్యెడ కైన నేఁగినన్

సంతస మొప్పు వచ్చు నిమిషంబున నిన్నిదినంబు లయ్యెఁ దాఁ

జెంతలఁ జేరఁ డేమిటికిఁ జిక్కెనొ కాక పరాంగనాదతి

భ్రాంతి నిజాలయంబునకు రా కచటం బ్రియ మంది నిల్చెనో.

15

క. తెలియంగవలయుఁ జొప్పుని, పలికిన నది పోయి వచ్చి ప్రాణసఖికి నే ర్పలవడఁగఁ జెప్పఁ దొడఁగెన్, గలవియు లేనివియుఁ గూర్చి కలఁకం బొందన్.

సీ. నెలఁత నీవిభుఁజూడ నీవు నన్నంపినఁ జయ్యిన నేను బ్రచ్ఛన్నవృత్తిఁ గదిసి చూచితి నొక్కకపిభామ రూపలాపణ్యవిలాసభావములఁ బెద్ద మధుగర్భమను మదుంబరముపై నుండంగఁ బొడఁగని దానితోఁ బొందు చేసి యాపొందు మక్కువ నంతకంతకుఁ బెంప నీయింటి తెరువును నిన్ను మఱచెఁ

గీ. బేర్చుమతిఁ బూరుషులు నవప్రియులు గాన, వారి మాన్పంగ నేరికి వశము గాదు చెలియ నీమీఁదిభక్తిమైఁ జెప్పవలసెఁ, గాక వివరింప నా కేమికారణంబు.

17

- క. అమ్మాట మొసలిలేమకు, నమ్మయి తాఁకుటయు నిశ్చయం బని మదిలోఁ
గ్రమ్మెడువితహానలమున, సమ్మోహనమూర్ఖ పరవశత్వముఁ జేయన్. 18
- ప. అమ్మకరవధూటి ప్రియసఖీసంభాషణంబులఁ బెద్దయుంబ్రొద్దనకుఁ జెలివి నొంది.
ఆ మగఁడు చేసినట్టి నెగులునఁ గడు నొచ్చి, విరహావహ్నిచేత వేఁగి వేఁగి
పొరలుచుండునంతఁ బొలఁతిపై మమ్మనఁ, గొన్నిమేడిపండ్లు గొనుచు వచ్చి. 20
- ప. ఆ క్రకచుం డట్లున్నతన ప్రాణవల్లభం జూచి యిట్లనియె. 21
- ఉ. పంకజనేత్ర నీయొడలిభారము చూచి భయంబు పుట్టెడున్
గింకకుఁ గారణంబు పరికించి యొకించుక నాకుఁ జెప్పినన్
గొంకక తీర్పు నన్న విని కోమలి నెచ్చెలిమోము చూచినన్
శంక యొకింత లే కది నిజంబుగఁ బుట్టెడునట్టిభంగి గాన్. 22
- ప. ఆశింశుమారంబున కిట్లనియె. 23
- ఉ. అక్కట నీవు పోయినది యాదిగ నీకలకంతి రుగ్లతం
జిక్కినఁ జావవండఁగ బ్రసిద్ధుఁడు సిద్ధుఁడు వచ్చి యోషధం
బొక్కటి చెప్పి పోయె నది యుక్తమ నీ కెఱిఁగించువారమై
యిక్కమలాయితాక్షియును నేనును నీపొడఁ గాన మెన్నఁడున్. 24
- ప. అనిన నమ్మహాగ్రహంబు. 25
- క. సంజీవిని మొదలుగ నే, నంజక కొనివత్తు నెట్టియోషధ మైనన్
రంజకపుమాట గా దిది, కంజాతిదగ్గాయతాక్షి గ్రమ్మనఁ జెపుమా. 26
- ప. అనిన నది యిట్లనియె. 27
- క. వానరహృదయముతోఁ దగ, నూనినయోషధము పెట్ట నువిదకు మానున్
మేనఁ గలరోగ మనుచును, దా నెంతయుం గరుణఁ జెప్పి తాపనుం దరిగెన్. 28
- ఆ. కానఁ గోఁతిగుండెకాయ నీ విప్పడు, తెచ్చి యిచ్చితేని తెఱవ బ్రతుకు
తేక యుండితేని నీకులభామిని, తనువు విడుచు గడియతడవులోన. 29
- ప. అనినఁ దద్వచనంబు లాకర్ణించి యతం డట్టిద కాక యనుచుఁ గొంతద వ్వరిగి
యరిగి తనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 30
- క. తరుచరహృదయము నాకుం, దశమే దొరకింపఁ గప్పదశ వచ్చెఁ గపీ
శ్వరుఁడు బలివద్ధుఁ డొక్కఁడు, పురుషార్థపరుండు వానిఁ బొరిఁగొనఁ దగునే. 31
- చ. ఆతని పధించు టెంతయు మహాదురితంబు సమస్తధర్మసం
తతికి నిధాన మీసతి వృథా మృతిఁ బొందినఁ బాప మీయెడన్

- మతిఁ దలపోయ నిద్దఱును మాన్యులె యైనను భార్యరక్ష దా
నతిశయధర్మ మంచుఁ దగ నార్యులు చెప్పఁగ విందు నెట్లనన్. 32
- ఉ ఎక్కువ చెప్పఁ జూపఁ గలయింట జనించుకులాంగనాళిలోఁ
జక్కఁడనంబు గల్గి గుణసంపద మించి యతాకికస్థితిక
నిక్కక యేమృగాక్షి పతి నిర్మలచి త్తము పట్టు భక్తిమై
నక్కమలాక్షి యెవ్వనికి నా లగు వాఁడు కృతార్థఁ డిమ్మహిన్ 33
- ఎ. కావునఁ గులకాంతను రక్షించుటయ యుత్తమధర్మంబు మిత్రుం డైనబలివర్ధనుఁ బరి
త్యజింతు నని కృతనిశ్చయంఁడై యాశింశుమారప్రవరుం డనుమానించుచు మంద
మందగమనంబున నయ్యదుంబరంబు చేరం జనుదెంచినం జూచి మిత్రుం డైన
బలివర్ధనుం డతని కిట్లనియె 34
- గీ ఎంతవేగిర మింటికి నేగి తిప్పు, డింతలోననె మరలి రా నెద్దికతము
మందగమనంబుతోఁ జింత నొంచె దేమి, కారణం బన్న నమృహాగ్రహ మనియె. 35
- క. చిరకాలమైత్రి సేయెడ, జరగంగా నింటి కరుగఁ జాలక నేఁ డ
ట్లరిగిన నచ్చటినాయి, లైరవై మదిఁ దోచె నిలువ నెట్లగుఁ జెపుమా. 36
- క. ఉపకారవాంఛ సఖ్యము, నిపుణతఁ జేయుదురు గాక నీ వేమియుఁ బ్ర
త్యుపకార మపేక్షింపని, సుపురుషుఁడవు కావె యెపుడు సుస్థిరచరితా. 37
- ఎ. ఆనుటయు బలివర్ధనుం డిట్లనియె. 38
- గీ. డాసి యుపకార మే వేమి చేసినాఁడఁ, బూని నీతోడఁ జేసినపొందువలన
రాజ్యవిరహితదుఃఖభారంబుఁ ద్రోచి, తాల్చి నున్నాఁడ నదియు యుక్తంబు గాదె.
- గీ. శోకకాత్రవధయములచొప్పు మాన్పు, ప్రీతివిశ్వాసగుణ హేతుభూత మైన
మిత్ర మనునక్షరద్వయమిశ్ర మైన, రత్న మేవేల్పు సృజియింపఁ బ్రబలనొక్కొ
వ. ఆని పలికిన విని క్రమం డిట్లనియె. 41
- ఉ మింటికి నిక్కునీతరువుమీఁదను నీవును నేను నీటిలో
నొంటిఁ జరింప నోపుటకు నోర్తునె వీఁపున మోచి నిన్ను మా
యింటికిఁ గొంచుఁ బోయెదఁ గపీశ్వర రమ్యన నాక్షణంబ ని
ష్కంఠకబుద్ధిఁ బెల్లుటికి గ్రమ్మ న వీఁపున వచ్చి నిల్చినన్. 42
- క. నిలిచినకపివరుఁ దోడ్కొని, నిలుపోపక మొసలి పలిక నేఁ డిమిత్రుం
జలముకొని చంపవలసెను, కలఁడే నావంటిపాపకర్మఁడు జగతిన్ 43
- క. స్త్రీకార్యము బలవంతము, నా కింతటిసాధుమిత్రు వనచరు మృతుఁ గాఁ
జేమఱుగఁ జేయకతమున, లోకంబున నింద కేను లోనైతిఁ గదా. 44

వ. అని విచారించి మఱియును దనమనంబున.

45

సీ. హేమంబుమేలుగీ డెఱుంగంగఁ దలఁచిన మానుగా నొరసినఁ గానవచ్చుఁ
బురుషులగుణములు పరికించి చూచిన నెందైన నడవడి నెఱుంగవచ్చు
లలితగోవృషములఁ దెలియ భావించిన భారముల్ గాంచి యేర్పఱుపవచ్చు
స్త్రీస్వభావంబులు తెలియుద మన్నచో నెంతధీయుతులకు నెఱుంగరాదు

గీ. మాయలకు నిక్క మందులమనికెప్పట్టు, సకలదోషంబులకు నెల్ల జన్మభూమి
మగువ గావున నిపుడు న న్నగడుచేసి, యేమిపన్నెనొ నాసతి యెఱుంగరాదు 46

వ. అని తలపోసి వెండియుఁ దనమనంబున.

47

ఆ. ఆఁడుదానికొఱకు నకట నాప్రియమిత్రు, వృద్ధుఁ జంప నెట్లు బుద్ధి పుట్టె
ననుచు వినఁగ నాడునమ్మాట లాలించి, వానరుండు పలికె వానితోడ. 45

క. ఏమంటి విపుడు నీలో, నేమిటి కీచింత నాకు నెఱింగింపు మనం
గా మొసలియు నిట్లను నే, నేమియు ననఁ దప్ప వింటి నే నేమంటిన్. 49

క. అనుమాట కాత్తలోపల, ననుమానము నొంది వానరాధిపుఁ డీతం
డనుమానించుచు వగచుచు, ననుఁ గొనిపోవుటకుఁ గారణం బెయ్యదియో 50

గీ. అడిగి చూచెదఁ గాకంచు నగచరుండు, కలఁక నొందినమదితోడ జలచరేంద్ర
నాకుఁ దోఁబుట్టువైన నీ నాతి కిపుడు, నేమమే యన్న నామాట చెవులు సోక 51

ఉ. అల్లన శింశుమారవిభుఁ డాకపినాథునిఁ బల్కె మన్ననో
పల్లభ రోగపడ్డయది వైద్యు లసాధ్య మనంగ దాని కే
నుల్లమునం దలంకెదఁ బ్రయోగము చెప్పినఁ దీర్చువారు లే
రెల్లెడ నీటిలోనిపని యింతియ నాపని మిత్రవత్సలా. 52

వ. అనుటయు నాబలిసర్థ నుం డిట్లనియె.

53

చ. జలములఁ గాని వెల్పలికిఁ జాల నటంచు విచార మేటికిన్
బలికినమందు దెత్తు ననుఁ బంపు మఱెన్నఁటికేను బోయి భూ
పలయము నెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివాకరుఁ డయ్యపరాంబురాశిలో
పల దగి పోకమున్న పడిఁ బాటి రయంబున పత్తుఁ బోయెదన్. 54

క. పొ మ్మనవు పోయి మందులు, దె మ్మనవు చికిత్స చాలఁ దెలిసినవైద్యాన్
ర మ్మనవు భార్య నిజ మగు, సొ మ్మనవు దలంక నేమిచోద్యము చెపుమా 55

వ. అనిన నమృతరకులాధీశ్వరం డిట్లనియె.

56

చ. అడిగినవాఁడఁ బండితుని నాయన చెప్పఁగ మందు సీకడం

దడవఁగఁ జూపు కేను బరితాపముఁ బొందుచు నున్నవాఁడ ని

పూడు నెఱిగింపకున్న నది పోవుదు నామదిలోన దుఃఖమున్

గడవఁగ నీవ కారణ మకారణబాంధవ యెన్నిభంగులన్.

57

ఎ. అనినఁ దరుచరనాథుం డిట్లనియె.

58

గీ. మనసు గలిసినచో నొకమాట యైనఁ, గపటమునఁ జెప్పకుండుట కలుష మంద్రు
ప్రాణసఖుఁ డగునాకు డాపంగ నగునె, చెప్పఁ దగనిది యైనను జెప్పు మనిన

59

వ. అమ్మటకుఁ బుయిలోట దక్కి మొసలి యిట్లనియె.

60

క. వానరహృదయముతోఁ దగ, నూనినయశాషధముఁ దెచ్చి యువిదకుఁ బెట్టె
మేనఁ గలరోగ మంతయు, మాను ననుచు నొక్కవెజ్జ మగువకుఁ జెప్పెన్

61

ఉ. చెప్పిన నన్నుఁ చెప్తునియెఁ జెప్పెడి దేమి మఱెందు నేరికిం
జెప్పక నీకునుం దెలియఁ జెప్పఁగఁ జాలక యాత్మ నాకు నేఁ
జెప్పఁగ నీవు నన్నడుగఁ జెప్పితిఁ గాని భయంబు పుట్టఁగాఁ
జెప్పుట గాదు కార్యగతి చెప్పితి వానరయూధనాయకా.

62

క. తనసతికి రోగ మైనం, గనుఁగొని యది చక్కఁబెట్టఁగా నేరఁ డితం
డని నన్ను బంధుజనములు, మనుషీనుఁగుఁగాఁ దలంప మను టేమిటికిన్

63

న. అని చెప్పినఁ గపీశ్వరుండు.

64

గీ. సగముచచ్చినమేనితోఁ జకితుఁ డగుచుఁ, గంపమొందుచు వృద్ధమర్కటముమూర్ఖ
మునిఁగి కన్నులు గావక మునిఁగి గొంత, వడికిఁ దెప్పితి యాత్మ దైవంబుఁ దూటి.

ఎ. తనలో నిట్లని వితర్కించె.

66

గీ. ప్రేమ నటియించి యింటికిఁ బిలువఁ దడవ, మొసలిమాటకు నా కేల మోసగలిగె
నెంతముదిసిన నేను జితేంద్రియుండఁ, గామి నాపదఁ బడితి యుక్తంబు గాదె.

67

ఎ. అని మఱియును.

68

నీ. రాగ సంయుక్తఁ డరణ్యవాసంబునఁ బహుకాల మున్నను ఫలము లేదు
నెఱయఁ బంచేంద్రియనిగ్రహంబున నిల్లు గదలకున్నను వాని కదియ ఫలము
పితరాగుండును వినయశీలుండును వివిధధర్మాధర్మ విదుఁడు నగుచు
సత్యదయాదానశౌచంబు లెవ్వఁడు గలిగి. ప ర్తించు నిష్కపటవృత్తి

గీ. వానినిలయంబు ఘనతపోవనము గాని, దండకాపాయవస్త్రకమండలువులు
ముండితయును భిక్షుటనముం జరుపును, నాటకమ్ము లివి ప్రయోజనములు గావు.

ఎ. అని తలంచి బలివర్ధనుండు దైవానుకూల్యంబున నాయుశ్శేషంబుకతంబునం దనకు
నప్పటి కొక్కయుపాయంబు దోచిన నాశంకుమారంబునకు నీట్లనియె.

70

- క. ఓయన్న కల్ల చేసితి, నీయర్థము మున్ను నాకు నెఱిగించిన నే
నాయంతరమునఁ గలిగిన, యాయాపధ మపుడ కొంచు నరుచెంతుఁ గదే. 71
- ఉ. గుండియ పుచ్చి పెట్టుకొని కొమ్మపయిం బదిలంబు చేసి నే
నుండుదు నట్టిభారమున కోర్వక యెప్పుడు నేఁడు నే నభా
గ్యుండను నీకు నక్కటకుఁ గూర్చినసా మ్మని ము న్నెఱింగి తే
కుండుటఁజేసి యే మని ప్రియోక్తులు పల్కుదు నేమి నేయుదున్. 72
- ఎ. అయినను ద్వరితగమనంబున నయ్యదుంబరంబుకడకుం జని యస్తదీయవృద్ధయం
బు గొని చనుదెంత మని పలికి వెండియు. 73
- గీ. మొనసి ధర్మార్థకామముల్ మూఁటివలన, ఫలము లెవ్వఁడు దా నాసపడియె నేని
వాఁడు రి క్తహస్తములఁ బోవంగఁ దగదు, భూమిసుతరాజకాంతలపొంత కెందు. 74
- క. మానుగ వృద్ధయం బచ్చటి, మ్రానం దగిలించి యంతి మన మట మగుడం
గా నరిగి వేగ యిది గొని, మానిని యున్నెడకు నిపుడ మరలఁగవలయున్. 75
- ప. అనిన. 76
- క. అమ్మటల జలచరమును, సప్తతితో నమ్మి పృథ్విచరమును గొనుచుం
గ్రమ్మఱ ము న్నున్నతరువు, కొమ్మం గదియింపఁ గపియుఁ గుప్పించి వడిన్. 77
- గీ. అంతికంతకుఁ బొడవుగా నరిగి యరిగి, వృక్షశాఖాగ్రమున నున్నవృక్షచరముఁ
గాంచి చెలికాఁడరమ్మ వేగంబ మనకుఁ, బోవలె నటన్న జలచరంబునకు ననియె. 78
- ఆ. పొందు చేసిచేసి పొసఁగక మతి పోయి, తిరిగి వచ్చునతఁడు తిరుగఁ జెడును
గార్దభంబు నక్కకఱపుల హరిఁ జేరి, పోయి తిరిగి వచ్చి పొలిసినట్లు. 79
- ప. అనినఁ నత్కథాక్రమంబుతెఱంగు జలచరపతి యడిగినఁ దరుచరపతి యిట్లనియె. 80
- సీ. కలఁ డుగ్రవనములోపల నొక్కమృగరాజు గోమాయు వతనికిఁ గూర్పుభృత్యుఁ
డై పంపు చేయంగ నమ్మగేంద్రుఁడు జంబుకముఁ జూచి పలికె దై వ్యము దలిర్ప
ననఘ మహోదరవ్యాధి నాతమవున నొదవి యంతంతకు ముదురఁ జొచ్చె
ననుగుణం బగుమందు లరసి నేవింపక యూరకుండిన మీఁద నొప్పుకుండు 81
- గీ. గార్ద భముకర్ణ మొక్కటి గలిగెనేని, యాపధంబున నవి గూర్చి యాశగించి
మచ్చగీడంబురోగంబు మాన్పుకొంగుఁ, గానఁ గొనిరమ్మ ఖరము నాకడకు వేగ. 82
- చ. అనిన మహాప్రసాద మని యామృగధూర్తము పోయి రోయుచున్
జని నగరోపకంతమునఁ జాకలవానికృశాంగగార్ద భం
బును బొడగాంచి సద్వివయపూర్వముగా మృదుభాషణంబులన్
గనికర మొప్పుఁ బల్కె నధికం బగు నేర్పున నాక్షణంబునన్. 83

ఎరియించి తెచ్చి యిచ్చినఁ, బాలియింప మృగేంద్రుఁ డడఠఁ బొడమినభీతికొ
నిలువక వడిఁ జనిమున్నిటి, నెలవున గార్దభము పోయి నిలిచినపిదపన్. 83

5. ఆమృగపతి గోమాయువుం గనుంగొని మనయత్నంబు విఫలంబయ్యె నింకనుబ్రయ
త్నంబున ననుసంధింపవలయు ననిన నాస్మకాలం బిట్లనియె. 84

మునుపు గార్దభంబు చెలియనిమూఢచిత్తుఁ, బొసఁగ నిది నేయుమనమోసపోవుఁగాని
దృష్టముగఁ జూచి కపటంబు చెలిసె నేని, పూని క్రమృత మఱి మోసపుచ్చరాదు

6. అయినను నాబుద్ధిబలంబుననుం బలుకులనేర్పనను నా గార్దభంబుమనంబునం గల
భయం బుడిపి దేవరదివ్యశ్రీపాదపద్మంబులసన్నిధిం బెట్టి నవధరించెదం గాక యని.
క్రమృతం జని గార్దభంబుఁ గాంచి యిట్లనియె. 86

మ. మృగరాజుం గని కొల్చి యాయనకడకొ మేఁ తెల్ల నీసాముగాఁ
దగ భృత్యప్రకరంబు లెల్ల నినుఁ చాత్పర్యంబునం జూడఁగా
జగతిం బెద్దటికంబు గట్టుకొన కీజాడకొ భయభ్రాంతి నొ
ప్పుననే క్రమృత పాతి సాహసవిహీనాత్తుండు పెం పొంగునే. 87

ప. అని మఱియును 88

ఉ. మానుగ నంటరానికొఱమాలిన మైలమోపు వీఁపునం
బూని ధరించి తిట్టియును మొత్తియు నీరజకుండు నొంపఁగా
వీనిగృహంబునందుఁ దగనే నడపీఱుఁగవై చరింప ని
చ్చానుగుణంబుగా నభిమతార్థము లానఁగ లేక యక్కటా. 89

ప. అనుటయు నా గార్దభం బిట్లనియె 90

క. నమ్మించి యేను నీవును, నిమ్ముల బ్రదుకుద మాటంచు నెలయించి ననుకొ
రమ్మని కొనిచని మృగపతి, సమ్ముఖమునఁ బెట్టి చంపఁ జనునే నీకున్. 91

గీ. శితనఖంబులు మెఱయంగ జేగురించు, ఘనతరానన మతిభయంకరము గాఁగ
నుఱుక నుంకించున ట్లున్నయుగ్రహరికి, బెదరి పాఱక నిలువ నే బిరుదనయ్య.

ప. అనిన నమ్మాటకు జంబుకం బిట్లనియె. 92

మ. మొదలం జూడనివాడ వైనకతన స్తుంభన్ భయం బెఱియుకొ
గదియం బోయి నమస్కరింప నతఁడున్ గారుణ్యపూర్ణాంగుడై
చెదరం బాఱఁగనీక పోదు నధికశ్రీయుక్తుఁగా భృత్యు నీ
నది గాన స్వేద వేది వచ్చితివి పంచాస్యంబుపాం దొప్పడే. 94

ప. అని మఱియును. 95

- చ. పలసిన భక్త్యభోజ్యము లవారణఁ బారణ సేయవచ్చు ని
 చ్చలు హరిమూలభృత్యవనజంతునికాయములోన నెక్కుఁడై
 మెలఁగఁగ వచ్చుఁ జల్లనిసమీరము వీవఁగ నిచ్చవచ్చుక
 య్యల శయనింప వచ్చును మహామహిమాధ్యుని బంటుగా మదిక
 దలఁపనిపేదకుక బ్రతుకు దాఁగలదే తలపోయ నెమ్మెయిన్. 96
- శా. నాయత్నంబు ఫలింప దయ్యె నకటా నాన్నేహభాషంబునన్
 బాయం జాలక మాడి యుండుటకునై ప్రార్థించినట్టే కదా
 ధీయుక్తుండు త్రివర్గముం బడయ నర్థిం గోరఁగా నెయ్యెడన్
 శ్రేయఃప్రాప్తికిఁ బెక్కువిఘ్నము లగుక జింతింప నింతేటికిన్. 97
- ప. ఆని మతియునుం బ్రియాలాపంబులు పలుకునగ్గోమాయువుమృదుమధురభాషణంబు
 లకు నోటుపడి గార్దభం బిట్లనియె. 98
- క. కందువచుట్టమవై మది, కం దంతయుఁ బాపి మీఁదఁ గలభాగ్యము నా
 కందించి మనుపఁ దలఁచితి, కందళితన్నేహభాషగౌరవ సునఁగన్. 99
- క. కడుపున కందియు నందని, కుడుపుల ననుదినముఁ గుదిలఁ గుడుచుటకంటెన్
 గడు దొడ్డరాజుసేవకు, నొడఁబడి యొకనిమీప మైన నుండఁగ రాదే. 100
- క. ఆని నిశ్చయంబుగాఁ బలిక గార్దభం బమ్మగధూర్తంబువెనుకం జనఁ గొనిపోయి
 మృగేంద్రముందటం బెట్టి యిట్లనియె. 101
- క. నమ్మించి తోడితెచ్చితి, నమ్మినభృత్యుండు గాఁడు నాక యితని నీ
 సొమ్మగ నోరం గన్నుల, నిమ్మగఁ జూడంగఁ దగు మృగేంద్రకుతేంద్రా. 102
- ప. ఆని విన్నవించి యామృగధూర్తంబు చొలంగిన మృగనాథుండు. 103
- ఆ. ఉఱికి గార్దభంబు నుగ్రదంష్ట్రులు గల, ముఖమునం దుదగ్రనఖములందు
 నొత్తి పట్టఁ దడవ యునురు పోయినదానిఁ, జూపి జంబుకంబుఁ జూచి పలికె.
- గీ. దినముఖోచితకర్తంబు దీర్చి వచ్చి, యనుభవించెద నందాఁక నరసి యుండు
 మనుచు సింగంబు నదికిని నరుగ జూచి, జంబుకంబుఁ దలంచె మనంబులోన.
- సీ. దివ్యోపధం బని తెప్పించి మృగరాజు నమ్మఁ గావలి పెట్టి నదికిఁ బోయె
 నీమందు మృగపతి కేల పోవఁగనిత్తు గ్రమ్మన నతఁ డిందు రాకమున్న
 భక్షించి నామేనఁ బరఁగురోగము లెల్ల హరియింతు ననుచు మహాభిలాష
 మొదవ గార్ద భకర్ణహృదయంబులప్పుడు తోడిఁబడఁ దిని మూతి దుడుచుకొనుడు
- గీ. నంత హరివచ్చి యాగార్దభావయవము, లెక్కడికిఁబోయె నిపు డన్న నెఱుంగనట్లు
 మూర్ఖచిత్తున కేందైన మొదలఁగలనె, హృదయకర్ణంబులవి చూడ కెఱుంగకంటి,

పంచతంత్రము

ఎ కావున నీ గార్దభంబునకు హృదయకర్త యుండులు లే వనిన నట్లకాఁబోలు నని యామృతేంద్రుం డూరకుండెనేను నవ్విధంబున మోసపోవ న గార్దభంబుఁ గాను విచ్చేయు మనిన నాశింశుమారవల్ల భుండు లబ్ధనాశంబునకుఁ జింతాక్రాంతుం డగుచు సిగ్గుపడి జలమధ్యంబునకుం బోయె నని యిట్లు విష్ణుశర్మ లబ్ధనాశం బనుచతుర్థతంత్రం బెఱింగించిన గుమారు లసంప్రేక్ష్యకారిత్యం బెఱింగింపు మనుటయు. 107

ఉ. తెల్లదలాటరాయ సుదతీజననూత్న మనోజ మల్లికా
వల్లభ సప్తస ప్తికులవర్ధన మేరునగేంద్రధీర సం
పుల్లసరోజనేత్ర గుణభూషణ యాహవాభీమ తమృభూ
వల్ల భుకూర్షిపుత్ర బసవక్షీతిపాలక రాజశేఖరా. 108

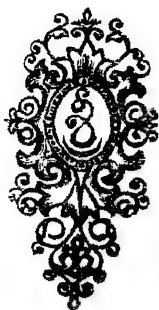
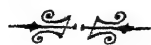
ఉత్సాహ. మందరాచలేంద్రధీర మనుచరిత్రసంతతా
నంద కులపవిత్ర ధర్మ నందితావనీజనా
కుందచంద్రహారహీరగురుయశఃప్రకాశ గో
విందచరణకమలయుగళ విస్ఫురన్త నోంబుజా. 109.

భుజంగ ప్రయాతము. రమానూనురేఖావిరాజత్స్వరూపా
యమనాథస్థాలానలోద్యత్ప్రేతాపా
సమస్తావనీచక్రసంస్తూయమానా
నమద్రాజసంరక్షణాసంవిధానా. 110

గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైనపంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
లబ్ధనాశం బనునది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు. పంచతంత్రము

అనంప్రేక్ష్యకారిత్వము.

కారుణ్యకటాక్ష.

స్వీకృతబుధబంధునికర జ్యంభితవిమతా

నీకగ్రీవాఖండన

భీకరకరవాల బసవపుష్పీసాలా.

1

వ. అవధరింపుము నుదర్శనక్షీతీశ్వరనందను అనంప్రేక్ష్యకారిత్వం బెఱింగింపు మనిన విష్ణుశర్మ వారల కిట్లనియె.

2

చ. నిజమును గల్గయుం దెలియనేరక క్రోధమునం బ్రమత్తుడై
సుజనుల కెగ్గ చేసి చెఱుచుం దనమున్నటిమైత్రి మానవుం
డజగరముకొ హరించినమహానకులంబు వధించి బ్రహ్మణం
డజితమనోవ్యధం బొరలు నయ్యవివేకముఁ బోల్పఁ బట్టనన్.

3

వ. అనుటయు నృపమమారులు తత్క-భాక్రమం బెఱింగింపుఁ డనిన నతం డిట్లనియె.

4

నీ. గొడదేశంబునఁ గల దగ్రహారంబు సకలసౌఖ్యములను జన్మభూమి
తన్నివాసంబుగ ధరణీసురాన్వయజాతుఁ డుండును దేవశర్మ యనఁగ
నాయనకులకాంత యాజ్ఞ సేని యనంగ శుభలక్షణాంగి యానుదతి తనకు
ఘనపురాకృత పుణ్యకర్తంబుననుజేసి సమధికం బైనగర్భము ధరింప

గీ. నధికసంతోషచిత్తుడై యతివఁ జూచి, నాతి నీగర్భమున నున్ననందనండు
మనకులం బెల్ల నుద్ధరింపంగ నోపు, భాగ్యవంతుఁ డౌ ననఁ దనభర్తఁ జూచి.

5

వ. యాజ్ఞ సేని యిట్లనియె నాథా నీమనోవధసహస్రంబు లేమియుఁ గొఱగా వీయస్థి
రంపుసంసారంబునకుఁ గడకట్టినకార్యంబు తుదముట్ట నేర దని పెద్దలచే వినంబడు
విను మని యిట్లనియె.

6

గీ. మహి ననాగతకార్యంబు మడిఁ దలంచి, కోరునాతఁడు దుఃఖసంకులత నొందుఁ
బెక్కువిధములఁ జింతింప బెండువడుట, సహజ మది సోమశర్దునిజనకునట్లు.

7

వ. అనినఁ తత్క-భాక్రమంబు విపుండు తనభార్య నడిగిన నానితంబిసీతిలకం
బిట్లనియె.

8

- సీ. పరఁగ విద్యాభ్యాసపరుఁ డొక్క భూసురుం డనువుగా మహాశయంబున భుజించి
చనుదేర నొండొక్కసదనంబు విప్రుండు పెతరులకై పేలసిండి యిడినఁ
గైకొని తా నొక్కఁగుటయు సంపాదించి పొంగుగా నాసక్తు వంగుఁ బోసి
చేతి కందెడునట్టె చేరున నాకుంభ మెలమితోఁ శ్రీతుండై యచటఁ బెట్టి
- గీ. సమధురోత్కృప్తభోజనోత్సవముకతన, నతఁడు సుఖసుప్తి నొందెడునవసరమున
నంతకంతకు దట్టమై యలఁనుబడిన, గురుమనోరథ మంతయుఁ గోరుచుండి. 9
- ప. అనైస్త్వికుండు తనలో నిట్లని తలపోయం దొడంగె. 10
- చ. కఱ వరుడెంచినకొ ఘటముగర్భమునం గలసక్తు పంతయుకొ
దఱుఁగక యమ్మి మేఁకఁ గొన దానికిఁ బిల్లలు రెండు గల్లు న
మ్మకలు రెంటికిం గలుగు మానుగ దూడలు నాల్గు వాని కి
ట్లఱిముఱి నెన్న నెన్నిదిఁ బదాఱును ముప్పదిరెండుఁ బుట్టఁగన్.
- ప. ఇవ్వీధంబునం గ్రమక్రమవృద్ధిం బొందినఛాగంబులు కాలాంతరంబున శతసహస్ర
సంఘంబు లగుటయు వాని నమ్మి గోధనంబులు సంపాదింప నవియును బ్రతిసంవత్స
రంబును వత్సంబుల విడ ననేకసంవత్సరంబులకు నసంఖ్యాతగోధనంబు లగుటయు
వానియందు 12
- సీ. కోడెలన్నింటిని గూడంగఁ దోలించి మేదింప దుక్కికి మెతక లైన
ముచ్చుగి తలఁ బట్టి ముకుద్రాళ్ళు గుట్టించి గంతగోనెను వాని సంతపఱిచి
జేహర మాడింపఁ బెరిగినధనమునఁ గమ్రతంబులు వెట్టఁగా ధరిత్రి
నమరినధాన్యంబు లమ్మించి ధనములు గోటులసంఖ్యలై కొలఁది మీఱ
- గీ. రాజుచేత మహాగ్రహారములు వడిసి, గుళ్ళుఁ జెఱువులు వనములు గోపురములు
సౌధములు మల్లెసాలలుఁ జప్పరములు, నంతిపురములు లోనుగా నమరఁ జేసి. 13
- సీ. గజనికేతనములు గట్టించి యన్నిట భద్రదంతౌవళప్రతతి నుంచి
వాజికాలలు గట్టి వరరూపజవస త్వసంపన్నవర్జితాశ్వములఁ గట్టి
పరశుపట్టసగదాస్రాసతోమరకుంతకొదండహస్తలఁ గూడ నేలి
భేరీమృదంగగంభీరగానంబులు కలయంగ మందటఁ జెలఁగు చుండ
- గీ. రత్న భూషణాలంకృతరమ్యగాత్రు, ననుదినంబును వాహ్యళి కరుగునన్నుఁ
జూచి బంధుజనంబులు చోద్యపడుచు, నెలమిఁ దమకన్నయల నాకు నీందలంప.
- క. వలమును రూపును గుణమును, గలకొమలిఁ బెండ్లియాడి కాయజకేళిం
జెలఁగంగఁ బెద్దకాలము, జలజాక్షికిఁ జనుచునుండ సంతతిలేమిన్.
- గీ. పెక్కు నోములు నోమంగ భీతహరిణ, నేత్ర గర్భంబు ధరియించి పుత్తుఁ గాంచ
వాఁడు నత్యంతసుకుమారవైభవమునఁ, జేరు సోమశర్మ యనంగఁ బెరుంగుచుండ్.

- గీ. కనకసూత్రంబుతో మొలగంట లమర, జోక నలికంబుపై రావిరేక లమరఁ
జరణయుగముననందియల్ మొళయుచుండ, నంతటంతటఁగూర్చుండి యాడునపుడు.
- చ. పనితమకంబునకొ గృహిణి బాలకు నెత్తక యుండు డెట్లు నీ
పని భృకుటీవికారవదనాంబుజుడై పనుధామరుండు తాఁ
దనకర మొప్పుఁ జూచి ఘనదండము గైకొని ప్రేమఁ బిండి పె
ట్టినకలశంబు భగ్ను మగుడుం దెలివొంది యనంతరంబునన్.
- 18
- క తలయుం జీరయు నొడలును, దెలతెలఁగాఁబడ్డపిండి దిక్కులు గప్పకొ
బలపలనివేడ్కతోడుత, వెలవెలనై బ్రాహ్మణుండు విస్మయఁ డయ్యెన్.
- 19
- ప. విస్మయఁడై మనోరాజ్యంబు మిథ్య యగుటకుం జింతాక్రాంతం బగునంతఃకళణంబు
తో నెగ్గుపడి యూరకుండెం గావున నీవును నమ్మహీసురునల్ల యనాగతమతిం దలం
పం దగ దన్నకొన్నిదిపసంబులకుం బరిపూర్ణం బయినగర్భంబున నాతన్విత కుశ
లక్షణాలంకృతం డైననందనుండు పుట్టిన సాంద్రానందంబునం బొదలుచున్నసమ
యంబున.
- 20
- గీ. పుణ్యదివసంబు పచ్చినఁ బొలఁతి వేడ్క, నర్భకుని నాత్మ నాథున కప్పగించి
విప్రకన్యాసమేతయై వెడలి నదికిఁ, బావనస్నాన మొనరింపఁ బోవునంత.
- 21
- ఉ. ఆనగరంబుభూపతిగృహంబునఁ బుణ్యదినంబు పచ్చినకొ
దానముఁ గైకొనం దలఁచి తక్కినవిప్రులు పాఱుచుండఁగాఁ
దా నది చూచి బ్రాహ్మణుండు తద్దయు శోకము నొంది యాత్మలో
మానిని నేల పంపితిఁ గుమారునిరక్షకు లెవ్వ రిత్తటిన్
- 22
- ప. అని మఱియు నమ్మహీసురవరుండు తనమనంబున.
- 23
- ఉ. ఎన్నఁడు ఎచ్చుఁ బుణ్యతిథి యెన్నఁడు దానముచేయు భూవరుం
డెన్నఁ డికించనత్వము నేఁ బెడఁబాసి సమస్తవస్తు సం
పన్ననికేతనుండ నగుభాగ్యము గల్గునొ యంచుఁ గోర్కి మై
నున్నయెడకొ ధనాగమము నొందుటకుం దటి తప్పె నెట్లాలో.
- 24
- ఉ. అక్కఱ లెల్లఁ దీఱవు నృపాగ్రణికిం బొడనూపకున్న నా
కిక్కడ వెన్నపాపనికి నెవ్వరు కాపిక వేళే దప్పెఁ బో
నక్కడ నేప్రయోజనము లబ్బు మనంబున మానవుండు దా
నొక్కటి చింతసేయ విధి యొక్కఁడు వేఱ తలంచు నక్కటా
- 25
- ఆ అనుచుఁ గదలి పోవు నట పోయి క్రమ్యుఱి, మగిడి పచ్చి బాలుమొగము చూచు
నుదతి పచ్చుతెరువు చూచు దిక్కులు చూచు, నిక్కి చూచు గోడ లెక్కి చూచు.
- ప. ఇవ్విధంబున నాందోళించుచు డెందంబు కొందలం బంద నందంబు సందడిం బొం
దుచుఁ బొందుపడి డిందుపఱుచుకొని పుత్రసమానంబుగా మునుమున్న పెంచిననకు

పంచతంత్రము

లంబు నాలోకించి దాని బంధించినమాత్రంబు విడిచి కొనివచ్చి కుమారునిచుట్టునుం
ద్రిప్పి సంజ్ఞగా నెఱింగించి తలవాకిటం బదిలంబుగా నిలిపి పుత్రసంతక్షణంబు
నీకుం గర్తవ్యం బని పలికి బ్రాహ్మణుండు చనినం దదనంతరంబ. 27

సీ. నకులంబు చూడంగ నొకకృష్ణసర్పంబు వడిగొని మాషికద్వారపీఠి
గాఁ జొచ్చి బాలునిఁ గవియునంతట ముంగి యుదరినాగము ముట్టె యొడిసి పట్టి
కంకంబు గ్రమ్మన ఖండించి మే నెల్ల శతఖండములు చేసి చంపి వైచి
నవరక్తధార లాననమున జొత్తిల్లి శోభిల్లి మున్నున్నచోన నిలువ

ఆ. దానమంది యపుడు ధరణీసురుఁడు తన, పట్టిఁ దలఁచుకొనుచుఁ బాటుతెంచి
శిరము నోరు రక్తపరిషిక్తముగఁ దన, ముంగిటఁ దనుఁ గన్నముంగిఁ జూచి 28

క ఈనోరు రక్త మూరక, కానేరదు శిశువుఁ జంపెఁ గా దుర్జాతం
బైనపురు వంచు నుగ్రత, దానిం జావంగ నడిచెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 29

ప. అడిచి యచ్చహేదేవుం డన్యంతరమందిరంబునకుం జని శతఖండికృతకృష్ణసర్పంబు
ను జెలంగి యాడుచున్నతనకుమారుం గనుంగొని నకులమరణంబునకుఁ బరితప్తాంతః
కరణం డగుచు నుదరతాడనంబు చేసికొనియు శిరంబు పగుల మోఁచుకొనియు ధర
ణీంబడి పొరలుచు మొఱిలు వెట్టుచు ననేకకాలంబునంబట్టి పట్టినలఁ బెంచిననకులం
బుం బరామర్శింపక వధించినపాపంబేమిటం బాయు నని మఱియు ననేకప్రకారంబు
లఁ బ్రలాపించు సమయంబున భార్య చను దెంచి యిది యేమినిమిత్తం బనియడిగిన
నతండు తద్వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పిన నప్పుగుట యతని కిట్లనియె. 30

క. పదిలముగ వినక చూడక, మొదలఁ బరామర్శ చేసి మొనయుక పరుసం
బోదవించు నెవ్వఁ డాతం, డదయత ఖైరకుఁడువోలె నాపదఁ బొందున్. 31

ప. అనిన నవ్విధం బెఱింగింపు మని యావిప్రుండు భార్య నడిగిన నమ్మనినీతిలకం
బిట్లనియె. 32

చ. కలఁ డొకపట్టణంబునను గ్రామణి వైశ్యకుమారుఁ డెల్లవా
రలుఁ గొని నాడునట్టివివరంబుగలం డతిధార్మికుండు పె
ద్దలయినతల్లిదండ్రులును దత్పరివారము రోగబాధలఁ
బాలిసిన దాదిచేఁ బెరింగి పూర్వవయఃపరిపాకశాలియె. 33

ఆ. ఉండి నెట్టిబిడ్డఁ డొకనాఁడు తనదాదిఁ, జేరఁ బిలిచి నామఁ జెప్పు మతివ
యయ్య చేర్చినట్టియర్థ మెక్కడఁ బోయెఁ, దెలిసి లేమి నెట్లు తిరుగువాడ. 34

సీ. తల మాసినపుడును దైవ మించుక లేక ముదమునఁ గోకయు మొలకు లేక
కడుపార నన్నంబు కుడువ నెన్నఁడు లేక మన నైన నొకపోక తినఁగ లేక
కమ్మపువ్వులపూఁత కలలోపలను లేక పేర్చికతంబునఁ బెండ్లి లేక
ప్రియబంధుజనులకుఁ బెట్ట నేమియు లేక దీవించునర్థులఁ బ్రోవ లేక

- గీ. యేల యున్నాడ నీచేహ మేల నాకు, విడుతు నీప్రాదై కాదేని విపినభూమి
చొచ్చి మునివృత్తిఁ దపము భాసురముగాఁగఁ, జేసి పుణ్యలోకంబులు చేరువాడ.
- ఎ. అనినం గన్నీరొలుక నయ్యుపమాత యిట్లనియె. 36
- క. నాకన్నతండ్రి నీతీ, శోకం బేమిటికి నేను జూడఁగ బాగ్య
శ్రీకలిమి మెఱయుచుండెను, లోకంబులు వొగడ బంధులోకములోనన్. 37
- గీ వెలయు నీవు జనించినవేళఁ దొల్లి, దివ్యయోగిండు నడిగినఁ జేటపఱచె
నిన్ని సంవత్సరంబులు నిట్టిమాస, మిట్టిదినమున శ్రీకాంత యితనిఁ జేరు. 38
- ఎ. అని యతం డిట్లు చెప్పె నది యాదిగ నేను సంవత్సరమాసదినంబు లెన్నికొనుచుండు
దు నదియును నెల్లింటికిం బరిపూర్ణం బగుచు వచ్చెఁ దప్పదని యవ్వైశ్యకుమారు
నూటడం బలికి మజ్జనఖోజనాదుల నతనిఁ బరితుష్టుం జేసి మృదుత్వంబున నునిచిన
నారాత్రి నిద్రించె నక్కుమారుండును దీర్ఘనిశ్వాసవ్యాకులమానసుం డగుచుఁ
దృతీయయామంబున నిద్రామృద్రితలోచనుం డయ్యుఁ జతుర్థయామాషసానంబున.
- ఉ. బద్ధగజాజినాంబరము బాలశశాంకకలావతంసస
న్నద్ధజటాభరంబు కరుణారసపూర్ణము నైనమూర్తితో
శుద్ధపటీరహీరరుచిశోభితస్వర్ణము నైనమూర్తితో
సిద్ధపరేఖ్యుఁ డొక్కరుండు చెచ్చెర నాతనిఁ జేరి యిట్లనెన్. 40
- కా. ఓతీ వైశ్యకుమార సాహసమహోద్యోగంబునన్ జావఁగాఁ
గోరం గారణ మేమి యేఁ గలుగ నీకుం జింత యింతేల న
న్నారాధించితి పూర్వజన్తమున నయ్యత్సంబునన్ సంపదలో
చేరం బ్రాప్తము నేటరేపటను నిశ్చింతండుడవై యుండుమీ. 41
- క. కల యని చూడకుమీ నా, పలు కంతయు నిష్క్రవంబు భావించి మదిన్
దలపోసి యేను జెప్పిన, తెలివిన దగ నాచరింపు ధీయుక్తుడవై. 42
- ఎ. అవిధం బెట్టి దనిన. 43
- సీ. ఆరుణోదయంబున హరిహరస్తరణంబు చేయుము మేల్కొంచి చిత్త మలరఁ
దల దువ్వి ముడిచి వస్త్రము సొండుగాఁ గట్టి చెనసి యాచమనంబు చేసి వచ్చి
సున్నాన మొనరించి సురభూసురార్చనాయత్తచిత్తుం. డెట్లు యట్ల యుండు
తఱి వచ్చి భిక్షుకత్రయము నీముండలం బొడమినఁ గని వారిఁ బూజ చేసి
- గీ లగుడమున మస్తకంబులు పగుల నడువఁ, దాఁకు వడునట్టిభిక్షుకత్రయముచూడఁ
దత్తిణంబున ఘననిధిత్రయము నగుచు, గోటిసంఖ్యలమాడల మప్పలగును. 44
- ఎ. ఇవిధంబున సంప్రాప్తం బయిన ధనంబువలన. 45
- సీ. దేవతాగృహములు దృఢముగాఁ గట్టించి ఘనతటాకంబులు కలుగఁ జేసి
వనములు పెట్టించి వడుగులుఁ బెండ్లిండ్లు భూదేవమితికిఁ బొందుపఱచి

- కీర్తికి నెలవై నకృతులకుఁ గర్తవై నెలకొన నంతంత నిధులు నిలిపి
యధిపతిచేఁ గొని యగ్రహారము లిచ్చి మఱియుఁ బొందె నధర్మములు చేసి
- గీ యాశ్రితుల బంధుజనముల నరసి మనిచి, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధితోఁ బొగడువడఁగ
లాలితంబుగ బెద్దకాలంబు బ్రతుకు, మనుచు సిగ్గుండు కానరా కరుగుటయును.
- ప అప్పు డావై శక్యమూరుండు తనదాదిం బిలిచి యిట్లనియె నేఁ డెరుఱోదయానంతః
రంబ మనగృహం బలంకరించి శుచిస్నానంబు చేయించి గృహదేవతలఁ బూజింపు
ముదయవేళకు నెద్దియేనియు శుభప్రాప్తికిఁ గారణంబు గలదు పొమ్మనిన నమ్ముదుసలి
దాదియు నట్ల చేసిన యనంతరంబు. 47
- సీ. పాకశాసనపురప్రాసాదశిఖరాగ్రగురుతర సౌవర్ణకుంభ మనఁగఁ
బూర్వదిగంగనాన్మురితఫాలస్థలీదీపితసిందూరతిలక మనఁగఁ
బహుళవీచీన్మురత్ ప్రాగ్గిగంభోరాశికూలప్రవాళనిమంజ మనఁగఁ
నమరాధిపతిసతిహస్తాబ్జవిన్యస్తమోహనమాణిక్యముకుర మనఁగఁ
- గీ నరణకిరణుండు పొడచూపె నఖిలజనక, రాబ్జములతోడఁ గుముదవనాలి మొగుడ
జారవోరులచి త్తంబు జల్లనంగఁ, జక్రవాకంబు లానందజలధిఁ దేల. 48
- ప ఇవ్విధంబున సూర్యోదయం బగుటయుఁ గనుంగొని యవై వ్యశక్యమూరుండు తన
దాదిం బిలిచి యిట్లనియె. 49
- క. తైరాధ్యంగస్నానము, లారంగ నవశ్య మగుట నతిశీఘ్రగతిక
జేరంగఁ బిలుపు నాపితు, నీరును నటకలియుఁ గాచి నీవు లతాంగీ. 50
- ప. అనిన నాయను విదగ్ధతైరనుంబిలిచి తెల్పిన వాఁడును దంతధావనపదనఖధావనాది
తైరకర్తవ్యంబులు తనకు నత్యంతసమీచినంబుగాఁజేసినం బ్రియంబుండి యవై వ్యశ్యం
డతని కిట్లనియె నీవింతకుమున్ను నావలన నెన్నఁడునుం బ్రయోజనం బెఱుంగవు
నేఁ డిండుకతడవు మద్భవంబున నిలువు మని నిలిపి తైలాధ్యంగనస్నానం బాచ
రించి శాతపరిధానశోభితుండై మహాదేవు నర్పించి గృహదేవతలం బూజించి
విశుద్ధాత్మం డయి యుండ నంత విధిచేరితం బైనక్షుణ్ణకత్త్రయం బావై శక్యమూ
రునిముందఱుం బొడచూపి నిలిచిన నతండు వారలం బూజించి తదీప్సితాహారంబులఁ
దృప్తులం జేసి లగుడఘాతంబుల నమ్మువ్వరం బ్రహరించిన వారు సంపూర్ణనిధి
త్త్రయం బగుటయుఁ దద్ధనంబుఁ దనగృహంబున నిండించుకొని సుఖంబుండి
నాపితునకు విశ్వాససంరక్షణార్థంబుగా నువర్ణ నిష్కృశతం బొసంగి నిగూఢంబుగా
ననిసిన. 51
- క కొనిసోయి నిష్కృశతిమును, తనకాంతకు దాఁచు నిచ్చి తద్యృతైంతం
బెనయుంగఁ దెలిపి మంగలి, మనమునఁ దలపోసి వైశ్యమతముం జేయన్. 52
- ప. తనభార్య కిట్లనియె. 53
- క పరజ్ఞను లైనజోగుల, తిరిపంబున నడచి ధనముతిప్పలఁ బడసెన్
వెర వెఱిగె సెట్టిబిడ్డఁడు, తరుణి నే నొద్దనుండి తప్పక కంటిక్. 54

౪. అని తైరకుండు తైరాభ్యంగనస్సానభౌతసరిధానాదికర్తంబు లావైశ్యకుమారు నట్ల తానును నాచరించి వేల్పుల వలగొని భిక్షుకాగమనంబును గోరుచుండు నంత నప్పురంబునఁ గాపురంబున్నవృద్ధజంగమయ్యయొక్కరుండు తైరకునిగృహ ద్వారంబు చొచ్చి లోపలికిం జని ధర్మమే సంచితార్థం బని పేరెలంగున భిక్షుం బడుగుటయుఁ గనుంగొని నాపితుం డాభిక్షుకున కిట్లనియె. 55

ఆ. నీవు గాక యుండ నెరయుగ నిరువురఁ, దొడికి వచ్చితేని కొడిక మైన భంగి మువ్వరకును భైక్షంబు పెట్టెదఁ, గూర్చి తెచ్చు మ్రొక్కు తీర్చుకొనఁగ.

ఐ. అనినం బ్రహ్మదంబు నొంది యాభిక్షుకుండు మఱియును నిరువురం దోడ్కొని వారం దానును జనుచెంచి నిలిచినం జూచి తైరకుండు 57

గీ మెచ్చు లాదవంగ నర్చనలిచ్చి వారి, కిచ్చునచ్చినభోజనం బిడుచు నుండి త్వరితముగఁ బాఠి వాకిటితలుపు వైచి, శీఘ్రగతి ముట్టి లగుడంబు చేతఁ బట్టి. 58

క. పొడవు గలజంగమయ్యను, బెడతల లగుడంబుచేత బెట్టడువ మహిఁ బడినఁ గని పాటునిరువుర, బడి తప్పుక మొఱులు పెట్టఁ బరువడి నడచెన్. 59

క. అప్పుడు మొట్టో యనుచుం, దప్పుక మువ్వరును గూయఁ దలవరులు పడికొ దప్పుగొని మదురుగోడలు, కుప్పించి యదల్చి వెఱవకుండు మీ రనుచున్. 60

ఐ. ఆభిక్షుకత్రయంబును మోపిందుకొని నాపితుం బెడతలు గట్టి కొనివచ్చి భూషణ సముఖంబునం బెట్టిన నతండు నాతైరకునిం జంపించి తద్వహంబు సర్వంబునుం జూఱుగొనియెం గావున నీవు నట్ల విచారమూఢుండఁ బని పలికి వెండియు 61

క. నెఱుంగుం గఁ బలుక నేరని, యెఱుకయు నాచారహీనునిలవడియును ని నెఱుంగుము నిరదృశం బనీ, యతిముఠి భస్మమున నిడినయాహుతిఁ బోలెన్. 62

ఐ. అని మఱియుం దనపురుషు నుద్దేశించి. 63

చ. తనమతి వేగిరించి నెఱి దప్పుఁగఁ గర్ణము సేయరాదు చే నినయవివేకి నాడలు చెందుట సిద్ధము నీతికొవిడుం డనయము సద్విచారమతియై యొనరించినయట్టికృత్యముల్ పనుపడి భవ్యసంకదలఁ బాయ కొనర్చు భరామరేశ్వరా. 64

ఐ. అని యిట్లు తనభార్య చెప్పినవివేకవచనంబులకుఁ బ్రహ్మదంబును నవిచారమూర్ఖత్వంబునం దాను జేసిననకులవ్యాపారంబునకుఁ బరితాపంబును నైన చిత్తంబుతో సర్వమును దైవాధీనంబు గాక యని పలికి యుమ్మహిదేవుండు దననందను నుపలా లనంబు చేయుచుఁ దనభార్యయుం దానును జీరతరజీవనస్థితిం బ్రవర్తిల్లి రని చెప్పి సుదర్శనక్షీతీశ్వరనందనులకు విష్ణుశర్మ యిట్లనియె. 65

చ. కదిసి పతింప లోకహితకార్యము లెల్లను దోచు మూఢులై ఛదువనివారికిం శ్రీలివి చాల నొనర్పదు నీతిసంపదా

- స్వద మగునీప్రబంధము విశాలగుణోన్నతి నెల్ల నాఁడు న
భ్యుదయము జేయు భక్తి వినుచుండినఁ బాఠము చేయుచుండినన్. 66
- క. ధర్మార్థకామసాధన, కర్తములకుఁ దగిన యట్టి కథ లన్నియు మీ
కరి లిమై వినిపించితి, నిర్మలదృఢచిత్తు లగుచు నెఁగఁడుఁడు మీరల్. 67
- ప. ఆనన విష్ణుశర్మకుం గుమారు లిట్లనిరి. 68
- చ. విమలగుణోన్నతా పరుసవేది యొకించుక సోఁకినట్టి లో
హములును శుద్ధకాంచనమయత్వమునుం గనునట్టిభంగి ను
త్తమభవదీయనాగమృతధారల నాత్మలు నిర్మలంబులై
యమర వివేక సంపదకు నర్హుల మైతిమి మీకతంబునన్. 69
- ప. అని యతినికిం బ్రణామంబులు చేసి మఱియు నక్కమారులు నృపసీతా స్త్రీం
బులు చదువుచున్న యనంతరంబ నుదర్శనక్షీతిశ్చయండు విష్ణుశర్మ రావించి యన
ఘా మీవలనం గుమారు లత్యంతప్రజ్ఞాధురంధరులై బ్రతికి రిటమీఁద నాయుధా
భ్యాసంబు చేయింపఁ గాలంబె గావునఁ జగువు చాలింపు మని యప్తుహీదేవు
నగణ్యగోపీరణ్యాదిదానంబుల నధికసంతుష్టుం జేసి బహుమానంబుగా ననుపుట
యును. 70
- శా. బాలాహృత్సరసీమరాళ పరిఘాభవోన్నతోద్యదృభజా
లీలారూపజయంత పద్మపదనాళీనూత్నకందర్ప నా
రీలావణ్యధనాధిపాత్మజ కుమారిపూర్వరాకాశశీ
భూలోక ప్రమదారమాధిప సితాంభోజాతపత్రేక్షణా. 71
- లయగ్రాహి కింకరజనాంబురుహపంకరుహమి త్త్రిపుపంకరుహరాజహరిణాంకనిభమూ త్తీ
శంకరమనోజ్ఞకరకంకణచోవిభవ వేంకటగిరిశకరణాంకురితభాగ్యా
సంకులమణినిచయసంకలిత హేమసదలంకరణదేహ మకరాంకురకరాసీ
కుంకుమహిమాంబుశశిసంకుమదసంకరవిశంకటపటీరయ్యతపంకిలశరీరా. 72
- భుజంగప్రయాతము. దిగంతప్రమేయప్రదీప్తోరుక్తిరీ
ధగన్తేరుధైర్యా సదాదానమూర్తీ
యగణ్యోరభర్తాద్యలంకారభారా
ద్యుగంతానుకూలప్రతిష్ఠాపవీరా. 73
- గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రానరణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైనపంచతంత్రం బనుమహాప్రబంధం
బునం దసంప్రేక్ష్యకారిత్యం బనునది గర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

